

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

ปริญญา

พัฒนาสังคม

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

Factors Influencing the Expectations in Self – Reliant Agricultural Development
of the New Generation Farmers

นามผู้วิจัย นางสาวกิริติยา สวัสดิสภาพ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(อาจารย์อรนัดดา ชินศรี, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(รองศาสตราจารย์อภิญา หิรัญวงษ์, ศศ.ค.)

ประธานสาขาวิชา

(รองศาสตราจารย์สิริกกร กาญจนสุนทร, วท.ม.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

Factors Influencing the Expectations in Self – Reliant Agricultural Development
of the New Generation Farmers

โดย

นางสาวกิริติยา สวัสดิภาพ

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

พ.ศ. 2554

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กิริติยา สวัสดิภาพ 2554: ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง
ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
สาขาพัฒนาสังคม โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อาจารย์อรนัดดา ชินศรี, Ph.D. 278 หน้า

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ 2) ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ 3) ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตรที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวน 128 ราย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลหลักโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยส่วนหนึ่ง พบว่า 1) เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 81.25 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรรวม เนื้อที่ 1 – 5 ไร่ และทำเกษตรผสมผสานในพื้นที่ที่ได้รับจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) การเป็นสมาชิกกลุ่มทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ ส.ป.ก. เกิดการพัฒนาเพื่อพึ่งพาตนเองได้มากที่สุด รวมทั้งเกษตรกรรุ่นใหม่ทั้งหมดเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร 2) เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) มีความคาดหวังให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือเรื่องสาธารณูปโภค แหล่งน้ำ ไฟฟ้า ถนน สนับสนุนเงินทุน และสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ และ 3) การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนสู่การเกษตรยั่งยืน ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และรายได้นอกภาคการเกษตร สามารถร่วมกันพยากรณ์ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้ร้อยละ 60.40 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

เกษตรกรรุ่นใหม่มีความมั่นใจว่าสามารถทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ได้ หากหน่วยงานภาครัฐจะช่วยเหลือปัญหาในเรื่องดังกล่าว เข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่และตั้งใจช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนและจริงจัง

ลายมือชื่อนิสิต

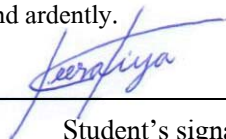
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Keeratiya Sawatdipap 2011: Factors Influencing the Expectations in Self – Reliant Agricultural Development of the New Generation Farmers. Master of Arts (Social Development), Major Field: Social Development, Interdisciplinary Graduate Program. Thesis Advisor: Ms. Oranutda Chinnasri, Ph.D. 278 pages.

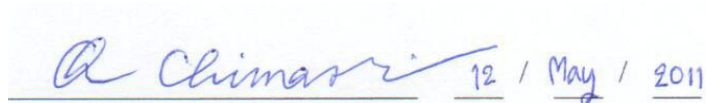
The objectives of this research were to study 1) personal factors, social factors and production factors for agricultural development of the new generation farmers 2) the expectations in self – reliant agricultural development of the new generation farmers 3) personal factors, social factors and production factors for agricultural development affecting the expectations in self – reliant agricultural development of the new generation farmers. The samples of the research were the new generation farmers, totally 128 respondents. The main data were collected by using questionnaires. The analyzed statistics were percentage, mean, maximum, minimum, standard deviation and Stepwise Multiple Regression Analysis.

Some parts of the results showed that: 1) 81.25 percent of the new generation farmers had an agricultural land possession totally 1 – 5 rais and adopted integrated farming in the land received from Agricultural Land Reform Office (ALRO). The group membership helped substantially the new generation farmers in the ALRO's land to have the sense of self – reliant development. All new generation farmers had an access to an agricultural information. 2) The new generation farmers had the expectation in self – reliant agricultural development in a high level ($\bar{X} = 4.06$), had an anticipation of having the related organizations to provide public utility, sources of water, electricity, road, funding, and low interest credit and 3) The paradigm shift to sustainable agriculture, the knowledge and understanding in self – reliant agricultural development, the opinions about the lands received from ALRO, the amount of funding gained from ALRO, and the non – agricultural income could be used cooperatively to predict the expectations in self – reliant agricultural development of the new generation farmers by 60.40 percent significantly at .05 level.

The new generation farmers had the confidence to remain and perform agriculture in the area that were received from ALRO if the government sectors could solve the mentioned problems, understand the problems that occurred in the area and have willingness to help the farmers urgently and ardently.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก ดร. อรนัศดา ชินศรี อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์หลัก และ รศ. ดร. อภิญญา หิรัญวงษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาให้ คำปรึกษา ให้แนะนำ ข้อเสนอแนะ แนวทางการปฏิบัติที่ดี การตรวจสอบความถูกต้อง และการ ปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ของวิทยานิพนธ์ รวมทั้งกำลังใจที่ดียิ่งตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนกระทั่ง แล้วเสร็จ ตลอดจนขอขอบพระคุณ ดร.สมจิตต์ ปาละภาส ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิตและ กิจการพิเศษ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คุนวินัย เมฆคำ นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อ เกษตรกรรม (ส.ป.ก.) รวมทั้ง ศ. ดร. ดิเรก ฤกษ์ห่วย ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก และ รศ. ดร. นาด พันธุมนาวิ น ประธานคณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องให้งานวิจัย ครั้งนี้สมบูรณ์มากขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณสำหรับข้อเสนอแนะในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย จากอาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณเกษตรกรรุ่นใหม่ทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัย ให้ข้อมูล คำแนะนำ ตอบแบบสอบถาม และส่งแบบสอบถามกลับคืนให้กับผู้วิจัย ขอขอบพระคุณสำหรับโอกาสที่ผู้วิจัยได้รับจาก นายณสนธ์ จันนารี อดีตปฏิรูปที่ดินจังหวัดน่าน บุคลากรทุกท่านใน ส.ป.ก.จังหวัดน่าน นายอดิศักดิ์ ศรีสรรพกิจ และนายอนันต์ ภูสิทธิกุล อดีตเลขาธิการ ส.ป.ก. นายสุรศักดิ์ แสงอร่าม นายวีระชัย นาควิบูลย์วงศ์ และนายสถิตย์พงษ์ สุขชูเกียรติ รองเลขาธิการ ส.ป.ก. รวมทั้ง น.ส.ฉวีวรรณ ภูคำชัย ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล และนายวิมล ชนะชนม์ อดีตผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่และยุวเกษตรกร รวมทั้งบุคลากรทุกๆ ท่าน ในสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยเฉพาะบุคลากรในกลุ่มพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และยุวเกษตรกร ที่มีส่วนช่วยสนับสนุนข้อมูลสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณ คุณชนาธิป คำทิพย์ เพื่อนๆ พี่ๆ ที่รักทุกท่านที่คอยให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยมา โดยตลอด และขอขอบพระคุณ ร.อ. ภักดี – นางปิยนาด และ น.ส. สุวดี สวัสดิภาพ บิดา – มารดา และพี่สาว ที่ให้คำแนะนำ คำปรึกษา เข้าใจ เป็นกำลังใจ และให้การสนับสนุนในการศึกษาการทำ วิจัยด้วยดีตลอดมา หากคุณค่าและประโยชน์อันพึงมีซึ่งเป็นผลมาจากงานวิจัยนี้ ขอมอบแด่เกษตรกร รุ่นใหม่ให้มีกำลังใจในการทำการเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. ต่อไป

กิริติยา สวัสดิภาพ

พฤษภาคม 2554

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(4)
สารบัญภาพ	(8)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	10
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวัง	10
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการเกษตร	19
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง	41
การเป็นสมาชิกกลุ่ม	49
การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร	52
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	55
กรอบแนวคิดการวิจัย	75
สมมติฐานการวิจัย	78
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	79
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	79
การสุ่มตัวอย่าง	79
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	82
การวัดตัวแปร	84
การทดสอบและการหาค่าความเชื่อมั่นเครื่องมือ	94
เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล	95
เก็บรวบรวมข้อมูล	96

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	96
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	98
ผลการวิจัย	98
ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล	99
ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทางสังคม	111
ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร	119
ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตร เพื่อพึ่งตนเอง	143
ส่วนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการเกษตรเพื่อ พึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่	157
ส่วนที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	167
ข้อวิจารณ์	187
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	203
สรุปผลการวิจัย	203
ข้อเสนอแนะ	211
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	214
ภาคผนวก	224
ภาคผนวก ก ข้อมูลพื้นฐาน โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ปี 2552 - 2553	225
ภาคผนวก ข คำสั่งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่ กษ 1209/ ว 0246 ลงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2553 เรื่อง การมอบอำนาจ ลงนามในหนังสือการตกลงเช่าทำประโยชน์ในเขตที่ดิน เป็นการชั่วคราว	242
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ	249
ภาคผนวก ง แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย	251

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

278

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	81
2	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรรุ่นใหม่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	99
3	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรรุ่นใหม่ จำแนกตามปัจจัยทางสังคม (การเป็นสมาชิกกลุ่ม)	111
4	จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นการเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรรุ่นใหม่	114
5	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรรุ่นใหม่ จำแนกตามปัจจัยทางสังคม (การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร)	116
6	จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรรุ่นใหม่	118
7	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรรุ่นใหม่ จำแนกตามปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร (พื้นที่ถือครองทางการเกษตร)	119
8	จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.ของเกษตรกรรุ่นใหม่	122
9	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรรุ่นใหม่ จำแนกตามปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร (แรงงานเกษตรในครัวเรือน)	124

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
10	จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงงานเกษตรในครัวเรือนของเกษตรกรรุ่นใหม่	126
11	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรรุ่นใหม่ จำแนกตามปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร (ทุนที่ได้รับการสนับสนุน)	127
12	จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทุน (ความรู้, เงิน, ปัจจัยการผลิต, สาธารณูปโภค) ที่ได้รับการสนับสนุนของเกษตรกรรุ่นใหม่	129
13	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรรุ่นใหม่ จำแนกตามปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวเกษตรกร (ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง)	133
14	สรุปจำนวนความถี่ ร้อยละ และระดับความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่	137
15	จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (ความคิด, วิธีการปฏิบัติ) สู่อุตสาหกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรุ่นใหม่	138
16	จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติในการใช้เทคนิคการเกษตร ของเกษตรกรรุ่นใหม่	141
17	จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอบรม	144

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
18	จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคาดหวัง ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านเศรษฐกิจ	148
19	จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคาดหวัง ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	152
20	สรุปค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคาดหวังในการพัฒนาการ เกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่	156
21	ระดับการวัดของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม	167
22	ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ	174
23	ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของเกษตรกรรุ่นใหม่	179
24	ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของ เกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอบรม	180
25	ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของ เกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านเศรษฐกิจ	182
26	ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของ เกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	183

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
27	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่มีผลร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่	185
ตารางผนวกที่		
1	หน่วยการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพเพื่อสร้างทางเลือกเข้าสู่อาชีพเกษตรกรกรรม ประเภทวิชาเกษตรกรรม (หน่วยการฝึกอบรม รายวิชา 1502 – 6901 การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ 540 ชั่วโมง)	233
2	จำนวนพื้นที่รองรับเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 1	239
3	จำนวนเกษตรกรรุ่นใหม่รุ่นที่ 1 ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และแจ้งความประสงค์ขอรับการจัดพื้นที่รองรับ	241

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กระบวนการของทฤษฎีความคาดหวัง	14
2	กรอบแนวคิดการวิจัย	77

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

เกษตรกรรมเป็นอาชีพที่ถึงสะท้อนวิถีชีวิตของสังคมไทยในชนบท จึงมีความสำคัญกับชีวิตมนุษย์ ทั้งในแง่ของการเป็นแหล่งทรัพยากร แหล่งผลิตอาหาร แหล่งรวบรวมพันธุกรรม สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ แหล่งถ่ายทอดความรู้ นอกจากนี้ยังเป็นตลาดรองรับแรงงานที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยในการส่งออกผลิตผลทางการเกษตร จึงกล่าวได้ว่าเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่มีความเกี่ยวข้องกับทุกคนและทุกอาชีพทั่วโลก ในอดีตเกษตรกรรมของประเทศไทยเกิดจากภูมิปัญญาพื้นบ้านของบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น มีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ที่มีความหลากหลายในรูปแบบการผลิตเพื่อยังชีพและการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ผลิตผลทางการเกษตรที่เหลือจากการบริโภคยังสามารถนำไปแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าชนิดอื่นที่ไม่สามารถผลิตได้เองกับเพื่อนบ้านหรือบุคคลที่อยู่ภายในชุมชนเดียวกัน ทำให้เกิดการพึ่งพาตนเอง การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และพึ่งพากันเองภายในชุมชน ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของสังคมในการเปิดประเทศและการเชื่อมโยงสังคมเข้ากับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมระดับโลก รูปแบบของการผลิตในระบบเกษตรกรรม การใช้แรงงานคนและแรงงานสัตว์ในภาคการเกษตรของประเทศไทยก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง ดังนี้ ช่วงแรกเป็นช่วงของการล่าอาณานิคม ในปี พ.ศ. 2398 ประเทศไทยได้ลงนามสนธิสัญญาเบาว์ริงเปิดการค้าขายกับประเทศฝั่งตะวันตก เปลี่ยนระบบการเกษตรที่เน้นการผลิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภคเป็นหลัก การผลิตเพื่อการค้าและมีการเปิดรับเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่มากขึ้น ต่อมาในช่วงที่ 2 ในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดภาวะขาดแคลนอาหารมากขึ้น ประเทศตะวันตกได้นำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิวัติการเกษตร หรือที่เรียกกันว่า ยุคของการปฏิวัติเขียว (Green Revolution) มีการผสมและปรับปรุงพันธุ์พืชและสัตว์ให้มีผลผลิตสูงขึ้น ทำให้มีการผูกขาดทางด้านเทคโนโลยีการเกษตร ตั้งแต่เรื่องของปัจจัยการผลิตต่างๆ เมล็ดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ระบบการเลี้ยง ระบบตลาด เป็นต้น และในช่วงที่ 3 เป็นยุคของการค้าเสรี เมื่อการเกษตรถูกนำเข้าสู่เวทีโลกและข้อตกลงทางการค้า ประเทศไทยได้ปรับเปลี่ยนแบบแผนการผลิตจากการทำเกษตรแบบดั้งเดิมเพื่อยังชีพมาเป็นการเกษตรกระแสหลักเชิงพาณิชย์ ที่เน้นการปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวเพื่อการส่งออก นับตั้งแต่การประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา (ไพบุลย์ เสงสุวรรณ และคณะ, 2547) เมื่อเกษตรกรได้เปลี่ยนรูปแบบการผลิตเพื่อขายผลิตผลให้ได้ปริมาณมากขึ้น นั้นหมายถึง การลงทุนในเรื่องของปัจจัย

การผลิตที่เพิ่มสูงขึ้นด้วย มีการขยายพื้นที่เพาะปลูก เพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกแย่งชิงทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ ส่งผลกระทบให้ดินมีความเสื่อมโทรมลง จากการเร่งผลิตพืชไม่มีการพักหรือปรับปรุงดินให้อุดมสมบูรณ์ รวมทั้งมีการใช้สารเคมีและยาฆ่าแมลงกันอย่างแพร่หลาย เมื่อจำนวนผลิตผลทางการเกษตรมากขึ้นจนเกิดภาวะสินค้าเกษตรชนิดเดียวกันล้นตลาด ราคาผลิตผลตกต่ำ เกิดการถูกเอารัดเอาเปรียบในเรื่องของราคาสินค้าเกษตรและไม่มีอำนาจในการต่อรอง ขณะเดียวกันเกษตรกรต้องรับภาระในการซื้อปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมีต่างๆ ในปริมาณและราคาที่เพิ่มสูงขึ้น เกษตรกรจึงประสบกับสภาวะหนี้สิน เมื่อไม่สามารถชำระหนี้ได้ จึงเกิดการสูญเสียที่ดินทำกินให้กับนายทุน อันเป็นเหตุให้เกษตรกรสูญเสียศักยภาพในการพึ่งพาตนเองสำหรับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงเกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานวัยหนุ่มสาวที่อยู่ในภาคการเกษตรให้เข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมและการบริการในเมือง ส่งผลให้เกิดการละทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิด อาชีพและพื้นที่เกษตรกรรม ทำให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ เพิ่มขึ้นตามมา

ต่อมาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และฉบับที่ 6 รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชนบท โดยมีความคาดหวังว่าหากคนในชนบทสามารถพัฒนาศักยภาพให้สามารถพึ่งพาตนเองและแก้ไขปัญหาของตนเองได้ จะสามารถขยายผลเพื่อช่วยเหลือชุมชนได้ต่อไป การพึ่งตนเองจึงถือเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมไทยในชนบทและภาคการเกษตรตลอดมา ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 มีการเชื่อมโยงนโยบายการพัฒนาประเทศและปรับแนวคิดการพัฒนาจากเดิมที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักเพียงอย่างเดียว มาเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพราะคนถือเป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จของการพัฒนาในทุกด้าน ผลสืบเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ดังกล่าว ต่อมาแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้น้อมนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ โดยเน้นพื้นฐานของการบริโภคอย่างพอเพียงภายในประเทศก่อนเป็นลำดับแรก รวมทั้งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ที่มุ่งการพัฒนาสู่ “สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน (Green Society)” โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลของการพัฒนาให้เกิดขึ้นในทุกมิติ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เน้นพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม ตลอดจนให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนที่ยึดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงและการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ [สศช.], 2549) หากมีการนำแผนพัฒนาฯสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ผลของการพัฒนาจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของคนทั้งประเทศให้ดีขึ้นเป็นลำดับ

ในการนำแผนพัฒนาฯ ดังกล่าวมาปรับใช้อย่างต่อเนื่อง หลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญและน้อมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในภาคการเกษตรหลายๆ เรื่องด้วยกัน รวมทั้งปัญหาแรงงานในภาคการเกษตรที่มีแนวโน้มจะลดลงทั้งในปัจจุบันและอนาคต จากผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ในปี 2545 แรงงานภาคการเกษตรมีจำนวน 35.37 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 54.85 ของประชากรทั้งประเทศ ในปี 2549 และปี 2550 แรงงานภาคการเกษตรลดลงเหลือ ร้อยละ 51.62 และ 41.70 ของประชากรทั้งประเทศ ตามลำดับ ประกอบกับอายุเฉลี่ยของเกษตรกรในปัจจุบันเริ่มสูงขึ้น ซึ่งผลจากการสำรวจเดือนกันยายน 2552 เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ร้อยละ 42.21 ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยมากกว่า 50 ปีขึ้นไป และร้อยละ 16 มีอายุต่ำกว่า 36 ปี (วิระชัย นาควิบูลย์วงศ์, สุคารินทร์ รอดมณี, และกานดา ศากยะโรจน์, 2553) ดังนั้นเมื่อคำนึงถึงความสนใจของคนรุ่นใหม่หรือบุตรหลานเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้เปลี่ยนแปลงไปโดยการเปรียบเทียบลักษณะงาน และรายได้เฉลี่ยจากอาชีพนอกภาคการเกษตรที่สูงกว่า ทำให้จำนวนประชากรในภาคเกษตรลดลงอย่างต่อเนื่องทุกๆ ปี ซึ่งการสูญเสียแรงงานเกษตรในวัยทำงานที่เพิ่มขึ้นถือเป็นเครื่องชี้วัดความเข้มแข็งของอาชีพเกษตรกรรมในอนาคตของประเทศได้อย่างหนึ่ง (โหมยิต บัณฑิตชัย, 2549) หน่วยงานภาครัฐจึงมีความเห็นร่วมกันในการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่จากบุคคลที่มีความสนใจและประสงค์จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมขึ้นมาทดแทนอย่างเป็นระบบ เพื่อแก้ปัญหาแรงงานภาคการเกษตรที่มีแนวโน้มลดลงและอาจขาดแคลนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ผลสืบเนื่องจากการลงนามความร่วมมือระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงศึกษาธิการ ในวันที่ 12 มีนาคม 2551 จัดทำโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อเป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษา มีระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี (2551 – 2555) และในปี 2552 รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้แรงงานคืนถิ่นในภาคเกษตรกรรม เพื่อสร้างโอกาสในการเข้าสู่ที่ดินทำกินให้กับแรงงานที่ถูกเลิกจ้าง จึงได้มีการลงนามความร่วมมือระหว่างกระทรวงแรงงานและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2552 ภายใต้ความร่วมมือในการดำเนินงานของโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ของ 4 องค์กร ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.), สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.), และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมโครงการฯ มีความรู้และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีการผลิตด้านการเกษตร ให้สามารถพึ่งพาตัวเองได้ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะ ส.ป.ก. ได้ดำเนินการจัดที่ดินในที่ดินเอกชนและที่ดินของรัฐในพื้นที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม [ส.ป.ก.], 2551, 2553) สำหรับพื้นที่รองรับโครงการฯ มีพื้นที่นำร่อง 22 จังหวัด แบ่งเป็น ภาคเหนือ 6

จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 7 จังหวัด ภาคกลาง 8 จังหวัด และภาคใต้ 1 จังหวัด (ส.ป.ก., 2552) มีที่ดินแปลงว่างรองรับ จำนวน รวม 2,516 – 1 – 38 ไร่ (ส.ป.ก., 2553ค) ปัจจุบันมีผู้เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 3 รุ่น ดังนี้ รุ่นที่ 1 ผ่านการอบรมในหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ กลางเดือนมกราคม ปี 2553 และแจ้งความประสงค์ขอรับการจัดสรรที่ดินในพื้นที่รองรับ จำนวน 243 ราย ในขณะที่ผู้วิจัย เริ่มทำการศึกษาเกษตรกรรุ่นใหม่ในรุ่นที่ 1 มีพื้นที่รองรับและพร้อมเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่แล้ว จำนวน 187 ราย ส่วนผู้ที่ผ่านการอบรม ในรุ่นที่ 1 จำนวน 56 ราย และผู้ที่ผ่านการอบรมในรุ่นที่ 2 จำนวน 306 ราย อยู่ในระหว่างการดำเนินการจัดพื้นที่รองรับ และรุ่นที่ 3 ดำเนินการอบรมในปี 2554 (ส.ป.ก., 2553ง)

ในการร่วมมือจัดทำโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหมดังกล่าว เป็นความคาดหวังของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ปัญหาทรัพยากรมนุษย์ทางการเกษตร โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความสนใจ รัก และประสงค์ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้เข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่ดิน มีความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพื่อให้ผู้ที่ผ่านการอบรมสามารถพัฒนาการเกษตรในพื้นที่และพึ่งพาตนเองได้ต่อไป ความสำเร็จตามความคาดหวังของหน่วยงานและบุคคลที่เข้าร่วมโครงการฯ นั้น อาจต้องอาศัยปัจจัยหลายประการเป็นองค์ประกอบ และเนื่องจากความคาดหวังถือเป็นแรงจูงใจภายในบุคคลที่ส่งผลในทางปฏิบัติ ให้เกษตรกรมีความพยายามในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และพัฒนาพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ในอนาคต ตัวแปรต่างๆ อาจมีผลร่วมกันในการอธิบายความคาดหวังในการทำการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งตัวแปรที่มีผลต่อความคาดหวังในทิศทางบวกและลบ อาจเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้สามารถพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ได้ในอนาคต

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยเฉพาะปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร ที่อาจส่งผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่
3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตรที่มีผลต่อความความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาบุคคลที่เข้าร่วมโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ในระหว่างปี 2552 – 2553 ภายใต้หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ผ่านการอบรมด้านการเกษตรระยะเวลา 3 เดือน จากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง 16 แห่ง ในรุ่นที่ 1 มีผู้ผ่านการอบรม จำนวน 243 ราย และในขณะที่ผู้วิจัยทำการศึกษา นั้น มีผู้ผ่านการอบรมในรุ่นที่ 1 ได้รับการจัดสรรพื้นที่รองรับในเขตปฏิรูปที่ดินแล้ว จำนวน 187 ราย ปัจจัยที่ศึกษา ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร และความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร ปัจจัยใดที่มีผลกับความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่
2. เพื่อนำความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่มาเป็นแนวทางในการสนับสนุน ส่งเสริม ให้เกิดแรงจูงใจภายในสำหรับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในพื้นที่รองรับต่อไป

3. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ปรับปรุง โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ในส่วนที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายพื้นฐานของการพัฒนาเกษตรกรในพื้นที่รองรับ โดยนำผลที่ได้จากการศึกษามาปรับใช้ในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในโครงการฯ ต่อไป

นียมศัพท์ปฏิบัติการ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นียมศัพท์เพื่อใช้ในการวิจัย ดังนี้

เกษตรกรรุ่นใหม่ หมายถึง บุคคลที่มีความสนใจ มีความประสงค์จะเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ และสมัครเข้าร่วมโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ในปี 2552 - 2553 ในรุ่นที่ 1 ผ่านการอบรมหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ จากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่เข้าร่วมโครงการฯ เป็นระยะเวลา 3 เดือน และได้รับการจัดพื้นที่รองรับในเขตปฏิรูปที่ดินแล้ว จำนวน 187 ราย

การพัฒนาเกษตรกรเพื่อพึ่งตนเอง หมายถึง การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงพื้นที่ เพื่อทำการเกษตร โดยการปรับเปลี่ยนแนวคิด ปรับตัวเองเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ โดยนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมหรือประสบการณ์ในการทำการเกษตร มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพื่อให้มีอาหารบริโภค และปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต สามารถลดรายจ่าย สร้างรายได้ให้สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัว มีการผลิตทางการเกษตรที่คำนึงถึงระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ในการทำการเกษตร รูปแบบการทำเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. รายได้ รายจ่าย และสภาพหนี้สิน

รูปแบบการทำเกษตร หมายถึง การทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ในรูปแบบของการทำเกษตรยั่งยืนแบบต่างๆ เช่น เกษตรผสมผสาน การมีกิจกรรมการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ฯลฯ หรือการทำเกษตรแบบปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวเพียงอย่างเดียว

ประสบการณ์ในการทำการเกษตร หมายถึง ระยะเวลาที่ทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ ทั้งก่อนเข้าร่วมโครงการฯ จนถึงปัจจุบันที่ผู้วิจัยทำการศึกษา

ปัจจัยทางสังคม หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคม ประกอบด้วย 2 ตัวแปร คือ การเป็นสมาชิกกลุ่ม และการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร

การเป็นสมาชิกกลุ่ม หมายถึง การตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อการทำกิจกรรมทางการเกษตร หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องทางการเกษตร จำนวนกลุ่มที่เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นสมาชิก รวมถึงความคิดเห็นในการเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรรุ่นใหม่

การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร หมายถึง ความสนใจในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร หรือการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลและความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูล หรือช่องทางผ่านสื่อต่างๆ ในที่นี้หมายถึง สื่อบุคคลและสื่ออื่นๆ สำหรับสื่อบุคคล เช่น ประชาชนเกษตร เกษตรกรตำบล เกษตรอำเภอ วิทยากรจากการอบรม/สัมมนา/ศึกษาดูงาน เป็นต้น และสื่ออื่นๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น และการนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้สำหรับพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ของเกษตรกรรุ่นใหม่

ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร หมายถึง ปัจจัยด้านการผลิตทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตร ผู้วิจัยเลือกทำการศึกษาได้แก่ พื้นที่ถือครองทางการเกษตร แรงงานเกษตรในครัวเรือน ทุนที่ได้รับการสนับสนุน ประกอบด้วย ความรู้ สาธารณูปโภค เงินและปัจจัยการผลิต รวมทั้งปัจจัยที่เกี่ยวกับเกษตรกร ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์สู่การเกษตรยั่งยืน และ การใช้เทคนิคการเกษตร

พื้นที่ถือครองทางการเกษตร หมายถึง จำนวนพื้นที่โดยประมาณมีหน่วยเป็นไร่ ที่เกษตรกรรุ่นใหม่มีในปัจจุบัน ประกอบด้วย พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. พื้นที่ของตนเองที่ไม่ใช่พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และพื้นที่เช่าจากบุคคลอื่น รวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.

แรงงานเกษตรในครัวเรือน หมายถึง จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่จะช่วยทำเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. หากไม่มีแรงงานในครัวเรือนช่วยทำเกษตรในพื้นที่ จะพิจารณาจำนวนแรงงานเกษตรที่เกษตรกรรุ่นใหม่จ้างจากภายนอกครัวเรือน รวมทั้งความคิดเห็นของแรงงานเกษตรในครัวเรือนของเกษตรกรรุ่นใหม่

ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ ใน 5 ด้าน คือ ด้านจิตใจ ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านทรัพยากรธรรมชาติ

1) **ด้านจิตใจ** หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในความสามารถของตนเอง การเห็นคุณค่าของอาชีพเกษตรกรรม

2) **ด้านเทคโนโลยี** หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในการนำความรู้ทางการเกษตรจากแหล่งต่างๆ เทคโนโลยีที่เหมาะสมไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง สภาพพื้นที่ ช่วงเวลา และรายได้ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจได้

3) **ด้านเศรษฐกิจ** หมายถึง ความรู้ความเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลง สามารถปรับตัว ทำการผลิตเพื่อการบริโภคให้เพียงพอในระดับครัวเรือน เป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน การผลิตการเกษตรที่มีหลากหลายและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

4) **ด้านสังคม** หมายถึง ความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ของการรวมกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่ม

5) **ด้านทรัพยากรธรรมชาติ** หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์โดยคำนึงถึงระบบนิเวศน์และสภาพแวดล้อม

การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์สู่การเกษตรยั่งยืน หมายถึง การปรับเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ วิธีปฏิบัติ วิธีการผลิต และวิถีชีวิตของเกษตรกรรุ่นใหม่ ให้สอดคล้องกับการทำเกษตรกรรมยั่งยืน ในรูปแบบของเกษตรผสมผสาน

การใช้เทคนิคการเกษตร หมายถึง การเลือกวิธีการปฏิบัติทางการเกษตรมาใช้ในการปรับปรุงสภาพดิน แหล่งน้ำ การเพาะปลูกให้เหมาะสมกับพื้นที่ มีการบริหารจัดการที่ดีเพื่อให้สามารถทำการเกษตรในพื้นที่ได้

ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง หมายถึง การคาดการณ์ ความมุ่งหวัง ความต้องการ หรือเป้าหมายในอนาคตของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีต่อการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ให้เกิดการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนาพื้นที่ และมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ

เกษตรกรรม ในที่นี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาใน 3 ด้าน คือ ด้านการอบรม หมายถึง กระบวนการหนึ่งในการพัฒนาคนให้เกิดความรู้ในการประกอบอาชีพ ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ความคาดหวังในรายได้ก่อให้เกิดความมั่นคงในการประกอบอาชีพ และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวัง การพัฒนาการเกษตร การเป็นสมาชิกกลุ่ม การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถวิเคราะห์และสรุปมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และสมมติฐานการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวัง

ความคาดหวัง เป็นส่วนหนึ่งของแรงจูงใจที่เกิดขึ้นภายในของบุคคล ในเรื่องของความมุ่งหวัง การตั้งเป้าหมาย และการคาดการณ์ในชีวิต ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีความคาดหวังที่แตกต่างกัน กล่าวได้ว่า ความคาดหวังเป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการทำงาน เพื่อให้เกิดความตั้งใจ เต็มใจ และมุ่งหวังที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานตามสิ่งที่คาดหวังไว้ หากมีความคาดหวังที่ไปในทิศทางบวก จะเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงานที่ดี และหากบุคคลที่มีความคาดหวังในระดับสูงก็จะมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความพยายามทุ่มเทในการทำงานให้เกิดประสิทธิผลสำเร็จ ไม่ว่าจะประกอบอาชีพใด และเช่นเดียวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม บุคคลที่มีความคาดหวังในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมสูงก็จะมี ความพยายามทุ่มเทในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมมีการเรียนรู้กิจกรรมต่างๆ ในแปลง ซึ่งถือได้ว่าการพัฒนาการเกษตรเกิดขึ้นในพื้นที่ของตนเองเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ จากการตรวจเอกสารมีผู้สนใจศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวังไว้หลายท่าน และผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความคาดหวังในประเด็นต่างๆ ดังนี้ ความหมายของความคาดหวัง ทฤษฎีความคาดหวังของวรูม (Vroom's Expectancy Theory) องค์ประกอบของความคาดหวัง กระบวนการของทฤษฎีความคาดหวัง ประเภทของความคาดหวัง ลักษณะความคาดหวังของบุคคล ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวัง และการวัดความคาดหวัง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความหมายของความคาดหวัง

ความคาดหวัง หมายถึง การคาดการณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใด สิ่งหนึ่ง อาจเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ (นันทวัน เสงวีศิษย์, 2545) ในระดับที่บุคคลปรารถนา คาดหมาย คาดการณ์เอาไว้ล่วงหน้าว่าบางสิ่งบางอย่างอาจจะเกิดขึ้น เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Murray, 1968) ความคาดหวังเป็นเรื่องของความเชื่อ หรือคำทำนายว่าสิ่งใดน่าจะเกิดและไม่น่าจะเกิดขึ้น การคาดคะเน หรือความมุ่งหวังของบุคคลกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ความคาดหวังจะเกิดขึ้นตรงตามความเชื่อ หรือคำคาดการณ์ล่วงหน้าไว้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละคน โดยอาศัยข้อมูลจากอดีตและปัจจุบันเป็นตัวทำนาย ซึ่งจะแตกต่างกันตามลักษณะของแต่ละบุคคล ความต้องการ บทบาทหน้าที่ และเป้าหมายในการกระทำนั้นๆ (สุรางค์ จันทร์อม, 2529) นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับภูมิหลัง ความสนใจ และการเห็นคุณค่าของความสำเร็จ หากความคาดหวังนั้นประสบผลสำเร็จหรือถูกต้อง บุคคลนั้นก็จะมีทัศนคติหรือมีความพึงพอใจที่ดีต่อสิ่งนั้น แต่ถ้าความคาดหวังผิดพลาดในสิ่งใดก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น (นันทวัน เสงวีศิษย์, 2545) ความคาดหวังของบุคคลนั้นตั้งขึ้นเพื่อการตอบสนองต่อความต้องการ ดังนั้น ความคาดหวังกับความต้องการจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกัน ถ้าบุคคลนั้นเกิดความต้องการในสิ่งใดแล้ว ก็จะมี ความคาดหวังตามมา และเกิดการกระทำหรือพฤติกรรมอันจะนำไปสู่เป้าหมาย หากความต้องการของบุคคลนั้นได้รับการตอบสนองในระดับหนึ่งแล้ว ก็มักจะมีการคาดหวังถึงสิ่งที่อยู่สูงขึ้นไปอีกตามลำดับ (เพชร हालภ, 2538) นอกจากนี้ บุคคลจะกำหนดระดับความคาดหวังไว้เป็นแนวทางที่สามารถประสบความสำเร็จได้ (เกศสิณี กลั่นบุศย์, 2540) และความคาดหวังเป็นส่วนหนึ่งของแรงจูงใจที่มีอิทธิพลกับการทำงานที่ทำให้บุคคลมีแรงจูงใจภายในตนเองในการปฏิบัติงานให้บรรลุประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและความพอใจ ซึ่งมีปัจจัยต่างๆ มากมายที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวัง (สมยศ นาวิการ, 2545)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความคาดหวังของเกษตรกร หมายถึง การคาดการณ์ของเกษตรกรต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมีความมุ่งหวัง คาดคะเน และตั้งเป้าหมาย เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จหรือบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น กล่าวได้ว่า ความคาดหวังเป็นส่วนหนึ่งของแรงจูงใจที่เกิดขึ้นภายในและมาจากความคิดของเกษตรกร หากเกษตรกรมีความคาดหวังต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม หรือเห็นคุณค่าของผลลัพธ์ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองมาก ก็จะมี ความตั้งใจ ความพยายามในการปฏิบัติงานของเกษตรกรที่จะสนับสนุนหรือทำสิ่งนั้นอย่างเต็มที่ สามารถพิจารณาได้จากระดับความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งพาตนเองในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

2. ทฤษฎีความคาดหวังของวรูม (Vroom's Expectancy Theory)

สุพานี สฤษฏ์วานิช (2552) รวมทั้งสร้อยตระกูล (ดิทยานนท์) อรรถมนะ (2545) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีความคาดหวังของวิกเตอร์ วี. วรูม (Victor V. Vroom's Expectancy Theory) ที่สอดคล้องกันว่าเป็นทฤษฎีในกลุ่มเชิงกระบวนการ (Process Theories) หรือทฤษฎีที่เน้นกระบวนการจูงใจ ทฤษฎีนี้มุ่งความสำเร็จไปที่กระบวนการคิดที่เกิดขึ้นภายในใจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล ขงยุทธ เกษสาคร (2548) ได้อธิบายถึง ความคาดหวังของบุคคลว่าเป็นแรงกระตุ้นภายในที่ทำให้บุคคลนั้นพยายามจะทำในสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้นได้รับความสำเร็จสมหวังตามความต้องการ ความคาดหวังจึงเปรียบเสมือนความต้องการที่อาจยังไม่ได้รับการตอบสนอง และมนุษย์มีความต้องการที่จะตอบสนองความคาดหวังของตนเอง ซึ่งคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่มีอยู่ และการตัดสินใจเลือกทางปฏิบัติของบุคคลสอดคล้องกับทฤษฎีแห่งความคาดหวัง Vroom (1964) ที่ได้เสนอแนวความคิดว่าบุคคลจะปฏิบัติอย่างไรเมื่อเกิดความต้องการขึ้นพร้อมๆ กัน โดยพิจารณาจาก 2 ประการ ดังนี้

- 1) พิจารณาว่าเป้าหมายที่จะไปสู่จุดนั้นมีคุณค่ามากน้อยเพียงใด (Valence)
- 2) พิจารณาว่าสิ่งที่กระทำนั้นสามารถคาดหวังให้ไปถึงจุดมุ่งหมายได้เพียงใด (Expectancy)

จึงสามารถสรุปได้ว่า ทฤษฎีความคาดหวังนี้ เป็นทฤษฎีที่ใช้อธิบายแรงจูงใจภายในตัวบุคคลที่มีส่วนในการตัดสินใจเลือกปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ โดยพิจารณาจากคุณค่าและความเป็นไปได้ที่จะสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

3. องค์ประกอบของความคาดหวัง

Vroom (1964) ได้กล่าวถึง การพิจารณาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นระหว่างความสามารถของบุคคลกับปัจจัยซึ่งมีผลกระทบต่อการทำงาน มีองค์ประกอบ 2 ประการ คือ

1) สิ่งที่กำหนดในการปฏิบัติงาน (Determinant of Performance) ทฤษฎีความคาดหวังมีสมมติฐานของสิ่งที่กำหนดการปฏิบัติงานโดยทั่วไป ที่ต้องนำมาพิจารณา คือ

(1) ระดับแรงจูงใจ (Level of Motivation) บุคคลมีระดับของแรงจูงใจที่แตกต่างกัน กล่าวคือ บุคคลที่มีแรงจูงใจมากย่อมปฏิบัติงานได้มากกว่าบุคคลที่มีแรงจูงใจน้อยหรือระดับต่ำ

(2) ความสามารถและบุคลิกภาพ (Ability and Personality) การปฏิบัติงานนั้นควรพิจารณาถึงความสามารถในการทำงานและมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับงาน ย่อมจะส่งผลให้ประสบความสำเร็จจากการทำงาน

(3) การรับรู้บทบาท (Role Perception) หมายถึง การรับรู้ว่าคุณเองกำลังทำอะไร มีความเข้าใจต่องาน รู้ว่าต้องทำอะไร เข้าใจในบทบาทในการปฏิบัติงานจะเกิดการจูงใจที่จะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) สิ่งที่กำหนดการจูงใจ (Determinant of Motivation) จะนำไปสู่การปฏิบัติงานหรือความพยายามในการทำงาน ความคาดหวังเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผลตอบแทนในอนาคต และได้กำหนดคุณค่าผลตอบแทนที่บุคคลจะได้รับว่าให้ผลตอบแทนคุ้มค่าน้อยเพียงใด

สามารถสรุปได้ว่า ความคาดหวังมีองค์ประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ สิ่งที่กำหนดในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ระดับแรงจูงใจ ความสามารถและบุคลิกภาพ การรับรู้บทบาทของแต่ละบุคคล รวมทั้งสิ่งที่กำหนดการจูงใจ คือ ความพยายาม ผลตอบแทน และคุณค่าของผลตอบแทนในการทำงาน

4. กระบวนการของทฤษฎีความคาดหวัง

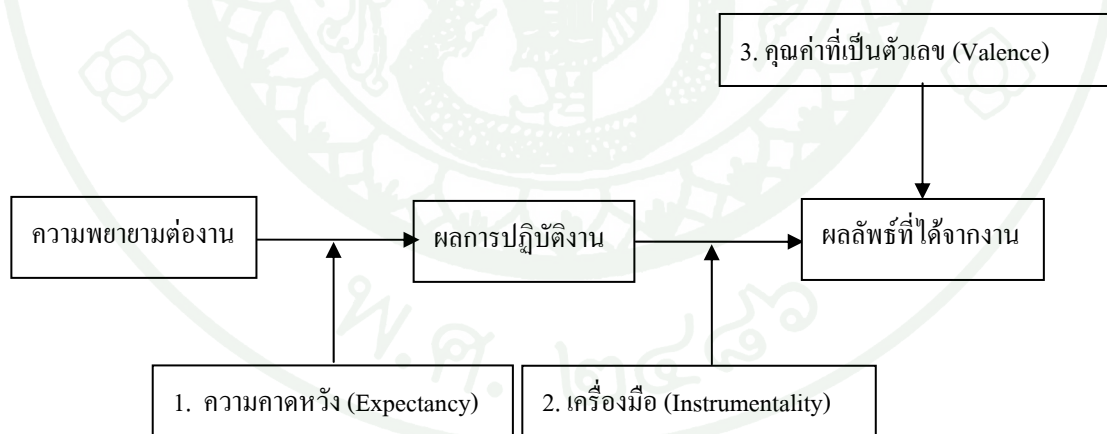
Vroom (1964) กล่าวว่า ความคาดหวังจะมีมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่าง 3 ปัจจัย ได้แก่ ความคาดหวังหรือระดับความพยายาม (Expectation) เครื่องมือที่มีความเป็นไปได้ในการจูงใจ (Instrumentality) และคุณค่าที่เป็นตัวเลข (Valence) จากความต้องการของบุคคล ดังนี้

1) ความคาดหวัง (Expectation: E) หมายถึง ความเป็นไปได้ที่ขึ้นอยู่กับความพยายามของแต่ละบุคคล เป็นความเชื่อ ความน่าจะเป็นของผู้กระทำพฤติกรรมอย่างหนึ่งทำให้เกิดผลลัพธ์ ทำให้มีความมั่นใจว่าผลลัพธ์นั้นเป็นไปได้เพียงใด ถ้าเพิ่มความพยายามให้มากขึ้น ทำให้ได้รับผลงานในระดับต่างๆ จะนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่สูงขึ้นได้ เช่น ถ้ามนุษย์มีความเชื่อว่าจะสามารถทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามผลลัพธ์ที่ตั้งไว้ ย่อมทำให้เขาเกิดแรงจูงใจในการที่จะพยายามทำงานเป็นความเชื่อมโยงระหว่างการกระทำกับผลการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นความรู้สึทางจิตใจของมนุษย์ที่จะตัดสินใจว่าควรเลือกกระทำ และจะทำงานอย่างไรจึงจะประสบความสำเร็จตามผลลัพธ์ที่ตั้งไว้

โดยพฤติกรรมความคาดหวังที่จะมีความเป็นไปได้ จะมีค่าอยู่ในช่วงจาก 0 ถึง +1 (0 คือไม่มีโอกาส, 1 คือมีความแน่นอนที่จะได้ผลงานตามที่หวังไว้)

2) เครื่องมือ (Instrumentality: I) หมายถึง โอกาสที่เป็นไปได้ของผลลัพธ์ที่ได้จากงานหนทางที่ถูกกำหนด โดยความเป็นไปได้ที่จะได้ผลงานที่ดีขึ้น แต่ละบุคคลกำหนดระดับการปฏิบัติงานให้สำเร็จที่นำไปสู่ผลของงานมีความเป็นไปได้ที่บุคคลจะได้รับผลงานที่แตกต่างกัน นำไปสู่ผลบางอย่างหรือรางวัลที่แตกต่างกัน เช่น เกษตรกรเชื่อว่าประสิทธิภาพและความรู้ทางการเกษตร จะนำไปสู่การทำงานด้านการเกษตรได้ เป็นต้น ซึ่งมีค่าตั้งแต่ -1 ถึง +1 (-1 คือ เครื่องมือที่อาจเป็นไปได้ไม่ได้อย่างมาก ถึง +1 คือ เครื่องมือที่อาจเป็นไปได้ได้อย่างมาก)

3) คุณค่าที่เป็นตัวเลข (Valence: V) หมายถึง ค่าที่เชื่อมโยงแสดงถึงผลการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล ระดับความพึงพอใจที่มนุษย์คาดหวังว่าจะได้จากผลลัพธ์หรือผลรางวัลนั้น อาจตรงกับเป้าหมายส่วนบุคคลนั้น (Personal Goal) ที่ต้องการรางวัลหรือคุณค่าของรางวัล และมีคุณค่าต่อบุคคลเท่าไรนั้นขึ้นอยู่กับประมาณค่าของบุคคล เช่น แต่ละบุคคลเลือกทำงานด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะต้องการมีงานทำ ต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม หรือต้องการค่าจ้างที่สูงขึ้น ค่าของตัวเลขจะอยู่ในช่วงระหว่าง -1 ถึง +1 (-1 คือ ผลงานที่ไม่พึงปรารถนาอย่างมาก ถึง +1 คือ ผลงานที่พึงปรารถนาอย่างมาก)

ภาพที่ 1 กระบวนการของทฤษฎีความคาดหวัง

ที่มา: Schermerhorn *et al.* (2000: 117)

สามารถสรุปได้ว่ากระบวนการของทฤษฎีความคาดหวัง มีความสอดคล้องกับความคาดหวัง (Expectation) ที่เกิดขึ้นระหว่างความพยายามต่องานกับผลการปฏิบัติงาน ส่วนเครื่องมือที่

มีความเป็นไปได้ (Instrumentality) เกิดขึ้นระหว่างผลการปฏิบัติงานและผลลัพธ์ที่ได้จากงาน และคุณค่าที่เป็นตัวเลข (Valence) เกิดขึ้นหลังจากที่ได้ผลลัพธ์จากงาน โดยการประเมินค่าของบุคคล

5. ประเภทของความคาดหวัง

Vroom (1964) ได้กล่าวไว้ว่า ความคาดหวังสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) ความคาดหวังที่มีต่อการปฏิบัติงาน (Performance Expectancies) ในการทำงานถ้าปฏิบัติงานโดยใช้ความพยายามระดับหนึ่งบุคคลนั้นจะได้รับความสำเร็จจากการทำงานนั้น

2) ความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานกับผลตอบแทนและความพึงพอใจ (Performance – Outcome Expectancy and Valence) เป็นความเชื่อว่าจะได้รับผลตอบแทน หลังจากที่ประสบผลสำเร็จ จากการทำงาน และผลตอบแทนจะต้องมีคุณค่ารวมถึงความพึงพอใจต่อผู้ปฏิบัติงาน

(1) ความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานเทียบกับผลตอบแทน (Outcome Expectancies) เป็นการรับรู้และความคาดหวังว่าผลงานที่เกิดขึ้นจากการมีความพยายามเพิ่มขึ้น ถ้าบุคคลนั้นคิดว่าเมื่อทำงานได้ผลดี แต่ไม่ได้รับความสนใจและรางวัลตอบแทน บุคคลนั้นจะไม่เลือกทำงานหนัก

(2) การได้รับรางวัลตอบแทนที่ชอบ (Perceived Valence of Outcome) เป็นความต้องการภายในของบุคคล คือ การดีค่าว่าชอบ การมีค่านิยม รางวัล หรือผลตอบแทน ความชอบนี้ไม่ได้เกิดจากรางวัลที่ได้ แต่เกิดจากปัจจัยภายในตัวบุคคล จึงมีความแตกต่างกันแต่ละบุคคล บางคนชอบทำงานบางอย่างเพราะเงินเดือนดี เพราะประเมินค่าของรางวัลตอบแทนที่เป็นเงินเอาไว้สูง

สามารถสรุปได้ว่า ความคาดหวังมี 2 ประเภท คือ ความคาดหวังที่มีต่อการปฏิบัติงานและความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานกับผลตอบแทนและความพึงพอใจ โดยเทียบกับผลตอบแทนและการได้รับรางวัลตอบแทนที่ชอบ

6. ลักษณะความคาดหวังของบุคคล

Bandura (1977) ได้อธิบายถึงลักษณะความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลเป็น 3 มิติ ดังนี้

1) ปริมาณของความคาดหวัง (Magnitude) กล่าวคือ ความคาดหวังจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลในการกระทำพฤติกรรมหนึ่งๆ หรือแตกต่างกันในบุคคลเดียวกัน ขึ้นกับความต้องการที่จะทำงานให้สำเร็จถึงระดับใดเมื่อได้รับมอบหมายลักษณะงานที่มีระดับความยากง่ายแตกต่างกัน

2) การแผ่ขยายของความคาดหวัง (Generality) กล่าวคือ ความคาดหวังอาจจะแผ่ขยายจากสถานการณ์หนึ่งไปสู่สถานการณ์อื่นในปริมาณที่แตกต่างได้

3) ความเข้มหรือความมั่นใจของความคาดหวัง (Strength) กล่าวคือ หากมีความเข้มหรือความมั่นใจมาก บุคคลนั้นก็จะมีความพยายาม บากบั่น แม้ว่าจะประสบเหตุการณ์ที่ไม่สอดคล้องกับความคาดหวังบ้างก็ตามแต่จะมีการใช้ความพยายามและความมุมานะในการทำงาน ในทางตรงกันข้าม หากความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนมีความเข้มหรือความมั่นใจน้อย จะทำให้ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนเองลดน้อยลงด้วย

ระดับความคาดหวังของแต่ละบุคคล สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ เมื่อบุคคลนั้นมีประสบการณ์ในการประสบความสำเร็จกับสิ่งที่เขาได้คาดหวังไว้ และมักจะเพิ่มระดับความคาดหวังให้สูงขึ้นกว่าเดิม ในทิศทางตรงกันข้ามบุคคลที่ประสบความสำเร็จกับสิ่งที่เขาคาดหวังน้อย ก็มักจะลดระดับความคาดหวังนั้นลงมาให้ต่ำลงมาจากเดิม ความคาดหวังของบุคคลจะได้รับผลเป็นที่น่าพอใจหรือไม่ ขึ้นอยู่กับสถานะความเข้มของความต้องการ 2 ประการ คือ บุคคลนั้นขาดสิ่งที่เขาต้องการมากหรือน้อยเพียงใดถึงในระดับที่เขาพอใจ และสิ่งที่บุคคลต้องการหรือได้รับนั้นมีคุณค่าเพิ่มขึ้นมากหรือน้อยเพียงใด

กล่าวโดยสรุป ลักษณะความคาดหวังของบุคคลนั้น ขึ้นอยู่กับปริมาณความมากน้อยของความคาดหวัง การขยายตัวที่เพิ่มขึ้นของความคาดหวังจากประสบการณ์ที่ได้รับการตอบสนอง และความมั่นใจในความคาดหวังของแต่ละบุคคล ที่จะเป็นตัวกำหนดว่าบุคคลนั้นจะต้องมีความมุมานะพยายาม บากบั่น และความมุมานะในการทำงาน การเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ รวมทั้งประสบการณ์ที่ไม่พึงพอใจมากน้อยเพียงใด การที่บุคคลใช้ความพยายาม และความมุมานะในการทำงานอย่างเต็มที่ จากระดับความคาดหวังที่มีมากของบุคคลนั้น ก็มีแนวโน้มที่จะทำงานประสบผลสำเร็จได้สูงเช่นกัน

7. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวัง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังในการทำงานของแต่ละบุคคลนั้น มีผู้ทำการศึกษาและมีปัจจัยบางประการที่มีความสอดคล้องกัน ดังนี้

ดิเรก ฤกษ์หรั่ง (2527) ได้กล่าวว่า ความคาดหวังของเกษตรกรในด้านเกษตรกรรม คือ ความต้องการความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม รวมทั้งการที่เกษตรกรยอมรับนวัตกรรมใหม่ๆ และสามารถนำไปปรับปรุงพัฒนาอาชีพของตนเองให้ประสบความสำเร็จได้ ประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1) ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขหรือสภาวะการณ์โดยทั่วไป ได้แก่ สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งสภาพทางภูมิศาสตร์ และสมรรถนะในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ พื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร และปัจจัยเนื่องมาจากนวัตกรรมและเทคโนโลยี ดังนี้

2.1) พื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร ได้แก่

(1) พื้นฐานทางสังคม เช่น เพศ และการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Nadler *et al.* (1977) กล่าวว่า ลักษณะความแตกต่างของแต่ละบุคคลและสภาพแวดล้อม เช่น ภูมิหลัง ประสบการณ์ การศึกษา การฝึกอบรม ทักษะ และอายุ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันสภาพแวดล้อมของการทำงาน ลักษณะของผู้นำระบบการจ่ายค่าตอบแทน และผลตอบแทน หรือความพอใจที่จะได้ หรือโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนนั้น รวมถึงการประเมินความเป็นไปได้ของบุคคล เพราะการประเมินค่าของแต่ละคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ชนิดเดียวกันก็อาจจะแตกต่างกันได้ โดยขึ้นอยู่กับความสนใจในการให้คุณค่าแก่สิ่งนั้นๆ ของแต่ละบุคคล

(2) พื้นฐานทางเศรษฐกิจ เช่น รายได้

(3) พื้นฐานในการติดต่อสื่อสาร เช่น ประสิทธิภาพในการรับฟังข่าวสาร การอ่าน การฟัง ความสามารถในการพูดการเขียน รวมทั้งความคิดที่มีเหตุผล มีส่วนช่วยในเรื่องของความเข้าใจ ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ

(4) พื้นฐานในเรื่องอื่นๆ เช่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) เกษตรกรที่มีความพร้อมทางด้านจิตใจ มีข้อมูล มีความสนใจในปัญหาและความต้องการของตนเอง และกิจกรรมอาชีพ

2.2) ปัจจัยเนื่องมาจากนวัตกรรมหรือเทคโนโลยี

ในเรื่องของต้นทุนและกำไร ถ้าเทคโนโลยีใดลงทุนน้อยที่สุด กำไรมากที่สุด การยอมรับจะสูงและเร็วกว่า ซึ่งกำไรอาจจะไม่ใช่เฉพาะตัวเงิน แต่อาจเป็นการใช้ประโยชน์ ความสอดคล้อง และเหมาะสมกับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน ไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อของคนในชุมชน ที่สามารถปฏิบัติได้และเข้าใจง่าย เป็นเรื่องที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีผู้นำไปปฏิบัติแล้วได้ผล ใช้เวลาน้อยหรือประหยัดเวลา และการตัดสินใจของกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลในการที่จะมีกฎเกณฑ์บางอย่างที่สมาชิกต้องปฏิบัติตาม

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังของเกษตรกร ประกอบด้วย ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขหรือสภาวะการณ์โดยทั่วไป เช่น สภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สภาพทางภูมิศาสตร์ สมรรถนะในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ ตัวเกษตรกร พื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ การติดต่อสื่อสาร แรงจูงใจ และเรื่องนวัตกรรมหรือเทคโนโลยี โดยพิจารณาว่าเป้าหมายนั้นมีคุณค่าและสามารถทำได้ตามที่คาดหวังไว้ได้หรือไม่ จึงควรให้ความสนใจกับความคาดหวังของเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากความคาดหวังมีอิทธิพลกับการปฏิบัติงาน หากผลของการกระทำสามารถเกิดขึ้นอย่างที่ยังคาดหวัง หรือเกิดขึ้นได้มากกว่าสิ่งที่คาดหวัง ที่เรียกว่า เกินความคาดหวัง จะเป็นสิ่งที่ทำให้เกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นมีความพึงพอใจกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นและเห็นคุณค่ากับความสำเร็งนั้นด้วยเช่นกัน

8. การวัดความคาดหวัง

ความคาดหวังเป็นแรงจูงใจประเภทหนึ่งที่ไม่สามารถวัดได้โดยตรง จึงต้องสร้างเครื่องมือในการวัดความคาดหวังที่ต้องอาศัยการอนุมานโดยการสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออก คำพูด หรือคำตอบของข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อวัดความตั้งใจในเชิงพฤติกรรมที่สะท้อนความคาดหวัง (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2550)

เครื่องมือหรือวิธีการวัดที่ใช้ในการวัดเท่าที่นิยมใช้กันในปัจจุบัน ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบ และมาตรวัด (Shaw and Wrigth, 1976) ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้เลือกวัดความคาดหวังโดยใช้แบบสอบถาม เป็นชุดของข้อความที่สร้างขึ้นตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งเป็นวิธีที่ได้รับความนิยมมากวิธีหนึ่ง โดยใช้แบบวัดหรือมาตรวัด (Scales) ประกอบด้วยชุดของข้อความ หรือสถานการณ์ที่เป็นสิ่งเร้ากับผู้ให้ข้อมูล ได้ตอบตามความเป็นจริง โดยกำหนดช่วงของการตอบ หรือค่าตัวเลขตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ให้ค่าตัวเลขแทนระดับของคุณลักษณะที่ต้องการตามลักษณะของระดับอันตรภาค (Interval Scales) เป็นมาตรประเมินค่ารวมของลิเคิร์ตสเกล (Likert's Scale) โดยแต่ละระดับมีช่วงความแตกต่างเท่ากัน มาตรประเภทนี้ใช้มากทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ นิยมใช้ข้อความหลายข้อ แต่ละข้อความมีความหมายในตัวเอง เมื่อนำคำตอบมารวมคะแนนที่ได้จะบอกถึงภาพรวมของมาตรวัดนั้น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2550)

กล่าวโดยสรุป วิธีวัดความคาดหวังใช้หลักการเดียวกับทฤษฎีความน่าจะเป็น โดยให้ค่าคะแนน ความไม่คาดหวัง เป็น 0 หมายถึง ไม่มีโอกาสเกิด และให้คะแนนความคาดหวังเป็นช่วงคะแนนตั้งแต่ 1 – 5 หมายถึง มีโอกาสเกิดขึ้นน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด โดยใช้มาตรประเมินค่ารวมของลิเคิร์ตสเกล (Likert's Scale)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการเกษตร

เกษตรกรที่เริ่มต้นทำการเกษตรในปัจจุบัน ควรมีการปรับตัวเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงมากขึ้น โดยคำนึงถึงปัจจัยสี่ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต การผลิตจึงควรเน้นผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน และสร้างรายได้ให้กับครอบครัว การพัฒนาการเกษตรระดับครัวเรือนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับวิธีการคิดวิธีการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ โดยอาศัยประสบการณ์และความรู้ที่ได้รับมาทดลองปฏิบัติ และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม สามารถจัดหาปัจจัยการผลิต เลือกใช้เทคโนโลยี เทคนิค และรูปแบบการเกษตรต่างๆ เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมรวมทั้งการบริหารจัดการภายในแปลง เพื่อช่วยลดระยะเวลา ลดต้นทุนการผลิต โดยคำนึงถึงความปลอดภัยจากผู้ผลิตสู่ผู้บริโภค มีความสัมพันธ์กันอย่างเกื้อกูลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีความสามารถในการหาแหล่งรับซื้อหรือตลาดภายในชุมชน เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองและประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

จากการตรวจเอกสารมีผู้สนใจศึกษาเรื่องการพัฒนาการเกษตรหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าว ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ ความหมายของการพัฒนาการเกษตร ทฤษฎีการพัฒนาการเกษตรแบบพึ่งตนเอง ปัจจัยในการพัฒนาการเกษตร รูปแบบระบบการเกษตรแบบยั่งยืนที่เหมาะสม การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ เทคนิคการทำเกษตร ปัญหาในการพัฒนาการเกษตร การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ ความสำเร็จของเกษตรกรต้นแบบ และการวัดความรู้ความเข้าใจ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความหมายของการพัฒนาการเกษตร

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้ให้ความหมาย คำว่า พัฒน, พัฒนาการ ไว้ว่า การทำความเจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางเจริญขึ้น การคลี่คลายไปในทางที่ดี และในความหมายของการพัฒนาการเกษตร คือ การเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการและวิธีการใดๆที่จะทำให้ภาคการเกษตรดีขึ้น โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับกระบวนการและวิธีการพัฒนาภาคการเกษตรให้เกิดความยั่งยืน (สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง [สจล.], ม.ป.ป.) โดยทั่วไปการเกษตรเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินงานฟาร์ม ซึ่งรวมไปถึงการใช้วิทยาการในการปฏิบัติกับที่ดินให้เกิดผลผลิต (สุรพล เศรษฐบุตร, 2539) โดยการจัดการเปลี่ยนแปลงให้มีการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ หรือการผลิตจากที่ดินให้มีสภาพดีกว่าเดิม ครอบคลุมการพัฒนาในด้านความเป็นอยู่ของเกษตรกร การปรับปรุงการผลิต การเก็บรักษาผลผลิต การจำหน่ายผลผลิต การออมทรัพย์ ตลอดจนการลงทุนในการผลิตของเกษตรกร (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2530) การพัฒนาการเกษตรเกิดขึ้นและมีได้เสมอ เช่น เกษตรกรทำการปลูกพืชชนิดใหม่เอง การทดลอง การปรับปรุง การปฏิบัติ การใช้ปุ๋ย การให้น้ำ การควบคุมความชุ่มชื้นของดิน (อาภัสสิริ สาระโกเศศ, 2546) การพัฒนาการเกษตร จึงเป็นผลผลิตของสังคมไม่ใช่เฉพาะกลุ่มเกษตรกรเพียงกลุ่มเดียว แต่เป็นกิจกรรมของเกษตรกร ครอบครัว นักวิจัย นักส่งเสริม และอีกหลากหลายอาชีพที่มีความเกี่ยวพันกัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยส่วนรวม (Mosher, 1966)

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร คือ การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยอาศัยการสังเกต เรียนรู้ ทดลอง ปฏิบัติ และดูแลรักษาในบทบาทของเกษตรกร จนได้ผลิตผลทางการเกษตรที่ทำให้เกิดรายได้ เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น และมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

2. ทฤษฎีการพัฒนาการเกษตรแบบพึ่งตนเอง

จากแนวคิดซึ่งเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ได้ทรงห่วงใยเกษตรกรให้สามารถพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือตนเองได้ทางด้านอาหารก่อน เช่น ข้าว พืชผัก ผลไม้ โดยการไม่พึ่งพาการปลูกพืชเพียงชนิดเดียว เนื่องจากจะทำให้เกิดความเสี่ยงในหลายๆ ด้าน ทั้งในเรื่องของราคา ผลผลิตที่มีความผันผวน ความไม่แน่นอนของธรรมชาติ ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล และภัยธรรมชาติ เกษตรกรจึงควรมีการบริหารจัดการในไร่นา ปลูกพืชที่มีความหลากหลายมากขึ้น และควรมีรายได้เพิ่มเติมนอกเหนือจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม สามารถพัฒนาการเกษตรแบบพึ่งตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ [สำนักงาน กปร.], 2542)

กล่าวโดยสรุปทฤษฎีการพัฒนาการเกษตรแบบพึ่งตนเองเป็นแนวคิดทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับเกษตรกรรายย่อยที่ยังไม่มีทุนมาก และเริ่มที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ในเรื่องของอาหาร สามารถเพาะปลูกในพื้นที่ได้เอง และมีโอกาสที่จะพัฒนารายได้เพิ่มขึ้นต่อไป

3. ปัจจัยในการพัฒนาการเกษตร

ในการพัฒนาการเกษตรนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นจากบทบาทของตัวเกษตรกรเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยปัจจัยอื่นๆ ที่สำคัญในการพัฒนาการเกษตรด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ปัจจัยด้านการผลิตซึ่งมีความจำเป็นในการพัฒนาการเกษตร ชัย ลากเพิ่มทวี (ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นทรัพยากรที่นำมาใช้ในการบริการ แบ่งออกเป็น 4 ชนิด ได้แก่ 1) ที่ดิน รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน ฟ้า อากาศ น้ำ แร่ธาตุ ป่าไม้ 2) ทุน เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการผลิต 3) แรงงาน คือ กำลังกายและความคิดของมนุษย์ และ 4) ผู้ประกอบการ คือ ผู้ที่ตัดสินใจรวบรวมปัจจัยการผลิตต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อใช้ผลิต และเป็นผู้รับผิดชอบต่อความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตนั้น

ธันวา จิตต์สงวน (2544) ได้กล่าวถึง ปัจจัยในการพัฒนาเกษตรแบบองค์รวมในทุกด้าน (Holistic Approach) ซึ่งประกอบด้วย ด้านเทคนิค ความเป็นไปได้ทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทัศนคติ ความเชื่อ ความคิด ประสบการณ์ที่ผ่านมาของเกษตรกรและชุมชนที่เกี่ยวข้อง

ของเกษตรกร เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการยอมรับการในการพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร หากไม่มีการสนับสนุนที่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร เช่น การกระจายสิทธิ การจัดการทรัพยากรสู่ท้องถิ่น ขาดความเข้มแข็งของกลุ่ม เป็นต้น ก็เป็นการยากที่การส่งเสริมพัฒนานั้นๆ จะมีความก้าวหน้าได้

Mosher (1966) ได้จำแนกปัจจัยที่สำคัญสำหรับการพัฒนาการเกษตร 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยที่จำเป็น (Essential Factors) และปัจจัยที่เป็นตัวเร่ง (Accelerator Factors) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ปัจจัยที่จำเป็น (Essential Factors)

(1) ตลาดสำหรับผลิตผลทางการเกษตร ผลผลิตทางการเกษตรจำเป็นต้องมีตลาดรองรับ และควรเป็นแหล่งที่ให้ราคาอย่างยุติธรรมกับเกษตรกรด้วย

(2) การใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรที่เหมาะสม การใช้วิชาการ เทคนิคหรือวิธีการใหม่ๆ สำหรับการปฏิบัติและดูแลรักษา เช่น ในเรื่องของการปรับปรุงดิน การเลือกให้พันธุ์ที่ดี เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร

(3) สภาพท้องถิ่นและทรัพยากรที่เหมาะสม การซื้อหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตรได้สะดวกในท้องถิ่น เช่น เมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ย เครื่องมือทางการเกษตร

(4) สิ่งจูงใจสำหรับเกษตรกร จำเป็นต้องศึกษาลักษณะตามธรรมชาติของเกษตรกร เช่น การถือครองที่ดิน ความมีเสถียรภาพของราคาผลผลิต ทุนสนับสนุน สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ ความสะดวกในการขนส่ง การยอมรับจากสังคม

(5) เส้นทางคมนาคม ในการนำผลผลิตไปจำหน่าย ระยะทางใกล้มีค่าขนส่งต่ำจะเป็นการลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร

2) ปัจจัยที่เป็นตัวเร่ง (Accelerator Factors) ประกอบด้วย

(1) การศึกษาเพื่อการพัฒนา หมายถึง การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ การศึกษาหาความรู้ ทักษะ และแนวทางใหม่ๆ ในการทำงานหรือการประกอบอาชีพด้วยตนเอง จากการแนะนำถ่ายทอดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เอกชน เพื่อนบ้าน รวมทั้งสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ เป็นต้น

(2) สินเชื่อเพื่อการผลิต แหล่งเงินทุนเพื่อการกู้ยืม เกษตรกรหลายรายไม่มีเงินทุนเพียงพอ จึงต้องการพึ่งแหล่งสินเชื่อของรัฐหรือเอกชนในอัตราดอกเบี้ยไม่สูงนักเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต

(3) การรวมกลุ่มทำงานของเกษตรกร การร่วมมือกันคิด การรวมทรัพยากร การช่วยกันแก้ปัญหา การรวมตัวกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจ หรือสหกรณ์ เพื่อช่วยกันจัดการเรื่องผลผลิต

(4) การปรับปรุงและขยายพื้นที่ทำการเกษตร การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรโดยการปรับปรุงคุณภาพดินโดยสม่ำเสมอ มีการวางแผนปรับปรุงใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

(5) การวางแผนเพื่อพัฒนาการเกษตร ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงาน เช่น งบประมาณ กำลังคน ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น การวางแผนจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเกษตร

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2530) ได้รวบรวมแนวความคิดจากนักวิชาการต่างๆ และสรุปปัจจัยในการพัฒนาการเกษตรไว้ 5 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยทางวิชาการ ปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม และจิตวิทยา ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางระบบงานและวิธีการจัดการ โดยมีรายละเอียดแต่ละปัจจัย ดังนี้

1) ปัจจัยทางกายภาพ

1.1) ความต้องการทางวัตถุ ประกอบด้วย ที่ดิน ภูมิอากาศ เมล็ดพืช น้ำ ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช สัตว์ อาหาร เครื่องมือ เชื้อเพลิง ฯลฯ

1.2) ความต้องการทางแรงงานมนุษย์ ซึ่งก็สอดคล้องกับนันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร (2547) ที่ได้กล่าวว่า ปัจจัยด้านครอบครัวที่มีแรงงานในครอบครัวน้อยไม่เพียงพอ กับงานในแปลงเป็นปัจจัยอุปสรรคต่อการทำการเกษตรแบบยั่งยืน

2) ปัจจัยทางวิชาการ

2.1) ระบบการจัดการมีการประสานงานที่ดี มีข้อมูลที่ทันสมัยและเรียกใช้ได้อย่างรวดเร็ว เพื่อช่วยในการเจรจาต่อรอง และช่วยในการตัดสินใจ กำหนดเป้าหมายการผลิตสินค้า

2.2) การกระจายความรู้ในเรื่องเทคนิคการผลิต นิเวศวิทยา ด้านเศรษฐกิจ ด้านสื่อสารมวลชน

3) ปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม และจิตวิทยา

3.1) สถานะของกลุ่มเกษตรกร การปฏิบัติ ค่านิยม ซึ่งมีความสอดคล้องกับ นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร (2547) ที่กล่าวว่า ปัจจัยด้านการรวมกลุ่มเป็นปัจจัยเอื้อในทำการเกษตรแบบยั่งยืน

3.2) วิธีการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร (2547) ที่กล่าวว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมจากภายในและภายนอกชุมชนจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและพัฒนาเอกชนเป็นปัจจัยเอื้อในทำการเกษตรแบบยั่งยืน

3.3) โครงสร้างทางสังคม ค่านิยมทางวัฒนธรรมและความเคลื่อนไหวของชุมชนเกษตรกร

3.4) กระบวนการของความเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีความสอดคล้องกับ นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร (2547) ที่กล่าวว่า ปัจจัยด้านกระบวนการทัศนจากเกษตรพาณิชย์กระแสหลักสู่การเกษตรแบบยั่งยืนที่อยู่กับธรรมชาติ และปัจจัยด้านลักษณะและอุปนิสัยของเกษตรกรเป็นปัจจัยเอื้อในทำการเกษตรแบบยั่งยืน

นอกจากนั้น ชันวา จิตต์สงวน (2544) ได้กล่าวถึง ปัจจัยด้านสังคม เช่น เพศ อายุ การศึกษา สุขภาพ ก็มีส่วนสำคัญในการพัฒนาการเกษตร สำหรับเรื่องสุขภาพมีความสอดคล้องกับ นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร (2547) ที่กล่าวว่า การมีสุขภาพที่ดีขึ้นจากการทำการเกษตรยั่งยืน เป็นปัจจัยเอื้อในการตัดสินใจของเกษตรกร รวมทั้งเรื่องของประสบการณ์ทางการเกษตร ชีวิตครอบครัว วัฒนธรรมประเพณี ค่านิยมและความเชื่อ ทักษะคติ ศาสนา การฝึกอบรมศึกษาดูงาน อำนาจต่อรอง

การมีส่วนร่วม การรวมกลุ่มและองค์กร แรงบันดาลใจที่มีอยู่ในเกษตรกร ก็ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยทางสังคม (ชันวา จิตต์สงวน, 2544) ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อความที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

4) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

- 4.1) ด้านการขนส่ง การเก็บ การแปรรูป การตลาดของผลิตผลเกษตร
- 4.2) ด้านการจัดหา การแจกจ่าย วัสดุการผลิตตลอดจนสินเชื่อ
- 4.3) ด้านราคาของวัสดุการผลิต และอัตราดอกเบี้ยในการกู้ยืม
- 4.4) ด้านราคาผลผลิตทางการเกษตร ตลอดจนราคาขายต่อผู้บริโภค
- 4.5) ด้านการเก็บภาษี การพยุงราคา โควตาการผลิต การขาย

ชันวา จิตต์สงวน (2544) ได้กล่าวถึง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ในเรื่องของรายได้ในภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตร ผลกำไรหรือขาดทุน ภาระหนี้สิน ซึ่งมีความสอดคล้องกับนันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร (2547) ในเรื่องของภาระหนี้สินว่า การมีหนี้สินและการเข้าถึงสินเชื่อ เป็นทั้งปัจจัยเอื้อและอุปสรรคในการทำเกษตรแบบยั่งยืน ความยากจน และการขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานในการยังชีพ รวมถึงการขาดแคลนปัจจัยการผลิต อำนาจซื้อ ความมั่นคงด้านอาหาร กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ไม่ชัดเจน และการไม่มีที่ดินทำกิน ทำให้เกิดการขาดแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ (ชันวา จิตต์สงวน, 2544)

5) ปัจจัยทางระบบงาน และวิธีการจัดการ

5.1) ระบบการเช่าที่ดิน ซึ่งสอดคล้องกับนันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร (2547) ที่กล่าวว่า การมีสิทธิในการถือครองที่ดินเป็นปัจจัยเอื้อในการทำเกษตรแบบยั่งยืน

5.2) ขนาดของที่ดินทำกินเพียงพอกับการทำการเกษตรให้เกิดรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้

5.3) นโยบายและการบริการทั่วไปของรัฐมีความชัดเจนและต่อเนื่อง เกษตรกรสามารถเข้าได้อย่างทั่วถึง และมีมาตรฐานเดียวกัน

5.4) กลุ่มที่เกิดขึ้นเอง และรัฐจัดขึ้นเพื่อประสานกำลังการผลิต เช่น การชลประทาน การใช้เครื่องทุ่นแรง การให้บริการทางเศรษฐกิจ เช่น การซื้อ การขาย ดินเชื่อ สหกรณ์ และการให้บริการทางสังคม เช่น สถานีอนามัย โรงเรียน การจัดการปกครองตนเองในท้องถิ่น การกระจาย และถ่ายทอดความรู้ เช่น การศึกษาผู้ใหญ่

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยในการพัฒนาการเกษตรที่กล่าวมาข้างต้น ตัวแปรหลายตัวมีความสอดคล้องกัน และต่างก็เป็นองค์ประกอบซึ่งกันและกันที่ช่วยให้การพัฒนาการเกษตรขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างรวดเร็ว สำหรับปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางระบบงานและวิธีการจัดการ อาจเป็นปัจจัยปัญหาและอุปสรรคซึ่งเกษตรกรอาจไม่สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้เพียงลำพัง แต่สำหรับปัจจัยทางวิชาการ ปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม และจิตวิทยา ซึ่งเป็นตัวแปรในเชิงพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งเกษตรกรอาจสามารถปรับเปลี่ยนได้ด้วยตัวของเกษตรกรเอง

4. รูปแบบระบบการเกษตรแบบยั่งยืนที่เหมาะสม

ชันวา จิตต์สงวน (2544) ได้กล่าวถึง รูปแบบระบบการผลิตทางการเกษตรที่เหมาะสมกับลักษณะภูมิประเทศและระบบนิเวศของแต่ละพื้นที่ ขึ้นอยู่กับสภาพทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันออกไป สามารถจำแนกออกเป็นลักษณะต่างๆ ตามลักษณะการผลิต ดังนี้

1) เกษตรผสมผสาน (Integrated Farming) มีกิจกรรมการผลิตมากกว่า 2 กิจกรรมขึ้นไป และเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกัน สามารถสร้างรายได้และมูลค่าเพิ่มให้มากขึ้น จากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ช่วยลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากราคาผลิตผล

2) เกษตรอินทรีย์ (Organic Farming) การผลิตที่ไม่ใช้สารอนินทรีย์เคมี หรือเคมีสังเคราะห์ แต่ใช้อินทรีย์เคมี เช่น สารสกัดจากสะเดา ตะไคร้หอม หรือสารสกัดชีวภาพ เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์แก่ทรัพยากรดิน เป็นการสร้างความปลอดภัยด้านอาหารให้แก่ผู้บริโภค

3) เกษตรธรรมชาติ (Natural Farming) การทำเกษตรที่ไม่รบกวนธรรมชาติ หรือมีการรบกวนน้อยที่สุด โดยการไม่ไถพรวน ไม่ใช้สารเคมี ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี และไม่กำจัดวัชพืช ใช้การคลุมดินและใช้ปุ๋ยพืชสดเพื่อเป็นการฟื้นฟูความสมดุลของระบบนิเวศ และลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก

4) เกษตรทฤษฎีใหม่ (New Theory Agriculture) มีการจัดการทรัพยากรน้ำในไร่นา ให้เพียงพอเพื่อผลิตพืชอาหาร ปลูกข้าวเพื่อการบริโภคในครัวเรือน รวมทั้งมีการผลิตอื่นๆ เพื่อบริโภคและจำหน่ายส่วนที่เหลือให้ตลาด จัดแบ่งพื้นที่ 30: 30: 30: 10 สำหรับปลูกข้าว: พืชไร่พืชสวน: แหล่งน้ำ: ที่อยู่อาศัย

5) วนเกษตร (Agro Forestry) การมีต้นไม้ใหญ่และพืชเศรษฐกิจหลายระดับที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ เลียนแบบลักษณะการอยู่ร่วมกันของต้นไม้ในป่า เพื่อการใช้ประโยชน์ป่าไม้ของพืชหรือสัตว์ชนิดต่างๆ ที่เกื้อกูลกัน เพื่อเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ

กล่าวโดยสรุป รูปแบบระบบการเกษตรแบบยั่งยืนที่เหมาะสมที่มีอยู่ 5 รูปแบบที่ขึ้นอยู่กับลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกในรูปแบบต่างๆ รวมถึงลักษณะของสภาพพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับการเลือกรูปแบบการเกษตรด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน เกษตรกรอาจเลือกจากความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ประสบการณ์ ความชอบ ความถนัด การจัดการพื้นที่ในแปลงเพื่อการปลูกพืช สัตว์ ประมง ที่เหมาะสมกับเกษตรกรเอง

5. การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ

ธันวา จิตต์สงวน (2544) กล่าวว่า การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนมีการปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีต เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นระหว่างมนุษย์และระบบนิเวศอย่างมีความสมดุลกัน กล่าวคือ เกษตรกรมีความรู้ ประสบการณ์ และภูมิปัญญาที่สั่งสมมา สามารถปรับตัว รูปแบบการผลิต และสามารถปรับวิถีชีวิต ให้สามารถเข้ากับสภาพแวดล้อมและทรัพยากรของแต่ละพื้นที่ได้

ไพบุลย์ เสงสุวรรณ และคณะ (2547) ได้กล่าวถึง การนำแนวคิดเกษตรกรรมยั่งยืนไปสู่การปฏิบัติ ควรคำนึงถึงความหลากหลาย รูปแบบการเกษตรที่มีองค์ประกอบหรือกิจกรรมหลากหลาย ทำให้เกษตรกรมีผลผลิตหลากหลายในการบริโภค ช่วยลดความเสี่ยง และการผสมผสาน เกื้อกูล และสมดุล ระบบการเพาะปลูกพืช เกษตรกรจะต้องจัดการนำเอาพืชที่มีความต้องการความชื้น แสงแดด ธาตุอาหาร รวมทั้งระบบราก และระดับเรือนยอดที่แตกต่างกันการควบคุม กำจัดวัชพืชศัตรูพืช มาผสมผสานกันอย่างลงตัว

ธันวา จิตต์สงวน (2544) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาและส่งเสริม (Development and Extension Process) จะต้องทำให้เกษตรกรสามารถเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดความมั่นใจที่จะเปลี่ยนแปลง

วิธีคิดเกี่ยวกับการทำการเกษตรแบบยั่งยืน วิธีการผลิตของตนเอง และวิถีชีวิตของเกษตรกรเอง สามารถสร้างรายได้จากผลผลิตที่จำหน่ายตามสมควร ลดภาระหนี้สิน และลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก หรือมีผลกำไรที่เป็นตัวเงิน สามารถสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ไร่นาและระบบนิเวศ รวมถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามความเหมาะสมจากการมีอาหารที่ปลอดภัยบริโภค สุขภาพที่ดี ครอบครัวที่อบอุ่น และสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการอยู่อาศัย

โครงการพัฒนาการเกษตรของรัฐจำนวนมากมักประสบกับปัญหาความไม่ยั่งยืน เกษตรกรไม่สามารถยืนอยู่ได้ด้วยตัวเอง เกษตรกรจะอยู่ได้เฉพาะในช่วงระยะเวลาที่โครงการดำเนินการอยู่ แต่เมื่อโครงการสิ้นสุด กระบวนการพัฒนาที่สลายตัวลง ความสำเร็จที่แท้จริงของการพัฒนาการเกษตรคือ การที่เกษตรกรสามารถเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตัวเองให้ยั่งยืนอยู่ได้ภายหลังที่โครงการของรัฐสิ้นสุดลง ดังนั้น ความสำเร็จของโครงการพัฒนาการเกษตร อาจหมายถึง โครงการใดๆ ของรัฐที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในช่วงเริ่มต้น เมื่อระยะเวลาของการดำเนินโครงการสิ้นสุดลงเกษตรกรก็สามารถพึ่งพาตนเองได้ การพัฒนาการเกษตรที่สำเร็จจึงต้องมีกระบวนการพัฒนาที่สอดคล้องกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคม ตรงตามสภาพความเป็นจริงของเกษตรกรมากที่สุด เพื่อให้เกษตรกรสามารถมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาได้อย่างเต็มที่ (ธันวา จิตต์สงวน, 2544)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพนั้น ประกอบไปด้วยความรู้ ประสบการณ์ การปรับวิธีคิด ปรับวิถีชีวิตของเกษตรกร ปรับรูปแบบการผลิตโดยอาศัยหลักการผลิตที่มีความหลากหลาย และการผสมผสาน เกื้อกูลกัน คำนึงถึงความสมดุลของธรรมชาติ มีความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ความภาคภูมิใจ ความตั้งใจในการทำงานอันจะนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ การพัฒนาการเกษตรที่ประสบความสำเร็จนอกจากปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของเกษตรกรถือเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญ

6. เทคนิคการทำเกษตรยั่งยืน

ไพบุลย์ เสงสุวรรณ และคณะ (2547) ได้สรุปความรู้เกี่ยวกับเทคนิคต่างๆ ในการทำเกษตรยั่งยืนในพื้นที่ต่างๆ สำหรับการประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับพื้นที่ ดังต่อไปนี้

1) การปรับปรุงบำรุงดิน โดยการพักดินให้ฟื้นฟูตามกระบวนการธรรมชาติ รวมทั้งการใช้อินทรีย์วัตถุต่างๆ ในการปรับปรุงบำรุงดิน ดังนี้

1.1) การฟื้นฟูดินด้วยการพักดิน เป็นการปล่อยที่ดินทิ้งไว้ไม่ทำการเพาะปลูกช่วงระยะเวลาหนึ่ง การปลูกพืชตระกูลถั่วเสริมในช่วงของการพักดิน เพื่อให้ที่ดินมีโอกาสฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ เป็นการตัดวงจรการระบาดของโรคและแมลง ส่งผลให้การเพาะปลูกได้ผลผลิตดีขึ้น เป็นประโยชน์ต่อระบบนิเวศน์ ช่วยเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ และฟื้นฟูความสามารถในการกักเก็บน้ำในธรรมชาติ

1.2) การปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยคอก ควรรำเกลือ ฟาง และเศษใบไม้ใส่ผสมให้เข้ากันไม่ให้เปียกและแฉะจนเกินไป หรืออาจใช้น้ำหมักชีวภาพรดเพื่อช่วยกระบวนการย่อยสลาย

1.3) การปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมัก จากเศษฟางข้าว เศษใบไม้ ขี้เลื่อย และใช้น้ำหมักชีวภาพหรือใช้หัวเชื้อจุลินทรีย์รดกองปุ๋ยเพื่อเร่งการย่อยสลาย ใช้เวลาหมักนานอย่างน้อย 3 เดือน มีความเหมาะสมสำหรับเกษตรกรที่มีเศษวัสดุเหลือจากการเกษตรปริมาณมาก

1.4) การปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักชีวภาพ จากการหมักอินทรีย์วัตถุร่วมกับหัวเชื้อจุลินทรีย์กากน้ำตาล หรือน้ำหมักชีวภาพ ขึ้นอยู่กับส่วนประกอบที่ใช้ผสมกัน เพื่อช่วยเร่งการย่อยสลายในกระบวนการหมัก สามารถนำไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว ขึ้นตอนไม่ยุ่งยากใช้กับพืชได้ทุกชนิด

1.5) การปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด จากการปลูกพืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วเขียว ถั่วพรี ถั่วพุ่มดำ โสนอาฟริกัน ปอเทือง แล้วปล่อยให้พืชเติบโตจนถึงระยะที่พืชมีธาตุอาหารสะสมอยู่เต็มที่ จึงไถกลบเป็นปุ๋ย รอเวลาให้พืชย่อยสลาย (อย่างน้อย 1 สัปดาห์) นอกจากพืชตระกูลถั่วต่างๆ แล้ว อาจปลูกพืชทองแดง โคนงา ฯลฯ ในฤดูแล้ง พืชเหล่านี้ช่วยคลุมหน้าดินไว้ โดยนิยมปลูกเพียงบางส่วนของแปลงไม่ได้ปลูกเต็มพื้นที่ทั้งหมด

1.6) การปรับปรุงดินด้วยน้ำหมักชีวภาพและปุ๋ยน้ำหมัก การผลิตมีความคล้ายคลึงกันมาก โดยใช้กระบวนการหมักอินทรีย์วัตถุร่วมกับกากน้ำตาล (Molasses) แตกต่างกันตรงวัสดุที่ใช้ในการหมักและสูตรของการหมัก สำหรับน้ำหมักชีวภาพ มีส่วนประกอบหลัก 3 ส่วนได้แก่ 1) เศษซากพืชพืชผัก เศษอาหาร 2) กากน้ำตาล และ 3) น้ำ มี 3 สูตรหลักได้แก่ สูตรพืชผัก สูตรผลไม้ และสูตรสมุนไพร ใช้เสมือนเป็นหัวเชื้อจุลินทรีย์ที่เร่งการย่อยสลายอินทรีย์วัตถุ และใช้เป็นฮอร์โมนเร่งผลผลิตได้ ส่วนปุ๋ยน้ำหมักได้จากการหมักอินทรีย์วัตถุน้ำ และเติมกากน้ำตาลให้เป็นอาหารของจุลินทรีย์อินทรีย์วัตถุที่ใช้มักเป็นวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น เช่น เศษปลา หอยเชอร์รี่ มีประโยชน์ในการเพิ่ม

ธาตุอาหารให้แก่พืชโดยตรง ปุ๋ยทั้ง 2 ชนิด หลังจากเจือจางแล้ว สามารถใช้รดต้นไม้ได้โดยตรง หรือใช้วิธีฉีดพ่นทางใบ จึงถูกเรียกรวมกันว่า “ปุ๋ยชีวภาพ”

2) การปรับปรุงดินด้วยการใช้วัสดุคลุมดิน สามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ

2.1) การใช้เศษอินทรีย์วัตถุคลุมดิน เช่น เศษใบไม้ ฟาง หญ้า วัชพืช และมูลสัตว์แห้ง ครอบคลุมดินบริเวณโคนต้นไม้ และระหว่างแถว ถ้าต้องการปกป้องดินจากแดดและฝน เพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน และหลีกเลี่ยงปัญหาจากราในฤดูฝน ควรใช้วัสดุที่ย่อยสลายยาก เช่น ฟาง แกลบ จี้เลื่อย ใบมะพร้าว ควรมีลักษณะแห้ง มีการย่อยสลายมาบ้าง การใช้วัสดุคลุมดิน ช่วยปกป้องการชะล้างหน้าดินจากฝน และลม ลดการระเหยของน้ำในดิน ลดอุณหภูมิผิวดิน และไม่ต้องให้น้ำมาก

2.2) การปลูกพืชคลุมดิน เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์และปรับปรุงดิน ส่วนใหญ่นิยมใช้พืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วแปบ ถั่วฮามาต้า หรือหญ้าบางชนิด เช่น หญ้าขน หญ้ารูซี่ ซึ่งมีระบบรากฝอยที่หนาแน่น ช่วยยึดดินติดกันเป็นก้อนเล็ก มีความพรุน และร่วนซุย

เทคนิคการปลูกพืชคลุมดินขึ้นกับสภาพพื้นที่ และวัตถุประสงค์ เช่น ปลูกในระยะที่ไม่มีพืชหลัก หรือหว่านลงระหว่างแถวของไม้ยืนต้น หรือปลูกบนคันดินของแปลงปลูก ตามขั้นบันได หรือปลูกบนทางระบายน้ำ เทคนิคนี้สามารถนำมาใช้กับการควบคุมวัชพืชได้ดี ใช้ควบคุมหญ้าคาโดยปลูกหญ้าพันธุ์พื้นเมือง และถั่วสิริอุเลียม เป็นต้น

3) การจัดการน้ำ สามารถขุดบ่อน้ำตื้น สระ หรือเจาะบาดาลเพื่อใช้ในช่วงฤดูแล้ง ช่วยลดความเสี่ยงจากปริมาณน้ำไม่เพียงพอและลดต้นทุน เช่น ช่วงฤดูฝนอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก การรวมกลุ่มเพื่อจัดการและใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำร่วมกัน การเลือกเทคนิคการจัดการน้ำ ควรคำนึงถึงลักษณะภูมิประเทศและค่าใช้จ่าย และลักษณะของพืชที่ปลูกด้วย เช่น การปลูกไม้ผลต้องการปริมาณน้ำอย่างสม่ำเสมอเพียงช่วงระยะเวลาประมาณ 3 ปีแรก เมื่อเจริญเต็มที่ที่สามารถอาศัยน้ำฝนธรรมชาติตามฤดูกาลได้

3.1) ระบบประปาภูเขา พบในพื้นที่สูงและที่ดอน โดยการทำท่อส่งน้ำจากแหล่งซับน้ำหรือตาน้ำที่อยู่บนพื้นที่สูงให้ไหลตามแรงโน้มถ่วงของโลกลงสู่ที่ต่ำ และต้องระวังไม่ให้ท่อส่งน้ำอุดตันหรือแตกรั่วเสียหาย ส่วนใหญ่จะมีการจัดการเป็นกลุ่มเพื่อประหยัดต้นทุนและแรงงาน

3.2) การสร้างแหล่งกักเก็บน้ำ สามารถแบ่งพื้นที่บางส่วนเพื่อขุดสระ หรือบ่อน้ำตื้น เพื่อสำรองน้ำไว้ใช้ในแปลง เลี้ยงปลา ปลูกผักบุงในสระ ทำให้สระได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่มากขึ้น ในกรณีสระน้ำอยู่ระดับสูงกว่าแปลง สามารถต่อท่อส่งน้ำไปยังแปลงเกษตร แต่ในกรณีสระอยู่ในระดับต่ำ จะต้องใช้เครื่องสูบน้ำ อาจทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น การกักเก็บน้ำในฤดูฝนและสำรองไว้ใช้ในหน้าแล้งต้องใช้วิธีขุดสระฉาบซีเมนต์ ทำบ่อซีเมนต์ ถังหรือภาชนะสำหรับใส่น้ำเป็นต้น

3.3) เหมืองฝาย พบในพื้นที่สูง การสร้างฝายทดน้ำจากลำธาร หรือห้วย และขุดลำเหมืองซึ่งสูงกว่าพื้นที่เกษตร เพื่อลำเลียงน้ำจากฝายอ้อมลงมาตามไหล่เขาตามร่องพื้นที่เกษตร เกษตรกรซึ่งมีแปลงอยู่ในพื้นที่รับน้ำ ควรร่วมกันสร้างและดูแลระบบเหมืองฝายรวมกัน วัสดุที่ใช้ทำฝายนิยมใช้วัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น เช่น หิน และไม้ ทำให้ระบบนี้ประหยัดต้นทุน แต่ต้องใช้แรงงานจำนวนมากในการสร้างและดูแลรักษา

3.4) การใช้น้ำจากแหล่งธรรมชาติ พื้นที่การเกษตรหลายแห่งอยู่ใกล้แหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น ลำห้วย คลอง ซึ่งเกษตรกรสามารถทำท่อส่งน้ำเข้าไปยังแปลงเกษตรได้ แต่บางครั้งต้องใช้เครื่องสูบน้ำและปั้มน้ำ ทั้งระบบไฟฟ้าและน้ำมัน

(1) การให้น้ำ เทคนิคการให้น้ำ เพื่อประหยัดน้ำและแรงงานในการจัดการ เป็นการประหยัดต้นทุนการเกษตร การให้น้ำแบบสปริงเกอร์ ระบบหัวหมุนรอบ 360 องศา หากใช้รดไม้ผลที่อายุน้อยอาจทำให้ดินเปลือ้งน้ำ ควรเปลี่ยนมาใช้หัวฉีดแบบเฉพาะจุดจะประหยัดมากกว่า หากใช้หัวหมุนรอบทิศทางก็ควรปลูกผักรอบโคนต้นผลไม้ เช่น พริกขี้หนู มะเขือ ผักกินใบ ฯลฯ

(2) การเลือกชนิดพืชและการวางระบบแปลงให้เหมาะสม ในกรณีพื้นที่ที่ไม่มีระบบชลประทาน และอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติเป็นหลัก ควรเลือกปลูกพืชในท้องถิ่น พืชที่ใช้น้ำน้อย ทนแล้ง การขยายพันธุ์พืชจากเมล็ด ปลูกด้วยเป็นพืชพี่เลี้ยง ปลูกพืชคลุมดินที่ทนแล้งหรือใช้วัสดุคลุมดิน และการให้น้ำแบบประหยัด เป็นต้น

การออกแบบแปลงปลูกให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำจะช่วยให้พืชเจริญเติบโตได้ดี ไม่เกิดปัญหาหกรากพืชเน่า เช่น พื้นที่ที่มีระดับน้ำใต้ดินตื้นมาก การปลูกพืชในฤดูฝนปริมาณน้ำมาก จะทำให้เกิดปัญหาหกรากพืชเน่าตาย จึงควรยกแปลงให้สูงเพื่อให้น้ำในแปลงระบายออกได้อย่างรวดเร็ว ส่วนการปลูกพืชในพื้นที่แล้งหรือเพาะปลูกในฤดูแล้ง ควรปรับระดับแปลงให้ต่ำลง ยกขอบแปลงทั้ง 4 ด้านสูงกว่าตัวแปลงเพื่อป้องกันไม่ให้น้ำระบายออกจากแปลงเร็วมากเกินไป

4) การสร้างความหลากหลายและเกื้อกูลในระบบการผลิต

4.1) การเกื้อกูลของระบบการผลิตหลายแบบ เช่น ทำการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ เก็บหาของป่า รับจ้าง ค้าขาย ผลิตสินค้าหัตถกรรม แปรรูปสินค้าการเกษตรจำหน่าย ฯลฯ แปลงเพาะปลูกหลายแปลงมีการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินหลายลักษณะ เช่น เพาะปลูกพืชสวนครัวเพื่อยังชีพ ร่วมกับแปลงที่ทำเกษตรเชิงพาณิชย์เพื่อสร้างรายได้ จัดแบ่งแรงงาน หรือจัดการเวลาให้สามารถทำการผลิตในรูปแบบต่างๆ ได้ร่วมกัน จัดเวลาทำกิจกรรมการผลิตต่างๆ ตามฤดูกาล

4.2) การปลูกพืชหลายชนิดผสมผสานเกื้อกูลกัน การปลูกพืชแบบผสมผสานมีหลักการที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

(1) การสร้างประโยชน์ใช้สอยที่หลากหลาย ไม่ทำลายพืชธรรมชาติในแปลง การปลูกพืชที่ให้ผลผลิตในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันรายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน ราย 3 – 6 เดือน รายปี รวมถึงการปลูกพืชไม้ประดับ พืชอาหารสัตว์ พืชทำปุ๋ยพืชสด และพืชหายากประจำท้องถิ่น เป็นต้น

(2) การสร้างความสมดุลของระบบนิเวศน์ ควรคำนึงถึงการปลูกพืชให้มีเรือนยอดและเรือนรากหลายระดับโดยการเรียนรู้จากระบบป่าไม้ธรรมชาติแล้วนำมาปรับใช้กับการเพาะปลูก

4.3) การสร้างความเกื้อกูลระหว่างพืชและสัตว์ การเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่แปลงเดียวกัน ต้องอาศัยระบบการจัดการที่ดีพอสมควร เช่น การปลูกผักหวานบนจอมปลวก การปลูกไม้ไผ่ในป่าห้วยคำร่วมกับการเลี้ยงวัว เป็นต้น

5) การจัดการโรคและศัตรูพืช แนวทางในการจัดการ โรคและแมลงศัตรูพืชแบบเกษตรยั่งยืน สามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ การป้องกัน และการควบคุมกำจัด

5.1) การป้องกันไม่ให้เกิดการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช หรือบรรเทาความรุนแรงสามารถใช้เทคนิคทางการเกษตรได้หลายอย่างประกอบกัน ได้แก่

(1) การปลูกพืชหมุนเวียน สับเปลี่ยนชนิดของพืชที่ปลูกในพื้นที่เดิมเพื่อตัดวงจรชีวิตแหล่งอาหาร และที่อยู่อาศัยของโรคและแมลงศัตรูพืช

(2) การปลูกพืชผสมผสานหลายชนิด เพื่อการป้องกันกำจัดแมลง สามารถแบ่งได้ 3 รูปแบบ คือ การปลูกพืชร่วมกัน เช่น การปลูกพืชตระกูลผักกาดร่วมกับต้นหอม หรือผักชีเพื่อป้องกัน หนอนและด้วงหมัดกระโดด การปลูกพืชไล่แมลง เช่น การปลูกต้นดาวเรืองในแปลงผัก และการปลูกพืชล่อแมลง คือ ปลูกพืชที่แมลงชอบกินเป็นอาหาร เมื่อแมลงมารวมกันอยู่เป็นจำนวนมาก จึงค่อยทำลายทิ้ง

(3) การควบคุมทางชีวภาพ ด้วยตัวห้ำ ตัวเบียน และสัตว์ที่กินแมลงศัตรูพืช เช่น นก กิ้งก่า เป็นต้น นอกจากนี้ ควรมีการไถพรวน เพื่อทำลายตัวอ่อนของแมลงที่ฝังตัวอยู่ในดิน และทำลายโรคพืชที่ฝังตัวอยู่กับดิน รวมถึงการควบคุมน้ำระดับน้ำในแปลง เพื่อควบคุมกำจัดหนอนกอ เพลี้ยไฟ และเพลี้ยกระโดด เป็นต้น ในขณะที่เกี่ยวกับการจัดการขณะปลูกพืช เช่น หลีกเลี่ยงการปลูกพืชในช่วงระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช หยอดเมล็ดปลูกให้ลึกเพียงพอ เพื่อลดการทำลายจากนกและสัตว์กินเมล็ด ใช้ระยะปลูกที่เหมาะสมไม่แน่น หรือชิดกันจนเกินไปเพื่อให้แสงแดดส่องถึงพื้นดินได้ จะลดปัญหาการเกิดเชื้อราและลดที่อยู่ของแมลงศัตรูพืช จนกระทั่งการรักษาความสะอาด เช่น การกำจัดเศษซากพืช และพืชที่เป็นแหล่งอาศัยของแมลงศัตรูพืช เพื่อทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงศัตรูพืช และปลูกพืชที่ต้านทาน เช่น พันธุ์พืชท้องถิ่น

6) การเร่งผลผลิตโดยใช้สารชีวภาพซึ่งเป็นวัสดุเหลือใช้หรือสามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้น้ำหมักชีวภาพ จากการหมักเศษซากพืชและสัตว์ในภาชนะปิดกับกากน้ำตาล (Molasses) กระบวนการทำให้ได้ทั้งธาตุอาหาร เอนไซม์ ฮอร์โมน และจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ เหมือนฮอร์โมนที่ช่วยกระตุ้นการเจริญเติบโตของพืชที่ปลูก เร่งดอก – ผล และบางกรณีสามารถใช้ฉีดพ่นไม้ผลบางชนิดเพื่อป้องกันผลเน่าเสีย

7) การคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์ พันธุ์พื้นบ้านจะมีความเหมาะสมกับสภาพดิน ฟ้า อากาศ ภายในท้องถิ่น มีความต้านทานโรคสูง สามารถขยายพันธุ์ คัดเลือก พัฒนา ปรับปรุงพันธุ์ได้เองโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น พืชพื้นบ้านหลายชนิดเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค สามารถสร้างรายได้เสริมได้

8) การจัดการผลผลิต การแปรรูป และการตลาด นับเป็นเทคนิคการเกษตรที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในการพัฒนาระบบเกษตร ผลผลิตทางการเกษตรที่เหลือจากการบริโภคในครัวเรือนมีระบบการจัดเก็บ ขนส่ง แปรรูป และการจำหน่ายหลายรูปแบบมีคนมารับซื้อถึงแปลง นำไปขายยังตลาดเอง หรือการรวมกลุ่มกันขาย เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป เทคนิคการทำการเกษตรมีส่วนช่วยให้เกษตรกรเตรียมการปรับปรุง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในการทำการเกษตรหากเทคนิค ความรู้ วิทยาการดังกล่าวถูกนำมาปรับ ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ในแปลงของตัวเองเกษตรกรเอง จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรเห็นผลลัพธ์ที่ดี ของผลิตผลทางการเกษตรที่ได้คุณภาพและปลอดภัยกับตนเองและผู้บริโภค ช่วยลดต้นทุนจากการ ซื้อปัจจัยการผลิตที่มีราคาสูงและช่วยเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวได้อีกด้วย

7. ปัญหาในการพัฒนาการเกษตร

สุรพล เศรษฐบุตร (2539) กล่าวว่า การพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหามากกว่าผลของปัญหา ที่เกิดขึ้นจะทำให้เห็นปัญหาที่แท้จริงมากกว่าปัญหาที่ปลายเหตุ แบ่งปัญหาในการพัฒนาการเกษตร ออกเป็น 5 สาเหตุหลัก คือ ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างการผลิตทางการเกษตร ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้าง และบริการพื้นฐานทางการเกษตร ปัญหาที่เกิดจากตัวเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ปัญหาที่เกิด จากระบบการดำเนินงานของรัฐ และปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงานของบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังรายละเอียดดังนี้

1) ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างการผลิตทางการเกษตร ได้แก่ การผลิตพืชผลเกษตรที่เน้น การส่งเสริมการผลิตพืชเศรษฐกิจเพียงไม่กี่ชนิด คุณภาพของผลิตผลทางการเกษตรยังไม่ได้ มาตรฐาน หรือตรงกับความต้องการของตลาด และต้นทุนในการผลิตสูง ทำให้เกษตรกรที่มี ข้อจำกัดในเรื่องทุนไม่พร้อมที่จะรับเทคโนโลยีการผลิตได้

2) ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างและบริการพื้นฐานทางการเกษตร

(1) ด้านที่ดิน เช่น พื้นที่ที่มีความลาดชันของพื้นที่ประกอบการเกษตร เกษตรกรไม่มี กรรมสิทธิ์ในที่ดิน คุณภาพของดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ การใช้ประโยชน์ในที่ดินทำการเกษตร ไม่เต็มที่ปล่อยทิ้งให้ว่างเปล่า ซึ่งสอดคล้องกับ บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2540) ที่ได้กล่าวว่า จากแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมามีปัญหาสำคัญที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเกษตรที่ต้องปรับปรุง ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ในเรื่องของที่ดินมีพื้นที่การเกษตรเฉลี่ยลดลง และไม่สามารถขยายพื้นที่ ได้เนื่องจากราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น และบางรายต้องสูญเสียกรรมสิทธิ์กลายเป็นผู้เช่าที่ดิน รวมทั้งเรื่อง ของความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ การประมง แร่ มีการใช้อย่างสิ้นเปลือง และขาดแคลน การเน่าเสียของแหล่งน้ำ จากการขยายตัวของ ภาคอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่างมาเป็นลูกโซ่

(2) ด้านเงินทุนและสินเชื่อการเกษตร ทุนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยจัดการให้ปัจจัยอื่น ๆ มีบทบาทร่วมกันในการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีทุนอย่างจำกัด มีรายได้น้อย การสะสมทุนจากรายได้อาจไม่เพียงพอกับความต้องการจึงต้องกู้ยืมจากแหล่งทุนภายนอก และดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ซึ่งสอดคล้องกับ บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2540) ที่ได้กล่าวว่า ปัญหาเรื่องสินเชื่อทางการเกษตรเกษตรกรขาดเงินทุนในการประกอบอาชีพ การพัฒนาการเกษตรที่ต้องไปกู้เงินมาลงทุน โอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน และความสามารถในการจ่ายค่าดอกเบี้ยในราคาสูงกับเงินกู้ยืมในระบบ

(3) ด้านแรงงานเกษตร มีการศึกษาน้อย ความสามารถแตกต่างกัน ด้านการตลาดและราคาผลผลิตทางการเกษตร ไม่มีอำนาจต่อรอง ราคาผลผลิตไม่แน่นอน ถูกกำหนดโดยผู้ซื้อ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2540) ที่ได้กล่าวว่า การขาดฝีมือแรงงาน กำลังคนในภาคการเกษตรมีแนวโน้มลดลง การให้ความสำคัญกับการทำงานในเมืองใหญ่ที่มีรายได้สูงกว่าในชนบทของคนหนุ่มสาวและวัยทำงาน

(4) ด้านการขาดแคลนแหล่งน้ำและชลประทาน ระบบน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัด ความไม่แน่นอนของปริมาณน้ำฝน เนื่องจากความแปรปรวนของสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย นับว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับ บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2540) ที่ได้กล่าวว่า การขาดแคลนบริการพื้นฐาน สาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำ ระบบการสื่อสาร การคมนาคม ถนน ท่าเรือ ที่ยังไม่เพียงพอในบางพื้นที่ของชนบท

3) ด้านประสิทธิภาพและโครงสร้างการผลิต ซึ่งประสิทธิภาพการผลิตอยู่ในระดับต่ำเนื่องจากปัญหาของที่ดิน แหล่งน้ำ แรงงาน เงินทุน การศึกษา และการยอมรับเทคโนโลยี และโครงสร้างการผลิตที่การเกษตรหันไปพึ่งพิงพืชเศรษฐกิจ ทำให้มีความเสี่ยงด้านการตลาดในการส่งออก

4) ปัญหาที่เกิดจากตัวเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร สำหรับด้านตัวเกษตรกร เช่น เกษตรกรทำการผลิตไม่เต็มที่ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความยากจน สุขภาพไม่แข็งแรง ความไม่รู้ โดยทั่วไปการศึกษาของเกษตรกรอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 – 4 หรือจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2540) ที่ได้กล่าวว่าการศึกษาเป็นพื้นฐานในการจัดการการเกษตรในไร่นาให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รวมถึงอุปนิสัย รักสันโดษ รักอิสระ มักน้อย ทำให้รวมกลุ่มได้ยาก และด้านสถาบันเกษตรกร เกิดจากทัศนคติของเกษตรกรมีความเชื่อว่ารัฐต้องช่วยเหลือความไม่เข้าใจหลักการและอุดมการณ์ในการดำเนินงานแบบกลุ่ม การรวมกลุ่มที่เกิดจากสมาชิกที่มีปัญหาและความต้องการแตกต่างกัน และการดำเนินงานของกลุ่มที่ขาดการประสานงาน เป็นต้น

สอดคล้องกับ บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2540) ที่ได้กล่าวว่า พบปัญหาด้านการตลาดและการรวมกลุ่ม การถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง การกีดกันทางการค้า การไม่รวมกลุ่ม หรือการรวมกลุ่มไม่ประสบความสำเร็จ

5) ปัญหาที่เกิดจากระบบการดำเนินงานของรัฐ นโยบายการดำเนินงานแบบบนลงล่าง เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและความต้องการจึงไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร ความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน ระบบของการดำเนินงานขาดการพัฒนาปล่อยให้ดำเนินการเอง ระบบงานขาดการสนับสนุนในการปฏิบัติงานให้กับหน่วยงานอื่น ต่างฝ่ายต่างมีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบ ผลการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานเป็นอิสระต่อกัน

6) ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงานของบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ขาดความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน มีทัศนคติ อุดมการณ์แนวคิด ความรับผิดชอบที่แตกต่างกันไป ส่วนหนึ่งจากความไม่ชอบในสาขาที่เรียนมาก่อน การคัดเลือกบุคลากรไม่สอดคล้องกับงาน การดำเนินการอบรมเจ้าหน้าที่เป็นเพียงภาระที่ต้องรับผิดชอบมิได้หวังผลที่จะเกิดขึ้น ความไม่รู้บทบาทและขอบเขตความรับผิดชอบ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2530) กล่าวว่าอุปสรรคในการพัฒนาการเกษตรในประเทศไทย เนื่องมาจากความแตกต่างทางสังคม จิตวิทยา และวัฒนธรรมระหว่างบุคคลในระบบราชการ การค้า และเกษตรกร ทำให้ไม่สามารถใช้ปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์กับเกษตรกรได้อย่างสมบูรณ์ การพัฒนาการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของผลิตผลทางการเกษตรและเพิ่มรายได้ ควรเริ่มจากพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาและเกษตรกรที่มีความยากจนก่อน ความมุ่งหมายของการพัฒนาการเกษตร จึงควรยึดประโยชน์ของเกษตรกรแต่ละคนที่จะได้รับในการเพิ่มรายได้ ถ้าเกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ถือได้ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งรัฐมีส่วนสำคัญในการวางแผนที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเกษตรกรและพัฒนาตัวเอง

กล่าวโดยสรุป ปัญหาในการพัฒนาการเกษตรในด้านต่างๆ ต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากตัวเกษตรกรเองรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะมีส่วนร่วมที่จะผลักดันนโยบายภาคการเกษตรเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมในเรื่องที่สามารถแก้ไขได้ในด้านการขาดแคลนบริการพื้นฐานด้านประสิทธิภาพและโครงสร้างการผลิต ด้านการตลาดและการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อเป็นพื้นฐานให้เกษตรกรเกิดแรงจูงใจในการทำเกษตรมากยิ่งขึ้น ส่วนปัญหาที่เกี่ยวกับตัวเกษตรกรในการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรจำเป็นต้องเข้าใจปัญหาและความต้องการที่แท้จริง เพื่อตอบสนอง

ความต้องการหรือความมุ่งหวังในชีวิตของเกษตรกรให้ได้ใกล้เคียงหรือบรรลุตามความมุ่งหวังของเกษตรกรให้ได้มากที่สุด

8. การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์

เสรี พงศ์พิศ (2552, 2553) ได้ให้ความหมายของคำว่า กระบวนทัศน์ (Paradigm) ไว้ว่า กระบวนทัศน์ หมายถึง วิธีคิด วิธีปฏิบัติ วิธีให้คุณค่า ซึ่งตั้งอยู่บนฐานการมอง โลกความเป็นจริงแบบหนึ่ง และการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) หมายถึง การพัฒนาที่ทำให้ทรัพยากรมีเหลือไปถึงลูกหลาน มีองค์ประกอบ รวม 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์สู่เกษตรยั่งยืน จึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงวิธีคิด วิธีปฏิบัติ เพื่อให้มีทรัพยากรเหลือไปถึงลูกหลาน โดยคำนึงถึงองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อรศรี งามวิทยาพงศ์ (2549) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขของกระบวนทัศน์ว่ามีอิทธิพลต่อการกำหนดคุณค่าทัศนคติ ความเชื่อ และการจัดการของบุคคลต่อสิ่งต่างๆ ในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร (2547) ที่กล่าวว่า ปัจจัยด้านกระบวนทัศน์ หันมาทำการเกษตรที่อยู่กับหลักการพึ่งตนเอง และมีการปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการปรับเปลี่ยนสู่เกษตรกรรมยั่งยืน มีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ใน 3 เรื่อง ดังนี้ การปรับความเชื่อและกระบวนการคิดในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน การปรับเปลี่ยนวิถีการผลิต และการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกันวิถีการผลิต ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) ความเชื่อและกระบวนการคิดในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน 5 ประการ คือ

1.1) ทวนกระแสกับเกษตรกระแสหลักและเศรษฐกิจแบบบริโภคนิยม ตั้งแต่ระบบการผลิต รวมถึงการใช้ชีวิตของเกษตรกรด้วย

1.2) ความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของระบบนิเวศน์ที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมของเกษตรกรเข้าด้วยกัน

1.3) การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ โดยมีอาหารเพียงพอต่อการบริโภค โดยการลดรายจ่ายด้านอาหาร ลดรายจ่ายปัจจัยการผลิต เพิ่มรายได้จากการขายผลผลิตในตลาดชุมชนและนอกชุมชน การออมความสมบูรณ์ของระบบเกษตรและการออมความรู้

1.4) การมีสุขภาพกายและสุขภาพใจที่ดีการทำเกษตรกรรมยั่งยืนทำให้มีความหวังในอาชีพและความเป็นอยู่ มีสุขภาพจิตที่ดีกว่าการทำเกษตรกระแสหลัก

1.5) สร้างเป็นบ้านาบุญในวัยเกษียณและเป็นมรดกให้ลูกหลาน มีความหวังและมีเป้าหมายระยะไกล จึงทำให้มุ่งมั่นและมีกำลังใจที่จะปรับสู่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

ความเชื่อและกระบวนการคิดเป็นสิ่งที่กำหนดการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิต 3 ประการหลัก และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกันวิถีการผลิตใน 5 ลักษณะ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยด้านลักษณะและอุปนิสัย พบว่า การอยู่อาศัยในแปลง และการมีเวลาในแปลงเป็นปัจจัยเอื้อ คนที่มีความคิดพึ่งตนเอง มุ่งมั่นในเกษตรกรรม รักการเกษตรและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในแปลง ขยันขันแข็ง และอดทนใฝ่การเรียนรู้ ชอบศึกษาทดลอง เลิกบริโภคราคาตามค่านิยม อดออม ไม่ดีคอบายมุข และชอบการรวมกลุ่ม จะช่วยให้การพัฒนาการเกษตรเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

2) การปรับเปลี่ยนวิถีการผลิต มี 3 ประการ ได้แก่

2.1) การปรับโครงสร้างทางการผลิตให้เหมาะสมกับเกษตรกรรมยั่งยืน เช่น ปรับปรุงดิน ปรับพื้นที่ในแปลง สร้างแหล่งน้ำ ขุดสระ เจาะน้ำบาดาล ล้อมรั้ว ฯลฯ

2.2) การลด/เลิก การใช้สารเคมีทั้งปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืช หันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพและสมุนไพรในการกำจัดศัตรูพืช

2.3) การปรับเปลี่ยนการผลิตจากการผลิตเชิงเดี่ยวเป็นการผลิตหลากหลายและเกื้อกูล การปลูกพืชผักไม้ยืนต้น ไม้ผล และเลี้ยงสัตว์เพิ่ม ฯลฯ

3) การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกันวิถีการผลิต มี 5 ประการ ได้แก่

3.1) มีการซื้อกินน้อยลง มีอาหารกินในแปลงของตนเองเพิ่มขึ้น มีความรู้สึกลดภัยในชีวิต ไม่เสี่ยงกับการบริโภคสารพิษ

3.2) มีความขยันหมั่นเพียร ใช้เวลาอยู่ในแปลงมากขึ้น มีกิจกรรมในแปลงประจำและมีงานทำต่อเนื่องตลอดวัน รู้สึกสบายใจในการทำเกษตรกรรม

3.3) มีความเอื้อเฟื้อต่อบุคคลอื่น เกษได้แลกเปลี่ยนผลิตผล หรือแจกจ่ายผลิตผลให้แก่กันได้

3.4) มีจิตใจที่สงบและมีความสุขในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวได้ทำกิจกรรมในแปลงร่วมกันมากขึ้น ได้อยู่พร้อมหน้ากัน มีเวลาพูดคุยแลกเปลี่ยนกันระหว่างคนในครอบครัว ญาติคนในชุมชน

3.5) เป็นชุมชนที่มีการรวมตัวกันด้วยความเชื่อและวิถีชีวิตเดียวกัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรคนอื่นๆ เป็นเครือข่าย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ตัวเกษตรกรมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร จากการปรับเปลี่ยนความเชื่อและกระบวนการคิดในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน การปรับเปลี่ยนวิถีการผลิต และการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกันวิถีการผลิต ที่เป็นเรื่องของการปรับจิตใจ ความคิด และวิธีการปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองต่อไป

9. ความสำเร็จของเกษตรกรต้นแบบ

ไพบุลย์ เสงสุวรรณ และคณะ (2547) ได้กล่าวว่า เกษตรกรที่ทำการเกษตรยั่งยืนต้องมีความรู้และภูมิปัญญาในการจัดการระบบความรู้ในแปลง ซึ่งทำให้เกษตรกรพึ่งตนเองได้ เกษตรกรต้องมีการเรียนรู้ ทดลอง และการแลกเปลี่ยนความรู้ตลอดเวลา เกษตรกรจำนวนมากที่ประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับ ความสำเร็จที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากการทำกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1) มีอาหารพอเพียงกับการบริโภคในครัวเรือน กิจกรรมผลิตในแปลงเกษตรต้องมีความหลากหลาย ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก

2) มีความมั่นคงเรื่องรายได้ เกษตรกรมีการวางแผนการผลิตให้เหลือกินเหลือใช้ เพื่อสามารถนำไปขายเป็นรายได้ของครอบครัว เกษตรกรต้องคิด วิเคราะห์ วางแผนให้เหมาะสมในระยะสั้น ระยะปานกลาง ระยะยาวให้สอดคล้องกัน

3) กิจกรรมพัฒนาสู่ความสมดุล มีความเป็นมิตรและความห่วงใยความปลอดภัยของผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

4) ผู้การเอื้อเพื่อแบ่งปันคืนสู่สังคม เมื่อบรรลุทั้ง 3 กิจกรรมแล้ว เกษตรกรมักมีจิตสำนึกในการแบ่งปันบทเรียน มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาให้กับสังคม

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า ความสำเร็จของเกษตรกรต้นแบบที่สะท้อนให้เห็นว่า เกษตรกรรายย่อยที่ประสบความสำเร็จนั้นต้องมีอาหารพอเพียงกับการบริโภคในครัวเรือน มีความมั่นคงเรื่องรายได้ มีกิจกรรมพัฒนาสู่ความสมดุล และมีการเอื้อเพื่อแบ่งปันคืนสู่สังคม เมื่อเกษตรกรรายย่อยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหรือพึ่งตนเองได้ ก็จะขยายผลไปสู่สังคมที่กว้างออกไป สิ่งเหล่านี้จากกล่าวได้ว่าเป็นความสำเร็จอย่างหนึ่งของการพัฒนาการเกษตร

10. การวัดความรู้ความเข้าใจ

การวัดความรู้ความเข้าใจเป็นการวัดสมรรถภาพทางสมองด้านการระลึกความจำ เป็นการวัดเกี่ยวกับเรื่องราวที่เคยมีประสบการณ์ หรือเคยรู้ เคยเห็น เคยทำมาก่อน และเกิดความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ ซึ่งจะออกมาในรูปของการแปลความ ตีความ การคาดคะเน เกิดจากการหยั่งรู้ตามวิถีคิด การกำหนด การตัดสินใจครั้งสุดท้าย ความคิดสรุปรวบรวมข้ออันเป็นลักษณะเริ่มแรกของความรู้ ชาวลาเตรตกุล (2526) กล่าวว่า เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้มีหลายชนิด แต่ละชนิดเหมาะกับการวัดความรู้ตามคุณลักษณะที่แตกต่างกัน การวัดความรู้ความเข้าใจ สามารถสร้างคำถามได้หลายลักษณะด้วยกัน จะแตกต่างกันไปตามชนิดของความรู้ (ศุภนิษฐ์ ผลไพรินทร์, 2540) ระบุถึงเครื่องมือวัดความรู้ที่นิยมใช้คือ แบบทดสอบ

วิธีวัดความรู้ด้วยเครื่องมือวัดพฤติกรรมด้านความรู้ความเข้าใจนั้น ส่วนใหญ่เป็นแบบทดสอบซึ่งนำหลักการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษามาใช้ แบบทดสอบมีหลายชนิด เช่น ให้เลือกข้อคำตอบ แบบให้เติมคำ แบบถูก – ผิด แบบจับคู่ เป็นต้น คำถามวัดความรู้ แบ่งออกเป็น 3 ชนิด ดังนี้ (ไพศาล หวังพานิช, 2526)

1) ถามความรู้ในเนื้อเรื่อง เป็นการถามรายละเอียดของเนื้อหา ข้อเท็จจริง ประกอบด้วยคำถามต่างๆ เช่น ความหมายของศัพท์ นิยามศัพท์ หรือรายละเอียดของเนื้อหา

2) ถามความรู้ในวิธีการดำเนินการ เป็นการถามวิธีปฏิบัติ ขั้นตอนของการปฏิบัติ

3) ถามความรู้รวบยอด เป็นการถามความเข้าใจ เป็นความสามารถในการสรุป รวบรวม หรือย่อรายละเอียดของเนื้อหา หรือหลักการของเรื่องที่เกิดจากการผสมผสานหลักขณะร่วมของเรื่องราว

สรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจเป็นความสามารถทางสมองที่จะพิจารณาเรื่องราวต่างๆ ที่ได้รับรู้และตัดสินใจเลือกตามประสบการณ์หรือเรื่องราวในอดีต วิธีวัดความรู้ที่ดีที่สุดคือ การใช้แบบทดสอบ และสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้แบบทดสอบ แบบถูก – ผิด เป็นเครื่องมือในการวัดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง

หลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 แนวคิดเรื่องการพึ่งตนเอง กลายเป็นที่สนใจกันอย่างกว้างขวาง เป็นแนวคิดหนึ่งในการขับเคลื่อนงานพัฒนาที่หน่วยงานภาครัฐและองค์กรต่างๆ ถือว่าเป็นเป้าหมายของการพัฒนา สำหรับภาคการเกษตรการยอมรับแนวคิดการทำการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกร โดยคำนึงถึงกิจกรรมการผลิตที่มีการเกี่ยวคู่กัน อาจเป็นการพึ่งพาตนเองในรูปแบบหนึ่ง เกษตรกรสามารถคิด ตัดสินใจ และเลือกกิจกรรมได้เองบนพื้นฐานของความรู้ มีการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การปรับวิธีคิดใหม่ให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินเพียงเล็กน้อยให้มีรายได้เลี้ยงตนเองได้ และสามารถอยู่ได้อย่างพอเพียง

จากการตรวจเอกสารมีผู้สนใจศึกษาเรื่องการพึ่งตนเองไว้หลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าว ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ ความหมายของการพึ่งตนเอง แนวคิดทฤษฎีการพึ่งตนเอง ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเอง ความสมดุลของการพึ่งตนเองและการพัฒนา ตัวชี้วัดของการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเอง สาเหตุของเกษตรกรที่ไม่สามารถประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเองได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความหมายของการพึ่งตนเอง

เสรี พงศ์พิศ (2552) ได้ให้ความหมาย การพึ่งตนเอง ว่า “การพึ่งตนเอง” คือ ความสามารถของบุคคลในการช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุด และไม่พึ่งพาคนอื่นมากเกินไป มีความสมดุลความพอดีในชีวิต สอดคล้องกับสภาวะจิตใจที่เป็นอิสระ มีความพอใจในชีวิต มีปัจจัยสี่เพียงพอ สอดคล้องกับ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2543) ที่ได้ให้ความหมายของการพึ่งตนเองว่า เป็นความสามารถ

ในการดำรงตนอยู่ได้อย่างอิสระมั่นคงสมบูรณ์ การพึ่งตนเองได้มีได้ทั้งระดับปัจเจกชน (Individual) และชุมชน คำว่า “ปัจเจกชนพึ่งตนเอง” หมายถึง การที่บุคคลสามารถอยู่ได้อย่างอิสระ เช่น สามารถแยกตัวออกมาอยู่ต่างหากจากพ่อแม่ มีความมั่นคงในชีวิต สามารถเลี้ยงตนเองได้ตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ ได้หรือสามารถขอคำแนะนำของผู้อื่นมาประกอบการตัดสินใจของตนเองในระดับ “ชุมชน” (Community) หมายถึง กลุ่มคนที่มีการกระทำระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอตามกฎระเบียบของสังคม เพื่อบรรลุเป้าหมายของแต่ละคน หรือเป้าหมายร่วมกัน ณ พื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่งเป็นเวลานานพอสมควร และผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิมได้กล่าวถึงว่า การพึ่งตนเองไม่ได้ หมายถึง การไม่พึ่งใครเลย ไม่ได้หมายความถึงการปฏิเสธเทคโนโลยีสมัยใหม่ และไม่ใช้การปิดตัวเอง หรือตัดขาดความสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือสังคมภายนอก เป็นการจัดชีวิตให้สัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ อย่างเหมาะสม หมายถึงการมีสวัสดิการ และเตรียมตัวให้พร้อมกับความมั่นคงในชีวิตตนเองทั้งปัจจุบันและอนาคต (ฉันทนา บรรพศิริโชติ และคณะ, 2546)

มงคล ชาวเรือ (2529) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพึ่งตนเอง คือ มีความสามารถทำเองได้ คิดเองเป็น แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับ สุพรรณิ ไชยอำพร (2531) ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่าการพึ่งตนเอง คือ การตระหนักถึงความสามารถของตนเองในการพัฒนา สามารถระดมทรัพยากรต่างๆ ของท้องถิ่น ไม่ว่าจะป็นทรัพยากรมนุษย์ หรือทรัพยากรมาสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีพอย่างเต็มที่ มีความเป็นไปทางเศรษฐกิจอย่างน้อยก็มีฐานะที่พอจะเลี้ยงดูครอบครัวได้ดีพอสมควร มีศักดิ์ศรีในสังคมเท่าเทียมกับคนอื่น หากสามารถกำหนดชีวิตของตนเองได้ในระดับหนึ่ง ถือได้ว่าเป็นการพึ่งตนเองได้ ไม่ได้หมายความว่า จะไม่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นแต่จะรับความช่วยเหลือเมื่อถึงความจำเป็น (มงคล ชาวเรือ, 2529)

รวมทั้ง มาฆะ จิตตะสังคะ (2537) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพึ่งตนเอง คือ การให้ความสำคัญในด้านการผลิตเพื่อการยังชีพ และความพอเพียงต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานของบุคคล สามารถพึ่งตนเองได้ด้วยการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในลักษณะการเกษตรแบบผสมผสาน สามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินที่มีขนาดเล็กให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และบรรลุเป้าหมายการพึ่งตนเองในด้านการผลิต สอดคล้องกับ ศรีไพร บุญสังข์ (2546) กล่าวว่า การพึ่งตนเองในระบบเกษตรเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุด เพราะช่วยให้เกษตรกรกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง ทำงานทุกอย่างในแปลง เป็นความพยายามในการผลิตด้วยตัวเกษตรกร หรืออาศัยแรงงานภายในครอบครัว การเกษตรเพื่อการพึ่งตนเองเน้นการตอบสนองความต้องการของครอบครัวเป็นหลัก มีรูปแบบทางการเกษตรเป็นการทำเกษตรยั่งยืนหรือเกษตรกรรมทางเลือกประเภทต่างๆ ที่มีพื้นฐานการดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้อง

กับระบบนิเวศน์ มีการฟื้นฟู การบำรุงรักษาไว้ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อม เพื่อความผาสุกและความอยู่รอด

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง เกษตรกรมีความสามารถในการเลือกรูปแบบการเกษตร พืชที่ปลูก ที่มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มีกิจกรรมทางการเกษตรที่มุ่งการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนให้มีปัจจัยพื้นฐานเพียงพอในการดำรงชีวิต เพื่อลดรายจ่าย และสามารถสร้างรายได้เพิ่มจากการขายผลผลิต มีการช่วยเหลือและเกื้อกูลกัน สามารถนำความรู้และความสามารถมาใช้ เพื่อช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุด โดยคำนึงถึงระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง

การพึ่งตนเองเป็นหลักการที่มีการนำมาใช้ในการพัฒนาสังคมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจและการเมือง ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2534) กล่าวว่า แนวความคิดดังกล่าวเป็นแนวความคิดในการพัฒนาชุมชน โดยระพิน นาท ฐากอร์ (Rabindra Nath Tagore) นักปรัชญาและนักวิชาการในเอเชีย ได้ให้แนวคิดว่าการพึ่งตนเองที่ว่า ตนเป็นที่พึ่งของตน และจงเดือนตัวเองและพิจารณาด้วยตนเอง การพึ่งตนเอง จึงถือได้ว่าเป็นหัวใจของการพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ในตนเอง มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความสนใจศึกษาและพัฒนาเพื่อหาแนวทางในการดำเนินการเพื่อให้สังคมหรือกลุ่มชนสามารถนำไปใช้และสามารถพึ่งตนเองได้ต่อไป

ศรีไพร บุญสังข์ (2546) กล่าวว่า ีว่า แนวทางสำคัญที่จะก่อให้เกิดเกษตรกรรมพึ่งตนเอง คือ การเริ่มจากตัวของเกษตรกร จะต้องมีการปรับแนวคิด ปรับหัวใจ ลดความฟุ้งเฟ้อ ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นในครอบครัว ไม่สร้างหนี้สิน เข้าสู่วิถีชีวิตแบบพออยู่พอกิน สร้างคุณค่าให้ที่ดิน เน้นการปลูกพืชที่หลากหลาย พืชและสัตว์สามารถอยู่รวมกันได้ ได้ผลผลิตทางการเกษตรตามฤดูกาล มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีเหลือจึงขาย สร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ มีการฟื้นฟูความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการผลิตโดยไม่ทำลายระบบนิเวศน์ เช่นเดียวกับแนวความคิดของมหาตมะ คานธี ว่าการพึ่งพาตนเองเป็นเรื่องเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเอง การมีอิสรภาพ และความเป็นเอกภาพ ยืนอยู่ได้ด้วยความสามารถของตนเอง การพึ่งพาตนเองในระดับชนบทนั้นควรเริ่มที่ตนเองก่อนเป็นสำคัญ (Galtung, 1980)

3. ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเอง

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2536) ได้แบ่งกลุ่มการศึกษาความสามารถในการพึ่งตนเอง ออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ ศึกษาด้านคน (จิตใจ) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี ด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ด้านนโยบายและโครงการพัฒนาชนบท โดยศึกษาและตรวจวิเคราะห์เอกสาร ตลอดจนได้สรุปปัจจัยหรือตัวแปรที่มีผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเอง ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) ด้านคน (จิตใจ) ตัวแปรสำคัญ คือ การกระตุ้นจิตสำนึกให้รู้จักการพึ่งพาตนเอง การเริ่มต้นที่ตนเองก่อน หรือจิตสำนึกภายใน ซึ่งจิตเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลนั้นๆ ลุกขึ้นมาต่อสู้และทำงานเพื่อพัฒนาตนเอง การทำงานสำเร็จได้ด้วยใจ การสร้างสรรค์การพัฒนาที่มีรากฐานมาจากจิตใจ

2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ตัวแปรสำคัญ คือ ประชากรวัยแรงงาน การศึกษา ความรู้และภูมิปัญญา เทคโนโลยีพื้นบ้าน ภาวะผู้นำที่มีคุณภาพและคุณธรรม การสื่อสาร การติดต่อจากภายในและภายนอกชุมชน จากสื่อต่างๆ องค์กรทางสังคมต่างๆ ความช่วยเหลือจากภายนอก ความสามัคคีเป็นปึกแผ่นทางสังคม

3) ด้านเศรษฐกิจ ตัวแปรสำคัญ คือ ความพอเพียงของสินค้าและบริการ อำนาจการต่อรองและการแข่งขัน อาชีพ การออม สภาพหนี้สิน พฤติกรรมและแบบแผนในการบริโภค การกระจายรายได้ ระดับการพัฒนาขององค์กรชาวบ้าน

4) ด้านเทคโนโลยี ตัวแปรสำคัญ คือ ราคาของเทคโนโลยี ความสะดวกในการใช้และการเก็บรักษา ความรู้ความเข้าใจในวิธีใช้เทคโนโลยี การได้รับผลตอบแทนจากการใช้เทคโนโลยี

5) ด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ตัวแปรสำคัญ คือ ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สภาพความมีอยู่ของทรัพยากร การใช้ประโยชน์ทรัพยากร การอนุรักษ์และควมมีดุลยภาพทางระบบนิเวศน์ การฟื้นฟูทรัพยากรและนำกลับมาใช้ใหม่

6) ด้านนโยบายและโครงการพัฒนาชนบท ตัวแปรสำคัญ คือ ความเป็นมาของกิจกรรม การดำเนินงาน รูปแบบการพัฒนามีความสอดคล้องกับเป้าหมาย ประสิทธิภาพของการพัฒนาและความสำเร็จของโครงการ

4. ความสมดุลของการพึ่งตนเองและการพัฒนา

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2536) ซึ่งได้ศึกษากลยุทธ์ในการพัฒนาชนบท เพื่อให้เกิดความสมดุล ได้กำหนดให้การพึ่งตนเองเป็นวงใน และการพัฒนาเป็นวงนอก กล่าวคือ การพึ่งตนเอง เป็นปรัชญาของประเทศตะวันออก เหมือนพลังภายในหรือภูมิคุ้มกันไม่ให้เกิดการเสียสมดุลจากเหตุแปรปรวนภายนอก มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้โดยสันติ โดยการนำเอาส่วนดีของรูปแบบวิถีชีวิตของคนชนบทในอดีตมาเป็นพื้นฐาน ส่วนการพัฒนา เป็นปรัชญาของประเทศตะวันตก ซึ่งมีผลต่อการพึ่งพาภายนอก หมายถึง ขอมให้มี การแปรปรวนได้ โดยไม่ให้เกิดผลกระทบเสียหายต่อวงในหรือการพึ่งตนเอง มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนตัวเองอย่างสอดคล้อง เรียนรู้ และรับส่วนดีจากภายนอกมาปรับใช้ให้เหมาะสม เป็นกลยุทธ์ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ เพื่อการก้าวเดินไปข้างหน้าเมื่อสถานการณ์เอื้ออำนวย แต่ควรมีฐานที่มั่นคงในการพึ่งตนเองให้ได้ หากสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวย การถอยมาตั้งรับจะไม่เสียสมดุลจนเกินไป

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2539) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการพึ่งตนเองว่า การที่ชุมชนชนบทจะพึ่งตนเองได้นั้น จะต้องมีการพึ่งตนเองได้ 5 ด้าน ประกอบด้วย การพึ่งตนเองได้ด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2536) ที่ได้กำหนดกลยุทธ์ในแต่ละด้าน โดยให้การพึ่งตนเองเป็นวงในและการพัฒนาเป็นวงนอก ไว้ดังนี้

1) การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี (Technological Self – Reliance)

เทคโนโลยีพื้นบ้าน หมายถึง เทคโนโลยีดั้งเดิมอันเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน และความรู้ของตนเอง

เทคโนโลยีพัฒนา เช่น เครื่องมือ เครื่องจักรกล วัสดุอุปกรณ์สมัยใหม่ เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มีส่วนช่วยในการติดต่อสื่อสาร ความรู้และเทคนิคใหม่ๆ ในการเพาะปลูก

หากสามารถประยุกต์ใช้ จะเกิดเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือภูมิปัญญาที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ทั้งความพร้อมในเรื่องของปริมาณและคุณภาพ รวมถึงการรู้จักใช้ ดัดแปลงแก้ไข คิดค้นต่อยอดอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มีการบำรุงรักษาให้มีสภาพที่ดีและพร้อมใช้

งานอยู่เสมอ เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ (Economic Self – Reliance)

การทำมาหากิน มีปัจจัยพื้นฐานหรือปัจจัย 4 เพียงพอ ทำการผลิตเพื่อบริโภคและใช้ภายในครัวเรือนเป็นหลัก หากมีมากเพียงพอจากการบริโภคจึงนำไปแลกเปลี่ยน หรือนำไปขายเพื่อเพิ่มรายได้ในชุมชน ลดรายจ่ายในการซื้อปัจจัยการผลิตที่ไม่จำเป็นลง ไม่มีหนี้สิน เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเอง และมีรายได้เพียงพอกับการดำรงชีพ

การทำมาค้าขาย ผลผลิตมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ นอกจากเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนแล้ว ยังมีอำนาจต่อรองทางการตลาด เกษตรกรมีความสามารถในการผลิตเพื่อการส่งออกทั้งตลาดภายในประเทศและนอกประเทศ มีความสามารถในการขายและซื้อปัจจัยการผลิตในวงที่กว้างขึ้น

3) การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources Self – Reliance)

ทรัพยากรภายในชุมชน หมายถึง การมีทรัพยากรธรรมชาติธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนเชิงคุณค่า เป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันระหว่างคน พืช สัตว์ ระบบนิเวศน์สามารถหาได้ง่ายในพื้นที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาตินั้นอย่างรู้คุณค่าและรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่ไม่ให้เกิดเสื่อมเสียไปจนหมดสิ้น หรือเสียสมดุลธรรมชาติมากนัก

ทรัพยากรพัฒนา หมายถึง การนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดรายได้ หรือนำมาแปรรูปให้เกิดการเพิ่มมูลค่ามากยิ่งขึ้น

4) การพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ (Psychological Self – Reliance)

จิตใจใฝ่คุณธรรม หมายถึง ความมีน้ำใจ โอบอ้อมอารี และสภาพจิตใจที่เข้มแข็งในการที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพ ลด ละ เลิก สิ่งไม่ดี เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความอยากได้ อยากเป็น จนเกินความสามารถของตนเอง การควบคุมความประพฤติของตนเอง

จิตใจไม่พัฒนา มีผลต่อการทำให้ชีวิตให้เจริญก้าวหน้า การรอบรู้ มองการณ์ไกล เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของโลกด้านวัตถุ อยู่อย่างเข้าใจปรับใจให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

5) การพึ่งตนเองได้ทางสังคมและวัฒนธรรม (Socio – Cultural Self – Reliance)

สังคมประเพณี หมายถึง การนำส่วนดีของสังคมชนบทในอดีตมาเป็นพื้นฐาน ความมีเอกลักษณ์ มีการรวมกลุ่มกัน ความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน แบ่งปันกันภายในครอบครัวและในชุมชน

สังคมทันสมัย หมายถึง การรับส่วนดีของรูปแบบสังคมสมัยใหม่เข้ามาโดยการไต่รตรง การมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ การศึกษา การสื่อสาร และการมีเครือข่ายกับสังคมภายนอก

5. ตัวชี้วัดศักยภาพของการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเอง

เนื่องจากคนในชนบทส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ที่ดินและน้ำจึงเป็นปัจจัยด้านการผลิตที่สำคัญ และเป็นตัวชี้วัดศักยภาพของการพัฒนา ถ้าหากขาดสิ่งนี้เกษตรกรอาจไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้

มาฆะ จิตตะสังคะ (2537) กล่าวว่า วิศวกรพัฒนาขององค์กรพัฒนาเอกชนได้กำหนดตัวชี้วัดการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาแบบการพึ่งตนเอง สำหรับการประเมินรายบุคคลและครอบครัวการพึ่งตนเองได้ คือ การรู้จักตน และมีความสามารถในการเสริมสร้างศักยภาพของตนเอง สำหรับตัวชี้วัดสำหรับบุคคลที่ประสบความสำเร็จและพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้นั้นประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 4 ด้าน ดังนี้

1) การมีจิตสำนึกในการพัฒนาตนเองและครอบครัว เป็นจิตสำนึกที่ต้องการให้ครอบครัวบรรลุเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีไพโร บุญสังข์ (2546) ที่กล่าวว่า เกษตรกรมีความต้องการในการสร้างปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีวิตด้วยตนเอง โดยการสร้างความสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมในการกำหนดแบบแผนในการดำรงชีวิตของสมาชิกครอบครัวอย่างเหมาะสม

2) การคาดประมาณศักยภาพของตนเอง ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการรู้จักตนเองสามารถช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะเกษตรกรที่มีรายได้น้อย รู้จักลดรายจ่าย

เช่น ต้นทุนการผลิตให้ต่ำลง การเพิ่มรายได้ เช่น การหาอาชีพเสริมเพื่อให้เพียงพอแก่การบริโภคในครัวเรือน

3) การวางแผนการผลิต ทำให้เกิดการคิดหาวิธีการในการเพิ่มผลผลิต เพิ่มรายได้ เข้าใจสภาพพื้นที่ ภูมิอากาศ ฤดูกาลการเก็บเกี่ยว ระบบตลาด เพื่อช่วยให้เกิดการคาดการณ์ วางแผนการผลิตที่สอดคล้องกันและความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีไพร บุญสังข์ (2546) ที่กล่าวว่า เกษตรกรควรมีหลักในการมุ่งผลิตอาหารที่มีคุณภาพเพื่อบริโภคก่อน ทำการเกษตรแบบผสมผสาน มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ป้องกันมลภาวะที่เกิดจากการทำการเกษตร

4) การจัดการทรัพยากร สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น ที่ดิน แรงงาน ความรู้ ความสามารถ งบประมาณ ค่าใช้จ่ายในการผลิต และการบริโภค จะทำให้เกษตรกรบรรลุเป้าหมายของการพึ่งตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีไพร บุญสังข์ (2546) ที่เน้นเรื่องการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้แรงงานในครัวเรือน แรงงานสัตว์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม ให้ความสำคัญต่อดินเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

6. สาเหตุของเกษตรกรที่ไม่สามารถประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเองได้

พวงพยอม เจริญทอง (2541) ได้ศึกษาและสรุปสาเหตุของเกษตรกรที่ไม่สามารถประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเองได้ ไว้ดังต่อไปนี้

1) เกี่ยวกับตัวเกษตรกร ได้แก่ การขาดความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพ การขาดทักษะในอาชีพเฉพาะด้าน การขาดความเชื่อมั่นในการเลือกอาชีพ การไม่สนใจทำงานเป็นกลุ่ม การขาดความกระตือรือร้น

2) เกี่ยวกับปัจจัยการผลิต ได้แก่ การขาดเงินทุน การมีที่ดินทำกินไม่เพียงพอ การขาดวัสดุอุปกรณ์และวัตถุดิบในการผลิต

3) เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ได้แก่ การขาดข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ ขาดการวางแผน ขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง ขาดการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ขาดการสร้างเครือข่าย ขาดการจัดการที่ดี

4) เกี่ยวกับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ขาดการประสานงานไม่มีการฝึกอบรมให้ความรู้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ขาดการนิเทศติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

การเป็นสมาชิกกลุ่ม

1. ความหมายของกลุ่ม

สุพิศวง ธรรมพันธ (2540) ได้อธิบายความหมายของกลุ่มคนไว้ว่าเป็นการรวมกันของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีเวลาและอาณาเขตเฉพาะ มีความสอดคล้องกันอาจเป็นวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกัน มีการกระทำร่วมกันที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ และถือเป็นองค์ประกอบของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับสร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมนะ (2545) ได้ให้ความหมายของคำว่า “กลุ่ม” ว่าหมายถึงบุคคลจำนวนหนึ่งซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กัน มีความรู้สึกทางจิตวิทยาต่อกัน และมีการรับรู้ถึงการรวมกันเป็นกลุ่ม สมยศ นาวิกาน (2545) ได้ให้ความหมายที่แตกต่างว่า “กลุ่ม” หมายถึง การรวมเข้าด้วยกันของบุคคลที่เกี่ยวข้องกันอย่างสม่ำเสมอภายในช่วงของระยะเวลาหนึ่งและการรับรู้ของสมาชิกในกลุ่มถึงการบรรลุถึงเป้าหมายร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่าขึ้นอยู่กับสมาชิก กลุ่มจะถูกพัฒนาอย่างรวดเร็วเมื่อมีเป้าหมายร่วมกันและได้รับการยอมรับ มีระเบียบวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุถึงเป้าหมาย รวมถึงบทบาทของการทำงานเฉพาะด้านของสมาชิกแต่ละคน มีการกำหนดบรรทัดฐานที่ใช้ควบคุมพฤติกรรม และมีผู้นำ 1 คนหรือมากกว่าเกิดขึ้นมาในกลุ่ม ลักษณะของกลุ่มสามารถแบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้

1) กลุ่มที่เป็นทางการ (Formal Groups)

กลุ่มที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อทำให้เป้าหมายบางอย่างเป็นผล มีการดำเนินงานตามหน้าที่ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจนกับภารกิจขององค์การ กลุ่มที่เป็นทางการแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด ขึ้นอยู่กับระยะเวลาของกลุ่ม คือ กลุ่มที่เป็นทางการแบบถาวร (Permanent Formal Groups) หมายถึง การแบ่งส่วนงานต่างๆ ในองค์กร เช่น ฝ่ายบริหาร หน่วยงานต่างๆ ในองค์กร เป็นต้น และกลุ่มที่เป็นทางการแบบชั่วคราว (Temporary Formal Groups) หมายถึง คณะกรรมการ หรือกลุ่มคณะทำงาน ที่ถูกตั้งขึ้นเพื่อทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดให้สำเร็จลุล่วง แต่เมื่องานนั้นได้สำเร็จ กลุ่มนั้นก็จะมีหมดวาระลง ยกเว้น จะมีหน้าที่บางอย่างที่ถูกตั้งขึ้นเพื่อกลุ่มนั้น หรือกลุ่มจะรับหน้าที่บางอย่างที่ได้ไม่เป็นทางการอีก (สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมนะ, 2545)

ประยูร อุดมเสียง (2541) กล่าวว่า กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ เรียกว่า กลุ่มเป็นทางการ หรือสถาบันเกษตรกร มีกฎหมายรองรับ มีฐานะเป็นนิติบุคคล เช่น กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ เป็นต้น กลุ่มนี้รวมตัวจัดตั้งเพื่อดำเนินกิจการตามที่ระบุไว้ในระเบียบข้อบังคับ ซึ่งโดยทั่วไป จะมุ่งไปทางด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ให้บริการสินเชื่อ 2) รวบรวมผลผลิต 3) แปรรูปผลผลิต 4) ส่งเสริมการเกษตร 5) ให้สวัสดิการแก่สมาชิก 6) ให้การศึกษา 7) ดำเนินธุรกิจอื่นๆ ที่ไม่ขัดต่อข้อบังคับ ฯลฯ การรวมกลุ่มเป็นเรื่องที่ทางการให้การสนับสนุน เพราะจะช่วยให้เกษตรกรร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ไขปัญหาด้านการเกษตร

2) กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ (Informal Groups)

กลุ่มที่เกิดจากความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ แนวโน้มของกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ ขึ้นอยู่กับตำแหน่ง แห่งที่อยู่ทางกายภาพ ตลอดจนถึงลักษณะของงาน เวลา การทำงาน และอื่นๆ กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ จึงเกิดจากการผสมผสานของคนที่มาอยู่ร่วมกันหรือมีกิจกรรมร่วมกัน (สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมนะ, 2545)

ประยูร อุดมเสียง (2541) กล่าวว่า กลุ่มอาชีพ และกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากทางการ ให้จัดตั้งขึ้น เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมอาชีพ ได้แก่ กลุ่มปลูกผัก กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเหล่านี้เรียกว่า กลุ่มไม่เป็นทางการ หรือกลุ่มตามธรรมชาติ

ดังนั้น การทำงานร่วมกันในพื้นที่ของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ ภายหลังจากการเข้าร่วมโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ นั้น ถือได้ว่าเป็นการรวมกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ เกิดจากความสนใจในกิจกรรมทางการเกษตรร่วมกัน แต่ถ้ามีการจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่ม มีคณะกรรมการ และมีกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นทางการ จะถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่เป็นทางการ เป็นต้น

2. ด้านการพัฒนากลุ่ม

ประยูร อุดมเสียง (2541) กล่าวว่า การรวมกลุ่มของเกษตรกร มีประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ทำให้มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง เพื่อจะได้รับความเป็นธรรมในการซื้อขายผลผลิตของสมาชิกและของกลุ่ม แต่การรวมกลุ่ม พบว่า ยังมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอยู่มาก เป็นต้นว่า สมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการรวมกลุ่ม สมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งและประโยชน์ที่ได้รับ กรรมการยังขาดความรู้ความเข้าใจในการ

ดำเนินงาน และชั้นเชิงธุรกิจการค้า ฯลฯ สมาชิกขาดจิตสำนึกและอุดมการณ์ในการทำงานเป็นกลุ่มองค์กร หรือสถาบัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญในการให้ความรู้ที่ถูกต้อง และสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มกันมากขึ้น

3. บทบาทการเป็นสมาชิกกลุ่ม

ชไมพร สุธรรมวงศ์ (2542) กล่าวว่า สมาชิกแต่ละคนควรกระตือรือร้นที่จะมีส่วนในกิจกรรมคิดที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้กลุ่มสามารถแสดงพลังของกลุ่มออกมา สมาชิกกลุ่มจึงควรใส่ใจถึงบทบาทของการเป็นสมาชิกกลุ่ม ดังต่อไปนี้

- 1) พยายามหาความรู้ มีความเข้าใจต่อจุดประสงค์ และวิธีการดำเนินการของกลุ่ม และพยายามที่จะทำหน้าที่ในส่วนที่รับผิดชอบให้สำเร็จด้วยดี
- 2) พยายามเข้าใจว่ากิจกรรมดำเนินไปถึงขั้นตอนใด เมื่อมีปัญหาควรร่วมมือกับหัวหน้ากลุ่มเพื่อแก้ไขให้สำเร็จ
- 3) พยายามเปิดโอกาสที่จะเรียนรู้สมาชิกทุกคนในกลุ่มเพื่อความสามัคคี
- 4) พยายามเสริมสร้างความรู้ความสามารถของตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถของกลุ่มโดยรวม
- 5) พยายามไตร่ตรองหาวิธีสร้างสรรค์ต่างๆ โดยไม่นิ่งคูดาย คอยให้ผู้อื่นคิดแทน
- 6) ควรแบ่งบทบาท ความรับผิดชอบให้ชัดเจน เพื่อเพิ่มพูนการมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบของสมาชิก เช่น หัวหน้ากลุ่ม รองหัวหน้ากลุ่ม เลขานุการ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การรวมกลุ่มทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการของเกษตรกรจะก่อให้เกิดประโยชน์กับเกษตรกรในภาพรวม จึงควรมีการสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกันเป็นกลุ่ม ได้เรียนรู้การบริหารจัดการกลุ่ม การทำงานเป็นทีม เพื่อให้เกิดผลที่ดีในการประกอบอาชีพเกษตรกรต่อไป

การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร

การเปลี่ยนแปลงความคิดของคนในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคแห่งการเรียนรู้ ส่วนสำคัญ คือ ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ความรู้ เทคโนโลยี ผ่านสื่อไม่ว่าบุคคล หรือสื่ออื่นๆ ที่สามารถส่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ไปยังผู้รับได้อย่างรวดเร็ว สะดวก เกิดการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสาร โดยผ่านรูปแบบต่างๆ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันมากขึ้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องการเปิดรับข่าวสาร ในประเด็นของความหมายของการเปิดรับข่าวสาร การเปิดรับข่าวสาร ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสาร ประเภทของสื่อ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความหมายของการเปิดรับข่าวสาร

สิน พันธุ์พินิจ (2544) กล่าวว่า ข่าวสาร เป็นข้อมูล ความรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยี จะแสดงออกถึงความมุ่งหมายในการสื่อสารของผู้ส่งสาร ประกอบด้วย ลักษณะของข่าวสาร เนื้อหาของข่าวสาร และการจัดทำข่าวสาร ผ่านสื่อหรือช่องทางต่างๆ ในรูปของสัญลักษณ์หรือสัญญาณ อาจเป็นคำพูด ตัวหนังสือ รูปภาพ เครื่องหมายหรือกิริยาท่าทาง เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงหรือถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร ดังนั้น การเปิดรับข่าวสาร จึงเป็นการที่ผู้รับสารรับข้อมูล ข้อความ หรือเนื้อหาของสาร จากผู้ส่งสารผ่านสื่อ ทำให้เกิดกระบวนการสื่อสารขึ้น พร้อมกับการได้รับความรู้ เกิดการตัดสินใจ ยอมรับเทคโนโลยี นำไปใช้ เป็นต้น โดยการพูดคุย การอ่าน การฟัง การชม หรือการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการรับรู้นั่นเอง

2. การเปิดรับข่าวสาร

การเปิดรับข่าวสาร ถือเป็นการรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการที่บุคคลได้รับทราบเกี่ยวกับสิ่งเร้า โดยใช้ประสาทรับรู้ คือ ตา หู จมูก ลิ้น และการสัมผัส และเชื่อมโยงกับกรอบแห่งการอ้างอิงที่เกิดจากความเชื่อ ค่านิยม ทักษะคิด ประสบการณ์ ความรู้ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการรับรู้ (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2538) แต่ละคนจะนำไปตีความกับสิ่งเร้าภายนอก คือ การเปลี่ยนแปลง ความเคลื่อนไหว ความแปลกใหม่ และสิ่งเร้าภายในตัวบุคคล คือ ความพร้อมที่จะทำ ความตั้งใจเดิม และความต้องการ บุคคลจะเลือกเปิดรับข่าวสารตามที่ชอบ และสนใจ ดังนั้น บุคคลจึงมีการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกัน (ไพศาล หวังพานิช, 2543) เรียกว่า “กระบวนการเลือกสรร” ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1) การเลือกเปิดรับ บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารจากแหล่งสารตามความต้องการของตนเอง

2) การเลือกให้ความสนใจ บุคคลจะเลือกสนใจข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง ตามความคิดเห็นและความสนใจ เพื่อเป็นการสนับสนุนประสบการณ์ หรือทัศนคติที่มีอยู่เดิม และพยายามหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ไม่สอดคล้องกับความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์หรือทัศนคติเดิมที่มีอยู่แล้ว

3) การเลือกรับรู้และการตีความหมาย บุคคลเลือกรับรู้และตีความหมายสารที่แตกต่างกันตามความต้องการ ความสนใจ ความถนัด ความเชื่อ ประสบการณ์ ทัศนคติ ความคาดหวัง แรงจูงใจ ความพร้อมของร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และเวลาในขณะนั้น

4) การเลือกจดจำ บุคคลจะเลือกจดจำข่าวสารในเรื่องที่กระทบกระเทือนจิตใจ รู้สึกขัดแย้ง ไม่สบายใจ หรือเรื่องราวที่น่าสนใจ ตรงกับความต้องการและทัศนคติ เป็นประโยชน์ เป็นต้น เนื้อหาของข่าวสารที่จดจำไว้จะช่วยส่งเสริม สนับสนุนความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ความเชื่อที่มีอยู่เดิมให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น และเปลี่ยนแปลงได้ยาก

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสาร

ปรมา สตะเวทิน (2546) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลในการเลือกเปิดรับข่าวสารของผู้รับสารไว้ดังนี้

1) ความต้องการ การที่บุคคลมีความต้องการทราบข่าวสารมากหรือน้อยนั้นย่อมเป็นตัวกำหนดในการเลือกเปิดรับเพื่อตอบสนองความต้องการในการได้ข่าวสารที่ต้องการบริโภค แสดงออกถึงความพึงพอใจ รสนิยม และการยอมรับในสังคม

2) ทัศนคติและค่านิยม การที่บุคคลนั้นมีทัศนคติ ความชอบ มีใจโน้มเอียงในข่าวสารใดจะส่งผลกับการเปิดรับข่าวสาร สื่อ ทำให้เกิดการตีความหมายและการจดจำต่อเรื่องต่าง ๆ นั้น และการที่บุคคลนั้นมีค่านิยม ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานที่ยึดถือเป็นสิ่งกำหนดความรู้สึกในการตัดสินใจของบุคคลนั้นในการเปิดรับข่าวสารหรือไม่

3) เป้าหมาย บุคคลที่มีการกำหนดเป้าหมายในชีวิต เป้าหมายของแต่ละบุคคลที่ตั้งไว้ในเรื่องต่างๆ มักจะมีผลต่อการเปิดรับข่าวสาร การเลือกใช้สื่อ การตีความหมาย และการจดจำที่ไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมายของบุคคลนั้น

4) ความสามารถ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น ความสามารถในการอ่าน การเขียน การฟัง การพูด การใช้ภาษา ต่างก็มีผลกับการเปิดรับข่าวสาร การตีความหมาย และการจดจำข่าวสารนั้น

5) การใช้ประโยชน์ ข่าวสารใดที่เป็นประโยชน์ต่อผู้รับสาร มีความน่าสนใจ บุคคลนั้นจะให้ความสนใจในการทำมาเข้าใจ และจดจำเพื่อสามารถนำข่าวสารไปใช้ประโยชน์ได้

6) ประสบการณ์และนิสัยของผู้รับสาร ผู้รับสารมีประสบการณ์และนิสัย การรับสารที่เกิดจากความชอบ ความสนใจ เวลาในการเปิดรับที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงมีผลต่อการเปิดรับสาร การเลือกรับสื่อ การตีความหมาย และการเลือกจดจำ

4. ประเภทของสื่อ

ในปัจจุบันสื่อได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน เป็นตัวกลางที่ทำให้เกิดการติดต่อถึงกัน สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปยังบุคคลเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว สื่อเป็นช่องทางในการสื่อสาร เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และถ่ายทอดความรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ จึงควรมีการเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับบุคคล สถานที่ เนื้อหา และระยะเวลาในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้สามารถเข้าถึงบุคคลและกลุ่มบุคคลได้รวดเร็ว และตรงกับวัตถุประสงค์ หากจะกล่าวถึงประเภทของสื่อในปัจจุบัน สีน พันธุ์พินิจ (2544) ได้แบ่งสื่อออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) สื่อบุคคล (Person Media) เป็นสื่อที่มีคุณค่าและมีความสำคัญ มีชีวิตชีวา มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และวิธีการถ่ายทอด และยังสามารถนำสื่ออื่นๆ มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพได้มีความสำคัญกับงานด้านการเกษตร เป็นผู้ให้คำปรึกษา ตอบข้อสงสัย อำนวยความสะดวก เป็นพี่เลี้ยงและให้กำลังใจเกษตรกรได้ใกล้ชิด

2) สื่อมวลชน (Mass Media) มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อสังคมมาก มีผลต่อความคิด และพฤติกรรมของบุคคลในสังคม ครอบคลุมพื้นที่บริเวณกว้าง แต่มีข้อจำกัดเรื่องเงื่อนไขเวลา ครอบ

ของเนื้อหา สถานที่ที่ไม่มีไฟฟ้า อุปกรณ์ที่มีราคา และทักษะความสามารถในการรับรู้และใช้งาน เช่น วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ แผ่นภาพโฆษณา แผ่นพับ ฯลฯ สื่อวัสดุและสื่ออุปกรณ์ ได้แก่ สไลด์ หุ่นจำลอง เทปบันทึกเสียง เทปบันทึกภาพ และอินเตอร์เน็ต

3) สื่อกิจกรรม (Activity Media) เป็นสื่อที่ต้องใช้บุคคลในการนำเสนอเนื้อหา ทำกิจกรรมสามารถโน้มน้าวให้คล้อยตาม มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และยอมรับได้มาก มีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณ ใช้เวลาเตรียมงาน เช่น การสาธิต การทัศนศึกษา หน่วยเคลื่อนที่ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การเปิดรับข่าวสาร หมายถึง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและเลือกรับข่าวสารโดยผ่านสื่อบุคคล สื่อมวลชน หรือสื่อกิจกรรม จากการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งบุคคลส่วนใหญ่จะเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ ความเชื่อ และคาดหวังของบุคคลนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเปิดรับข่าวสารจากสื่อเป็น 2 ประเภท คือ สื่อบุคคล และสื่ออื่นๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาผลงานวิจัยต่างๆ ในปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องที่ทำการศึกษา พบว่า งานวิจัยต่างๆ ได้แสดงถึงตัวแปรและปัจจัยต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความคาดหวังของเกษตรกรโดยจำแนกได้ดังนี้

1) ปัจจัยส่วนบุคคล จากการตรวจสอบเอกสารและงานวิจัย พบว่า ตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับความคาดหวัง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ในการทำ การเกษตร รูปแบบการทำ การเกษตร รายได้ รายจ่าย หนี้สิน

2) ปัจจัยทางสังคม จากการตรวจสอบเอกสารและงานวิจัย พบว่า ตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับความคาดหวัง ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่ม และการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร

3) ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร จากการตรวจสอบเอกสารและงานวิจัย พบว่า ตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับความคาดหวัง ได้แก่ พื้นที่ถือครองทางการเกษตร จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน ทุนที่ได้รับการสนับสนุน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวเกษตรกร คือ ความรู้ความเข้าใจ การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน และการใช้เทคนิคการเกษตร

ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละตัวแปร ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

1) เพศ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ วัฒนฤดี จันทระเสนา (2549) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการผลิตใหม่ของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไหมบ้านทุ่งแสม ตำบลหนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า เพศหญิงเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไหมมากกว่าเพศชาย เนื่องจากการเลี้ยงไหมเป็นงานที่ต้องการการดูแลรักษาการเอาใจใส่มากเป็นพิเศษ เพศหญิงเป็นเพศที่ละเอียดอ่อน และมีความใส่ใจในการเลี้ยงไหมมากกว่าเพศชาย ลำพูน กะตะโท (2549) ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังและผลสัมฤทธิ์ที่ได้รับของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติตามเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับลำไยในอำเภอบาง จังหวัดเชียงราย พบว่า เกษตรกรเพศชายมีบทบาทเป็นผู้นำหรือหัวหน้าครอบครัว มีความเข้มแข็ง กล้าตัดสินใจ และมีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ มากกว่าเพศหญิง

2) อายุ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ เพ็ญจันทร์ สอพิมาย (2540) ศึกษาเรื่องความคาดหวังของเกษตรกรต่อบทบาทในการให้บริการทางวิชาการของวิทยาลัยเกษตรกรรมนครราชสีมา: กรณีศึกษาหมู่บ้านโนนแต่ ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีกี้ว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกันมีความคาดหวังต่อบทบาทในการให้บริการทางวิชาการของวิทยาลัยเกษตรกรรมนครราชสีมาในเรื่องการเป็นแหล่งความรู้และเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร การเป็นแบบอย่างด้านอาชีพเกษตร การเป็นที่ปรึกษาและร่วมแก้ปัญหาทางการเกษตรให้กับเกษตรกร การฝึกอบรมวิชาชีพพระยะสั้น การฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมเคลื่อนที่ วิชาด้านพืช วิชาด้านสัตว์ วิชาด้านแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร และวิชาด้านช่างกลเกษตรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ อรัญญา ตัญญาเกตุ (2541) พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเอง จำแนกตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน อายุต่ำกว่า 35 ปี พึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจและทางด้านจิตใจได้มาก แต่การพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี ด้านสังคม และด้านทรัพยากรธรรมชาติได้น้อย อายุระหว่าง 35 – 54 ปี พึ่งพาตนเองทางด้านสังคมได้มาก และพึ่งพาตนเองด้านจิตใจได้น้อย และอายุมากกว่า 54 ปีขึ้นไป พึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี และด้านทรัพยากรธรรมชาติได้มาก แต่พึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจได้น้อย จากการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบระดับการพึ่งตนเองด้านต่างๆ สรุปว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุแตกต่างกันจะมีระดับการพึ่งตนเองทั้ง 5 ด้าน

ไม่แตกต่างกัน รวมทั้งงานวิจัยของนิรันดร์ ละม้ายศรี (2541) สรุปไว้ว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ เกษตรกรที่มีอายุมากจะมีประสบการณ์ ความชำนาญในการผลิตหัตถกรรมได้มากในเวลาที่เท่ากันทำให้มีรายได้มากและพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น แต่อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองในภาพรวม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ลำพูน กะตะโท (2549) ที่พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 51 ปี อายุน้อยที่สุด 30 ปี และมีอายุมากที่สุด คือ 78 ปี แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในช่วงตอนปลายของวัยผู้ใหญ่ เนื่องจากวัยดังกล่าวมีการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานน้อย จะประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่ง มีความแน่นอนในอาชีพและตั้งใจทำงานเป็นที่พึ่งของครอบครัว รับผิดชอบต่อครอบครัว รู้จักใช้เหตุผล มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ดี และมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ

ในขณะที่งานวิจัยของเนติวิษ ศิริพานิช (2521) ที่ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของเกษตรกรต่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตำบลทองหลาง อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก พบว่า อายุที่แตกต่างกันจะมีผลทำให้เกิดความคาดหวังในการยอมรับเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน ในเรื่องการยอมรับพันธุ์ข้าวที่ดี การป้องกันกำจัดศัตรูพืช (โรคและแมลง) และการป้องกันกำจัดหนูนา เกษตรกรที่มีช่วงอายุ 31 – 50 ปี จะมีการยอมรับเทคโนโลยีและมีการปฏิบัติในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชมากกว่าเกษตรกรที่มีช่วงอายุมากกว่า 50 ปี ขึ้นไป และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ บุญชัย รังษิปัญญภรณ์ (2546) ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของเกษตรกรที่มีต่อการพัฒนาอาชีพการเกษตรในพื้นที่โครงการชลประทานห้วยหลวง จังหวัดอุดรธานี ที่พบว่า อายุที่แตกต่างกันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาอาชีพการเกษตร ในเรื่องการพัฒนาข้อมูลการตลาด และการปรับเปลี่ยนการผลิตให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำชลประทานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) สถานภาพการสมรส จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ลำพูน กะตะโท (2549) พบว่า เกษตรกรที่สมรสแล้ว กล่าวคือคิดจิตใจ มีประสบการณ์ มีความพร้อม มีความรับผิดชอบ มีความเชื่อมั่นในการทำงานของตนเองและหวังผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน

4) ระดับการศึกษา จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ สมชาย ชัยนิชขกุล (2548) ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของเกษตรกรในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์พืชบริษัทเมโทรซีดการเกษตร จำกัด พบว่าในกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาน้อยเมื่อได้รับความรู้และการบริการรวมเข้ากับการมีประสบการณ์ในการเพาะปลูกที่ตนเองมีอยู่แล้ว ทำให้มีความชำนาญในการเพาะปลูกพืชไม่ต่างกับผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า จึงมีความเป็นไปได้ที่ความแตกต่างของระดับการศึกษาจะไม่ผลต่อความแตกต่างในด้านทักษะ

และความสามารถในการเพาะปลูกและไม่มีผลต่อความแตกต่างในความคาดหวังของคุณภาพเมล็ดพันธุ์พืชตามไปด้วย

ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ บังอร ทองท่วม (2552) ที่ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของเกษตรกร ต่อบทบาทการพัฒนาที่ดินเพื่อการเกษตรของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัด นครราชสีมา พบว่า ระดับการศึกษากับระดับความคาดหวังของเกษตรกร ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า ระดับความคาดหวังของเกษตรกรไม่ได้แปรผันตามระดับการศึกษาของเกษตรกร สำหรับงานวิจัยของนิรันดร์ ละม้ายศรี (2541) ที่ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างงานหัตถกรรมพื้นบ้านกับการพึ่งตนเองในระดับครัวเรือนของชาวบ้าน อำเภอเขวาสี จังหวัดชัยภูมิ สรุปไว้ว่า การศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองในระดับครัวเรือนในทุกด้าน

ในขณะที่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ บุญชัย รั้งมิปัญญาภรณ์ (2546) ที่พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาอาชีพการเกษตรของเกษตรกรในเรื่อง การได้รับความรู้โดยวิธีการฝึกอบรมและคู่มือ การพัฒนาการผลิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปัจจัยที่มีอยู่ในท้องถิ่น การลงทุนเพื่อพัฒนาธุรกิจของตนเอง โดยใช้เงินทุนของตนเองทั้งหมดและการดูแลรักษาคอลงส่งน้ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ อรัญญา ตัญญาเกต (2541) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการพึ่งตนเองของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน โครงการป่าวังโป่ง-ชนแดน-วังคำแพง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเอง กล่าวคือ ผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา พึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยี และด้านทรัพยากรธรรมชาติได้น้อย ผู้ที่ได้รับการศึกษาต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจและด้านจิตใจได้น้อย ส่วนผู้ที่ได้รับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 พึ่งพาตนเองทางด้านสังคมได้น้อย และสำหรับผู้ที่ได้รับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นไป พึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และด้านจิตใจได้มาก จากการทดสอบสมมุติฐานเปรียบเทียบระดับการพึ่งตนเองด้านต่างๆ สรุปว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาแตกต่างกัน จะมีระดับการพึ่งตนเองทั้ง 4 ด้าน เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และทรัพยากรธรรมชาติไม่แตกต่างกัน แต่แตกต่างกันทางด้านจิตใจ

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ วัฒนฤดี จันทระเสนา (2549) พบว่า ระดับการศึกษาของเกษตรกรผู้เลี้ยงไหม ส่วนมากจบการศึกษาก่อนมัธยมศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรผู้เลี้ยงไหม จบการศึกษาชั้น ป.4 นอกจากนี้ ยังพบเกษตรกรที่จบการศึกษาที่สูงกว่าภาคบังคับ คือ ระดับการศึกษา ปวช. และเกษตรกรที่ไม่ได้รับการศึกษาบ้างเพียงเล็กน้อย ซึ่งการศึกษาภาคบังคับในช่วงนั้นอยู่ในระดับประถมศึกษา และต่อมามีการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาภาคบังคับให้จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เกษตรกรจบระดับการศึกษาขั้นสูงสุด คือ ระดับ ปวช. ระดับการศึกษาขั้นต่ำสุด คือไม่ได้รับการศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ลำพูน กะตะโท (2549) ที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา บางรายต้องการเรียนต่อแต่ขาดแคลนทุนการศึกษาและอยู่ห่างไกลทำให้ขาดโอกาสในการศึกษาต่อ

5) อาชีพ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ เพ็ญจันทร์ สอพิมาย (2540) พบว่า เกษตรกรที่มีอาชีพหลักแตกต่างกันมีความคาดหวังต่อบทบาทในการให้บริการทางวิชาการของ วิทยาลัยเกษตรกรรมนครราชสีมาในเรื่องการเป็นแหล่งความรู้และเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร การเป็นแบบอย่างด้านอาชีพเกษตร การเป็นที่ปรึกษาและร่วมแก้ปัญหาทางการเกษตรให้กับ เกษตรกร การฝึกอบรมวิชาชีพพระยะสั้น การฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมเคลื่อนที่ วิชาด้านพืช วิชา ด้านสัตว์ วิชาด้านแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร และวิชาด้านช่างกลเกษตร ไม่แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมถึงงานวิจัยของภาวดี ศรีมุกดา (2545) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการ เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง กรณีศึกษา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ด้านการประกอบอาชีพไม่มีผลต่อการเป็นชุมชนพึ่งตนเอง และในขณะที่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ เมธิ์ ชัยมาโย (2536) ที่ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเอง: ศึกษากรณี บ้านดงเค็ง ตำบล ท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองทาง เศรษฐกิจ กล่าวคือ เกษตรกรที่สามารถผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค และนำไปแปรรูปเป็นสินค้า อุตสาหกรรม สามารถพึ่งตนเองได้ดี

สำหรับงานวิจัยของ อรัญญา ตัญญาเกตุ (2541) พบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์กับการ พึ่งตนเอง กล่าวคือ ทำนาอย่างเดียว พึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และ ทางด้านจิตใจได้น้อย ทำไร่อย่างเดียว พึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยีได้น้อย แต่สามารถพึ่งพา ตนเองทางด้านเศรษฐกิจ และด้านทรัพยากรธรรมชาติได้มาก ส่วนการทำกิจกรรม 2 อย่าง ทั้งทำนาและ ทำไร่ สามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสังคมได้น้อย ในขณะที่การทำกิจกรรมทั้ง 3 อย่าง ทำนา ทำสวน ทำไร่ จะสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี ด้านสังคม และด้านจิตใจได้มาก จากการทดสอบ สมมติฐานเปรียบเทียบระดับการพึ่งตนเองด้านต่างๆ สรุปว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพแตกต่างกัน จะมีระดับการพึ่งตนเองทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันด้วย และจากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องของ วัฒนฤดี จันทระเสนา (2549) พบว่า อาชีพหลัก หมายถึง อาชีพที่กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมใช้เวลาส่วนใหญ่ใน การทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ หรือเป็นอาชีพที่ทำรายได้สูงสุดเพียงอาชีพเดียวจากการศึกษา พบว่า เกษตรกรเลี้ยงไหมเป็นอาชีพหลักมากที่สุด ร้อยละ 61.5 รองลงมาคือ ทำไร่ ร้อยละ 30.8 ค้าขาย ร้อยละ 3.8 และรับจ้าง ร้อยละ 1.9 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า เกษตรกรในกลุ่มผู้เลี้ยงไหมประกอบอาชีพการ

เลี้ยงไหมมากที่สุด เนื่องจากการเลี้ยงไหมเป็นอาชีพที่ทำรายได้ที่สูงอีกทั้งเป็นรายได้ที่ทำรายได้เกือบทั้งปี

6) **ประสบการณ์ในการทำการเกษตร** จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ วัฒนฤดี จันทระเสนา (2549) พบว่า ประสบการณ์ในการเลี้ยงไหม มีความสัมพันธ์ในทางบวก และมีขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ 0.378 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 แสดงว่าเมื่อประสบการณ์ในการเลี้ยงไหมของเกษตรกรเพิ่มมากขึ้นจะทำให้ความคาดหวังในการพัฒนาการผลิตไหมในด้านการเก็บรังไหมเพิ่มมากขึ้น

ในขณะที่งานวิจัยของ สมชาย ชัยนิชชกุล (2548) พบว่า การที่บริษัท เมโทรซิด การเกษตร จำกัด ได้จัดกิจกรรมให้เกษตรกรที่เป็นลูกค้าได้มีการพบปะพูดคุยกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน จะทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์พืช จึงอาจกล่าวได้ว่า แม้ประสบการณ์การเพาะปลูกจะแตกต่างกัน แต่เมื่อเกษตรกรรับรู้เหมือนกันก็จะทำให้ระดับความคาดหวังในคุณภาพเมล็ดพันธุ์พืชไม่แตกต่างกัน จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ นิรันดร์ ละม้ายศรี (2541) สรุปว่า จำนวนระยะเวลาที่ทำงานหัตถกรรมมีความสัมพันธ์กับการพึงตนเอง กล่าวคือ เมื่อเกษตรกรใช้เวลาทำงานหัตถกรรมมากขึ้น การพึงตนเองก็มากขึ้นตามไปด้วย ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านเทคโนโลยี

7) **รูปแบบการทำการเกษตร** จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ นริศรา ฤทธิมนตรี (2543) พบว่า กลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพืชหลากหลาย (11 – 17 ชนิด) พึ่งตนเองได้มากกว่ากลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพืชน้อยชนิด (4 – 10 ชนิด) ด้านเทคโนโลยีในการทำสวนผสมผสานมีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเอง

8) **รายได้** จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ เพ็ญจันทร์ สอพิมาย (2540) พบว่า เกษตรกรที่มีรายได้ของครัวเรือนแตกต่างกันมีความคาดหวังต่อบทบาทในการให้บริการทางวิชาการของวิทยาลัยเกษตรกรรมนครราชสีมาในเรื่องการเป็นแหล่งความรู้และเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร การเป็นแบบอย่างด้านอาชีพเกษตร การเป็นที่ปรึกษาและร่วมแก้ปัญหาทางการเกษตรให้กับเกษตรกร การฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมเคลื่อนที่ วิชาด้านพืช วิชาด้านสัตว์ วิชาด้านแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร และวิชาด้านช่างกลเกษตร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของบุญชัย รัชชปีญญาภรณ์ (2546) พบว่า รายได้ของครัวเรือนที่แตกต่างกันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาอาชีพการเกษตร ในเรื่องการได้รับเทคโนโลยีการตรวจสอบและควบคุมการผลิต การพัฒนาข้อมูลการผลิต การลงทุนเพื่อพัฒนาธุรกิจของตนเองโดยกู้ยืมจากเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง การพัฒนาคุณภาพดินให้เหมาะสมโดยการปลูกพืชตระกูลถั่ว การใช้ปุ๋ยหมัก การใช้แกลบ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยการลดการใช้สารเคมี และการดูแลรักษาคุณภาพน้ำโดยไม่ชำระล้างร่างกายในคลองส่งน้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ อาภัสศิริ สาระ โภเกศ (2546) ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของเกษตรกรต่อบทบาทในการพัฒนาการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลบาง อำเภอมือง จังหวัดจันทบุรี พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของเกษตรกรต่อบทบาทในการพัฒนาการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการด้านปัจจัยการผลิต การจัดการผลผลิต และการจัดการด้านแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า การเปิดรับข่าวสารไปในทิศทางบวก กล่าวคือ เกษตรกรที่รายได้มาก มีความคาดหวังให้หน่วยงานดังกล่าวจัดการด้านแหล่งน้ำมากขึ้นเช่นกัน กล่าวคือ เนื่องจากเกษตรกรที่มีรายได้มากอาจมีพื้นที่ถือครองมาก จึงต้องใช้ปริมาณน้ำในการทำเกษตรมากตามไปด้วย

ในขณะที่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของเนติวิษ ศรีพานิช (2521) ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของเกษตรกรต่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตำบลทองหลาง อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก พบว่า ระดับรายได้ที่แตกต่างกันจะมีผลทำให้ความเข้าใจของเกษตรกรต่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมแตกต่างกัน เกษตรกรที่มีระดับรายได้สูงกว่า 20,000 บาท/ปี ขึ้นไป มีความเข้าใจในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาท/ปี ในขณะที่งานวิจัยของ บังอร ทองท่วม (2552) พบว่า ระดับรายได้ครัวเรือนต่อปีของเกษตรกรที่ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความคาดหวังของเกษตรกร

นอกจากนั้น งานวิจัยของนิรันดร์ ละม้ายศรี (2541) ได้สรุปไว้ว่า รายได้รวมของครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองในภาพรวม แต่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองทางด้านสังคมและด้านทรัพยากรในเชิงลบ กล่าวคือ เมื่อรายได้รวมของครัวเรือนมากขึ้น การพึ่งตนเองด้านสังคมและด้านทรัพยากรจะลดลง รวมทั้ง รายได้รวมมีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยีจากการที่เมื่อรายได้รวมจากงานหัตถกรรมมากขึ้น การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีจะมากขึ้นตามไปด้วย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ วัฒนฤดี จันทรเสนา (2549) พบว่า รายได้ภาคเกษตรของเกษตรกรผู้เลี้ยงไหม อยู่ในช่วง 200,000 – 400,000 บาท/ปี/ครัวเรือนมากที่สุด ร้อยละ 38.5 รายได้ภาคเกษตรมากที่สุดเท่ากับ 1,154,500 บาท/ปี/ครัวเรือน รายได้ภาคเกษตรน้อยที่สุดเท่ากับ 86,000 บาท/ปี/ครัวเรือน รายได้ภาคเกษตรเฉลี่ยเท่ากับ 321,867.99 บาท/ปี/ครัวเรือน สำหรับรายได้ภาคเกษตรที่มาของรายได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ รายได้ภาคการเกษตร และรายได้นอกครัวเรือนรายได้ภาคเกษตรของเกษตรกรผู้เลี้ยงไหม เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเลี้ยงไหมเพียงอาชีพเดียว นอกจากนี้ พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีรายได้ที่นอกเหนือจากการเลี้ยงไหม คือ การทำไร่ เกษตรกรส่วนมากจะทำไร่อ้อย นอกจากนี้ ยังพบเกษตรกรที่ทำไร่มันสำปะหลังและทำไร่ข้าวโพด เกษตรกรมีรายได้จากการทำสวน และเลี้ยงสัตว์ รายได้นอกครัวเรือน พบว่า เกษตรกรมีรายได้จากการรับจ้างของสมาชิกในครัวเรือนในภาคเกษตร เช่น รับจ้างตัดอ้อย ขุดมัน และการทำหัตถกรรมของเกษตรกร พบว่า สมาชิกในครัวเรือนมีการทอผ้า อาชีพที่ทำรายได้สูงสุด คือ การทำไร่ คือ การทำไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง และไร่ข้าวโพด เนื่องจากว่า การทำไร่เป็นการปลูกพืชระยะยาว ไม่จำเป็นต้องดูแลรักษา และเอาใจใส่มาก เกษตรกรจะใช้เวลาที่ว่างจากการเลี้ยงไหมไปทำไร่ และเกษตรกรที่มีรายได้น้อย พบว่า เกษตรกรไม่มีรายได้นอกภาคเกษตร พบว่า เกษตรกรเลี้ยงไหมเพียงอาชีพเดียว ไม่มีการประกอบอาชีพเสริม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ อรัญญา ตัญญาเกตู (2541) พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเอง กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อปี พึ่งตนเองในด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และจิตใจได้น้อย ส่วนครัวเรือนที่มีรายได้ระหว่าง 10,000 – 25,000 บาท พึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติได้น้อย แต่ครัวเรือนที่มีรายได้ระหว่าง 25,001 – 50,000 บาท พึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติได้มาก และสำหรับครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่า 50,000 บาทขึ้นไป พึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และจิตใจได้มาก จากการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบระดับการพึ่งตนเองด้านต่างๆ สรุปว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ประเมินสุทธิที่แตกต่างกันจะมีระดับการพึ่งตนเองทั้ง 5 ด้านแตกต่างกัน

9) รายจ่าย จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ พรสวรรค์ หงส์เจริญไทย (2545) ที่ศึกษาเรื่อง บทบาทที่คาดหวังในการเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เขตชุมชนหนองจอก กรุงเทพมหานคร พบว่า รายจ่ายจากการปลูกข้าวมีความสัมพันธ์กับบทบาทที่คาดหวังในการเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ในเรื่องการนำเศษวัสดุเหลือใช้มาทำปุ๋ยหมักเพื่อใช้ในที่นา มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -.283 มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม เนื่องจากเกษตรกรต้องการลดรายจ่ายจากการปลูกข้าว

คาดหวังที่จะมีการนำเศษวัสดุเหลือใช้มาทำปุ๋ยหมักเพื่อใช้ในทีนา จะสามารถลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีลงได้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของพรพรรณ ภูวนธรรม (2551) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับโครงการบ่มเพาะเกษตรกรรอนาคตของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลซับสนุ่น อำเภอแมกเหล็ก จังหวัดสระบุรี พบว่า กลุ่มเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 15,100 บาท มีรายจ่ายน้อยที่สุด 2,000 บาท และรายจ่ายมากที่สุด 150,000 บาทต่อเดือน และเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ร้อยละ 40 อยู่ในช่วงเท่ากัน คือ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท และระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท

10) หนี้สิน จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องของพรพรรณ ภูวนธรรม (2551) พบว่ากลุ่มเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินจำนวน 35 คน มีหนี้สินเฉลี่ย 165,482.57 บาท ต่ำสุดคือไม่มีหนี้สิน หนี้สินสูงสุด 2,700,000 บาท โดยส่วนใหญ่มีหนี้สินอยู่ในช่วง 40,001 – 60,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 65.7 และไม่มีหนี้สิน ร้อยละ 14.3 โดยส่วนใหญ่เป็นหนี้กองทุนปฏิรูปที่ดิน ร้อยละ 68.6 กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา และ ธ.ก.ส. จำนวนเท่ากัน ร้อยละ 5.7 รวมทั้งหนี้ในระบบและธนาคารอาคารสงเคราะห์ จำนวนเท่ากันร้อยละ 2.9 ตามลำดับ

2. ปัจจัยทางสังคม

1) การเป็นสมาชิกกลุ่ม จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องของ วัฒนฤดี จันทรเสนา (2549) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการผลิตใหม่ ในเรื่องของพันธุ์ใหม่ คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียว และการสนับสนุนของกลุ่ม โดยมีความสัมพันธ์กันในทางลบ และมีขนาดความสัมพันธ์ เท่ากับ 0.278 และ 0.276 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 แสดงว่า เมื่อสมาชิกกลุ่มมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกลุ่มมากขึ้น จะทำให้ความคาดหวังในเรื่องของการพัฒนาพันธุ์ใหม่ลดลง และเมื่อสมาชิกกลุ่มมีการสนับสนุนกลุ่มมากขึ้น จะทำให้ความคาดหวังในเรื่องการพัฒนาพันธุ์ใหม่ลดลง เกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพทางการเกษตรต่างๆ ในชุมชนทั้งหมด เกษตรกรเป็นสมาชิก กลุ่มที่พบมากที่สุด คือ กลุ่มผู้เลี้ยงไหม ร้อยละ 38.2 รองลงมา คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ร้อยละ 27.4 โดยมีเกษตรกรหลายรายเป็นสมาชิกมากกว่า 1 กลุ่ม นอกจากนี้ เกษตรกรส่วนน้อยที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไหม

ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของอมรทิพย์ ภิรมย์บูรณ์ (2548) ที่ศึกษาเรื่องความคาดหวังของเกษตรกรต่อบทบาทคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์กับบทบาทที่คาดหวัง ด้านประชาสัมพันธ์ ที่ระดับนัยสำคัญ .01 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ -.206 จะเห็นได้ว่า จำนวนการเป็นสมาชิกกลุ่ม มีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับบทบาทที่คาดหวังด้านประชาสัมพันธ์ แสดงว่า เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มหลายกลุ่มมีความคาดหวังต่อบทบาทด้านการประชาสัมพันธ์น้อย

รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ พรสวรรค์ หงส์เจริญไทย (2545) พบว่า จำนวนกลุ่มที่เป็นสมาชิกมีความสัมพันธ์กับบทบาทที่คาดหวังในการทำเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเรื่องการใช้พันธุ์ด้านทางโรคแมลง และการทำลายแหล่งศัตรูพืช เช่น ตอซัง วัชพืช และข้าวป่า ที่ระดับนัยสำคัญ .05 และ .01 ตามลำดับ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .280 และ .418 ตามลำดับ มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก อาจเนื่องมาจากการที่เกษตรกรเป็นสมาชิกของกลุ่มมากขึ้น จะทำให้เกษตรกรได้รับข่าวสารในเรื่องต่างๆ จากการเป็นสมาชิกกลุ่มมากขึ้น ทำให้เป็นประโยชน์ในการนำความรู้ไปใช้ ทำให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นรวมถึงการปฏิบัติในการทำนาระหว่างสมาชิกด้วยกันเอง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ บุญชัย รั้งยี่ปญญากรณ์ (2546) ที่พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มที่แตกต่างกัน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาอาชีพการเกษตรของเกษตรกรในเรื่องการได้รับข่าวสารการพัฒนาข้อมูลราคาผลผลิตและสินค้าแปรรูปในตลาดท้องถิ่น การพัฒนาข้อมูลการตลาด และการลงทุนเพื่อพัฒนาธุรกิจของตนเองโดยผู้ยืมจากเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ลำพูน กะตะโท (2549) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรจะเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งช่วยสนับสนุนให้เกษตรกรมีความมั่นใจและยอมรับที่จะนำเอาหลักการตามโครงการปฏิบัติตามเกษตรดีที่เหมาะสมไปปฏิบัติใช้ เป็นการเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้รับรู้นวัตกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือยืนยันผลการปฏิบัติ

2) **การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร** จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องของ เพ็ญจันทร์ สอพิมาย (2540) พบว่า เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารในการพัฒนาอาชีพแตกต่างกันมีความคาดหวังต่อบทบาทในการให้บริการทางวิชาการของวิทยาลัยเกษตรกรรมนครราชสีมาในเรื่องการเป็นแหล่งความรู้ และเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร การเป็นแบบอย่างด้านอาชีพเกษตร การเป็นที่ปรึกษาและร่วม

แก้ปัญหาทางการเกษตรให้กับเกษตรกร การฝึกอบรมวิชาชีพพระยะสั้น การฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมเคลื่อนที่ วิชาด้านพืช วิชาด้านสัตว์ วิชาด้านแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร และวิชาด้านช่างกลเกษตรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ อมรทิพย์ ภิรมย์บุรณ์ (2548) ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร ประสบการณ์การฝึกอบรมและดูงานด้านส่งเสริมการเกษตร การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร มีความสัมพันธ์กับบทบาทที่คาดหวังด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกรที่ระดับนัยสำคัญ .01 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .332, .276 และ .229 ตามลำดับ มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับบทบาทที่คาดหวังด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกร เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารมีประสบการณ์การฝึกอบรมและดูงานด้านส่งเสริมการเกษตร มีส่วนร่วมในกิจกรรมศูนย์ฯ เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรคาดหวังให้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ จัดกิจกรรมสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกรมากขึ้น

และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ วัฒนฤดี จันทระเสนา (2549) พบว่า สื่อที่ได้จากการเปิดรับข่าวสารทางด้านการเลี้ยงไหมเกษตรกรระบุเกินครึ่ง มีทั้งหมด 14 สื่อ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) ข่าวสารจากวิทยุโทรทัศน์ 2) ข่าวสารจากเพื่อนบ้าน 3) ข่าวสารจากญาติพี่น้อง 4) การได้รับข่าวสารจากผู้นำกลุ่มผู้เลี้ยงไหม 5) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของเอกชน 6) การศึกษาดูงานเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมของหน่วยงานภาคเอกชน 7) การชมการสาธิตเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมของหน่วยงานของภาคเอกชน 8) การเข้ารับการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไหมจากภาคเอกชน 9) สิ่งพิมพ์ 10) การเข้ารับการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไหมจากรัฐบาล 11) หอกระจายข่าว 12) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐ 13) การศึกษาดูงานเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมจากภาคเอกชน และ 14) การชมการสาธิตเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมของหน่วยงานรัฐบาล จะเห็นได้ว่า เมื่อพิจารณาจากสื่อมวลชนด้วยกัน พบว่า วิทยุโทรทัศน์จัดเป็นแหล่งข่าวสารที่เกษตรกรผู้เลี้ยงไหมระบุมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่าปัจจุบันแทบทุกครัวเรือนมีเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ ในขณะที่หอกระจายข่าวในหมู่บ้านมีไม่ถึงทั่วถึง และการรับข่าวสารทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารทางการเกษตรและเอกสารเผยแพร่ทางการเกษตร เกษตรกรส่วนมากจะไม่ได้อ่าน เนื่องจากว่าไม่มีเวลาเพราะส่วนมากจะใช้เวลาเลี้ยงไหม สำหรับสื่อบุคคลและสื่อกิจกรรมนั้น เกษตรกรได้รับข่าวสารทางการเกษตรจากเพื่อนบ้านและจากญาติพี่น้อง ผู้นำกลุ่มผู้เลี้ยงไหม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของเอกชน โดยเฉพาะภาคเอกชนนอกจาก เกษตรกรได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมแล้ว ยังได้ศึกษาดูงาน ชมการสาธิต และแหล่งฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมด้วย

ในขณะที่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ลำพูน กะตะโท (2549) พบว่า เกษตรกรได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ รองลงมาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้นำท้องถิ่น เพื่อนบ้าน โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์น้อยที่สุด ข่าวสารที่ได้รับรู้ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ตลอดจนประยุกต์ใช้ข่าวสารให้เกิดประโยชน์ต่อกิจกรรมในสวนลำไยได้มากที่สุด นอกจากนี้ งานวิจัยของ อภัสศิริ สาระ โกลเทศ (2546) ที่พบว่า จำนวนการเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์ต่อบทบาทในการพัฒนาการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการด้านฝึกอบรมความรู้ ด้านการเกษตร การแปรรูปผลผลิต การจัดการด้านบรรจุหีบห่อเพื่อเพิ่มมูลค่า ไปในทิศทางบวก เกษตรกรที่รับฟัง ความรู้ ข่าวสาร และประสบการณ์จากผู้อื่น และการได้รับข่าวสารจากสื่อ โทรทัศน์ วารสารต่างๆ จะมีความคาดหวังให้องค์การบริหารส่วนตำบล มาอบรมให้ความรู้ เข้ามาช่วยแนะนำ ส่งเสริมให้มีการแปรรูปและการจัดการด้านบรรจุหีบห่อ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาอาชีพเกษตรกร

3. ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร

การศึกษางานวิจัยของ พวงพยอม เจริญทอง (2541) เรื่อง การประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเองของเกษตรกรได้สรุปไว้ว่า เงื่อนไขที่ส่งเสริมภาวะพึ่งตนเอง คือ ปัจจัยการผลิต ได้แก่ ที่ดิน ทุน แรงงาน ตลอดทั้งมีแบบแผนการผลิตแบบผสมผสาน การจัดการเป็นระบบ รู้เท่าทันสภาพภายนอก มีความรู้ในกิจกรรมต่างๆ

1) **พื้นที่ถือครองทางการเกษตร** จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ อภัสศิริ สาระ โกลเทศ (2546) พบว่า พื้นที่ถือครองมีความสัมพันธ์ต่อความคาดหวังของเกษตรกรต่อบทบาทในการพัฒนาการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลในด้านปัจจัยการผลิต และการจัดการด้านผลผลิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ เพ็ญจันทร์ สอพิมาย (2540) ยังพบว่า เกษตรกรมีจำนวนพื้นที่ถือครองทำการเกษตรแตกต่างกันมีความคาดหวังต่อบทบาทในการให้บริการทางวิชาการของวิทยาลัยเกษตรกรรมนครราชสีมาในเรื่องการเป็นแหล่งความรู้และเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร การเป็นแบบอย่างด้านอาชีพเกษตร การเป็นที่ปรึกษาและร่วมแก้ปัญหาทางการเกษตรให้กับเกษตรกร การฝึกอบรมวิชาชีพพระยะสั้น การฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมเคลื่อนที่ วิชาด้านพืช วิชาด้านสัตว์ วิชาด้านแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร และวิชาด้านช่างกลเกษตรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยของ เนติวิช ศิริพานิช (2521) พบว่า การถือครองที่ดินที่แตกต่างกัน ระหว่างเกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตัวเองกับเกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง เกษตรกรผู้เป็นเจ้าของที่ดินและเกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินของตนเองบางส่วน เช่นบางส่วนจะมีความเข้าใจในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมากกว่าเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินเป็นของตัวเองเลย และอรัญญา ตัญญาเกตุ (2541) พบว่า ขนาดการถือครองที่ดินของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเอง กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีขนาดการถือครองที่ดินต่ำกว่า 17 ไร่ สามารถพึ่งพาตนเองในทุกๆ ด้านได้น้อย ส่วนครัวเรือนที่มีขนาดการถือครองที่ดินสูงกว่า 50 ไร่ขึ้นไป จะสามารถพึ่งพาตนเองในทุกๆด้านได้มาก จากการทดสอบสมมุติฐานเปรียบเทียบระดับการพึ่งตนเองด้านต่างๆ สรุปว่า ครัวเรือนที่มีขนาดการถือครองที่ดินที่แตกต่างกันจะมีระดับการพึ่งตนเองทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกัน

สำหรับงานวิจัยของนริศรา ฤทธิมนตรี (2543) ศึกษาเรื่องการทำสวนผสมผสานกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ กรณีศึกษาชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช สรุปได้ว่า ขนาดเนื้อที่ในการทำสวนผสมผสาน มีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจด้านรายได้ของครัวเรือน กลุ่มที่มีที่ดินน้อย และมีที่ดินมาก ส่วนใหญ่พึ่งตนเองไม่ได้ ในด้านสภาพการเงินของครอบครัว กลุ่มที่มีที่ดินมากมีเงินพอใช้ในอัตราส่วนที่มากกว่ากลุ่มที่มีที่ดินน้อย ในขณะที่ด้านเทคโนโลยีการทำสวนจะ ไม่มีความสัมพันธ์กัน และงานวิจัยของวิภาส โพธิ์ใส (2545) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความสามารถในการพึ่งตนเองของสมาชิกผู้เข้าร่วม โครงการธนาคารประชาชน กรณีศึกษา ผู้ใช้บริการธนาคารออมสิน สาขาอำเภอนางรอง พบว่า เกษตรกรที่มีการถือครองที่ดินสูงสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้มากกว่าครัวเรือนที่มีขนาดการถือครองที่ดินน้อย ในขณะที่งานวิจัยของฐิติมา เขียมสวัสดิ์ (2550) ศึกษาเรื่อง ความสามารถในการพึ่งตนเองของสมาชิกกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว: กรณีศึกษา กลุ่มผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์บ้านมะกอกใต้ ตำบลชัยบุรี อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ได้สรุปว่า การถือครองที่ดินในการผลิตเมล็ดพันธุ์ เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ

สภาพการถือครองที่ดิน จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนริศรา ฤทธิมนตรี (2543) พบว่า สภาพการถือครองที่ดินของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเอง กล่าวคือ กลุ่มเกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์และไม่มีการสิทธิ์ส่วนใหญ่พึ่งตนเองไม่ได้ทางเศรษฐกิจ ด้านรายได้ของครัวเรือน ส่วนด้านสภาพการเงินของครอบครัวและด้านเทคโนโลยีการทำสวนไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพการถือครองที่ดิน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ลำพูน กะตะโท (2549) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ ไม่ต้องพะวงเรื่องรายได้ที่ต้องจ่ายค่าเช่าที่ดิน

ลักษณะทางกายภาพของที่ทำกิน จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ อรัญญา ตัญญูเกตุ (2541) พบว่า ลักษณะทางกายภาพของที่ทำกินมีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเอง กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีลักษณะที่ดินเป็นที่ลุ่ม สามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสังคมได้มาก ครัวเรือนที่มีลักษณะที่ดินเป็นที่ดอน พึ่งพาตนเองในทุกๆ ด้านได้น้อย และครัวเรือนที่มีลักษณะที่ดินเป็นที่ลุ่มและที่ดอน สามารถพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ และด้านจิตใจได้มาก จากการศึกษาทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบระดับการพึ่งตนเองด้านต่างๆ สรุปว่า ครัวเรือนที่มีลักษณะพื้นที่ที่แตกต่างกันจะมีระดับการพึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจ และจิตใจ แตกต่างกัน ส่วนด้านเทคโนโลยี สังคม และทรัพยากรธรรมชาติไม่แตกต่างกัน

และจากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องของ นันทิยา หุตานุวัตร และ ณรงค์ หุตานุวัตร (2547) ศึกษาเรื่องโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรายย่อย จังหวัดยโสธร ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกรูปแบบการผลิตเกษตรยั่งยืน มี 6 ประการ ประการแรกคือ ความเหมาะสมของฐานทรัพยากร (ลักษณะพื้นที่ตามกายภาพ เช่น แหล่งน้ำ ระดับความสูง สภาพดิน ทรัพยากรที่มีอยู่เดิม) 2) ความถนัดทางการผลิตในฐานวัฒนธรรม 3) แรงงานและเครื่องทุ่นแรงในครัวเรือน 4) ทำเลที่ตั้งและคมนาคม 5) ประสบการณ์การตลาด 6) อิทธิพลของกลุ่มต่อการตัดสินใจ

2) จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องของ เพ็ญจันทร์ สอพิมาย (2540) พบว่า เกษตรกรที่มีแรงงานทางการเกษตรในครัวเรือนแตกต่างกันมีความคาดหวังต่อบทบาทในการให้บริการทางวิชาการของวิทยาลัยเกษตรกรรมนครราชสีมาในเรื่องการเป็นแหล่งความรู้ และเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร การเป็นแบบอย่างด้านอาชีพเกษตร การเป็นที่ปรึกษาและร่วมแก้ปัญหาทางการเกษตรให้กับเกษตรกร การฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้น การฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมเคลื่อนที่ วิชาด้านพืช วิชาด้านสัตว์ วิชาด้านแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร และวิชาด้านช่างกลเกษตรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในขณะที่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ปิยะวดี สิงห์สุริย์ (2545) ศึกษา บทบาทที่คาดหวังในการมีส่วนร่วมพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมตามโครงการ “การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรข้าวในพระราชดำริ” กรณีศึกษา เกษตรกรเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา ทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทที่คาดหวังในการมีส่วนร่วมพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมตามโครงการประกอบด้วย จำนวนแหล่งข่าวที่ได้รับในการทำนา และจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ช่วยทำนา

ผลจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ บุญชัย รั้งยี่ปญญาภรณ์ (2546) พบว่า แรงงานในภาคเกษตรที่แตกต่างกันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาอาชีพการเกษตรของเกษตรกร ในเรื่องการได้รับข่าวสารการพัฒนาข้อมูล ราคาผลผลิต และสินค้าแปรรูปในตลาดท้องถิ่น การพัฒนาคุณภาพดินให้เหมาะสม โดยการปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ การบริหารจัดการน้ำชลประทานเกี่ยวกับการกำหนดหน้าที่ของสมาชิก การกำหนดแผนการใช้น้ำและการดูแลรักษาคุณภาพน้ำโดยไม่ชำระภาชนะที่ปนเปื้อนสารเคมีในคลองส่งน้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในส่วนงานวิจัยของวันฤดี จันทรเสนา (2549) พบว่า แรงงานในครัวเรือนที่ช่วยในการเลี้ยงไหมมีขนาด 4 – 6 คน มากที่สุด ร้อยละ 55.7 รองลงมาคือ ขนาด 1 – 3 คน ร้อยละ 38.5 แรงงานในครัวเรือนที่ช่วยในการเลี้ยงไหมเฉลี่ย 4 คน เนื่องจากการเลี้ยงไหมเป็นงานที่ต้องการการดูแลรักษาและเอาใจใส่ ถ้าหากมีการจ้างแรงงานเลี้ยงไหมแรงงานจ้างจะไม่ดูแลรักษาเท่าที่ควร ส่วนงานวิจัยของลำพูน กะตะโท (2549) พบว่า เกษตรกรมีจำนวนแรงงานเกษตรเฉลี่ยประมาณ 2 คน แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรมีแรงงานเกษตรในครัวเรือนน้อย บางส่วนมีการจ้างแรงงานเกษตรและบางส่วนผู้ซื้อลำไยเหมาสวนจัดหาแรงงานมาเก็บผลผลิตเอง และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ นริศรา ฤทธิมนตรี (2543) พบว่า กลุ่มแรงงานในครัวเรือนและแรงงานจ้างสามารถพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ ด้านรายได้ของครัวเรือน และด้านสภาพการเงินของครอบครัว ได้มากกว่ากลุ่มที่ใช้เฉพาะแรงงานในครัวเรือน สรุปได้ว่า รูปแบบการใช้แรงงานไม่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเอง ด้านรายได้ของครัวเรือน และสภาพการเงินของครอบครัว แต่มีความสัมพันธ์กับด้านเทคโนโลยีในการทำสวนผสมผสาน

3) ทูทที่ได้รับการสนับสนุน จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องของ อาภัสศิริ สาระโกเศศ (2546) พบว่า ไม่มีตัวแปรอิสระใดที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของเกษตรกรต่อบทบาทในการพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลในด้านสินเชื่อการเกษตร อาจเนื่องจากเกษตรกรได้รับความช่วยเหลือด้านสินเชื่อจากหน่วยงานอื่นอยู่แล้ว เช่น กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์การเกษตร และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ในขณะที่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร (2547) พบว่า การขาดแคลนเงินทุน หรือมีเงินทุนค่อนข้างน้อยในระยะแรกเป็นปัจจัยอุปสรรคของการปรับเปลี่ยนสู่เกษตรกรรมยั่งยืน และจากการศึกษาของ สุภา ไยเมือง (2547) ศึกษาเรื่องเกษตรกรรมยั่งยืน: การฟื้นฟูเศรษฐกิจพึ่งตนเอง กรณีศึกษาโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรมรายย่อย กล่าวไว้ว่า ระบบการเงินและกองทุน รูปแบบพื้นฐานคือ กลุ่มออมทรัพย์หรือกองทุนชุมชน ได้จากการหมุนเวียนเงินกู้ยืมในโครงการนำร่องฯ ในระบบสมาชิก

4) ปัจจัยที่เกี่ยวกับการตัวเกษตรกร

4.1) ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ฌัฐกานต์ วิงวอน (2547) ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล บ้านต้า อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์ฯ และความคาดหวังถึงประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ฯ

ในขณะที่ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ บังอร ทองท่วม (2552) พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับบทบาทของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับระดับความคาดหวังของเกษตรกร ระดับความคาดหวังของเกษตรกรแปรผันตามระดับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกร และเมื่อเกษตรกรมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านต่ำ ระดับความคาดหวังของเกษตรกรต่อบทบาทการปฏิบัติหน้าที่ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาที่ดินก็จะต่ำด้วย ในทางกลับกันเมื่อเกษตรกรมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านสูง ระดับความคาดหวังของเกษตรกรต่อบทบาทการปฏิบัติหน้าที่ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาที่ดินก็จะสูงด้วยเช่นกัน

จากการศึกษาวิจัยของวันฤดี จันทรเสนา (2549) พบว่า สมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงใหม่มีความรู้ในเรื่องของการพัฒนาการผลิตไหมตามมาตรฐานการผลิตไหมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความรู้ระดับดี และความรู้ระดับต่ำมีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ค่อยแตกต่างกันในเรื่องของการเลี้ยงไหม เนื่องจากว่าเกษตรกรมีการเลี้ยงไหมเป็นอาชีพหลัก เกษตรกรจึงมีความสนใจในเรื่องของการเลี้ยงไหมมาก เมื่อพิจารณาความรู้ในเรื่องการเลี้ยงไหมโดยภาพรวมแล้วเกณฑ์ที่ได้ค่อนข้างดี เนื่องจากสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงใหม่สามารถที่จะตอบแบบสอบถามได้คะแนนที่ดีเป็นส่วนใหญ่ เพราะสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงใหม่ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการเลี้ยง มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม มีการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เสมอ ทำให้ทราบถึงกระบวนการและเทคนิควิธีในการเลี้ยงไหมๆ ตลอดจนเป็นการเพิ่มความรู้ในเรื่องของการผลิต เทคนิควิธีการเลี้ยงจนเกิดทักษะและความชำนาญ สามารถที่จะนำมาปรับปรุงใช้ในการเลี้ยงไหมได้ และผลการศึกษาของ สุภา ใยเมือง (2547) ที่กล่าวไว้ว่า ระบบความรู้ ของเกษตรกรเป็นองค์ประกอบสำคัญของการทำให้ระบบเกษตรกรรมยั่งยืนได้รับการพัฒนา สามารถดำเนินไปสู่การสร้างการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ ระบบความรู้ที่เกษตรกรต้องการเป็นความรู้ภายใต้กระบวนการที่ค้นพบที่ตนเองที่

ช่วยลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต พัฒนาระบบเกษตรกรรมให้เกื้อหนุนกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์

4.2) การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ จากการศึกษางานวิจัยของ นันทิยา หุตานูวัตร และ ณรงค์ หุตานูวัตร (2547) พบว่า สามารถจัดระดับการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของเกษตรกรต้นแบบ ได้ 3 ระดับ คือ 1) ระดับการเปลี่ยนกระบวนทัศน์เต็มรูปแบบ มีกระบวนการคิดชัดเจน มีความเชื่อมั่นแน่นอน มีแปลงเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นรูปธรรม ยินยอมทำเกษตรกรรมยั่งยืนเกือบ 10 ปี มีเกษตรกรอยู่ในระดับนี้ ร้อยละ 20 ของเกษตรกรต้นแบบ 2) ระดับการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในขั้นไม่เต็มรูปแบบ มีเกษตรกรอยู่ในระดับนี้ ร้อยละ 60 ของเกษตรกรต้นแบบ อยู่ในระหว่างการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ 3) ระดับการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในขั้นเริ่มต้น มีเกษตรกรอยู่ในระดับนี้ ร้อยละ 20 ของเกษตรกรต้นแบบ เกิดจากความเชื่อ และกระบวนการคิด จะต้องมีการทดลองปฏิบัติทางการผลิต และการปรับการใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับวิธีการผลิตไปพร้อมๆกัน ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิต เกษตรกรต้องมีความรู้และสามารถพัฒนาความรู้ได้ กระบวนทัศน์เป็นสิ่งที่กำหนดวิถีคิด วิถีปฏิบัติ และวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ส่วนสาเหตุของการละทิ้งเกษตรกรรมยั่งยืน คือ มีความท้อแท้ มีหนี้สินมากไม่สามารถลงทุนและรองรับค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นได้ ไม่มีแรงงานและกำลังร่างกาย พื้นที่ไม่เหมาะสม กฎหมายในด้านการเกษตร ไม่คุ้มครองการทำเกษตรกรรมยั่งยืน

ผลการศึกษาของ สุภา ไยเมือง (2547) ที่กล่าวไว้ว่า การปรับเปลี่ยนวิถีคิด แบบแผนการผลิต และวิถีชีวิต เป็นฐานชีวิตของการพึ่งตนเอง การปรับเปลี่ยนระบบเกษตรกรรมจากเกษตรกรรมเคมีสู่เกษตรกรรมยั่งยืนที่คำนึงถึงการฟื้นฟู และการดำรงรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม

4.3) การใช้เทคนิคทางการเกษตร จากการศึกษางานวิจัยของ นันทิยา หุตานูวัตร และ ณรงค์ หุตานูวัตร (2547) พบว่า เกษตรกรต้นแบบมีความเชื่อและกระบวนการคิดที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความอุดมสมบูรณ์ และความหลากหลายของระบบนิเวศน์ในแปลงนา โดยคุณสมบัติทางกายภาพทางดินมีความร่วนซุย สามารถอุ้มน้ำได้ดี ดินอ่อนนุ่ม อุดมสมบูรณ์ การถูกชะล้างของธาตุอาหารพืชลดลง ตัวห้ำตัวเบียนเพิ่มขึ้น เมื่อปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรกรรมยั่งยืน เกษตรกรต้นแบบใช้เวลาอยู่กับแปลงไร่นามากขึ้น มีความเป็นห่วง ต้องการดูแลแปลงพืชผัก ต้นไม้ สัตว์ ฯลฯ มีงานทำตลอดวัน มีกิจกรรมในแปลงประจำต่อเนื่อง หลายครอบครัวไปอาศัยอยู่ประจำในแปลง กิจกรรมของเกษตรกรรมยั่งยืน 8 กิจกรรม คือ การปลูกข้าว การปลูกพืชก่อนนาและหลังนา การปลูกพืชสมุนไพร การปลูกไม้ยืนต้น การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงปลา การปรับปรุงบำรุงดิน และการจัดการน้ำ การจัดการให้เกิดการผสมผสานและเกื้อกูลกันระหว่างความหลากหลายของกิจกรรม 3 ปัจจัย คือ ผลพลอยได้

จากกิจกรรมหนึ่งต่อกิจกรรมหนึ่ง การกระจายการใช้ทรัพยากร เช่น ที่ดิน แรงงาน เงินทุน และการจัดสรรเวลา รวมทั้งมีการกระจายความเสี่ยง

5. ความคาดหวังในการพัฒนาเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง

1) ด้านการอบรม จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ เพ็ญจันทร์ สอพิมาย (2540) พบว่า เกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมแตกต่างกันมีความคาดหวังต่อบทบาทในการให้บริการทางวิชาการของวิทยาลัยเกษตรกรรมนครราชสีมาในเรื่องการเป็นแหล่งความรู้และเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร การเป็นแบบอย่างด้านอาชีพเกษตร การเป็นที่ปรึกษาและร่วมแก้ปัญหาทางการเกษตรให้กับเกษตรกร การฝึกอบรมวิชาชีพพระยะสั้น การฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมเคลื่อนที่ วิชาด้านพืช วิชาด้านสัตว์ วิชาด้านแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร และวิชาด้านช่างกลเกษตร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาวิจัยของ บุญชัย รั้งยิปัญญารักษ์ (2546) พบว่า จากการศึกษาความคาดหวังของเกษตรกรเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพการเกษตรในด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี ใน 6 ประเด็น ดังนี้

(1) การได้รับข่าวสารการพัฒนการผลิต พบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังในระดับปานกลาง ในเรื่องเทคโนโลยีการตรวจสอบและควบคุมการผลิต ในเรื่องเทคโนโลยีการกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน (Integrated Pest Management: IPM) และเกษตรกรมีความคาดหวังในระดับมาก ในเรื่องการรับข่าวสารในเรื่องเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิต

(2) การได้รับข่าวสารการพัฒนารตลาด พบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังในระดับปานกลาง การได้รับข่าวสารในเรื่องข้อมูล แหล่งตลาดรับซื้อผลผลิต เรื่องข้อมูลราคาผลผลิต และสินค้าแปรรูปของตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ เรื่องข้อมูล ราคาผลผลิตและสินค้าแปรรูปของตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ

(3) การได้รับข่าวสารการผลิตและการตลาดผ่านสื่อต่างๆ พบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 2.28

(4) การได้รับความรู้โดยวิธีการส่งเสริมเกษตรกรเป็นวิทยากร พบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 2.24

(5) การได้รับความรู้โดยวิธีการสร้างกลุ่มอาชีพและเครือข่ายในท้องถิ่น พบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังในระดับปานกลาง ในการได้รับความรู้ โดยวิธีการฝึกอบรม/ดูงาน และการประชุม/สัมมนา การได้รับข่าวสาร โดยวิธีการฝึกอบรม/ดูงาน และการได้รับความรู้โดยวิธีการประชุม/สัมมนา

เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังของเกษตรกรเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพการเกษตร ในด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีใน 6 ประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังในการถ่ายทอดเทคโนโลยีในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 2.19

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ อาภัสศิริ สาระโกเศศ (2546) พบว่า จำนวนการเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์ต่อบทบาทในการพัฒนาการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการด้านฝึกอบรมความรู้ทางการเกษตร การจัดการด้านส่งเสริมให้มีการแปรรูปผลผลิต และการจัดการด้านบรรจุหีบห่อเพื่อเพิ่มมูลค่า จะมีความคาดหวังให้หน่วยงานดังกล่าวนำความรู้มาอบรมให้ความรู้ เข้ามาช่วยแนะนำส่งเสริมให้มีการแปรรูป และแนะนำการจัดการด้านบรรจุหีบห่อเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าด้วย เห็นว่าเป็นประโยชน์ในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรวม เพื่อให้เกิดความหลากหลายของผลิตภัณฑ์และตรงกับความต้องการของตลาด จะได้ผลิตสินค้าได้เหมือนเกษตรกรรายอื่น มีบรรจุหีบห่อที่ทันสมัย ดึงดูดความสนใจจากผู้ซื้อ จะ ได้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น

และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ เนติวิช ศิริพานิช (2521) พบว่า แนวความคิดของเกษตรกรในการที่รัฐจะต้องดำเนินการช่วยเหลือหลังจากการปฏิรูปที่ดินแล้ว ในเรื่องของการส่งเสริมอาชีพการเกษตร การเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา การตลาดเกี่ยวกับการจำหน่ายผลผลิต การปรับปรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ การชลประทาน สหกรณ์ การรวมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพ เกษตรกร และการจัดการคินนาและคูน้า โดยเรียงตามลำดับความต้องการของเกษตรกรจากมากไปน้อย

2) **ด้านเศรษฐกิจ** จากการศึกษาวิจัยของ นันทิยา หุตานูวัตร และณรงค์ หุตานูวัตร (2547) พบว่า เกษตรกรต้นแบบมีการพึ่งพาตนเองด้านอาหาร มีความพอเพียงของอาหารในครัวเรือน มีการเพิ่มขึ้นของผลผลิตข้าวและอาหารชนิดอื่นๆ มีการแลกเปลี่ยนผลผลิตซึ่งเป็นการพึ่งพากันด้านอาหาร การลดลงของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหาร การลดลงของค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในครัวเรือน รวมทั้งมีการพึ่งพาตนเองในการผลิต การลดรายจ่ายปัจจัยการผลิต มีการเพิ่มแรงงานของตนเอง มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการเกษตรหรือเครื่องมือเครื่องใช้ทางการผลิต และในส่วนของ การเพิ่มรายได้

มีการผลิตที่ค้ำึงถึงการขาย การขายผลผลิตสู่ตลาดภายในและนอกชุมชน มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว ลดจำนวนหนี้สินลง เพิ่มการออมทั้งในค่าเงินและไม่ใช้ค่าเงินเพิ่มขึ้น

3) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บุญชัย รังษิปัญญารักษ์ (2546) ศึกษาเรื่องความคาดหวังของเกษตรกรที่มีต่อการพัฒนาอาชีพการเกษตรในพื้นที่โครงการชลประทานห้วยหลวง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ในด้านการพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมประเด็นเรื่องการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยการลดการใช้สารเคมี พบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังในระดับปานกลาง ได้ศึกษาความคาดหวังของเกษตรกร ในด้านการพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ใน 4 ประเด็น ดังนี้

(1) การพัฒนาคุณภาพดินให้เหมาะสม พบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังในระดับปานกลาง ในการพัฒนาคุณภาพดินโดยการปลูกพืชตระกูลถั่ว วิธีการใช้ปุ๋ยหมัก วิธีการใช้แกลบ และการปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่

(2) การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยการลดการใช้สารเคมี พบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 1.79

(3) การปล่อยพันธุ์ปลาเพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำ พบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 2.47

(4) การบริหารจัดการน้ำชลประทาน พบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังในระดับมาก ในเรื่องการบริหารจัดการน้ำชลประทานเกี่ยวกับการกำหนดหน้าที่ของสมาชิก การกำหนดแผนการใช้น้ำ การดูแลรักษาคล่องส่งน้ำ การดูแลรักษาคุณภาพ โดยการไม่ทิ้งสิ่งปฏิกูลในคล่องส่งน้ำ การดูแลรักษาคุณภาพน้ำ โดยการไม่ชำระภาชนะที่ปนเปื้อนสารเคมีในคล่องส่งน้ำ การดูแลรักษาคุณภาพน้ำ โดยการไม่นำสัตว์ลงไปคล่องส่งน้ำ และการรักษาคุณภาพน้ำ แต่ความคาดหวังในเรื่องการไม่ชำระล้างร่างกายในคล่องส่งน้ำ พบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังของเกษตรกร เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพการเกษตร ในด้านการพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง 4 ประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังในการพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 2.19

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

1) ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) รวม 18 ตัวแปร

1.1) ปัจจัยส่วนบุคคล รวม 10 ตัวแปร

- (1) เพศ
- (2) อายุ
- (3) สถานภาพการสมรส
- (4) ระดับการศึกษา
- (5) อาชีพ
- (6) ประสบการณ์ในการทำการเกษตร: ประสบการณ์ทำการเกษตรก่อนเข้าพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และประสบการณ์การทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.
- (7) รูปแบบการทำการเกษตรในพื้นที่รองรับ
- (8) รายได้: รายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก., รายได้ในภาคการเกษตรนอกพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และรายได้นอกภาคการเกษตร
- (9) รายจ่าย
- (10) สภาพหนี้สิน

1.2) ปัจจัยทางสังคม รวม 2 ตัวแปร

- (1) การเป็นสมาชิกกลุ่ม: จำนวนกลุ่มที่เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นสมาชิก และความคิดเห็นในการเป็นสมาชิกกลุ่ม
- (2) การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร

1.3) ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร รวม 6 ตัวแปร

- (1) พื้นที่ถือครองทางการเกษตร: พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก., พื้นที่ของตนเองที่ไม่ใช่พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และพื้นที่เช่าจากบุคคลอื่น
- (2) จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน: จำนวนการจ้างแรงงานในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงงานเกษตรในครัวเรือน
- (3) ทุนที่ได้รับการสนับสนุน (ประกอบด้วย ความรู้, สาธารณูปโภค, เงิน และปัจจัยการผลิต): จำนวนเงินทุนส่วนตัว, จำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และความคิดเห็นเกี่ยวกับทุนที่ได้รับการสนับสนุน
- (4) ปัจจัยที่เกี่ยวกับเกษตรกร
 - (4.1) ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง
 - (4.2) การปรับเปลี่ยนกระบวนการตัดสินใจการเกษตรยั่งยืน
 - (4.3) การใช้เทคนิคทางการเกษตร

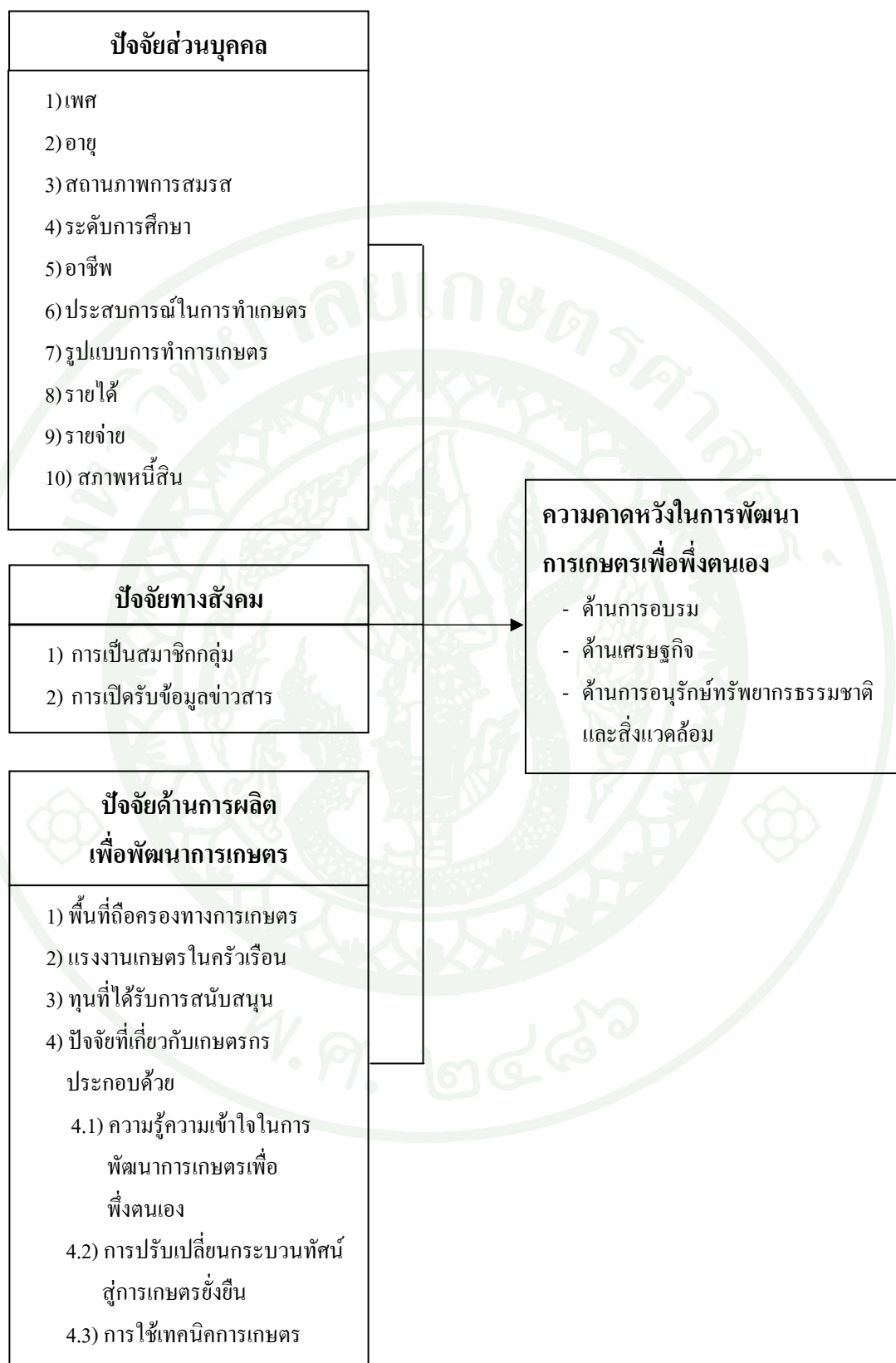
2) ตัวแปรตาม (Dependent Variable) รวม 1 ตัวแปร คือ ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ

- (1) ด้านการอบรม
- (2) ด้านเศรษฐกิจ
- (3) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กรอบแนวคิดการวิจัยดังกล่าวข้างต้น สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 2

ตัวแปรอิสระ (X)

ตัวแปรตาม (Y)

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร สามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นบุคคลที่เข้าร่วมโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และผ่านการอบรมหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ระยะเวลา 3 เดือน ในรุ่นที่ 1 ซึ่งมีผู้ผ่านการอบรมฯ จำนวน 243 ราย แจกความประสงค์เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ และได้รับการจัดสรรพื้นที่รองรับแล้ว จำนวน 187 ราย

การสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการสุ่มตัวอย่างตามลำดับแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยการคำนวณจากสูตรของ Yamane^{1/} (ยุทธ ไกยวรรณ และ กุสุมา ผลาพรม, 2553) ได้กลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด จำนวน 187 ราย โดยแบ่งประชากรออกเป็นเขตภาค 4 ภาค ตามเขตของการปฏิรูปที่ดิน ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ คำนวณหากกลุ่มตัวอย่างในแต่ละภาค และแต่ละจังหวัด ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

^{1/} เนื่องจากตารางแสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ของ Krejcie & Morgan จำนวนประชากร 190 ราย ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 127 ราย กรณีทราบกลุ่มประชากร สามารถใช้สูตร Yamane (ยุทธ ไกยวรรณ และ กุสุมา ผลาพรม, 2553) การวิจัยครั้งนี้จึงเลือกใช้หลักการคำนวณโดยสูตร Yamane จากจำนวนประชากร 187 ราย และได้กลุ่มตัวอย่างเพิ่ม จำนวน 128 ราย

โดย n = จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนรวมทั้งหมดของประชากรที่ใช้ในการศึกษา (187 ราย)

e = ความผิดพลาดที่ยอมรับได้ (การวิจัยครั้งนี้กำหนดให้ $= 0.05$)

แทนค่า $N = 187$ ราย

$$n = \frac{187}{1 + (187 \times 0.05^2)}$$

$$n = \frac{187}{1.4675}$$

$$n = 127.43 \approx 128 \text{ ราย}$$

และคำนวณหาจำนวนตัวอย่างในแต่ละภาค จากสูตร

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละภาค} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละภาค}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

จะได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละภาค และแต่ละจังหวัด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ที่	ภาค / จังหวัด	จำนวนเกษตรกรรุ่นใหม่รุ่นที่ 1 ที่ผ่านการอบรมฯ และได้รับการจัดสรรพื้นที่รองรับ (ราย)	
		ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
	ภาคเหนือ	54	37
1.	เชียงใหม่	3	2
2.	นครสวรรค์	1	1
3.	พะเยา	1	1
4.	เพชรบูรณ์	2	1
5.	อุตรดิตถ์	36	25
6.	ลำพูน	11	7
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	81	55
7.	นครพนม	7	5
8.	นครราชสีมา	47	32
9.	บุรีรัมย์	12	8
10.	ศรีสะเกษ	8	6
11.	หนองคาย	2	1
12.	อุบลราชธานี	5	3
	ภาคกลาง	39	27
13.	กาญจนบุรี	8	6
14.	จันทบุรี	14	10
15.	ชัยนาท	9	6
16.	ระยอง	1	1
17.	สุพรรณบุรี	4	3
18.	ฉะเชิงเทรา	3	2
	ภาคใต้	13	9
19.	สุราษฎร์ธานี	13	9
	รวมทั้ง 4 ภาค	187	128

ที่มา: จำนวนเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 1 ที่ผ่านการอบรมฯ และได้รับการจัดสรรพื้นที่รองรับ ณ วันที่ 10 มกราคม 2553 และการปรับปรุงข้อมูลครั้งที่ 4 ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2553 (ส.ป.ก., 2553ง)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สร้างจากการตรวจเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการกำหนดแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและพัฒนามาจากงานวิจัยในโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาการเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อย รวมทั้งรูปแบบและเทคนิคเกษตรยั่งยืน: องค์ความรู้และประสบการณ์ของเกษตรกรในพื้นที่โครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อย แบบสอบถามมีทั้งแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ และเติมคำตอบ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ในการทำเกษตร รูปแบบการทำเกษตร รายได้ รายจ่าย และสภาพหนี้สิน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคม วัดความคิดเห็นการเป็นสมาชิกกลุ่ม การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร โดยมีข้อคำถามทั้งสิ้น จำนวน 25 ข้อ (เป็นคำถามเชิงบวกทั้งหมด) ดังนี้

1. การเป็นสมาชิกกลุ่ม จำนวน 18 ข้อ มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ จำนวน 4 ข้อ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 14 ข้อ

2. การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร จำนวน 7 ข้อ มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ จำนวน 2 ข้อ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร วัดความคิดเห็นพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. แรงงานเกษตรในครัวเรือน และทุนที่ได้รับการสนับสนุน วัดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง วัดระดับการปฏิบัติในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์สู่การเกษตรยั่งยืน และการใช้เทคนิคการเกษตร โดยมีข้อคำถามทั้งสิ้น จำนวน 90 ข้อ (เป็นคำถามเชิงบวกทั้งหมด) ดังนี้

1. พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จำนวน 12 ข้อ มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบให้เติมคำตอบ จำนวน 1 ข้อ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 11 ข้อ

2. แรงงานเกษตรในครัวเรือน จำนวน 8 ข้อ มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบให้เติมคำตอบและเลือกตอบ จำนวน 2 ข้อ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 6 ข้อ

3. ทูตที่ได้รับการสนับสนุน จำนวน 18 ข้อ มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบและเติมคำตอบ จำนวน 2 ข้อ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 16 ข้อ

4. ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง จำนวน 30 ข้อ มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบถูก-ผิด (เป็นคำถามเชิงบวกและถูก จำนวน 16 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1, 3, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 18, 19, 20, 22, 24, 28 และ 30 และคำถามเชิงลบและผิด จำนวน 14 ข้อ ได้แก่ ข้อ 2, 4, 5, 6, 13, 14, 15, 17, 21, 23, 25, 26, 27 และ 29)

5. การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนผู้การเกษตรยั่งยืน มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าจำนวน 11 ข้อ

6. การใช้เทคนิคการเกษตร มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 11 ข้อ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง วัดระดับความคาดหวัง โดยมีจำนวนข้อคำถามทั้งสิ้น จำนวน 40 ข้อ (เป็นคำถามเชิงบวกทั้งหมด) ดังนี้

1. ความคาดหวังของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอบรม มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 15 ข้อ

2. ความคาดหวังของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านเศรษฐกิจ มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 14 ข้อ

3. ความคาดหวังของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 11 ข้อ

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรรุ่นใหม่ ใช้ลักษณะคำถามแบบปลายเปิด

การวัดตัวแปร

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วัดค่าตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร และความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าต่ำสุด (Minimum) และทดสอบตัวแปรอิสระเพื่อทำนายตัวแปรตาม สำหรับตัวแปรที่เป็นนามบัญญัติ (Nominal Scale) ได้แก่ เพศ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา รูปแบบการทำการเกษตร รายได้ และสภาพหนี้สิน ได้ทำการแปลงค่าเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) มีค่าเท่ากับ 0 และ 1 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ปัจจัยส่วนบุคคล

1.1) เพศ จัดเป็นนามบัญญัติ วัดค่าตัวแปรโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และนำมากำหนดเป็นตัวแปรหุ่น แบ่งเป็น 2 กลุ่ม เพศชาย และเพศหญิง โดยกำหนดค่า ดังนี้ เพศชาย ให้ค่าเท่ากับ 0 เพศหญิง ให้ค่าเท่ากับ 1

1.2) อายุ ใช้หน่วยของปี จัดเป็นอัตราส่วน (Ratio Scale) วัดค่าตัวแปรโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

1.3) สถานภาพการสมรส จัดเป็นนามบัญญัติ วัดค่าตัวแปรโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และนำมากำหนดเป็นตัวแปรหุ่น แบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยกำหนดค่า ดังนี้ กลุ่มที่ 1 โสด/หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่ ให้ค่าเท่ากับ 0 กลุ่มที่ 2 สมรส ให้ค่าเท่ากับ 1

1.4) ระดับการศึกษา จัดเป็นนามบัญญัติ วัดค่าตัวแปรโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และนำมากำหนดเป็นตัวแปรหุ่น แบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยกำหนดค่า ดังนี้ กลุ่มที่ 1 การศึกษาภาคบังคับน้อยกว่าหรือเท่ากับ 12 ปี ให้ค่าเท่ากับ 0 กลุ่มที่ 2 การศึกษามากกว่าภาคบังคับ 12 ปีขึ้นไป ให้ค่าเท่ากับ 1

1.5) อาชีพ จัดเป็นนามบัญญัติ วัดค่าตัวแปรโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และไม่ได้นำมากำหนดเป็นตัวแปรหุ่นเนื่องจากเกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม

1.6) ประสิทธิภาพในการทำการเกษตร จัดเป็นอัตราส่วน ในกรณีมีประสพการณ์ก่อนทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ใช้หน่วยเป็นปี และกรณีทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ใช้หน่วยเป็นเดือน วัดค่าตัวแปร โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

1.7) รูปแบบการทำเกษตร จัดเป็นนามบัญญัติ วัดค่าตัวแปร โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และนำมากำหนดเป็นตัวแปรหุ่น แบ่งเป็น 2 กลุ่มโดยกำหนดค่า ดังนี้ กลุ่มที่ 1 รูปแบบเกษตรผสมผสาน ให้ค่าเท่ากับ 0 กลุ่มที่ 2 รูปแบบอื่นๆ ให้ค่าเท่ากับ 1

1.8) รายได้ ใช้หน่วยเป็นบาทปี จัดเป็นนามบัญญัติ วัดค่าตัวแปร โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และนำมากำหนดเป็นตัวแปรหุ่น ใน 3 ประเด็น คือ รายได้จากการขายผลิตผลทางการเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. รายได้จากการทำการเกษตรนอกพื้นที่ ส.ป.ก. และรายได้นอกภาคการเกษตร ในแต่ละประเด็น แบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยกำหนดค่า ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ไม่มีรายได้ ให้ค่าเท่ากับ 0 กลุ่มที่ 2 มีรายได้ ให้ค่าเท่ากับ 1

1.9) รายจ่าย ใช้หน่วยเป็นบาทปี จัดเป็นนามบัญญัติ วัดค่าตัวแปร โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ไม่ได้นำมากำหนดเป็นตัวแปรหุ่น เนื่องจากตัวแปรน่าจะมีความสัมพันธ์กับรายได้

1.10) สภาพหนี้สิน จัดเป็นนามบัญญัติ วัดค่าตัวแปร โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยกำหนดค่า ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ไม่มีหนี้สิน ให้ค่าเท่ากับ 0 กลุ่มที่ 2 มีหนี้สิน ให้ค่าเท่ากับ 1

2) ปัจจัยทางสังคม

2.1) การเป็นสมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย จำนวนกลุ่มที่เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นสมาชิก จัดเป็นอัตราส่วน วัดค่าตัวแปร โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด และค่าเฉลี่ย รวมทั้งความคิดเห็นในการเป็นสมาชิกกลุ่ม ซึ่งจัดเป็นอันตรภาคชั้น (Interval Scale) ข้อคำถามปลายปิด (เป็นข้อคำถามเชิงบวก) ทำการวัด โดยแบบประเมินค่าความคิดเห็น โดยใช้ค่าเฉลี่ย ตามหลักของลิเคิร์ต สเกล (Likert Scale) แบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ จาก “น้อยที่สุด” ถึง “มากที่สุด” กำหนดความหมายและคะแนน ดังนี้

ระดับ	คะแนน
น้อยที่สุด	1
น้อย	2
ปานกลาง	3
มาก	4
มากที่สุด	5

สำหรับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยของแบบวัด ผู้วิจัยให้ค่าคะแนนและแปลความหมายของช่วงคะแนนเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ ดังนั้น ตัวแปรทั้งหมดสามารถหาค่าคะแนนเฉลี่ยได้ ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{5 - 1}{5} \\
 &= 0.80
 \end{aligned}$$

ช่วงคะแนนเฉลี่ยและความหมายในภาพรวม มีดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยในแต่ละข้อ	ความคิดเห็น/ความหมาย
1.00 – 1.80 คะแนน	เห็นด้วยน้อยที่สุด
1.81 – 2.60 คะแนน	เห็นด้วยน้อย
2.61 – 3.40 คะแนน	เห็นด้วยปานกลาง
3.41 – 4.20 คะแนน	เห็นด้วยมาก
4.21 – 5.00 คะแนน	เห็นด้วยมากที่สุด

2.2) การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร วัดค่าตัวแปรโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย จัดเป็นอันตรภาคชั้น ข้อคำถามปลายปิด (เป็นข้อคำถามเชิงบวก) ทำการวัดโดยแบบประเมินค่าการปฏิบัติโดยใช้หลักของลิเคิร์ต สเกล (Likert Scale) แบ่งระดับการปฏิบัติเป็น 6 ระดับ จาก “ไม่ปฏิบัติ” ถึง “มากที่สุด” กำหนดความหมายและคะแนน ดังนี้

ระดับ	คะแนน
ไม่ปฏิบัติ	0
น้อยที่สุด	1
น้อย	2
ปานกลาง	3
มาก	4
มากที่สุด	5

สำหรับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยของแบบวัด ผู้วิจัยให้ค่าคะแนนและแปลความหมายของช่วงคะแนนเฉลี่ยเป็น 6 ระดับ ดังนั้น ตัวแปรทั้งหมดสามารถหาค่าคะแนนเฉลี่ยได้ ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{5 - 0}{6} \\
 &= 0.83
 \end{aligned}$$

ช่วงคะแนนเฉลี่ยและความหมายในภาพรวม มีดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยในแต่ละข้อ	การปฏิบัติ / ความหมาย
0.00 – 0.83 คะแนน	ไม่ปฏิบัติ
0.84 – 1.66 คะแนน	ปฏิบัติน้อยที่สุด
1.67 – 2.49 คะแนน	ปฏิบัติน้อย
2.50 – 3.32 คะแนน	ปฏิบัติปานกลาง
3.33 – 4.15 คะแนน	ปฏิบัติมาก
4.16 – 5.00 คะแนน	เห็นด้วยระดับมากที่สุด

3. ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร

3.1) พื้นที่ถือครองทางการเกษตร ใช้หน่วยเป็นไร่ จัดเป็นอันตรภาคชั้น ประกอบด้วย จำนวนพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จำนวนพื้นที่ของตนเองที่ไม่ใช่พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และจำนวนพื้นที่เช่าจากบุคคลอื่น วัดค่าตัวแปรโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับ จัดเป็นอันตรภาคชั้น และใช้ค่าเฉลี่ยในการวัดตัวแปร

3.2) แรงงานเกษตรในครัวเรือน ใช้หน่วยเป็นจำนวนคน จัดเป็นอัตราส่วน ประกอบด้วย จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน จำนวนการจ้างแรงงานในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จัดเป็นอัตราส่วน วัดค่าตัวแปรโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด รวมทั้ง ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงงานเกษตรในครัวเรือน จัดเป็นอันตรภาคชั้น และใช้ค่าเฉลี่ยในการวัดตัวแปร

3.3) เงินทุนส่วนตัว ใช้หน่วยเป็นบาท จัดเป็นอัตราส่วน วัดค่าตัวแปรโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

3.4) เงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ใช้หน่วยเป็นบาท จัดเป็นอัตราส่วน วัดค่าตัวแปรโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด รวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับทุนที่ได้รับการสนับสนุน จัดเป็นอันตรภาคชั้น และใช้ค่าเฉลี่ยในการวัดตัวแปร

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ถือครองทางการเกษตร แรงงานเกษตรในครัวเรือน และทุนที่ได้รับการสนับสนุน เป็นข้อคำถามในเชิงบวก ทำการวัดโดยแบบประเมินค่าความคิดเห็นใช้หลักของลิเคิร์ต สเกล (Likert Scale) แบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ จาก “น้อยที่สุด” ถึง “มากที่สุด” กำหนดความหมายและคะแนน ดังนี้

ระดับ	คะแนน
น้อยที่สุด	1
น้อย	2
ปานกลาง	3
มาก	4
มากที่สุด	5

สำหรับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยของแบบวัด ผู้วิจัยให้ค่าคะแนนและแปลความหมายของช่วงคะแนนเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ ดังนั้น ตัวแปรทั้งหมดสามารถหาค่าคะแนนเฉลี่ยได้ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ช่วงคะแนนเฉลี่ยและความหมายในภาพรวม มีดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยในแต่ละข้อ	ความคิดเห็น / ความหมาย
1.00 – 1.80 คะแนน	เห็นด้วยน้อยที่สุด
1.81 – 2.60 คะแนน	เห็นด้วยน้อย
2.61 – 3.40 คะแนน	เห็นด้วยปานกลาง
3.41 – 4.20 คะแนน	เห็นด้วยมาก
4.21 – 5.00 คะแนน	เห็นด้วยมากที่สุด

3.5) ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง จัดเป็นอันตรภาคชั้น วัดค่าตัวแปร โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ใช้คำถามปลายปิด (ข้อความเชิงบวกและลบ) มีจำนวน 30 ข้อ ทำการวัดโดยแบบประเมินค่า 2 ระดับ คือ “ถูก” และ “ผิด” โดยมีความหมายและคะแนน ดังนี้

ตอบ “ถูก” ได้คะแนน 1 คะแนน

ตอบ “ผิด” ได้คะแนน 0 คะแนน

สำหรับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยของแบบวัด ผู้วิจัยให้ค่าคะแนนเป็น 3 ระดับ มีช่วงคะแนนเท่ากับ 0 – 30 คะแนน ดังนั้น ตัวแปรทั้งหมดสามารถหาค่าคะแนนเฉลี่ยได้ ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{30 - 0}{3}$$

$$= 10$$

ช่วงคะแนนและความหมายในภาพรวม มีดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยในแต่ละข้อ	ความรู้ความเข้าใจ / ความหมาย
0 – 10 คะแนน	ความรู้ความเข้าใจน้อย
11 – 20 คะแนน	ความรู้ความเข้าใจปานกลาง
21 – 30 คะแนน	ความรู้ความเข้าใจมาก

3.6) การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนสู่การเกษตรยั่งยืน จัดเป็นอันตรภาคชั้น วัดค่าตัวแปร โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

3.7) การใช้เทคนิคทางการเกษตร จัดเป็นอันตรภาคชั้น วัดค่าตัวแปร โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

สำหรับการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนสู่การเกษตรยั่งยืน และ การใช้เทคนิคทางการเกษตร โดยใช้ข้อคำถามปลายปิด (เป็นข้อคำถามเชิงบวก) ทำการวัดแบบประเมินค่าการปฏิบัติโดยใช้หลักของลิเคิร์ต สเกล (Likert Scale) แบ่งระดับการปฏิบัติเป็น 6 ระดับ จาก “ไม่ปฏิบัติ” ถึง “มากที่สุด” กำหนดความหมายและคะแนน ดังนี้

ระดับ	คะแนน
ไม่ปฏิบัติ	0
น้อยที่สุด	1
น้อย	2
ปานกลาง	3
มาก	4
มากที่สุด	5

สำหรับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยของแบบวัด ผู้วิจัยให้ค่าคะแนนและแปลความหมายของช่วงคะแนนเฉลี่ยเป็น 6 ระดับ ดังนั้น ตัวแปรทั้งหมดสามารถหาค่าคะแนนเฉลี่ยได้ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 0}{6} \\ &= 0.83 \end{aligned}$$

ช่วงคะแนนเฉลี่ยและความหมายในภาพรวม มีดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยในแต่ละข้อ	การปฏิบัติ / ความหมาย
0.00 – 0.83 คะแนน	ไม่ปฏิบัติ
0.84 – 1.66 คะแนน	ปฏิบัติน้อยที่สุด
1.67 – 2.49 คะแนน	ปฏิบัติน้อย
2.50 – 3.32 คะแนน	ปฏิบัติปานกลาง
3.33 – 4.15 คะแนน	ปฏิบัติมาก
4.16 – 5.00 คะแนน	เห็นด้วยระดับมากที่สุด

4. ความคาดหวังของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง

ผู้วิจัยทำการวัดตัวแปรตาม ความคาดหวังของในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ในภาพรวมและรายด้าน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการอบรม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

4.1) ความคาดหวังของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอบรม จัดเป็นอันตรภาคชั้น วัดค่าตัวแปร โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

4.2) ความคาดหวังของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านเศรษฐกิจ จัดเป็นอันตรภาคชั้น วัดค่าตัวแปร โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

4.3) ความคาดหวังของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดเป็นอันตรภาคชั้น วัดค่าตัวแปร โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ลักษณะข้อคำถามปลายปิด (เป็นข้อคำถามเชิงบวก) ทำการวัดโดยใช้แบบประเมินค่าความคาดหวัง โดยใช้หลักของลิเคิร์ต สเกล (Likert Scale) แบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 6 ระดับ จาก “ไม่คาดหวัง” ถึง “คาดหวังมากที่สุด” โดยกำหนดความหมายและคะแนน ดังนี้

ระดับ	คะแนน
ไม่คาดหวัง	0
น้อยที่สุด	1
น้อย	2
ปานกลาง	3
มาก	4
มากที่สุด	5

สำหรับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยของแบบวัด ผู้วิจัยให้ค่าคะแนนและแปลความหมายของช่วงคะแนนเฉลี่ยเป็น 6 ระดับ ดังนั้น ตัวแปรทั้งหมดสามารถหาค่าคะแนนเฉลี่ยได้ ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{5 - 0}{6} \\
 &= 0.83
 \end{aligned}$$

ช่วงคะแนนเฉลี่ยและความหมายในภาพรวม มีดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยในแต่ละข้อ	คาดหวัง / ความหมาย
0.00 – 0.83 คะแนน	ไม่คาดหวัง
0.84 – 1.66 คะแนน	คาดหวังน้อยที่สุด
1.67 – 2.49 คะแนน	คาดหวังน้อย
2.50 – 3.32 คะแนน	คาดหวังปานกลาง
3.33 – 4.15 คะแนน	คาดหวังมาก
4.16 – 5.00 คะแนน	คาดหวังมากที่สุด

ดังนั้น การวัดตัวแปรและแปลความหมายได้ 3 ระดับ คือ ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง แปลความหมาย ได้ดังนี้ ความรู้ความเข้าใจน้อย ความรู้ความเข้าใจปานกลาง และความรู้ความเข้าใจมาก สำหรับการวัดตัวแปรและแปลความหมายได้ 5 ระดับ คือ ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ความคิดเห็นการเป็นสมาชิกกลุ่ม และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. แปลความหมายได้ ดังนี้ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ในขณะที่การวัดตัวแปรและแปลความหมายได้ 6 ระดับ คือ ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร ได้แก่ การปรับเปลี่ยนกระบวนการทศน์สู่การเกษตรยั่งยืน การใช้เทคนิคการเกษตร แปลความหมายได้ ดังนี้ ไม่ปฏิบัติ ปฏิบัติน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด รวมทั้งความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง แปลความหมายได้ดังนี้ ไม่คาดหวัง คาดหวังน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด

การทดสอบและการหาค่าความเชื่อมั่นเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัย ซึ่งได้มีผู้ศึกษาไว้เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาสร้างแบบสอบถาม และก่อนนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้ดำเนินการ ดังนี้

1. การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ทั้ง 2 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของข้อคำถาม ความครอบคลุมตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิด และสามารถวัดในสิ่งที่ต้องการ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการขั้นตอนต่อไป

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ด้วยการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการส่งไปรษณีย์ จำนวน 30 ราย และสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญจากการเข้าร่วมสังเกตการณ์ในกิจกรรมของหน่วยงาน² จากนั้นนำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาความเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ผลดังนี้

² โครงการสัมมนาหลักสูตรการสร้างเครือข่ายและความเข้มแข็งผู้นำเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน วันที่ 3-9 ธันวาคม 2553 ณ พิพิธภัณฑ์เกษตรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี

สำหรับการทดสอบหาความเชื่อมั่นแบบวัดต่างๆ โดยใช้วิธีของ Cronbach's Alpha Coefficient ได้ค่าแอลฟาสัมประสิทธิ์ (Alpha) ดังนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกกลุ่ม ได้ค่าเท่ากับ .9001 การเปิดรับข้อมูลข่าวสารได้ค่าเท่ากับ .8627 ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ได้ค่าเท่ากับ .8451 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงงานเกษตรในครัวเรือน ได้ค่าเท่ากับ .7485 ความคิดเห็นเกี่ยวกับทุนที่ได้รับการสนับสนุน ได้ค่าเท่ากับ .8681 การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนผู้การเกษตรยั่งยืน ได้ค่าเท่ากับ .9276 ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ได้ค่าเท่ากับ .8637 และหาค่าความยากง่ายของข้อคำถาม การใช้เทคนิคทางการเกษตรได้ค่าเท่ากับ .8408 ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ได้ค่าเท่ากับ .9615 ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอบรม ได้ค่าเท่ากับ .9085 ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านเศรษฐกิจได้ค่าเท่ากับ .9386 และความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ค่าเท่ากับ .9448

เมื่อ ได้ผลการทดสอบความเชื่อมั่นและค่าสัมประสิทธิ์ ทำการปรับแบบสอบถามให้เหมาะสมและยอมรับได้ จึงนำแบบสอบถามไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 1 จำนวน 128 ราย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ตามบัญชีรายชื่อเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 1 ที่แจ้งความประสงค์ขอรับพื้นที่จัดสรรให้เข้าทำประโยชน์และเกษตรกรรุ่นใหม่มีพื้นที่รองรับ จำนวน 128 ราย รวมทั้งเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการจัดกิจกรรมของหน่วยงาน³⁾ และการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์เพิ่มเติม เพื่อสนับสนุนข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ

³⁾ ได้แก่ 1) งานชุมนุมเกษตรกรรุ่นใหม่และการปฐมนิเทศผู้สมัครเข้าร่วมโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ครั้งที่ 2 วันที่ 14 – 15 ธ.ค. 2552 ณ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่ อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่ 2) โครงการสัมมนาหลักสูตรการสร้างเครือข่ายและความเข้มแข็งผู้นำเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน วันที่ 3 – 9 ธ.ค.2553 ณ พิพิธภัณฑ์เกษตรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี และ 3) การสัมมนาเชิงปฏิบัติการจัดเตรียมแผนพื้นที่รองรับเกษตรกรรุ่นใหม่ ภายใต้โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ปีงบประมาณ 2554 ระหว่างวันที่ 9 – 11 ม.ค.2554 ณ นิคมเศรษฐกิจพอเพียง อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 157 ฉบับ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าจะได้รับแบบสอบถามกลับคืนครบ ตามจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 128 ราย เนื่องจากเกษตรกรรมรุ่นใหม่บางรายอาจมีการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ โดยกำหนดระยะเวลาตอบกลับภายใน 45 วัน กรณียังไม่ได้รับแบบสอบถามคืนกลับมา หรือมีข้อสงสัยในแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้โทรศัพท์เพื่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม และติดตามแบบสอบถามกลับคืน เพื่อให้ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบตามจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 128 ราย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล โดยการตอบแบบสอบถาม แบบแบบสอบถาม พร้อมซองปิดแถมฉบับสำหรับส่งกลับ ส่งถึงเกษตรกรรายบุคคลตามรายชื่อและที่อยู่ของเกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวน 157 ราย
2. เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน จำนวน 132 ฉบับ ทำการตรวจสอบ คัดเลือกให้ตรงกับกลุ่มตัวอย่าง และมีความสมบูรณ์ จำนวน 128 ฉบับ ทำการลงรหัสของแบบสอบถาม และให้คะแนนในส่วนของคุณรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง
3. นำข้อมูลที่ได้อ่านบันทึกด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ผลและแปลผลด้วยวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วยค่าสถิติ ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อใช้บรรยายและอธิบายคุณลักษณะข้อมูลทั่วไปของตัวแปรที่ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับการทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาหาปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 6 ส่วน ตามลำดับดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทางสังคม

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง

ส่วนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

ส่วนที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล

รายละเอียดของปัจจัยส่วนบุคคล ของกลุ่มตัวอย่าง เกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวน 128 ราย มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรรุ่นใหม่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

			(n = 128)	
	ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
เพศ	ชาย	80	62.50	
	หญิง	48	37.50	
อายุ	20 - 36 ปี	32	25.60	
	37 - 53 ปี	75	60.00	
	มากกว่า 53 ปีขึ้นไป	18	14.40	
	\bar{X} = 43.03 ปี SD = 9.80 ปี Min = 20 ปี Max = 68 ปี			
สถานภาพการสมรส	โสด	39	30.47	
	สมรส	60	46.87	
	หย่าร้าง / แยกกันอยู่	25	19.53	
	หม้ายโดยคู่สมรสเสียชีวิต	3	2.34	
	อื่นๆ (ไม่ได้จดทะเบียน)	1	0.79	
ระดับการศึกษาสูงสุด	ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6	24	18.80	
	ประถมศึกษาปีที่ 6	19	14.80	
	มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)	14	10.90	
	มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)	21	16.40	
	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	12	9.40	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n = 128)		
ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษาสูงสุด (ต่อ)		
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง (ปวส.)	19	14.80
ปริญญาตรี	20	15.60
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.80
อื่นๆ (อนุปริญญา, มศ.3)	3	2.40
อาชีพเดิม		
นอกภาคการเกษตร	105	82.03
ในภาคเกษตรกรรม	11	8.60
ไม่ได้ระบุ	12	9.37
อาชีพหลัก		
เกษตรกรรม	91	71.09
รับจ้างในภาคเกษตรกรรม	9	7.03
รับจ้างนอกภาคเกษตรกรรม	12	9.38
ค้าขาย	12	9.38
อื่นๆ (ช่างตัดผม, เย็บผ้า, ครู)	4	3.12
อาชีพรองหรืออาชีพเสริม		
ไม่มีอาชีพรองหรืออาชีพเสริม	19	14.84
มีอาชีพเสริม 1 อาชีพ	76	59.38
- เกษตรกรรม	13	10.16
- รับจ้างในภาคเกษตรกรรม	17	13.28
- รับจ้างนอกภาคเกษตรกรรม	13	10.16
- ค้าขาย	25	19.53
- มีอาชีพเสริมอื่นๆ (แปรรูปขนม, งานประดิษฐ์, ขายประกัน ฯลฯ)	8	6.25

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n = 128)		
ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพหรืออาชีพเสริม (ต่อ)		
มีอาชีพเสริม 2 อาชีพ	24	18.75
มีอาชีพเสริม 3 อาชีพขึ้นไป	3	2.34
ไม่ระบุ	6	4.69
ประสบการณ์ในการทำการเกษตรก่อนเข้าพื้นที่ ส.ป.ก. (ปี)		
ไม่มีประสบการณ์มาก่อน	43	33.60
มีประสบการณ์ 1 – 13 ปี	61	47.70
มีประสบการณ์ 14 – 26 ปี	15	11.70
มีประสบการณ์ 27 – 40 ปี	9	7.00
$\bar{X} = 6.06$ ปี $SD = 9.50$ ปี $Min = 0$ ปี $Max = 40$ ปี		
ประสบการณ์ในการทำการเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. (เดือน)		
มีประสบการณ์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 6 เดือน	36	28.13
มีประสบการณ์มากกว่า 6 เดือนขึ้นไป	75	58.59
ไม่ได้ระบุ	17	13.28
$\bar{X} = 9.22$ เดือน $SD = 3.22$ เดือน $Min = 3$ เดือน $Max = 15$ เดือน		
ลักษณะการทำการเกษตรในพื้นที่รองรับ		
เข้าทำประโยชน์แล้ว	128	100.00
อยู่ในระหว่างการตัดสินใจเข้าทำประโยชน์	0	0.00
ประสงค์ไม่เข้าทำประโยชน์	0	0.00
อื่นๆ	0	0.00

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n = 128)		
ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รูปแบบการทำการเกษตรในพื้นที่รองรับ		
เกษตรผสมผสาน	104	81.25
เกษตรเชิงเดี่ยว	18	14.06
ไม่ได้ระบุ	6	4.69
กิจกรรมการเกษตรผสมผสาน ^{4/} (n = 104)		
มีกิจกรรมเกษตร 1 - 3 กิจกรรม	63	60.58
มีกิจกรรมเกษตรมากกว่า 3 กิจกรรมขึ้นไป	37	35.58
ไม่ได้ระบุกิจกรรม	4	3.84
กิจกรรมการเกษตรเชิงเดี่ยว (n = 18)		
ทำนา	7	38.90
ข้าวโพด	3	16.67
มันสำปะหลัง	3	16.67
ข้าวโพดฝักอ่อน	2	11.11
กาแฟ	1	5.55
ข้าวโพดและถั่วเหลือง	1	5.55
ไม่ได้ระบุกิจกรรม	1	5.55
รายได้จากการเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. ในปี 2553 ที่ผ่านมา (บาท/ปี) (n = 122)		
ยังไม่มีรายได้	65	50.78
มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 6,000 บาท/ปี	32	25.00
รายได้ 6,001 – 12,000 บาท/ปี	14	10.93
รายได้ 12,001 บาท/ปี ขึ้นไป	11	8.59

^{4/} หมายถึง เลือกตอบได้มากกว่า 1 กิจกรรม โดยกิจกรรมการเกษตร ประกอบด้วย การปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ผล พืชสมุนไพร พืชไร่ ไม้ดอกไม้ประดับ เลี้ยงสัตว์ ประมง กิจกรรมอื่นๆ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n = 128)		
ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้ภาคการเกษตรนอกพื้นที่ ส.ป.ก. ในปี 2553 ที่ผ่านมา (บาท/ปี)		
ไม่มีรายได้	71	55.50
มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 6,000 บาท/ปี	27	21.10
รายได้ 6,001 – 12,000 บาท/ปี	15	11.70
รายได้มากกว่า 12,001 บาท/ปี ขึ้นไป ^{5/}	15	11.70
รายได้นอกภาคการเกษตร ในปี 2553 ที่ผ่านมา (บาท/ปี)		
ไม่มีรายได้	37	28.91
มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 6,000 บาท/ปี	35	27.34
รายได้ 6,001 – 12,000 บาท/ปี	32	25.00
รายได้มากกว่า 12,001 บาท/ปี ขึ้นไป ^{6/}	24	18.75
เปรียบเทียบรายได้ จากอาชีพเดิมกับอาชีพปัจจุบัน		
รายได้เท่าเดิม	42	32.80
รายได้ลดลง	53	41.40
รายได้เพิ่มขึ้น	33	25.80
รายจ่ายในภาคการเกษตร ในปี 2553 ที่ผ่านมา (บาท/ปี)		
มีรายจ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 6,000 บาท/ปี	54	42.18
รายจ่าย 6,001 – 12,000 บาท/ปี	35	27.35
รายจ่ายมากกว่า 12,001 บาท/ปี ขึ้นไป ^{7/}	39	30.47

^{5/} รายได้ภาคการเกษตรนอกพื้นที่ ส.ป.ก. ในปี 2553 ที่ผ่านมา มากที่สุด 85,000 บาท/ปี จำนวน 1 ราย

^{6/} รายได้นอกภาคการเกษตร ในปี 2553 ที่ผ่านมา มากที่สุด 50,000 บาท/ปี จำนวน 1 ราย

^{7/} รายจ่ายในภาคการเกษตร ในปี 2553 ที่ผ่านมา มากที่สุด 56,000 บาท/ปี จำนวน 1 ราย

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n = 128)		
ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายจ่ายรวมทั้งในและนอกภาคการเกษตร ในปี 2553 ที่ผ่านมา (บาท/ปี)		
รายจ่ายรวมน้อยกว่าหรือเท่ากับ 6,000 บาท/ปี	4	3.13
รายจ่ายรวม 6,001 – 12,000 บาท/ปี	42	32.81
รายจ่ายรวมมากกว่า 12,001 บาท/ปี ขึ้นไป ^{8/}	82	64.06
เปรียบเทียบรายจ่าย จากอาชีพเดิมกับอาชีพปัจจุบัน		
รายจ่ายเท่าเดิม	26	20.30
รายจ่ายลดลง	37	28.90
รายจ่ายเพิ่มขึ้น	65	50.80
สภาพหนี้สิน		
ไม่มีหนี้สิน	50	39.06
มีหนี้สินน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท	31	24.22
มีหนี้สิน 20,001 – 50,000 บาท	26	20.31
มีหนี้สินมากกว่า 50,001 บาท ขึ้นไป ^{9/}	21	16.41
เงินออม		
ไม่มีเงินออม	96	75.00
มีเงินอมน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท	24	18.75
มีเงินออม 20,001 – 50,000 บาท	6	4.69
มีเงินออมมากกว่า 50,001 บาท ขึ้นไป ^{10/}	2	1.56

^{8/} รายจ่ายรวมทั้งในและภาคการเกษตร ในปี 2553 ที่ผ่านมา มากที่สุด 240,000 บาท/ปี จำนวน 1 ราย

^{9/} สภาพหนี้สิน ในปี 2553 ที่ผ่านมา มากที่สุด 500,000 บาท จำนวน 1 ราย

^{10/} เงินออม ในปี 2553 ที่ผ่านมา มากที่สุด 200,000 บาท จำนวน 1 ราย

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n = 128)		
ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เปรียบเทียบหนี้สิน จากอาชีพเดิมกับอาชีพปัจจุบัน		
หนี้สินเท่าเดิม	53	41.40
หนี้สินลดลง	26	20.30
หนี้สินเพิ่มขึ้น	49	38.30
เปรียบเทียบเงินออม จากอาชีพเดิมกับอาชีพปัจจุบัน		
เงินออมเท่าเดิม	77	60.20
เงินออมลดลง	35	27.30
เงินออมเพิ่มขึ้น	16	12.50

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลในตารางที่ 2 มีรายละเอียดดังนี้

1. เพศ

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 62.50 และเพศหญิง ร้อยละ 37.50

2. อายุ

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีอายุเฉลี่ย 43.03 ปี อายุต่ำสุด 20 ปี อายุสูงสุด 68 ปี เมื่อพิจารณาในช่วงอายุ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ มีอายุระหว่าง 37 – 53 ปี ร้อยละ 60.00 รองลงมา มีอายุระหว่าง 20 – 36 ปี ร้อยละ 25.60 และมีอายุระหว่าง 54 – 68 ปี ร้อยละ 14.40 ตามลำดับ

3. สถานภาพการสมรส

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่สมรส ร้อยละ 46.87 รองลงมาเป็นโสด ร้อยละ 30.47 หย่าร้าง/แยกกันอยู่ ร้อยละ 19.53 หม้ายโดยคู่สมรสเสียชีวิต ร้อยละ 2.34 และอื่นๆ (ไม่ได้จดทะเบียน) ร้อยละ 0.79 ตามลำดับ

4. ระดับการศึกษาสูงสุด

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีระดับการศึกษาสูงสุด ต่ำกว่าระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 18.80 รองลงมา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) ร้อยละ 16.40 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 15.60 มีระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง (ปวส.) ซึ่งมีสัดส่วนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 14.80 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) ร้อยละ 10.90 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 9.40 ระดับการศึกษาอื่นๆ ได้แก่ อนุปริญญา, มศ.3 ร้อยละ 2.40 และสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 0.80 ตามลำดับ

5. อาชีพ

ผลการศึกษา พบว่า อาชีพเดิมของเกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ เป็นอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 82.03 และอาชีพในภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 8.60

อาชีพหลักในปัจจุบันของเกษตรกรรุ่นใหม่ ส่วนใหญ่เป็นอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 71.09 รองลงมา เป็นอาชีพรับจ้างนอกภาคเกษตรกรรมและค้าขาย ในสัดส่วนที่เท่ากัน ร้อยละ 9.38 อาชีพรับจ้างในภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 7.03 และอาชีพอื่นๆ ได้แก่ ช่างตัดผม เข็มผ้า ครู ร้อยละ 3.12 ตามลำดับ

สำหรับอาชีพรองหรืออาชีพเสริมของเกษตรกรรุ่นใหม่ ส่วนใหญ่มีอาชีพรองหรืออาชีพเสริมเพียงอาชีพเดียว ร้อยละ 59.38 รองลงมา เกษตรกรรุ่นใหม่ไม่มีอาชีพรองหรืออาชีพเสริม ร้อยละ 14.84 มีอาชีพเสริม 2 อาชีพ ร้อยละ 18.75 และอาชีพเสริม 3 อาชีพขึ้นไป ร้อยละ 2.34 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีอาชีพเสริมอาชีพเดียว พบว่า มีอาชีพค้าขาย ร้อยละ 19.53 รองลงมา อาชีพรับจ้างในภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 13.28 มีอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างนอกภาคเกษตรกรรม ในสัดส่วนที่เท่ากัน ร้อยละ 10.16 และอาชีพเสริมอื่นๆ ได้แก่ แปรรูปขนม งานประดิษฐ์ ขาย

ประกัน ธุรกิจสุขภาพ มูลนิธิ เป็นต้น ร้อยละ 6.25 ส่วนเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีอาชีพรองหรืออาชีพเสริม 2 อาชีพ และ 3 อาชีพขึ้นไป คือ มีการทำอาชีพรองหรืออาชีพเสริมมากกว่า 1 อาชีพควบคู่กัน เช่น เกษตรกรรมกับรับจ้างนอกภาคเกษตร รับจ้างในภาคเกษตรกรรมและค้าขาย หรือรับจ้างในภาคเกษตรกรรม รับจ้างนอกภาคเกษตรกรรม และค้าขาย เป็นต้น

6. ประสบการณ์ในการทำการเกษตร

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรก่อนเข้าพื้นที่ ส.ป.ก. โดยเฉลี่ยระยะเวลา 6.06 ปี มีประสบการณ์น้อยที่สุด คือ ไม่มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรมาก่อน และมีประสบการณ์มากที่สุดระยะเวลา 40 ปี เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรระยะเวลา 1 – 13 ปี ร้อยละ 47.70 รองลงมา ไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำการเกษตรมาก่อน ร้อยละ 33.60 มีประสบการณ์ในช่วง 14 – 26 ปี ร้อยละ 11.70 และมีประสบการณ์ในช่วง 27 – 40 ปี ร้อยละ 7.00 ตามลำดับ

สำหรับประสบการณ์ทำการเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำการเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. โดยเฉลี่ยระยะเวลา 9.22 เดือน มีประสบการณ์ทำการเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. น้อยที่สุดระยะเวลา 3 เดือน และมากที่สุดระยะเวลา 15 เดือน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำการเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. ระยะเวลามากกว่า 6 เดือนขึ้นไป ร้อยละ 58.59 และมีประสบการณ์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 6 เดือน ร้อยละ 28.13

7. ลักษณะและรูปแบบในการทำการเกษตรในพื้นที่รองรับ

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่เข้าทำประโยชน์แล้ว ร้อยละ 100.00 ส่วนใหญ่มีรูปแบบในการทำการเกษตร เป็นเกษตรผสมผสาน ร้อยละ 81.25 และเกษตรเชิงเดี่ยว ร้อยละ 14.06

เมื่อพิจารณาในรายละเอียด เกษตรกรรุ่นใหม่มีกิจกรรมเกษตรผสมผสาน 1 – 3 กิจกรรมมากที่สุด ร้อยละ 60.58 รองลงมามีกิจกรรมเกษตรผสมผสานมากกว่า 3 กิจกรรมขึ้นไป ร้อยละ 35.58 ซึ่งกิจกรรมผสมผสาน ประกอบด้วย 1) การปลูกผักสวนครัว พืชที่ปลูก ได้แก่ กระเพรา โหระพา ใบแมงลัก ผักชี ผักชีลาว ต้นหอม หอมแบ่ง หอมแดง กระเทียม พริก มะกรูด มะนาว แดงกวา แดงร้าน บวบ บวบเหลี่ยม ถั่วฝักยาว มะระ ฟักเขียว ฟักทอง คื่นช่าย กวางตุ้ง ผักกาดขาว ผักบุ้ง ผักกาดหอม ผักสลัด กะหล่ำปลี มะเขือเปราะ มะเขือพวง ชะอม แคน ตะตอก มะรุม และผักหวานบ้าน

ซึ่งเกษตรกรแต่ละรายปลูกพืชแต่ละชนิดแตกต่างกันไป 2) ไม้ผล ได้แก่ มะพร้าว ขนุน มะม่วง มะม่วงแก้ว มะม่วงโชคอนันต์ ลำไย ทูเรียน ลองกอง มังคุด ลิ้นจี่ เงาะ มะยงชิด มะปราง ชมพู่ ทุเรียน กระท้อน มะขามเปรี้ยว มะขามเทศ มะกอก พุทรา นมสด ส้มโอ มะขวิด กัลยั กัลยัหอม กัลยัน้ำว่า กัลยัเล็บมือ นางทับทิม มะละกอ น้อยหน่า แก้วมังกร ฝรั่ง แดงไทย และสับปะรด 3) พืชสมุนไพร ได้แก่ ขิง ข่า ตะไคร้ ขมิ้น กระเจี๊ยบ ว่านหางจระเข้ พริกไทย กระชาย กระเทียม ส้มป่อย ไพลเหลือง ไพลขาว กระวาน ตะขบ ขี้เหล็ก ฟ้าทะลาย โจร เหงือกปลาหมอ บอระเพชร และหญ้าปักกิ่ง 4) พืชไร่ ได้แก่ ข้าว ข้าวหอมมะลิ ข้าวโพด ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่ว ถั่วพรี ถั่วเขียว มันเทศ มันสำปะหลัง ไม้เลื้อย ไม้หวาน และยางพารา 5) ไม้ดอกไม้ประดับ ได้แก่ ดาวเรือง มะลิ กุหลาบ บานไม่รู้โรย เยอร์บีรา สร้อยไก่ ชวนชื่น ชวนชม โป๊ยเซียน ดาหลา ทานตะวัน กัลยัไม้ โกสน เต่าร้าง และหมาก 6) เลี้ยงสัตว์ ได้แก่ ไก่พื้นบ้าน ไก่ไข่ เป็ด เป็ดเทศ หมู และควาย 7) ประมง ได้แก่ ปลาหมอ ปลาช่อน ปลา ทับทิม ปลาสวาย ปลานิล ปลาสด ปลาตุกในบ่อพลาสติก ปลาหมอสี และกบ 8) กิจกรรมอื่นๆ ได้แก่ ทำนุ้ยหมักชีวภาพขาย ทำนุ้ยหมักไว้ใช้เอง เพาะพันธุ์พืช ค้าขาย เพาะเห็ด เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ เลือุกกิจกรรมเกษตรผสมผสานร่วมกัน และมีกิจกรรมแตกต่างกัน เช่น บางรายเลือกกิจกรรมปลูก พืชผักสวนครัว ไม้ผล และพืชไร่ ร่วมกัน เป็นต้น

สำหรับกิจกรรมการเกษตรเชิงเดี่ยว เมื่อพิจารณาในรายละเอียด เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ ทำนา ร้อยละ 38.90 รองลงมา ปลูกข้าวโพด และมันสำปะหลัง ในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 16.67

8. รายได้

ผลการศึกษา พบว่า รายได้ภาคการเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. ในปี 2553 ที่ผ่านมา (บาท/ปี) เกษตรกรรุ่นใหม่มีรายได้มากที่สุด มากกว่า 12,000 บาท/ปีขึ้นไป และน้อยที่สุด คือ ยังไม่มีรายได้เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 50.78 ยังไม่มีรายได้ รองลงมา มีรายได้ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 6,000 บาท/ปี ร้อยละ 25.00 มีรายได้ 6,001 – 12,000 บาท/ปี ร้อยละ 10.93 และมีรายได้มากกว่า 12,000 บาท/ปี ขึ้นไป ร้อยละ 8.59 ตามลำดับ

รายได้ภาคการเกษตรนอกพื้นที่ ส.ป.ก. ในปี 2553 ที่ผ่านมา (บาท/ปี) เกษตรกรมีรายได้มากที่สุด 85,000 บาท/ปี และน้อยที่สุดคือ ไม่มีรายได้ เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่มีรายได้นอกพื้นที่ ส.ป.ก. ร้อยละ 55.50 รองลงมา มีรายได้ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 6,000 บาท/ปี ร้อยละ 21.10 มีรายได้ 6,001 – 12,000 บาท/ปี และมีรายได้มากกว่า 12,000 บาท/ปี ขึ้นไป ในสัดส่วนที่เท่ากัน ร้อยละ 11.70 ตามลำดับ

รายได้นอกภาคการเกษตรในปี 2553 ที่ผ่านมา (บาท/ปี) เกษตรกรมีรายได้มากที่สุด 50,000 บาท/ปี และน้อยที่สุด คือไม่มีรายได้นอกภาคการเกษตร เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่มีรายได้นอกภาคการเกษตร ร้อยละ 28.91 รองลงมา มีรายได้นอกภาคการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 6,000 บาท/ปี ร้อยละ 27.34 มีรายได้ 6,001 – 12,000 บาท/ปี ร้อยละ 25.00 และมีรายได้มากกว่า 12,001 บาท/ปี ขึ้นไป ร้อยละ 18.75 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบรายได้จากอาชีพเดิมกับอาชีพปัจจุบัน ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีรายได้ลดลงจากอาชีพเดิม ร้อยละ 41.40 รองลงมามีรายได้เท่าเดิม ร้อยละ 32.80 และมีรายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 25.80 ตามลำดับ

9. รายจ่าย

ผลการศึกษา พบว่า รายจ่ายในภาคการเกษตร ในปี 2553 ที่ผ่านมา (บาท/ปี) เกษตรกรรุ่นใหม่มีรายจ่ายในภาคเกษตรมากที่สุด 56,000 บาท/ปี และมีรายจ่ายในภาคเกษตรน้อยที่สุด ต่ำกว่า 1,000 บาท/ปี เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีรายจ่ายในภาคการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 6,000 บาท/ปี ร้อยละ 42.18 รองลงมา มีรายจ่ายมากกว่า 12,001 บาท/ปี ขึ้นไป ร้อยละ 30.47 และมีรายจ่าย 6,001 – 12,000 บาท/ปี ร้อยละ 27.35 ตามลำดับ

รายจ่ายรวมทั้งในและนอกภาคการเกษตร ในปี 2553 ที่ผ่านมา (บาท/ปี) เกษตรกรรุ่นใหม่มีรายจ่ายรวม มากที่สุด 240,000 บาท/ปี และมีรายจ่ายรวม น้อยที่สุด อยู่ในช่วง 3,000 – 6,000 บาท/ปี เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ มีรายจ่ายรวม มากกว่า 12,001 บาท/ปี ขึ้นไป ร้อยละ 64.06 รองลงมา มีรายจ่ายรวม 6,001 – 12,000 บาท/ปี ร้อยละ 32.81 และรายจ่ายรวมน้อยกว่าหรือเท่ากับ 6,000 บาท/ปี ร้อยละ 3.13 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบรายจ่ายจากอาชีพเดิมกับอาชีพปัจจุบัน ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีรายจ่ายเพิ่มขึ้นจากอาชีพเดิม ร้อยละ 50.80 รองลงมามีรายจ่ายลดลง ร้อยละ 28.90 และมีรายจ่ายเท่าเดิม ร้อยละ 20.30 ตามลำดับ

10. สภาพหนี้สินและเงินออม

สภาพหนี้สิน ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีสภาพหนี้สินมากที่สุด 500,000 บาท และมีหนี้สินน้อยที่สุด คือ ไม่มีหนี้สิน เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สิน ร้อยละ 39.06 มีสภาพหนี้สินน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท ร้อยละ 24.22 รองลงมา มีหนี้สิน 20,001 – 50,000 บาท ร้อยละ 20.31 และมีหนี้สินมากกว่า 50,001 บาท ขึ้นไป ร้อยละ 16.41 ตามลำดับ

เงินออม ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีเงินออมมากที่สุด 200,000 บาท และมีเงินอมน้อยที่สุด คือ ไม่มีเงินออม เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ ไม่มีเงินออม ร้อยละ 75.00 รองลงมา มีเงินอมน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท ร้อยละ 18.75 มีเงินออม 20,001 – 50,000 บาท ร้อยละ 4.69 และมีเงินออมมากกว่า 50,001 บาท ขึ้นไป ร้อยละ 1.56 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบหนี้สินจากอาชีพเดิมกับอาชีพปัจจุบัน ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีหนี้สินเท่าเดิมจากอาชีพเดิม ร้อยละ 41.40 รองลงมา มีหนี้สินเพิ่มขึ้น ร้อยละ 38.30 และมีหนี้สินลดลง ร้อยละ 20.30 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบเงินออมจากอาชีพเดิมกับอาชีพปัจจุบัน ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีเงินอมนเท่าเดิม ร้อยละ 60.20 รองลงมา มีเงินออมลดลง ร้อยละ 27.30 และมีเงินออมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 12.50 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยทางสังคม

รายละเอียดของปัจจัยทางสังคม ประกอบด้วย การเป็นสมาชิกกลุ่ม และการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรรุ่นใหม่ จำแนกตามปัจจัยทางสังคม (การเป็นสมาชิกกลุ่ม)

(n = 128)		
ปัจจัยทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกกลุ่ม		
เป็นสมาชิก	96	75.00
ไม่เป็นสมาชิก	32	25.00
จำนวนกลุ่มของการเป็นสมาชิก ¹¹		
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดเลย	32	25.00
เป็นสมาชิก 1 กลุ่ม	64	50.00
- การทำงานร่วมกันในพื้นที่	20	15.60
- สหกรณ์การเกษตร	7	5.50
- วิสาหกิจชุมชน	15	11.70
- กองทุนหมู่บ้าน	2	1.60
- กลุ่มเกษตรกร	17	13.30
- ชกส.	3	2.30
- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	0	0.00
เป็นสมาชิกตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป	32	25.00
การย้ายเข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่		
เข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่	60	46.90
ไม่ได้เข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่	68	53.10

¹¹ หมายถึง เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n = 128)		
ปัจจัยทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เหตุผลที่ไม่ได้ย้ายเข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่ (n = 68 ราย)		
ไม่มีสาธารณูปโภค เช่น แหล่งน้ำ น้ำประปา ไฟฟ้า	47	36.70
ไม่มีทุนในการสร้างที่อยู่อาศัย	9	7.10
อื่นๆ (ไม่ปลอดภัย, ภาวะน้ำท่วม, ภาวะหนี้สิน, และมีบ้านอยู่ใกล้กับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.ฯลฯ)	12	9.50

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยทางสังคม (การเป็นสมาชิกกลุ่ม) ในตารางที่ 3 มีรายละเอียดดังนี้

1. การเป็นสมาชิกกลุ่ม

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม ร้อยละ 75.00 และไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม ร้อยละ 25.00

2. จำนวนกลุ่มของการเป็นสมาชิก

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ที่เป็นสมาชิกกลุ่มอย่างน้อย 1 กลุ่ม ร้อยละ 50.00 และเป็นสมาชิกกลุ่มตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป ร้อยละ 25.00 เมื่อพิจารณาในรายละเอียด เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นสมาชิกกลุ่มที่ทำงานร่วมกันในพื้นที่มากที่สุด ร้อยละ 15.60 รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 13.30 เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 11.70 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 5.50 เป็นสมาชิก ชกส. และกองทุนหมู่บ้าน ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ 2.30 และ 1.60 ตามลำดับ เกษตรกรรุ่นใหม่ที่เป็นสมาชิกกลุ่มตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป เช่น เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นสมาชิกกลุ่มของการทำงานร่วมกันในพื้นที่และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นสมาชิกกลุ่ม จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ การทำงานร่วมกันในพื้นที่ กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน ชกส. และกองทุนหมู่บ้าน ยกเว้นกลุ่มสหกรณ์การเกษตร และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นต้น

3. การย้ายเข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่ ร้อยละ 53.10 และเข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่ ร้อยละ 46.90

4. เหตุผลที่ไม่ได้ย้ายเข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่

ผลการศึกษา พบว่า เหตุผลที่ไม่ได้ย้ายเข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่ ของเกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ คือ ไม่มีสาธารณูปโภค เช่น แหล่งน้ำ, น้ำประปา, ไฟฟ้า ร้อยละ 36.70 รองลงมาเป็นเหตุผลอื่นๆ คือ ไม่ปลอดภัย ภาวะน้ำท่วม ภาวะหนี้สิน มีบ้านอยู่ใกล้กับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. สภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่มสำหรับทำนา และมีบ้านอยู่คนละพื้นที่กับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ร้อยละ 9.50 และไม่มีทุนในการสร้างที่อยู่อาศัย ร้อยละ 7.10 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นการเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรรุ่นใหม่

(n = 128)

การเป็นสมาชิกกลุ่ม	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	SD	ความหมาย
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. กิจกรรมกลุ่มทำให้สมาชิกมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน	3 (2.3)	13 (10.2)	50 (39.1)	47 (36.7)	15 (11.7)	3.45	.912	มาก
2. ทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารมากขึ้นจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม	3 (2.3)	14 (10.9)	47 (36.7)	46 (35.9)	18 (14.1)	3.48	.947	มาก
3. ทำให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น	3 (2.3)	14 (10.9)	49 (38.3)	49 (38.3)	13 (10.2)	3.43	.902	มาก
4. ทำให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	5 (3.9)	18 (14.1)	49 (38.3)	45 (35.2)	11 (8.6)	3.30	.952	ปานกลาง
5. ทำให้ได้ช่วยเหลือกันเองภายในกลุ่ม	3 (2.3)	14 (10.9)	46 (35.9)	49 (38.3)	16 (12.5)	3.48	.930	มาก
6. ทำให้สามารถทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคม	4 (3.1)	8 (6.3)	57 (44.5)	45 (35.2)	14 (10.9)	3.45	.886	มาก
7. ทำให้ได้รับประโยชน์ในเรื่องของการได้รับสินเชื่อ	24 (18.8)	20 (15.6)	41 (32.0)	32 (25.0)	11 (8.6)	2.89	1.23	ปานกลาง

ตารางที่ 4 (ต่อ)

(n = 128)

การเป็นสมาชิกกลุ่ม	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	SD	ความหมาย
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
8. ทำให้ได้รับประโยชน์ซื้อวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรได้ในราคาที่ถูกลง	30 (23.4)	30 (23.4)	47 (36.7)	16 (12.5)	5 (3.9)	2.50	1.10	น้อย
9. ทำให้ได้รับประโยชน์ในการรวบรวมผลผลิตได้ในจำนวนมากขึ้น	13 (10.2)	30 (23.4)	50 (39.1)	26 (20.3)	9 (7.0)	2.91	1.06	ปานกลาง
10. ทำให้มีอำนาจต่อรองราคาผลผลิตทางการเกษตร	16 (12.5)	24 (18.8)	49 (38.3)	32 (25.0)	7 (5.5)	2.92	1.08	ปานกลาง
11. ทำให้มีอาชีพเสริม	10 (7.8)	23 (18.0)	56 (43.8)	32 (25.0)	7 (5.5)	3.02	.984	ปานกลาง
12. ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น	11 (8.6)	28 (21.9)	51 (39.8)	31 (24.2)	7 (5.5)	2.96	1.01	ปานกลาง
13. ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆได้ง่ายขึ้น	5 (3.9)	20 (15.6)	48 (37.5)	46 (35.9)	9 (7.0)	3.27	.943	ปานกลาง
14. ทำให้การเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก.ให้เกิดการพัฒนาเพื่อพึ่งพาตนเองได้	2 (1.6)	11 (8.6)	48 (37.5)	44 (34.4)	23 (18.0)	3.59	.935	มาก
รวม						3.18	0.91	ปานกลาง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการเป็นสมาชิกกลุ่ม ในตารางที่ 4 ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ มีความคิดเห็นในการเป็นสมาชิกกลุ่ม ($\bar{X} = 3.18$) อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่ 14 การเป็นสมาชิกกลุ่มจะทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่ทำการเกษตรในพื้นที่ให้เกิดการพัฒนาเพื่อ ฟังตนเองได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.59$) อยู่ในระดับมาก และข้อที่ 8 เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับ ประโยชน์จากการเป็นสมาชิกกลุ่มทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่ซื้อวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรได้ใน ราคาที่ถูกลง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.50$) อยู่ในระดับน้อย

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรรุ่นใหม่ จำแนกตามปัจจัยทางสังคม (การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร)

(n = 128)

ปัจจัยทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร		
เปิดรับข้อมูลข่าวสาร	128	100.00
สื่อบุคคลที่ดีเป็นประโยชน์และนำไปปฏิบัติได้จริงในพื้นที่มากที่สุด (3 อันดับแรก)		
วิทยากรจากการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน	35	27.30
เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.	34	26.60
สมาชิกในกลุ่มทำงาน	24	18.80
สื่ออื่นๆ ที่ดีเป็นประโยชน์และนำไปปฏิบัติได้จริงในพื้นที่มากที่สุด (3 อันดับแรก)		
โทรทัศน์	42	32.80
คู่มือ หนังสือ	24	18.80
อินเทอร์เน็ต	17	13.30

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยทางสังคม (การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร) ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในตารางที่ 5 มีรายละเอียดดังนี้

1. การเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่เปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร ร้อยละ 100.00

2. สื่อบุคคลที่ดี เป็นประโยชน์ และนำไปปฏิบัติได้จริงในพื้นที่ ส.ป.ก. (3 อันดับแรก)

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่เลือกสื่อบุคคลที่ดี เป็นประโยชน์ และนำไปปฏิบัติได้จริงในพื้นที่ ส.ป.ก. มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ วิทยากรจากการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ร้อยละ 27.30 เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ร้อยละ 26.60 และสมาชิกในกลุ่มทำงาน ร้อยละ 18.80 ตามลำดับ และนอกจากนี้ เกษตรกรรุ่นใหม่ได้เลือกสื่อบุคคลอื่น นอกเหนือจากที่กล่าวไว้ข้างต้น เรียงตามลำดับ จากมากไปน้อย ดังนี้ บุคคลในครอบครัว ปราชญ์เกษตร เพื่อนบ้าน เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และญาติ

3. สื่ออื่นๆ ที่ดี เป็นประโยชน์ และนำไปปฏิบัติได้จริงในพื้นที่ ส.ป.ก. (3 อันดับแรก)

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่เลือกสื่ออื่นๆ ที่ดี เป็นประโยชน์ และนำไปปฏิบัติได้จริงในพื้นที่ ส.ป.ก. มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ โทรทัศน์ ร้อยละ 32.80 คู่มือ หนังสือ ร้อยละ 18.80 และอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 13.30 ตามลำดับ นอกจากนี้ เกษตรกรรุ่นใหม่ได้เลือกสื่ออื่นๆ เรียงตามลำดับ จากมากไปน้อย ดังนี้ วิทยุ สิ่งพิมพ์ แผ่นพับต่างๆ หนังสือพิมพ์ วิทยุชุมชน นิทรรศการ วารสาร วิดีทัศน์ และหอกระจายข่าว

ตารางที่ 6 จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรรุ่นใหม่

(n = 128)

การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร	ระดับการปฏิบัติ						\bar{X}	SD	ความหมาย
	ไม่ปฏิบัติ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. นำความรู้ทางการเกษตรที่ได้รับจากการอบรมระยะเวลา 3 เดือน ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	2 (1.6)	2 (1.6)	3 (2.3)	38 (29.7)	48 (37.5)	35 (27.3)	3.45	.912	มาก
2. เมื่อมีเวลาว่างได้หาความรู้ทางการเกษตรเพิ่มเติมด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ (สื่อบุคคล และสื่ออื่นๆ)	1 (0.8)	3 (2.3)	8 (6.3)	42 (32.8)	53 (41.4)	21 (16.4)	3.48	.947	มาก
3. ได้นำความรู้ทางการเกษตรที่ได้รับจากสื่อบุคคลต่างๆ เช่น เพื่อนบ้าน ญาติ มาปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	0 (0.0)	6 (4.7)	8 (6.3)	43 (33.6)	51 (39.8)	20 (15.6)	3.43	.902	มาก
4. ได้นำความรู้ทางการเกษตรที่ได้รับจากสื่ออื่นๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	0 (0.0)	2 (1.6)	8 (6.3)	51 (39.8)	47 (36.7)	20 (15.6)	3.30	.952	ปานกลาง
5. การเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อต่างๆ ทำให้มีความรู้ และสามารถนำความรู้มาพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เพื่อพึ่งพาตนเองได้	0 (0.0)	2 (1.6)	4 (3.1)	23 (18.0)	66 (51.6)	33 (25.8)	3.48	.930	มาก
รวม							3.71	1.06	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยทางสังคม (การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร) ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในตารางที่ 6 มีรายละเอียด ดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ในตารางที่ 6 ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.71$) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่ 2 เมื่อมีเวลาว่างเกษตรกรรุ่นใหม่ได้หาความรู้ทางการเกษตรเพิ่มเติมด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ (สื่อบุคคล และสื่ออื่นๆ) และข้อที่ 5 การเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อต่างๆ ทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีความรู้ และสามารถนำความรู้มาพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เพื่อให้พึ่งพาตนเองได้ ทั้ง 2 ข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันสูงสุด ($\bar{X} = 3.48$) อยู่ในระดับมาก และสำหรับข้อที่ 4 เกษตรกรรุ่นใหม่หาความรู้ทางการเกษตรที่ได้รับจากสื่ออื่นๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ไปประยุกต์ใช้ได้ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.30$) อยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร

รายละเอียดของปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร ประกอบด้วย พื้นที่ถือครองทางการเกษตร แรงงานเกษตรในครัวเรือน ทุนที่ได้รับการสนับสนุน และปัจจัยที่เกี่ยวกับเกษตรกร ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง การปรับเปลี่ยนกระบวนการเกษตรอย่างยั่งยืน และการใช้เทคนิคการเกษตร ของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรรุ่นใหม่ จำแนกตามปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร (พื้นที่ถือครองทางการเกษตร)

(n = 128)		
ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครองทางการเกษตร (ไร่) (n = 127)		
เนื้อที่ประมาณ 1 – 5 ไร่	104	81.25
เนื้อที่ประมาณ 6 – 10 ไร่	14	10.94
เนื้อที่ประมาณ 11 – 15 ไร่	2	1.56
เนื้อที่ประมาณ 16 – 20 ไร่	3	2.34
เนื้อที่มากกว่า 21 ไร่ขึ้นไป	4	3.13
$\bar{X} = 5.28$ ไร่ SD = 5.59 ไร่ Min = 2 ไร่ Max = 41 ไร่		

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(n = 128)		
ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. (ไร่) (n = 124)		
เนื้อที่ประมาณ 2 ไร่	43	33.59
เนื้อที่ประมาณ 3 ไร่	25	19.54
เนื้อที่ประมาณ 4 ไร่	15	11.72
เนื้อที่ประมาณ 5 ไร่	41	32.03
$\bar{X} = 3.43$ ไร่ $SD = 1.27$ ไร่ $Min = 2$ ไร่ $Max = 5$ ไร่		
พื้นที่ของตนเองที่ไม่ใช่พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. (ไร่)		
ไม่มีพื้นที่อื่นที่เป็นของตนเอง	120	93.75
มีพื้นที่อื่นเป็นของตนเอง เนื้อที่ 1 – 8 ไร่	8	6.25
$\bar{X} = 0.20$ ไร่ $SD = 1.01$ ไร่ $Min = 0$ ไร่ $Max = 8$ ไร่		
พื้นที่เช่าจากบุคคลอื่น (ไร่)		
ไม่มีพื้นที่ที่เช่าจากบุคคลอื่น	106	82.81
มีพื้นที่เช่าจากบุคคลอื่น เนื้อที่ 2 – 36 ไร่	22	17.19
$\bar{X} = 1.77$ ไร่ $SD = 5.36$ ไร่ $Min = 0$ ไร่ $Max = 36$ ไร่		

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร (พื้นที่ถือครองทางการเกษตร) ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในตารางที่ 7 มีรายละเอียดดังนี้

1. พื้นที่ถือครองทางการเกษตรรวม (ไร่)

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีพื้นที่ถือครองรวม เนื้อที่เฉลี่ย 5.28 ไร่ มีเนื้อที่ น้อยที่สุด 2 ไร่ และมีเนื้อที่มากที่สุด 41 ไร่ ส่วนใหญ่เกษตรกรรุ่นใหม่ มีพื้นที่ถือครองรวม เนื้อที่ประมาณ 1–5 ไร่ ร้อยละ 81.25 รองลงมา มีเนื้อที่ประมาณ 6–10 ไร่, มากกว่า 21 ไร่ขึ้นไป, 16–20 ไร่ และ 11–15 ไร่ ร้อยละ 10.94, 3.13, 2.34 และ 1.56 ตามลำดับ

2. พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. (ไร่)

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เนื้อที่เฉลี่ย 3.43 ไร่ มีเนื้อที่น้อยที่สุด 2 ไร่ และมีเนื้อที่มากที่สุด 5 ไร่ ส่วนใหญ่เกษตรกรรุ่นใหม่ มีพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. มากที่สุดมีเนื้อที่ประมาณ 2 ไร่ ร้อยละ 33.59 รองลงมา มีเนื้อที่ประมาณ 5 ไร่, 3 ไร่ และ 4 ไร่ ร้อยละ 32.03, 19.54 และ 11.72 ตามลำดับ

3. พื้นที่ของตนเองที่ไม่ใช่พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. (ไร่)

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีพื้นที่ของตนเองที่ไม่ใช่พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เนื้อที่เฉลี่ย 0.20 ไร่ มีเนื้อที่น้อยที่สุด คือ ไม่มีพื้นที่ของตนเอง และพื้นที่ของตนเอง มีเนื้อที่มากที่สุด 8 ไร่ ส่วนใหญ่เกษตรกรรุ่นใหม่ ไม่มีพื้นที่ของตนเอง ร้อยละ 93.75 และมีพื้นที่อื่นเป็นของตนเอง มีเนื้อที่ 1 – 8 ไร่ ร้อยละ 6.25

4. พื้นที่เช่าจากบุคคลอื่น (ไร่)

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีพื้นที่เช่าจากบุคคลอื่น เนื้อที่เฉลี่ย 1.77 ไร่ มีเนื้อที่น้อยที่สุด คือ ไม่มีพื้นที่เช่าจากบุคคลอื่น และมีพื้นที่เช่าเนื้อที่มากที่สุด 36 ไร่ ส่วนใหญ่เกษตรกรรุ่นใหม่ ไม่มีพื้นที่เช่าจากบุคคลอื่น ร้อยละ 82.81 และมีพื้นที่เช่าจากบุคคลอื่น เนื้อที่ 2 – 36 ไร่ ร้อยละ 17.19

ตารางที่ 8 จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.ของเกษตรกรรุ่นใหม่

(n = 128)

พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	SD	ความหมาย
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. การได้รับพื้นที่จาก ส.ป.ก. เป็นแรงจูงใจส่วนหนึ่งที่ทำให้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่	3 (2.3)	4 (3.1)	23 (18.0)	54 (42.2)	44 (34.4)	4.03	0.93	มาก
2. พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เนื้อที่จำนวนประมาณ 2 – 5 ไร่ มีความเพียงพอกับการทำการเกษตร	12 (9.4)	26 (20.3)	43 (33.6)	28 (21.9)	19 (14.8)	3.13	1.18	ปานกลาง
3. พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. อยู่ในจังหวัดที่ตรงกับความต้องการ	3 (2.3)	10 (7.8)	21 (16.4)	32 (25.0)	62 (48.4)	4.09	1.08	มาก
4. เกษตรกรรุ่นใหม่ทราบตำแหน่งที่ตั้งของแปลงที่ดินที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ในระยะเวลาที่เหมาะสม	11 (8.6)	15 (11.7)	39 (30.5)	41 (32.0)	22 (17.2)	3.38	1.16	ปานกลาง
5. ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ตรงกับความต้องการของเกษตรกรรุ่นใหม่	5 (3.9)	11 (8.6)	42 (32.8)	35 (27.3)	35 (27.3)	3.66	1.09	มาก
6. เกษตรกรรุ่นใหม่พอใจกับสภาพพื้นที่ก่อนตัดสินใจเข้าทำประโยชน์	4 (3.1)	13 (10.2)	40 (31.3)	39 (30.5)	32 (25.0)	3.64	1.06	มาก
7. สภาพดินในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ไม่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงควรได้รับการปรับสภาพดินก่อนเข้าทำประโยชน์	6 (4.7)	10 (7.8)	34 (26.6)	29 (22.7)	49 (38.3)	3.82	1.17	มาก

ตารางที่ 8 (ต่อ)

(n = 128)

พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	SD	ความหมาย
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
8. หากทราบปริมาณธาตุอาหารของดินที่อยู่ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จะทำให้สามารถวางแผนการผลิตได้ดีขึ้น	4 (3.1)	1 (0.8)	30 (23.4)	51 (39.8)	42 (32.8)	3.98	0.94	มาก
9. เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถเลือกกิจกรรมการเพาะปลูก หรือเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	6 (4.7)	7 (5.5)	41 (32.0)	49 (38.3)	25 (19.5)	3.63	1.01	มาก
10. เกษตรกรรุ่นใหม่มีความเห็นว่าพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. มีความพร้อมในการทำการเกษตร	13 (10.2)	32 (25.0)	47 (36.7)	30 (23.4)	6 (4.7)	2.88	1.03	ปานกลาง
11. พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จะทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถพึ่งพาตนเองจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้	4 (3.1)	21 (16.4)	35 (27.3)	41 (32.0)	27 (21.1)	3.52	1.09	มาก
รวม						3.61	0.58	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร (พื้นที่ถือครองทางการเกษตร) ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในตารางที่ 8 มีรายละเอียดดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ในตารางที่ 8 ผลการศึกษา พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ($\bar{X} = 3.61$) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่ 3 พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. อยู่ในจังหวัดที่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรรุ่นใหม่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.09$) อยู่ในระดับมาก และสำหรับข้อที่ 10 เกษตรกรรุ่นใหม่ มีความเห็นว่าพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. มีความพร้อมในการทำการเกษตร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.88$) อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรรุ่นใหม่ จำแนกตามปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร (แรงงานเกษตรในครัวเรือน)

(n = 128)		
ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน		
มีแรงงานเกษตรในครัวเรือน จำนวน 1 คน	54	42.19
มีแรงงานเกษตรในครัวเรือน จำนวน 2 คน	48	37.50
มีแรงงานเกษตรในครัวเรือน จำนวน 3 คน ขึ้นไป	26	20.31
$\bar{X} = 1.86$ คน SD = 0.93 คน Min = 1 คน Max = 5 คน		
การจ้างแรงงานเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก.		
ไม่มีการจ้างแรงงานเกษตร	89	69.53
มีการจ้างแรงงานเกษตร จำนวน 1 คน	27	21.10
มีการจ้างแรงงานเกษตร จำนวน 2 คน ขึ้นไป	12	9.37
$\bar{X} = 0.45$ คน SD = 0.82 คน Min = 0 คน Max = 4 คน		

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร (แรงงานเกษตรในครัวเรือน) ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในตารางที่ 9 มีรายละเอียดดังนี้

1. จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน (คน)

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย จำนวน 1.86 คน มีแรงงานเกษตรในครัวเรือนน้อยที่สุด จำนวน 1 คน และมีแรงงานเกษตรในครัวเรือนมากที่สุด จำนวน 5 คน ส่วนใหญ่เกษตรกรรุ่นใหม่ มีแรงงานเกษตรในครัวเรือน จำนวน 1 คน ร้อยละ 42.19 รองลงมา เกษตรกรรุ่นใหม่มีแรงงานเกษตรในครัวเรือน จำนวน 2 คน ร้อยละ 37.50 และมีแรงงานเกษตรในครัวเรือน จำนวน 3 คน ขึ้นไปร้อยละ 20.31 ตามลำดับ

2. การจ้างแรงงานเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. (คน)

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีการจ้างแรงงานเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. เฉลี่ย จำนวน 0.45 คน มีการจ้างแรงงานเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. น้อยที่สุด คือ ไม่มีการจ้างแรงงาน และมีการจ้างงานแรงงานเกษตรมากที่สุด จำนวน 4 คน ส่วนใหญ่ เกษตรกรรุ่นใหม่ไม่มีการจ้างแรงงานเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. ร้อยละ 69.53 รองลงมา เกษตรกรรุ่นใหม่มีการจ้างแรงงานเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. จำนวน 1 คน ร้อยละ 21.10 และมีการจ้างแรงงานเกษตร จำนวน 2 คน ขึ้นไป ร้อยละ 9.37 ตามลำดับ

ตารางที่ 10 จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงงานเกษตรในครัวเรือนของเกษตรกรรุ่นใหม่

(n = 128)

แรงงานเกษตรในครัวเรือน	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	SD	ความหมาย
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนของเกษตรกรรุ่นใหม่เพียงพอกับการทำประโยชน์ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	11 (8.6)	19 (14.8)	62 (48.4)	29 (22.7)	7 (5.5)	3.02	0.97	ปานกลาง
2. อายุของเกษตรกรรุ่นใหม่มีความเหมาะสมกับการทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	1 (0.8)	3 (2.3)	47 (36.7)	54 (42.2)	23 (18.0)	3.74	0.81	มาก
3. สุขภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่แข็งแรง สามารถทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	1 (0.8)	1 (0.8)	36 (28.1)	58 (45.3)	32 (25.0)	3.93	0.79	มาก
4. เกษตรกรรุ่นใหม่มีความสามารถที่จะทำการเกษตร ปรับปรุง พัฒนาในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	0 (0.0)	2 (1.6)	25 (19.5)	66 (51.6)	35 (27.3)	4.05	0.73	มาก
5. เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถบริหารจัดการพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. โดยไม่ต้องย้ายเข้าไปอยู่ในพื้นที่ ส.ป.ก.	10 (7.8)	18 (14.1)	48 (37.5)	36 (28.1)	16 (12.5)	3.23	1.09	ปานกลาง
6. เกษตรกรรุ่นใหม่ควรช่วยทำเกษตรในพื้นที่ของเพื่อนบ้านบ้าง เพราะอาจทำให้มีแรงงานมาช่วยทำการเกษตรในพื้นที่เพิ่มขึ้น	7 (5.5)	16 (12.5)	48 (37.5)	40 (31.3)	17 (13.3)	3.34	1.04	ปานกลาง
รวม						3.55	0.57	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร (แรงงานเกษตรในครัวเรือน) ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในตารางที่ 10 มีรายละเอียดดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงงานเกษตรในครัวเรือน ในตารางที่ 10 ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงงานเกษตรในครัวเรือน ($\bar{X} = 3.55$) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่ 4 เกษตรกรรุ่นใหม่มีความสามารถที่จะทำการเกษตรปรับปรุง พัฒนาในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.05$) อยู่ในระดับมาก และข้อที่ 1 จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนของเกษตรกรรุ่นใหม่เพียงพอกับการทำประโยชน์ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.02$) อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรรุ่นใหม่ จำแนกตามปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร (ทุนที่ได้รับการสนับสนุน)

(n = 128)

ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เงินทุนส่วนตัวสำหรับการเริ่มต้นทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.		
ไม่มีเงินทุนส่วนตัว	75	58.59
มีน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท	31	24.22
มีจำนวน 10,001 – 20,000 บาท	10	7.81
มีจำนวน 20,001 – 30,000 บาท	3	2.34
มีจำนวน 30,001 บาทขึ้นไป	9	7.04
$\bar{X} = 8,525$ บาท SD = 22,120.03 บาท Min = 0 บาท Max = 200,000 บาท		
เงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก.		
มีเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. 3,000 – 9,000 บาท	52	40.62
มีเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. 9,001 บาทขึ้นไป	69	53.91
ไม่ได้ระบุจำนวนเงินที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	7	5.47
$\bar{X} = 12,134.38$ บาท SD = 6,888.56 บาท Min = 0 บาท Max = 45,000 บาท		

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร (ทุนที่ได้รับการสนับสนุน) ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในตารางที่ 11 มีรายละเอียดดังนี้

1. เงินทุนส่วนตัวสำหรับการเริ่มต้นทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีเงินทุนส่วนตัวสำหรับการเริ่มต้นทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เฉลี่ย 8,525 บาท มีเงินทุนส่วนตนน้อยที่สุดคือ ไม่มีเงินทุนส่วนตัวเลย และมีเงินทุนส่วนตัว มากที่สุด 200,000 บาท ส่วนใหญ่เกษตรกรรุ่นใหม่ไม่มีเงินทุนส่วนตัว ร้อยละ 58.59 รองลงมา เกษตรกรรุ่นใหม่มีเงินทุนส่วนตัว น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท ร้อยละ 24.22 และมีเงินทุนส่วนตัว จำนวน 10,001 – 20,000 บาท, จำนวน 30,001 บาทขึ้นไป และจำนวน 20,001 – 30,000 บาท ร้อยละ 7.81, 7.04 และ 2.34 ตามลำดับ

2. เงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก.

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เฉลี่ย 12,134.38 บาท ได้รับเงินทุนจาก ส.ป.ก. มากที่สุด 45,000 บาท ซึ่งเกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนหนึ่งรวมเงินค่าเบี้ยเลี้ยง และจำนวนมูลค่าของปัจจัยการผลิตเข้าไว้ด้วยกัน ส่วนใหญ่เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับเงินทุนที่จาก ส.ป.ก. จำนวน 9,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 53.91 รองลงมา เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับเงินทุนรับจาก ส.ป.ก. จำนวน 3,000 – 9,000 บาท ร้อยละ 40.62 และไม่ได้ระบุจำนวนเงินที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ร้อยละ 5.47 ตามลำดับ

ตารางที่ 12 จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทุน (ความรู้, เงิน, ปัจจัยการผลิต, สาธารณูปโภค) ที่ได้รับการสนับสนุนของเกษตรกรรุ่นใหม่

(n = 128)

ทุนที่ได้รับการสนับสนุน	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	SD	ความหมาย
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. การประชาสัมพันธ์และชี้แจงโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ จาก ส.ป.ก. ทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีความรู้และเข้าใจรายละเอียดของโครงการฯ	6 (4.7)	9 (7.0)	39 (30.5)	64 (50.0)	10 (7.8)	3.49	0.91	มาก
2. การที่ได้รับความรู้ทางการเกษตรจากการอบรมในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ช่วยให้เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้	1 (0.8)	3 (2.3)	23 (18.0)	61 (47.7)	40 (31.3)	4.06	0.81	มาก
3. เกษตรกรรุ่นใหม่มีความเห็นว่าความรู้ในหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่ได้รับในแต่ละวิชาเหมาะสม	1 (0.8)	7 (5.5)	46 (35.9)	47 (36.7)	27 (21.1)	3.72	0.89	มาก
4. ความรู้ที่ได้รับ เป็นระยะเวลา 3 เดือน จำนวน 540 ชั่วโมง จากวิทยาลัยเกษตรฯ ช่วยให้เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้	3 (2.3)	7 (5.5)	31 (24.2)	58 (45.3)	29 (22.7)	3.80	0.93	มาก
5. ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เกษตรกรรุ่นใหม่มีแหล่งน้ำ ระบบน้ำที่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม	44 (34.4)	37 (28.9)	28 (21.9)	10 (7.8)	9 (7.7)	2.24	1.21	น้อย
6. ถนนในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีความสะดวกในการเข้าออกติดต่อกับพื้นที่ภายนอก	15 (11.7)	22 (17.2)	42 (32.8)	34 (26.6)	15 (11.7)	3.09	1.17	ปานกลาง

ตารางที่ 12 (ต่อ)

(n = 128)

ทุนที่ได้รับการสนับสนุน	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	SD	ความหมาย
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
7. ถนนในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีความสะดวกในการคมนาคมขนส่งผลิตผลทางการเกษตร	13 (10.2)	24 (18.8)	45 (35.2)	28 (21.9)	18 (14.1)	3.11	1.17	ปานกลาง
8. ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เกษตรกรรุ่นใหม่มีไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึง	61 (10.2)	27 (18.8)	20 (35.2)	16 (21.9)	4 (14.1)	2.02	1.19	น้อย
9. เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับปัจจัยการผลิต เช่น วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรกลทางการเกษตร จาก ส.ป.ก. อย่างเพียงพอและเหมาะสม	33 (25.8)	55 (43.0)	28 (21.9)	10 (7.8)	2 (1.6)	2.16	0.95	น้อย
10. เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย จาก ส.ป.ก. อย่างเพียงพอและเหมาะสม	40 (31.3)	49 (38.3)	30 (23.4)	5 (3.9)	4 (3.1)	2.09	0.99	น้อย
11. เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับปัจจัยการผลิต จาก ส.ป.ก. รวดเร็วและทันต่อความต้องการ	35 (27.3)	50 (39.1)	34 (26.6)	9 (7.0)	0 (0.0)	2.13	0.90	น้อย
12. ในระหว่างไม่มีรายได้จากการขายผลิตผล เกษตรกรรุ่นใหม่ควรได้รับเงินค่าเบี้ยเลี้ยงมากกว่าจำนวน 100 บาท/วัน จาก ส.ป.ก. เป็นระยะเวลา 3 เดือน	8 (6.3)	9 (7.0)	39 (30.5)	49 (38.3)	23 (18.0)	3.55	1.06	มาก

ตารางที่ 12 (ต่อ)

(n = 128)

ทุนที่ได้รับการสนับสนุน	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	SD	ความหมาย
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
13. เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับเงิน ค่าเบี้ยเลี้ยง รวดเร็ว ทันต่อความต้องการ	10 (7.8)	30 (23.4)	53 (41.4)	27 (21.1)	8 (6.3)	2.95	1.01	ปานกลาง
14. หลังจากได้รับพื้นที่จาก ส.ป.ก. มีเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. เข้าไปประสานงานชี้แจงสนับสนุน ดูแล ช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ	5 (3.9)	24 (18.8)	53 (41.4)	34 (26.6)	12 (9.4)	3.19	0.98	ปานกลาง
15. การสนับสนุนของ ส.ป.ก. ทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถพัฒนาการเกษตรในพื้นที่รองรับเพื่อพึ่งพาตนเองได้	7 (5.5)	21 (16.4)	41 (32.0)	42 (32.8)	17 (13.3)	3.32	1.07	ปานกลาง
16. หากไม่ได้รับการสนับสนุนในเรื่องของทุนต่างๆ อย่างต่อเนื่องจาก ส.ป.ก. เกษตรกรรุ่นใหม่ก็มีความมั่นใจว่าสามารถทำการเกษตรและพัฒนาพื้นที่เกษตรได้อย่างยั่งยืน	11 (8.6)	25 (19.5)	43 (33.6)	34 (26.6)	15 (11.7)	3.13	1.12	ปานกลาง
รวม						3.00	0.54	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร (ทุนที่ได้รับการสนับสนุน) ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในตารางที่ 12 มีรายละเอียดดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับทุนที่ได้รับการสนับสนุน ในตารางที่ 12 ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทุนที่ได้รับการสนับสนุน ($\bar{X} = 3.00$) อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่ 2 การที่เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับความรู้ทางการเกษตรจากการอบรมในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ช่วยให้เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.06$) อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ เกษตรกรรุ่นใหม่ได้ให้ความคิดเห็นด้านทุนที่ได้รับการสนับสนุนในระดับน้อย เรียงตามค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ ดังนี้ ข้อที่ 8 ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เกษตรกรรุ่นใหม่มีไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึง ($\bar{X} = 2.02$) ข้อที่ 10 เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย เป็นต้น จาก ส.ป.ก. อย่างเพียงพอและเหมาะสม ($\bar{X} = 2.09$) ข้อที่ 11 เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย เป็นต้น จาก ส.ป.ก. รวดเร็ว และทันต่อความต้องการ ($\bar{X} = 2.13$) ข้อที่ 9 เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับปัจจัยการผลิต เช่น วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักรกลทางการเกษตร จาก ส.ป.ก. อย่างเพียงพอและเหมาะสม ($\bar{X} = 2.16$) และ ข้อที่ 5 ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เกษตรกรรุ่นใหม่มีแหล่งน้ำ ระบบน้ำ ที่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ($\bar{X} = 2.24$)

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรรุ่นใหม่ จำแนกตามปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวเกษตรกร (ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง)

(n = 128)

ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การมีความมุ่งมั่นที่จะปรับเปลี่ยนวิธีคิด แบบแผนการผลิต และวิถีการดำเนินชีวิตในการประกอบอาชีพ เกษตรกรรมจะช่วยให้เกิดการพึ่งตนเอง	120	93.8	8	6.3
2. การมีจิตใจที่มุ่งมั่นปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวในพื้นที่เพียงอย่างเดียวเป็นการพึ่งตนเองที่ดี	114	89.1	14	10.9
3. การคิดบวกและเห็นคุณค่าต่ออาชีพเกษตรกรรม เป็นพื้นฐานที่ดีในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง	123	96.1	5	3.9
4. ความเชื่อมั่นในตนเองเพียงอย่างเดียว เป็นคุณสมบัติที่ดีของเกษตรกรที่จะพึ่งตนเองได้	94	73.4	34	26.6
5. การใช้ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียว ถือว่ามีจิตสำนึกที่ดีต่อระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม	121	94.5	7	5.5
6. เทคโนโลยีที่เหมาะสม หมายถึง เทคโนโลยีที่ทันสมัย ราคาสูง มีความสอดคล้องกับการใช้งาน หาได้ง่าย รวมทั้งภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น	73	57.0	55	43.0
7. ในพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วม หลังจากน้ำลดควรมีการปรับสภาพดินโดยการใส่ปูนขาวก่อนทำการเพาะปลูกใหม่	91	71.1	37	28.9
8. ข้อมูลจากระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) ทางการเกษตร สามารถบอกคุณสมบัติของกลุ่มชุดดินและความเหมาะสมในการปลูกพืชแต่ละชนิด	99	77.3	29	22.7
9. การใส่ปุ๋ยในโตรเจนมาก หรือใส่ในช่วงเวลาไม่เหมาะสมทำให้พืชไม่ออกดอก	89	69.5	39	30.5
10. การใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน โดยใช้น้ำคั้นจากกลีบกระเทียมสด 5 – 20 ส่วน เติมน้ำ 80 – 95 ส่วน จะช่วยป้องกันโรคราน้ำค้างของแตง	87	68.0	41	32.0

ตารางที่ 13 (ต่อ)

(n = 128)

ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
11. การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง ควรนำเปลือกหอยมาตากแห้งแล้วป่นผสมอาหารให้ไก่กินเพิ่มเติม จะช่วยลดปัญหาเรื่องไข่เปลือกบาง แดงง่าย	96	75.5	32	25.0
12. การใช้กัลก้าน้ำ เพื่อการระบายน้ำออกจากแปลงหนึ่งสู่อีกแปลงหนึ่งได้ ต้องให้พื้นที่แปลงใกล้เคียงมีความระดับความสูงที่ลดต่ำลง	103	80.5	25	19.5
13. การพึ่งตนเองในระดับบุคคลและครอบครัว คือ การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในขั้นที่ 3 มาประยุกต์ใช้	31	24.2	97	75.8
14. การพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองไม่เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน แต่เน้นการขายในปริมาณมาก เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน	101	78.9	27	21.1
15. การทำเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง เป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารเพื่อบริโภคอุปโภคในครัวเรือน	110	85.9	18	14.1
16. การปลูกพืชให้สามารถออกผลช่วงนอกฤดูกลางจะทำให้ขายได้ในราคาสูง มักขึ้นอยู่กับชนิดของพืช พันธุ์ อายุ เทคนิคการปลูก และการดูแลรักษา	117	91.4	11	8.6
17. การผลิตผักสดตามมาตรฐานระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม หรือ GAP ไม่ได้ช่วยเพิ่มมูลค่าของผลิตผลทางการเกษตร	95	74.2	33	25.8

ตารางที่ 13 (ต่อ)

(n = 128)

ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
18. คอนแทรคฟาร์มมิ่ง (Contract Farming) หมายถึง การเกษตรที่มีการทำสัญญาซื้อขายผลผลิตล่วงหน้า	94	73.4	34	26.6
19. การทำบัญชีครัวเรือน เป็นการแยกประเภทรายรับ – รายจ่ายในครัวเรือน และลงรายการตามความเป็นจริง ให้ถูกต้อง เพื่อทราบจำนวนเงินคงเหลือในแต่ละเดือน	127	99.2	1	0.8
20. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ คือ การมีรายได้ที่สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างพอเพียง	125	97.7	3	2.3
21. การพึ่งพาตนเองทางสังคม คือ การยึดมั่นในความคิดของตนเป็นหลัก (n = 126 คน)	95	74.2	31	24.2
22. การเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร และนำมาปรับใช้ตามความเหมาะสม เป็นการพึ่งตนเองทางสังคม	125	97.7	3	2.3
23. การรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก เป็นการสร้างหลักประกันให้กับตนเอง แต่ไม่ใช่การพึ่งพาตนเองทางสังคม	87	68.0	41	32.0
24. ถ้ามีเวทีแลกเปลี่ยนปัญหากันภายในชุมชน ทำให้เข้าใจปัญหาและร่วมกันแก้ปัญหาได้ดีกว่าแก้ปัญหาด้วยตนเอง	120	93.8	8	6.3

ตารางที่ 13 (ต่อ)

(n = 128)

ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
25. การมีระบบการจัดการความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล มีภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองและชุมชนไม่ถือเป็นการพึ่งตนเองทางสังคม	87	68.0	41	32.0
26. ที่ดิน ที่ได้รับจัดสรรจาก ส.ป.ก. เป็นทรัพยากรธรรมชาติส่วนบุคคล ที่ไม่ต้องดูแล รักษา เพราะไม่สามารถสืบทอดชั่วลูกหลาน	119	93.0	9	7.0
27. ตัวเบียน คือ สิ่งมีชีวิตที่กินศัตรูพืชเป็นอาหาร เช่น แมลงปอ ค้างคาว มวน แมลงช้าง แมลงหางหนีบ แมงมุม ไร นก และงู เป็นต้น	68	53.1	60	46.9
28. ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ทำให้มีฝนตกชุก ในระหว่างกลางเดือนพฤษภาคม – กลางเดือนตุลาคม	93	72.7	35	27.3
29. แก๊สจากของเหลือทิ้งทางการเกษตร (Bio Gas) สามารถเปลี่ยนเป็นพลังงานความร้อนและแปลงเป็นกระแสไฟฟ้าได้	107	83.6	21	16.4
30. การเกษตรโดยไม่คำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เป็นการเกษตรเพื่อพึ่งพาตนเอง	96	75.0	32	25.0
รวม	100.23	78.33	27.7	21.64

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวเกษตรกร (ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง) ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในตารางที่ 13 มีรายละเอียดดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ในตารางที่ 13 ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองโดยเฉลี่ยตอบถูกร้อยละ 78.33 ตอบผิด ร้อยละ 21.64 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่ 19 การทำบัญชีครัวเรือนเป็นการแยกประเภทรายรับ – รายจ่ายในครัวเรือน และลงรายการตามความเป็นจริงให้ถูกต้อง เพื่อทราบจำนวนเงินคงเหลือในแต่ละเดือน ได้คะแนนมากที่สุด ตอบถูก ร้อยละ 99.2 ตอบผิด ร้อยละ 0.80 และข้อที่ 13 การพึ่งตนเองในระดับบุคคลและครัวเรือน คือ การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในขั้นที่ 3 มาประยุกต์ใช้ ได้คะแนนน้อยที่สุด ตอบถูกร้อยละ 24.2 ตอบผิด ร้อยละ 75.8

ตารางที่ 14 สรุปจำนวนความถี่ ร้อยละ และระดับความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

(n = 128)		
ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวเกษตรกร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง		
มีความรู้ความเข้าใจน้อย (ได้คะแนน 1 -10 คะแนน)	0	0.00
มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง (ได้คะแนน 11 -20 คะแนน)	32	25.00
มีความรู้ความเข้าใจมาก (ได้คะแนน 21 -30 คะแนน)	94	73.40
ไม่ได้ระบุ	2	1.60
\bar{X} = 22.83 คะแนน SD = 3.29 คะแนน Min = 17 คะแนน Max = 29 คะแนน		

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร (ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง) ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในตารางที่ 14 ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ได้คะแนนความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองโดยเฉลี่ย 22.83 คะแนนได้คะแนนน้อยที่สุด 17 คะแนน และได้คะแนนมากที่สุด 29 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ส่วนใหญ่เกษตรกรรุ่นใหม่มีความรู้ความเข้าใจระดับมาก (ได้คะแนน 21 – 30 คะแนน) ร้อยละ 73.40 รองลงมา มีความรู้ความเข้าใจระดับปานกลาง (ได้คะแนน 11 – 20 คะแนน)

ตารางที่ 15 จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติในการปรับเปลี่ยนกระบวนการทศน์ (ความคิด, วิธีการปฏิบัติ)
 ผู้การเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรรุ่นใหม่

(n = 128)

การปรับเปลี่ยนกระบวนการทศน์ ผู้การเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรรุ่นใหม่	ระดับการปฏิบัติ						\bar{X}	SD	ความหมาย
	ไม่ปฏิบัติ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. เกษตรกรรุ่นใหม่ปรับเปลี่ยนตนเองให้เป็นคนขยัน อดทน ใฝ่เรียนรู้ ขอบศึกษาทดลองในการทำการเกษตร	0 (0.0)	1 (0.8)	0 (0.0)	28 (21.9)	62 (48.4)	37 (28.9)	4.05	.762	มาก
2. เกษตรกรรุ่นใหม่มีความซื่อสัตย์ และจริงใจต่อการทำ เกษตรของตนเอง	0 (0.0)	0 (0.0)	3 (2.3)	14 (10.9)	50 (39.1)	61 (47.7)	4.32	.763	มากที่สุด
3. เกษตรกรรุ่นใหม่มีความภูมิใจหากสามารถเปลี่ยนแปลง พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ให้ดีขึ้นได้ ด้วยความสามารถ ของตนเอง	0 (0.0)	1 (0.8)	1 (0.8)	10 (7.8)	43 (33.6)	73 (57.0)	4.45	.741	มากที่สุด
4. เกษตรกรรุ่นใหม่มีความมุ่งมั่นในการทำเกษตรกรรม ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	2 (1.6)	0 (0.0)	2 (1.6)	8 (6.3)	44 (34.4)	72 (56.3)	4.41	.882	มากที่สุด
5. เกษตรกรรุ่นใหม่มีแนวความคิดในการทำการเกษตรเพื่อ พึ่งตนเองได้เป็นอันดับแรก	2 (1.6)	0 (0.0)	7 (5.5)	21 (16.4)	55 (43.0)	43 (33.6)	4.00	.988	มาก
6. เกษตรกรรุ่นใหม่ทุ่มเทเวลาให้กับการทำเกษตรในพื้นที่ที่ ได้รับจาก ส.ป.ก. อย่างเต็มที่	2 (1.6)	0 (0.0)	6 (4.7)	27 (21.1)	46 (35.9)	47 (36.7)	4.00	1.01	มาก

ตารางที่ 15 (ต่อ)

(n = 128)

การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน ผู้การเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรรุ่นใหม่	ระดับการปฏิบัติ						\bar{X}	SD	ความหมาย
	ไม่ ปฏิบัติ	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มากที่สุด			
7. เกษตรกรรุ่นใหม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ลด ละ เลิก บริโภคสิ่งของฟุ่มเฟือย ไม่จำเป็น หรือมีราคาแพง	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	21 (16.4)	54 (42.2)	53 (41.4)	4.25	.721	มากที่สุด
8. เกษตรกรรุ่นใหม่คิดว่าการทำเกษตรในพื้นที่ๆ ทำให้ได้ บริโภคพืชผักที่ปลูกเองที่มีความปลอดภัย ไม่เสี่ยงกับ โรคร้ายและการปนเปื้อนสารเคมี	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (0.8)	7 (5.5)	32 (25.0)	88 (68.8)	4.62	.629	มากที่สุด
9. การเกษตรทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่เปลี่ยนวิถีชีวิต มีจิตใจ สงบและมีความสุขมากขึ้น	0 (0.0)	1 (0.8)	1 (0.8)	15 (11.7)	52 (40.6)	59 (46.1)	4.30	.769	มากที่สุด
10. เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถมีเวลาและใกล้ชิดกับครอบครัว มากขึ้นเมื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม	2 (1.6)	3 (2.3)	5 (3.9)	26 (20.3)	36 (28.1)	56 (43.8)	4.02	1.13	มาก
11. เกษตรกรรุ่นใหม่แบ่งปัน และเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนบ้านและ ชุมชน	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (1.6)	29 (22.7)	56 (43.8)	41 (32.0)	4.06	.781	มาก
รวม							4.23	0.58	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร (การปรับเปลี่ยนกระบวนการขั้นตอนสู่การเกษตรยั่งยืน) ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในตารางที่ 15 มีรายละเอียดดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการปฏิบัติในการปรับเปลี่ยนกระบวนการขั้นตอนสู่การเกษตรยั่งยืน ในตารางที่ 15 ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการขั้นตอนสู่การเกษตรยั่งยืน ($\bar{X} = 4.23$) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่ 8 เกษตรกรรุ่นใหม่คิดว่าการทำเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ทำให้ได้บริโภคพืชผักที่ปลูกเอง ที่มีความปลอดภัย ไม่เสี่ยงกับโรคภัย และการปนเปื้อนสารเคมี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.62$) อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับข้อที่ 5 เกษตรกรรุ่นใหม่มีแนวความคิดในการทำการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองได้เป็นอันดับแรก และข้อที่ 6 เกษตรกรรุ่นใหม่ทุ่มเทเวลาให้กับการทำเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. อย่างเต็มที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันโดยเป็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.00$) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 16 จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติในการใช้เทคนิคการเกษตร ของเกษตรกรรุ่นใหม่

(n = 128)

การใช้เทคนิคการเกษตร	ระดับการปฏิบัติ						\bar{X}	SD	ความหมาย
	ไม่ปฏิบัติ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. เน้นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน และความปลอดภัยของอาหาร	6 (4.7)	2 (1.6)	3 (2.3)	7 (5.5)	55 (43.0)	55 (43.0)	4.09	1.21	มาก
2. ปลูกพืชตระกูลถั่วเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน	8 (6.3)	2 (1.6)	7 (5.5)	41 (32.0)	32 (25.0)	38 (29.7)	3.57	1.34	มาก
3. ใช้เศษวัสดุเหลือใช้ เช่น ฟางข้าว แกลบ เศษใบไม้ ใบมะพร้าวแห้ง ฯลฯ ในการคลุมดินเพื่อลดการระเหยของน้ำในดิน	5 (3.9)	2 (1.6)	2 (1.6)	19 (14.8)	43 (33.6)	57 (44.5)	4.06	1.19	มาก
4. มีการจัดการน้ำในการทำการเกษตร โดยการขุดบ่อน้ำ สระน้ำ หรือสร้างแหล่งกักเก็บน้ำ เช่น ทำบ่อซีเมนต์ ใช้ภาชนะเก็บน้ำ ฯลฯ	17 (13.3)	8 (6.3)	14 (10.9)	29 (22.7)	33 (25.8)	27 (21.1)	3.05	1.64	ปานกลาง
5. ใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยนำเครื่องสูบน้ำมาใช้ หรือต่อท่อส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่ในแปลง หรือโดยวิธีการอื่น	20 (15.6)	10 (7.8)	16 (12.5)	17 (13.3)	35 (27.3)	30 (23.4)	2.99	1.75	ปานกลาง
6. ในกรณีพื้นที่ที่ได้รับไม่มีแหล่งน้ำธรรมชาติ เกษตรกรรุ่นใหม่มีการปลูกพืชต้องการน้ำน้อย เช่น แก้วมังกร กระบองเพชร หรือพืชชนิดอื่นๆ	28 (21.9)	8 (6.3)	18 (14.1)	36 (28.1)	20 (15.6)	18 (14.1)	2.52	1.69	ปานกลาง

ตารางที่ 16 (ต่อ)

(n = 128)

การใช้เทคนิคการเกษตร	ระดับการปฏิบัติ						\bar{X}	SD	ความหมาย
	ไม่ปฏิบัติ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
7. มีการปลูกพืชในระดับเรือนยอดและเรือนรากที่ต่างระดับกัน เพื่อให้มีร่มเงาที่มีการเกี่ยวคู่กัน โดยอาศัยการเรียนรู้จากการพึ่งพาอาศัยกันของป่าไม้ในธรรมชาติ	13 (10.2)	9 (7.0)	12 (9.4)	40 (31.3)	30 (23.4)	24 (18.8)	3.07	1.51	ปานกลาง
8. มีการคำนวณ วางแผนระยะเวลาในการปลูกพืชตลอดจนระยะเวลาในการเก็บเกี่ยว ให้แตกต่างกันอย่างเหมาะสม เช่น รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน ราย 3 – 6 เดือน เป็นต้น เพื่อให้มีรายได้ที่ต่อเนื่อง	5 (3.9)	5 (3.9)	5 (3.9)	42 (32.8)	42 (32.8)	29 (22.7)	3.55	1.22	มาก
9. มีการปลูกพืชหมุนเวียน เพื่อตัดวงจรและป้องกันการระบาดของโรคและแมลง	9 (7.0)	4 (3.1)	6 (4.7)	40 (31.3)	42 (32.8)	27 (21.1)	3.43	1.34	มาก
10. มีการปลูกพืชไล่แมลง เช่น ดาวเรือง ตะไคร้ หรือพืชชนิดอื่น	10 (7.8)	6 (4.7)	7 (5.5)	39 (30.5)	42 (32.8)	24 (18.8)	3.32	1.39	ปานกลาง
11. มีการจัดการผลผลิตที่เกิดขึ้น เช่น นำไปขายที่ตลาดด้วยตนเอง เป็นต้น	7 (5.5)	5 (3.9)	8 (6.3)	10 (27.3)	44 (34.4)	29 (22.7)	3.49	1.32	มาก
รวม							3.38	1.03	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร (การใช้เทคนิคการเกษตร) ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในตารางที่ 16 มีรายละเอียดดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการปฏิบัติในการใช้เทคนิคการเกษตร ในตารางที่ 16 ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีการใช้เทคนิคการเกษตร ($\bar{X} = 3.38$) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่ 1 เกษตรกรรุ่นใหม่เน้นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน และความปลอดภัยของอาหาร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.09$) อยู่ในระดับมาก และข้อที่ 6 ในกรณีพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ไม่มีแหล่งน้ำธรรมชาติ ท่านปลูกพืชที่ต้องการน้ำน้อย เช่น แก้วมังกร กระบองเพชร หรือพืชชนิดอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.52$) อยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง

รายละเอียดของความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ประกอบด้วย ด้านการอบรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 17 จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่
ด้านการอบรม

(n = 128)

ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของเกษตรกรรุ่นใหม่	ระดับความคาดหวัง						\bar{X}	SD	ความหมาย
	ไม่ปฏิบัติ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
- ด้านการอบรม									
1. โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ได้สร้างความคาดหวังให้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม	0 (0.0)	1 (0.8)	1 (0.8)	19 (14.8)	60 (46.9)	47 (36.7)	4.18	0.77	มากที่สุด
2. คาดหวังว่าการอบรมในโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ทำให้สามารถทำการเกษตรในพื้นที่ได้	0 (0.0)	1 (0.8)	2 (1.6)	15 (11.7)	63 (49.2)	47 (36.7)	4.20	0.76	มากที่สุด
3. คาดหวังในเนื้อหาความรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติจากการอบรม	0 (0.0)	1 (0.8)	5 (3.9)	28 (21.9)	54 (42.2)	40 (31.3)	3.99	0.87	มาก
4. หลักสูตรการอบรม 3 เดือน ในโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ตรงกับความคาดหวังของเกษตรกรรุ่นใหม่	0 (0.0)	1 (0.8)	5 (3.9)	39 (30.5)	53 (41.4)	30 (23.4)	3.83	0.86	มาก
5. คาดหวังที่จะนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	0 (0.0)	1 (0.8)	3 (2.3)	12 (9.4)	56 (43.8)	56 (43.8)	4.27	0.79	มากที่สุด
6. คาดหวังว่าจะได้รับการอบรมด้านการเกษตรอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐ หลังจากเข้าพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	0 (0.0)	2 (1.6)	2 (1.6)	23 (18.0)	47 (36.7)	54 (42.2)	4.16	0.89	มาก

ตารางที่ 17 (ต่อ)

(n = 128)

ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของเกษตรกรรุ่นใหม่	ระดับความคาดหวัง						\bar{X}	SD	ความหมาย
	ไม่ ปฏิบัติ	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
- ด้านการอบรม (ต่อ)									
7. คาดหวังว่าสามารถพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.ได้ แม้ว่าไม่ได้เข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง	0 (0.0)	1 (0.8)	11 (8.6)	32 (25.0)	48 (37.5)	36 (28.1)	3.84	0.96	มาก
8. คาดหวังว่าการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐจะเกิดจากความต้องการ ที่แท้จริงของตัวเกษตรกร	0 (0.0)	2 (1.6)	2 (1.6)	38 (29.7)	48 (37.5)	38 (29.7)	3.92	0.89	มาก
9. คาดหวังในการเสนอหัวข้อการอบรม จะตรงกับความต้องการของ เกษตรกรรุ่นใหม่และเหมาะสมกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	1 (0.8)	0 (0.0)	3 (2.3)	36 (28.1)	47 (36.7)	41 (32.0)	3.96	0.91	มาก
10. คาดหวังการอบรมคอมพิวเตอร์ เพื่อการพัฒนาช่องทางการตลาด สินค้าเกษตรออนไลน์	6 (4.7)	3 (2.3)	10 (7.8)	42 (32.8)	38 (29.7)	29 (22.7)	3.48	1.25	มาก
11. คาดหวังกับความรู้ที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรมต่างๆ ของ ส.ป.ก. เช่น งานชุมนุมเกษตรกรรุ่นใหม่	1 (0.8)	2 (1.6)	8 (6.3)	36 (28.1)	49 (38.3)	32 (25.0)	3.77	1.00	มาก
12. คาดหวังว่าการศึกษาดูงานจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจะช่วย ให้เกษตรกรรุ่นใหม่เกิดแรงจูงใจในการทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับ จาก ส.ป.ก.	0 (0.0)	1 (0.8)	5 (3.9)	23 (18.0)	57 (44.5)	42 (32.8)	4.05	0.86	มาก

ตารางที่ 17 (ต่อ)

(n = 128)

ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของเกษตรกรรุ่นใหม่	ระดับความคาดหวัง						\bar{X}	SD	ความหมาย
	ไม่ ปฏิบัติ	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
- ด้านการอบรม (ต่อ)									
13. คาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายระหว่างตนเองกับบุคคลอื่นๆ เช่น เกษตรกรรุ่นใหม่รุ่นอื่น เกษตรกร ปราชญ์เกษตร เป็นต้น	2 (1.6)	1 (0.8)	10 (7.8)	28 (21.9)	47 (36.7)	40 (31.3)	3.85	1.07	มาก
14. คาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายระหว่างตนเองกับองค์กรภาคเอกชน	0 (0.0)	3 (2.3)	12 (9.4)	41 (32.0)	41 (32.0)	31 (24.2)	3.66	1.02	มาก
ด้านการอบรม รวม							3.90	0.69	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอบรม ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในตารางที่ 17 มีรายละเอียดดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอบรม ในตารางที่ 17 พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอบรม ($\bar{X} = 3.90$) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายชื่อ ข้อที่ 5 เกษตรกรรุ่นใหม่คาดหวังที่จะนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.27$) และข้อที่ 10 เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคาดหวังการอบรมคอมพิวเตอร์เพื่อการพัฒนาช่องทางการตลาดสินค้าเกษตรออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.48$) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 18 จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่
ด้านเศรษฐกิจ

(n = 128)

ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของเกษตรกรรุ่นใหม่	ระดับความคาดหวัง						\bar{X}	SD	ความหมาย
	ไม่ ปฏิบัติ	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
- ด้านเศรษฐกิจ									
1. คาดหวังจะมีรายได้หลักจากการทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	0 (0.0)	2 (1.6)	3 (2.3)	27 (21.1)	52 (40.6)	44 (34.4)	4.04	0.89	มาก
2. คาดหวังว่ารายได้จากการทำการเกษตรจะเพียงพอเลี้ยงครอบครัวและ พึ่งตนเองได้	0 (0.0)	1 (0.8)	9 (7.0)	27 (21.1)	47 (36.7)	44 (34.4)	3.97	0.95	มาก
3. คาดหวังในการเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้นได้จากการทำการเกษตร	0 (0.0)	0 (0.0)	4 (3.1)	34 (26.6)	46 (35.9)	44 (34.4)	4.02	0.86	มาก
4. คาดหวังว่าการทำเกษตรแบบผสมผสานสามารถลดความเสี่ยงเรื่อง รายได้ และลดรายจ่าย	0 (0.0)	0 (0.0)	5 (3.9)	25 (19.5)	52 (40.6)	46 (35.9)	4.09	0.84	มาก
5. คาดหวังว่าการจำหน่ายผลิตผลจากการเกษตรจะเป็นไปในราคาที่เหมาะสม	2 (1.6)	1 (0.8)	7 (5.5)	27 (21.1)	49 (38.3)	42 (32.8)	3.92	1.04	มาก
6. คาดหวังว่าผลิตผลทางการเกษตรจากพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จะเป็น ที่ต้องการของตลาด	1 (0.8)	1 (0.8)	4 (3.1)	28 (21.9)	47 (36.7)	47 (36.7)	4.03	0.96	มาก

ตารางที่ 18 (ต่อ)

(n = 128)

ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของเกษตรกรรุ่นใหม่	ระดับความคาดหวัง						\bar{X}	SD	ความหมาย
	ไม่ ปฏิบัติ	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
- ด้านเศรษฐกิจ (ต่อ)									
7. คาดหวังว่าผลิตผลทางการเกษตรจากพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. นอกจากจะขายผลิตผลในชุมชนได้แล้ว ยังสามารถขายตลาดไปสู่ ภายนอกชุมชน	1 (0.8)	1 (0.8)	5 (3.9)	27 (21.1)	52 (40.6)	42 (32.8)	3.98	0.95	มาก
8. คาดหวังกับการมีอาชีพเสริม นอกจากการทำเกษตรเพียงอย่างเดียว	0 (0.0)	3 (2.3)	10 (7.8)	45 (35.2)	43 (33.6)	27 (21.1)	3.63	0.98	มาก
9. คาดหวังว่าการเพิ่มรายได้จากการขายผลิตผลทางการเกษตรทำได้โดย การแปรรูป	2 (1.6)	1 (0.8)	10 (7.8)	49 (38.3)	32 (25.0)	34 (26.6)	3.64	1.08	มาก
10. คาดหวังว่าการถนอมอาหารไว้บริโภคในครัวเรือนทำให้ลดรายจ่ายลง	1 (0.8)	0 (0.0)	6 (4.7)	29 (22.7)	44 (34.4)	48 (37.5)	4.02	0.96	มาก
11. คาดหวังว่าผลิตผลทางการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.จะทำ ให้มีรายได้เพียงพอเพื่อชำระหนี้ที่เกิดขึ้น	2 (1.6)	4 (3.1)	9 (7.0)	32 (25.0)	40 (31.3)	41 (32.0)	3.77	1.16	มาก

ตารางที่ 18 (ต่อ)

(n = 128)

ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของเกษตรกรรุ่นใหม่	ระดับความคาดหวัง						\bar{X}	SD	ความหมาย
	ไม่ ปฏิบัติ	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
- ด้านเศรษฐกิจ (ต่อ)									
12. คาดหวังเรื่องการออมจากการขายผลิตผลในพื้นที่จะสามารถทำ ให้พึ่งตนเองได้ในอนาคต	1 (0.8)	1 (0.8)	9 (7.0)	21 (16.4)	48 (37.5)	48 (37.5)	4.02	1.01	มาก
13. จากอุทกภัยที่เกิดขึ้นในเดือนตุลาคม ปี 2553 หากส่งผลกระทบต่อ กับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เกษตรกรรุ่นใหม่ต้องการให้ หน่วยงานภาครัฐชดเชย ความเสียหายจากมูลค่าของผลิตผล มากกว่าการคำนวณมูลค่าจากพื้นที่ถือครอง	4 (3.1)	2 (1.6)	8 (6.3)	33 (25.8)	40 (31.3)	41 (32.0)	3.77	1.19	มาก
14. คาดหวังความช่วยเหลือจากรัฐบาลในเรื่องของรายได้หรือค่า ตอบแทนเป็นรายเดือนในปริมาณที่เหมาะสม กรณีขึ้นทะเบียน เป็นเกษตรกรและในฐานะผู้ผลิตอาหารที่มีความเสี่ยงสูง ในเรื่องภัยธรรมชาติ	5 (3.9)	2 (1.6)	6 (4.7)	36 (28.1)	37 (28.9)	42 (32.8)	3.75	1.23	มาก
ด้านเศรษฐกิจ รวม							3.93	0.63	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านเศรษฐกิจ ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในตารางที่ 18 มีรายละเอียดดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านเศรษฐกิจ ในตารางที่ 18 พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านเศรษฐกิจ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่ 4 เกษตรกรรุ่นใหม่ คาดหวังว่าการทำเกษตรผสมผสาน สามารถลดความเสี่ยงเรื่องรายได้ และลดรายจ่าย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.09$) และข้อที่ 8 เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคาดหวังกับการมีอาชีพเสริม นอกจากการทำเกษตรเพียงอย่างเดียว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.63$)

ตารางที่ 19 จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของเกษตรกรรุ่นใหม่	ระดับความคาดหวัง						\bar{X}	SD	ความหมาย
	ไม่ ปฏิบัติ	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
- ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม									
1. คาดหวังว่าการทำเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ตนเองจะใช้ ทรัพยากรที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด	0 (0.0)	1 (0.8)	2 (1.6)	12 (9.4)	47 (36.7)	66 (51.6)	4.37	0.78	มากที่สุด
2. คาดหวังว่าการปลูกไม้ยืนต้นในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จะทำให้ ชุมชนที่อยู่มีอากาศดีและเย็นสบายมากขึ้น	0 (0.0)	1 (0.8)	1 (0.8)	17 (13.3)	47 (36.7)	62 (48.4)	4.31	0.79	มากที่สุด
3. คาดหวังว่าการทำเกษตรจะช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม และลดปัญหาเรื่องภาวะโลกร้อน	0 (0.0)	1 (0.8)	0 (0.0)	12 (9.4)	44 (34.4)	71 (55.5)	4.44	0.73	มากที่สุด
4. คาดหวังว่าการไม่ตัดไม้ทำลายป่า การช่วยกันปลูกป่าทดแทน และดูแลสภาพแวดล้อมจะช่วยลดภัยทางธรรมชาติลงและรักษา สมดุลธรรมชาติได้	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (1.6)	8 (6.3)	35 (27.3)	83 (64.8)	4.55	0.68	มากที่สุด
5. คาดหวังว่าการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพจะช่วยให้การฟื้นฟูสภาพดิน ให้อุดมสมบูรณ์ได้	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (0.8)	3 (2.3)	36 (28.1)	88 (68.8)	4.65	0.57	มากที่สุด

ตารางที่ 19 (ต่อ)

(n = 128)

ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของเกษตรกรรุ่นใหม่	ระดับความคาดหวัง						\bar{X}	SD	ความหมาย
	ไม่ ปฏิบัติ	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
- ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ต่อ)									
6. คาดหวังว่าสภาพดินจะอุดมสมบูรณ์ และระบบนิเวศในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ด้วยความสามารถในการพัฒนาพื้นที่ของเกษตรกรรุ่นใหม่	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (0.8)	15 (11.7)	48 (37.5)	64 (50.0)	4.37	0.72	มากที่สุด
7. คาดหวังที่จะลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีลงเพื่อลดต้นทุนการผลิต	1 (0.8)	1 (0.8)	2 (1.6)	13 (10.2)	39 (30.5)	72 (56.3)	4.38	0.89	มากที่สุด
8. คาดหวังที่จะลดปริมาณการใช้สารฆ่าแมลงและเปลี่ยนมาใช้แมลงในธรรมชาติ เช่น ตัวห้ำ ตัวเบียน เป็นต้น	0 (0.0)	0 (0.0)	4 (3.1)	23 (18.0)	40 (31.3)	61 (47.7)	4.23	0.86	มากที่สุด
9. คาดหวังที่จะลดปริมาณการใช้สารฆ่าแมลง และเปลี่ยนมาใช้สารจากพืชบางชนิด เช่น สะเดา ไล่ด้ม เป็นต้น	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (0.8)	14 (10.9)	43 (33.6)	70 (54.7)	4.42	0.72	มากที่สุด
10. คาดหวังที่จะให้การผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ปลอดภัยต่อตนเอง รวมทั้งผู้บริโภค	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	5 (3.9)	29 (22.7)	94 (73.4)	4.70	0.54	มากที่สุด

ตารางที่ 19 (ต่อ)

(n = 128)

ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของเกษตรกรรุ่นใหม่	ระดับความคาดหวัง						\bar{X}	SD	ความหมาย
	ไม่ ปฏิบัติ	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
- ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ต่อ)									
11. คาดหวังที่จะให้ผลิตผลทางการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ได้ ผ่านการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารปลอดภัยหรือ มาตรฐานอื่นๆ จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง	1 (0.8)	1 (0.8)	1 (0.8)	17 (13.3)	30 (23.4)	78 (60.9)	4.41	0.90	มากที่สุด
ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวม							4.44	0.53	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในตารางที่ 19 มีรายละเอียดดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในตารางที่ 19 พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.44$) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่ 10 เกษตรกรรุ่นใหม่คาดหวังที่จะให้การผลิตทางการเกษตรของตนเองปลอดภัยต่อตนเองรวมทั้งผู้บริโภค มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.70$) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่ 8 เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคาดหวังที่จะลดปริมาณการใช้สารฆ่าแมลงและเปลี่ยนมาใช้แมลงในธรรมชาติ เช่น ตัวห้ำ ตัวเบียน เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.23$) อยู่ในระดับมากที่สุด

ดังนั้น จากการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ในตารางที่ 17 – 19 ผลการศึกษา พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ($\bar{X} = 4.06$) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่ 10 ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกษตรกรรุ่นใหม่คาดหวังที่จะให้การผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ปลอดภัยต่อตนเอง รวมทั้งผู้บริโภค มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.70$) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่ 10 ด้านการอบรม เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคาดหวังการอบรมคอมพิวเตอร์เพื่อการพัฒนาช่องทางการตลาดสินค้าเกษตรออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.48$) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 20 สรุปค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตร เพื่อฟุ้งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

(n = 128)

ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อฟุ้งตนเอง	\bar{X}	SD	ระดับความคาดหวัง
ด้านการอบรม	3.90	0.69	มาก
ด้านเศรษฐกิจ	3.93	0.63	มาก
ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.44	0.53	มากที่สุด
รวม	4.06	0.56	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อฟุ้งตนเอง ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในตารางที่ 20 มีรายละเอียดดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อฟุ้งตนเอง ในตารางที่ 20 ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อฟุ้งตนเองในภาพรวม ($\bar{X} = 4.06$) อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายด้าน เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อฟุ้งตนเอง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.44$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา มีความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อฟุ้งตนเอง ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.93$) และมีความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อฟุ้งตนเอง ด้านการอบรม ($\bar{X} = 3.90$) อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิดกับเกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวน 128 ราย ร่วมกับการสังเกตการณ์ในพื้นที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดอุดรดิตถ์ และการได้รับข้อมูลทางโทรศัพท์ การศึกษาครั้งนี้ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีความตั้งใจในการให้ข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกษตรกรรุ่นใหม่พบทั้งก่อนและหลังจากที่ได้รับพื้นที่ รวมทั้งข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ไว้อย่างมากมายและหลากหลาย และต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหา ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะที่เกษตรกรรุ่นใหม่ให้ข้อมูลไว้ ออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้ การเป็นสมาชิกกลุ่ม การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. แรงงานเกษตรในครัวเรือน ทุนที่ได้รับการสนับสนุน และปัญหาที่เกี่ยวกับตัวเกษตรกรรุ่นใหม่ นอกจากนี้ เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นในภาพรวมของการเริ่มทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.และการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองในอาชีพเกษตรกรรม รวมทั้งความคาดหวังด้านอื่นๆ ของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ปัญหาจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม

เกษตรกรรุ่นใหม่ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า หากเกษตรกรรุ่นใหม่มีการรวมกลุ่มกัน แต่ไม่ได้รวมกลุ่มอย่างเป็นทางการ เป็นการยากที่จะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนให้ความคิดเห็นว่าการสร้างทีมงานเป็นเรื่องยาก โดยเฉพาะการสร้างทีมงานในกลุ่มของผู้เข้าอบรมในโครงการฯ ที่มีทัศนคติแตกต่างกันมาก ไม่เข้าใจกัน ไม่รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ไม่ยึดมั่นในประชาธิปไตยและความสามัคคี ทำให้เกิดความขัดแย้ง การเอาัดเอาเปรียบ และเห็นแก่ตัว นอกจากนี้ การที่ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ น้อย ทำให้กลุ่มไม่เข้มแข็ง ไม่สามารถรวมกลุ่มได้อย่างมีพลัง อีกทั้งหากผู้นำกลุ่มขาดความรู้ทางการเกษตร ไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น ไม่เสียสละ จะส่งผลกระทบต่อการทำงานของทีมผู้นำกลุ่ม สำหรับบางพื้นที่เกษตรกรรุ่นใหม่มีความเห็นว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการชี้แจงและทำความเข้าใจกับเกษตรกรรุ่นใหม่ให้คิดและทำงานอย่างมีส่วนร่วม อีกทั้งการที่เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่ เนื่องจากมีบ้านเดิมอยู่นอกพื้นที่ จึงทำให้การทำงานรวมกลุ่มของเกษตรกรรุ่นใหม่ค่อนข้างเป็นไปได้ยาก โดยสังเกตจากการประชุมที่มีสมาชิกเข้าร่วมไม่พร้อมเพรียงกัน และมักจะรวมกลุ่มกันเฉพาะเมื่อต้องการกู้เงิน สมาชิกบางคนไม่สามารถกู้เงินจากกลุ่มเนื่องจากไม่ได้รับคัดเลือกจาก

สมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่ม นอกจากนี้ สมาชิกบางรายมีความเห็นว่ามีความไม่เป็นธรรมในการคัดเลือกสมาชิกกลุ่มในการจ่ายเงิน

ข้อเสนอแนะ

เกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนให้ข้อเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรลงตรวจพื้นที่บ้าง และควรมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกบุคคลเข้าอบรมจากความประพฤติส่วนบุคคล เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนหนึ่งมีความเห็นว่า ภาครัฐควรให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีการจดทะเบียนกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างเป็นทางการเพื่อให้มีการสนับสนุนงบประมาณในการตั้งกลุ่ม โดยสมาชิกกลุ่มควรมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ ดำเนินการขอรับการสนับสนุน ประสานกับหน่วยงานอื่นๆ ในจังหวัดที่พื้นที่ที่ได้รับตั้งอยู่ รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์หรือข้อตกลงต่างๆ ในการแบ่งผลประโยชน์ภายในกลุ่ม นอกจากนี้ เกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนให้ข้อเสนอแนะว่า สมาชิกภายในกลุ่มควรเปิดใจรับฟังความคิดเห็น ใช้แนวทางประชาธิปไตยในการตัดสินใจ และควรมีการประชุมเป็นประจำสัปดาห์ละครั้ง หรือเดือนละครั้ง มีการรักษาเวลาในการเข้าประชุม ตลอดจนสมาชิกในกลุ่มควรปรับแนวความคิดให้ไปในแนวทางเดียวกันเพื่อหาข้อยุติ โดยให้ความสำคัญกับการปลูกฝังจิตสำนึกให้มีความเสียสละต่อส่วนรวม มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่ม และการเลือกผู้นำกลุ่มที่เป็นคนดี เสียสละ มีความรับผิดชอบ และมีจิตสาธารณะ สำหรับในหลักสูตรการอบรมพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ควรมีการให้ความรู้เรื่องการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มมุมมองใหม่ๆ

2. ปัญหาจากการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร

เกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนให้ความคิดเห็นว่า มีช่วงเวลาว่างไม่ตรงกับรายการการเกษตรที่นำเสนอผ่านทางโทรทัศน์ ทำให้ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นประจำสม่ำเสมอ เกษตรกรรุ่นใหม่บางรายมีเวลาว่างน้อย ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำงาน และให้ความคิดเห็นว่า รายการโทรทัศน์ที่ให้ความรู้ทางการเกษตรมีน้อย มักเสนอเป็นช่วงเวลาสั้นๆ นอกจากนี้ในบางพื้นที่ที่ไม่มีไฟฟ้าใช้เป็นอุปสรรคในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. อยู่ห่างไกลชุมชนไม่สะดวกในการติดต่อ และการเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ต ประกอบกับในพื้นที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตเพื่อให้ข้อมูล บางรายให้ความเห็นว่า หากต้องการหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เกษตรกรรุ่นใหม่ต้องเดินทางเข้าไปในแหล่งชุมชน และการติดตั้งอินเทอร์เน็ตในบ้านต้องเสียค่าบริการรายเดือนสูง เป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่าย

ข้อเสนอแนะ

เกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนให้ข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานภาครัฐควรขยายไฟฟ้าในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน ควรเพิ่มช่องโทรทัศน์ที่มีรายการนำเสนอเรื่องราวทางการเกษตร เกษตรกรรุ่นใหม่บางรายเสนอแนะ เรื่องการมีอินเตอร์เน็ตให้บริการฟรีในพื้นที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียง และควรมีการรับ – ส่ง ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรในรูปแบบของเครือข่าย ระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่ด้วยกันเอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และบุคคลภายนอก

3. ปัญหาเรื่องพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.

เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่า พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ส่วนใหญ่ ขาดแคลนแหล่งน้ำ มีน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร ไม่มีฝายกักเก็บน้ำ สำหรับบางพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำ ก็ไม่สามารถนำน้ำมาใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจาก บางพื้นที่มีความลาดชันสูง แหล่งน้ำอยู่ในพื้นที่ระดับต่ำกว่ามาก บางพื้นที่ที่ได้รับอยู่ห่างไกลกับแหล่งน้ำ ไม่มีเครื่องสูบน้ำเนื่องจากมีราคาแพง หรือต้องต่อท่อส่งน้ำเป็นระยะทางไกลมาก บางพื้นที่ในช่วงฤดูฝน เกิดน้ำท่วม และน้ำขังเป็นเวลานาน ส่วนฤดูแล้งไม่มีน้ำใช้ ในพื้นที่บางแห่งมีความจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงพื้นที่ก่อนส่งมอบแก่เกษตรกรรุ่นใหม่ เช่น มีลักษณะของหินก้อนใหญ่ รากไม้ใหญ่ เป็นบริเวณกว้าง พื้นที่บางแห่งมีความลาดชันสูง ในบางพื้นที่มีการขุดหน้าดินไปทำเขื่อน รวมถึงบางพื้นที่เป็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม รกร้าง เกษตรกรรุ่นใหม่บางรายต้องปรับปรุงพื้นที่ด้วยตนเอง โดยทั่วไปเกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่มีทุนในการปรับปรุงพื้นที่ เนื่องจากต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในการจ้างแรงงาน ซึ่งต้องอาศัยแรงงานเครื่องจักรที่ใช้ น้ำมัน ตลอดจนค่าแรงงานปรับหน้าดิน รวมทั้งลักษณะทางกายภาพของดินบางแห่งเป็นดินลูกรัง ดินแข็ง แดกระแหง บางแห่งเป็นสภาพดินทรายไม่สามารถเก็บน้ำได้ ในบางจังหวัดเกษตรกรรุ่นใหม่ไม่สามารถเลือกพืชที่ปลูกได้ด้วยตัวเอง เนื่องจากต้องปลูกพืชตามนโยบายแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด ในบางพื้นที่เกษตรกรรายเก่ายังไม่ยอมออกจากพื้นที่เดิม โดยได้ให้เหตุผลว่าปลูกไผ่ไว้ ทำให้เกิดปัญหาพื้นที่ซ้ำซ้อนกับเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ย้ายเข้าไป รวมทั้งความไม่สะดวกของบางพื้นที่ที่ไม่มีไฟฟ้า และถนนที่ไม่สะดวกในการคมนาคมขนส่ง

นอกจากนี้จากภาวะน้ำท่วม ในช่วงวันที่ 14 – 20 ตุลาคม 2553 ที่ผ่านมาทำให้หลายพื้นที่ของประเทศไทยประสบกับสภาวะฝนตกหนักหนาแน่นเป็นบริเวณกว้าง จนก่อให้เกิดน้ำท่วมฉับพลัน และน้ำป่าไหลหลาก เกิดสถานการณ์น้ำท่วมครั้งรุนแรงเป็นประวัติการณ์ในรอบ 40 ปี หลายพื้นที่มี

น้ำท่วมสูงต่อเนื่อง เป็นเวลานานสร้างความเสียหายต่อชีวิตทรัพย์สินและพื้นที่การเกษตร เกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนประสบกับภัยทางธรรมชาติดังกล่าว ทำให้การเพาะปลูกเสียหาย

ข้อเสนอแนะ

เกษตรกรรุ่นใหม่คาดหวังให้ ส.ป.ก. ช่วยเหลือและดำเนินการในเรื่องของความพร้อมของสาธารณูปโภค แหล่งน้ำ น้ำประปา ไฟฟ้า ควรมีการจัดเตรียมพื้นที่ให้พร้อมก่อนให้เกษตรกรเข้าพื้นที่ สำหรับในพื้นที่ที่น้ำท่วม เกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนให้เสนอแนะว่าควรมีการขุดคลองให้ลึกและกว้าง เพื่อป้องกันน้ำท่วม เกษตรกรรุ่นใหม่ควรได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐในการปรับปรุงพื้นที่ เช่น การขุดบ่อ ขุดสระน้ำ พัฒนาแหล่งน้ำให้กับเกษตรกร มีคลองส่งน้ำไปยังแปลงเกษตรกร เนื่องจาก เกษตรกรไม่มีเงินทุนและเครื่องจักรกลทางการเกษตรในการพัฒนาแหล่งน้ำด้วยตนเอง บางส่วนมีข้อเสนอแนะว่า ควรให้เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถเลือกพืชที่ปลูกได้ด้วยตัวเอง เนื่องจากความถนัด ความชอบ การปลูกพืชแต่ละชนิด ของแต่ละคนแตกต่างกัน เกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนมีข้อเสนอแนะว่าภาครัฐควรจัดสรรที่ดินให้เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นแปลงใหญ่ และจัดให้เกษตรกรรุ่นใหม่ทำงานในพื้นที่เดียวกัน เพื่อช่วยกันทำเกษตรจะทำให้เห็นภาพของการพัฒนาได้ดีและชัดเจนกว่า เกษตรกรรุ่นใหม่บางรายต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยแก้ปัญหาเรื่องเกษตรกรรายเก่าที่ไม่ยอมออกจากพื้นที่อย่างเร่งด่วนรวมถึงต้องการให้หน่วยงานภาครัฐดูแลคนที่ไม่มีที่ดินจริงๆ และ ส.ป.ก. ควรให้โอกาสเกษตรกรรุ่นใหม่ได้ปรับปรุงพื้นที่อย่างค่อยเป็นค่อยไปตามความจำเป็นที่แท้จริงของเกษตรกรแต่ละราย เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่เกษตรกรได้รับมีลักษณะปัญหาแตกต่างกัน การทำการเกษตรจึงต้องใช้เวลาเรียนรู้ ปรับปรุง และพัฒนา โดยขึ้นกับวุฒิภาวะและประสบการณ์ของแต่ละคน จึงควรให้เกษตรกรรุ่นใหม่ได้มีรายได้สักระยะหนึ่งก่อนก่อนพิจารณาคัดเลือกบุคคลตามเงื่อนไขในระยะเวลา 2 ปีที่จะให้ที่ดินทำกินอย่างถาวรต่อไป

4. ปัญหาเรื่องแรงงานเกษตรในครัวเรือน

เกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนที่เป็น โสด อยู่คนเดียว หย่าร้าง หรือแยกกันอยู่ มีความคิดเห็นว่าการที่มีแรงงานน้อยเพียงคนเดียว การทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จึงทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปและทำอะไรได้ไม่มากนัก บางรายต้องดูแลบิดามารดาที่อยู่ภูมิลำเนา ซึ่งตั้งอยู่คนละแห่ง คนละจังหวัดกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เกษตรกรรุ่นใหม่บางรายจึงต้องเดินทางไปมาระหว่างสองสถานที่ นอกจากนี้ เกษตรกรรุ่นใหม่บางครอบครัวมีบิดามารดาอายุมาก บางครอบครัวสมาชิกคนอื่นๆ ต้องออกไปหางานทำที่อื่น เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว และบางครอบครัวสมาชิกในครัวเรือน

ที่อยู่ในวัยรุ่นไม่ชอบ และไม่สนใจทำการเกษตร จึงไม่ได้มาช่วยทำการเกษตรในพื้นที่ รวมทั้งสมาชิกในครัวเรือนนิยมทำงานนอกพื้นที่ เพราะได้รับค่าจ้างแรงงานสูง 200 – 250 บาทต่อวัน ส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวต้องการทำงานนอกพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.มากกว่า และการไม่มีที่พักอาศัยในพื้นที่ที่ได้รับทำให้ไม่สะดวกในการทำงาน นอกจากนี้ เกษตรกรรุ่นใหม่บางราย กล่าวว่าในปัจจุบันหากรุ่นใหม่ที่สนใจอาชีพเกษตรกรรมจริงน้อย คนส่วนใหญ่ชอบประกอบอาชีพที่ง่าย ๆ ไม่ต้องใช้แรงกาย และไม่นิยมให้สมาชิกในครัวเรือนทำอาชีพเกษตรกรรม

ข้อเสนอแนะ

เกษตรกรรุ่นใหม่บางรายมีข้อเสนอแนะว่า รัฐบาลควรณรงค์ให้เด็ก เยาวชน โดยเฉพาะในสถานศึกษามีจิตสำนึกที่ดี ให้ตระหนักถึงคุณค่าและรักอาชีพเกษตรซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษที่มีความสำคัญ ควรสนับสนุนให้คนทำอาชีพเกษตรเพราะเป็นอาชีพที่สำคัญไม่ใช่ทำการเกษตรเพราะไม่มีทางเลือก และเป็นอาชีพที่คนส่วนใหญ่มีค่านิยมว่า จน เหน้อย ทรากคร่ำ มีรายได้ต่ำ และไม่มีทางไป จึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี เกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดเกษตรกรลงพื้นที่เป็นกลุ่ม จะได้ช่วยกันทำงานมีแรงงานเพิ่มขึ้นรวมถึงควรให้การสนับสนุนเงินลงทุนสำหรับการสร้างที่อยู่อาศัย

5. ปัญหาเกี่ยวกับทุนที่ได้การสนับสนุน

เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า การที่เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นบุคคลว่างงาน ไม่มีงานทำ ไม่มีเงินส่วนตัว ไม่มีเงินออม ขาดแคลนเครื่องมือ และอุปกรณ์ในการทำการเกษตร ทำให้มีข้อจำกัดในการลงทุนและบริหารจัดการในการทำการเกษตรช่วงเริ่มต้น ประกอบกับ เงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เป็นค่าเบี้ยเลี้ยง 100 บาท/วัน จำนวน 3 เดือนไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายประจำวัน เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับค่าใช้จ่ายส่วนนี้เป็นรายเดือน เดือนละ 3,000 บาท ไม่ได้รับเป็นเงินก้อน บางส่วนมีความเห็นว่าการเบิกจ่ายเงินมีความล่าช้ามาก ไม่ทันกับการเพาะปลูกของเกษตรกร และในบางจังหวัดเกษตรกรรุ่นใหม่ต้องเข้าไปปรับปรุงพื้นที่ด้วยตนเองก่อน จึงจะได้รับเบี้ยเลี้ยงดังกล่าว รวมทั้งในบางพื้นที่เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับทุนในรูปของปัจจัยการผลิต ซึ่งไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรรุ่นใหม่ และความจำเป็นในพื้นที่ บางพื้นที่ได้รับเมล็ดพันธุ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่มีราคาแพงกว่าคุณภาพ บางพื้นที่ได้รับวัสดุ อุปกรณ์ และพืชสำหรับปลูกเหมือนกัน โดยบางจังหวัดได้ดำเนินการจัดซื้อไว้ให้แล้ว เกษตรกรรุ่นใหม่ไม่สามารถนำเงินไปซื้อปัจจัยการผลิตเอง อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนมองต่างมุม

และมีความคิดเห็นว่าเป็นโชคดีของเกษตรกรที่ได้ร่วมโครงการนี้ และเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ที่ได้รับเงินสนับสนุน และปัจจัยการผลิตบางส่วนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพราะตั้งแต่เกิดมายังไม่เคยมีที่ดินเป็นของตนเอง

นอกจากนี้ จากภาวะน้ำท่วมในช่วงที่ผ่านมาเกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนประสบกับภัยทางธรรมชาติดังกล่าว ทำให้การเพาะปลูกเสียหาย เกษตรกรรุ่นใหม่บางรายไม่ได้แจ้งขึ้นทะเบียนพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงไม่ได้รับเงินช่วยเหลือจากทางรัฐบาล ในช่วงเวลาที่เกิดอุทกภัยและระหว่างรอให้ระดับน้ำลดลง เกษตรกรรุ่นใหม่ไม่สามารถทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับได้ บางรายต้องไปประกอบอาชีพอื่นทั้งในและนอกภาคการเกษตร เพื่อให้มีรายได้เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายของครอบครัวที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน และมีเงินลงทุนใหม่ในภาคการเกษตร สำหรับบางพื้นที่เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับสินเชื่อในระบบประกันกลุ่ม ทำให้มีเงินลงทุน แต่ได้พบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับข้อตกลงในการจ่ายดอกเบี้ยร้อยละ 2 บาท/เดือน ซึ่งเป็นเงื่อนไขภายในกลุ่ม แต่สำหรับบางจังหวัดเกษตรกรรุ่นใหม่ให้ความเห็นว่า ยังไม่สามารถหาแหล่งสินเชื่อและสามารถกู้ยืมจาก ธกส. ได้ เนื่องจากยังไม่ได้รับเอกสารอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ (ส.ป.ก. 4-01) เพื่อใช้ในการขอรับการสนับสนุนเงินกู้จากสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

เกษตรกรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็น ส.ป.ก. ควรให้เงินทุนสนับสนุนเป็นก้อน ควรมีการประเมินการให้ทุนในส่วนของการใช้จ่าย เรื่องค่าเตรียมการ เพราะบางจังหวัดเกษตรกรรุ่นใหม่ต้องปรับพื้นที่ด้วยตนเอง รวมทั้ง ค่าเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย แรงงาน การสร้างที่อยู่อาศัย ฯลฯ ภาครัฐควรให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในระยะเวลา 2 ปีแรก เกษตรกรรุ่นใหม่ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การดูแลอย่างเหมาะสมมากขึ้น รวมทั้งให้การสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ วงเงินให้กู้ยืมอย่างน้อยประมาณ 50,000 บาท โดยมีระยะเวลาผ่อนชำระคืนเป็นระยะยาว และสนับสนุนเงินทุน ตลอดจนปัจจัยการผลิตเป็นรายบุคคล และทุนที่เกษตรกรรุ่นใหม่ ต้องการให้ทางภาครัฐสนับสนุน คือ ที่อยู่อาศัยชั่วคราว สาธารณูปโภค เช่น แหล่งน้ำ ระบบน้ำ น้ำประปา ไฟฟ้า ถนน รวมถึง เครื่องจักรกลทางการเกษตร เครื่องสูบน้ำ เป็นต้น ซึ่งเกษตรกรรุ่นใหม่ไม่สามารถจัดการในทุนส่วนนี้ เนื่องจากมีต้นทุนสูงเกินกำลังที่เกษตรกรจะดำเนินการแก้ไขได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ เกษตรกรรุ่นใหม่เสนอให้มีการจัดตั้งกองทุนเฉพาะกิจเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร มีการลงพื้นที่ทำงานเป็นกลุ่ม ควรให้เกษตรกรรุ่นใหม่แต่ละคนนำเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. มารวมกัน เพื่อซื้อวัสดุ อุปกรณ์ได้ในราคาถูก มีเงินบางส่วนเหลือพอซื้อสิ่งจำเป็นอย่างอื่นได้ สำหรับบางจังหวัดเกษตรกรรุ่นใหม่ต้องการเป็นผู้ซื้อ

วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเอง เพื่อจะได้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรรุ่นใหม่แต่ละราย หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีศูนย์ให้บริการยืมเครื่องมือ อุปกรณ์ทางการเกษตรในพื้นที่ รวมทั้งเกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนมีความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณาเลือกบุคคลที่มีความตั้งใจจริงในการทำการเกษตร และควรมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการทำงานของราชการให้มุ่งเน้นผลประโยชน์ของส่วนรวมและประชาชนเป็นหลัก

6. ปัญหาเกี่ยวกับตัวเกษตรกรรุ่นใหม่

เกษตรกรรุ่นใหม่ บางรายอาจมีอายุน้อย สุขภาพไม่ดี ประสบอุบัติเหตุ ไม่สามารถแบกรับของหนักได้ และบางรายไม่มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร ทำให้ต้องใช้เวลาลองผิดลองถูกในการปฏิบัติในพื้นที่ บางรายรู้สึกไม่ปลอดภัยที่ต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับเพียงลำพัง เกษตรกรรุ่นใหม่บางรายได้รับพื้นที่จังหวัดหนึ่ง แต่ทำงานนอกภาคการเกษตรอีกจังหวัดหนึ่ง บางรายมีระยะเวลาในการทำการเกษตรจำกัด วันละ 4 ชั่วโมง (ช่วงเช้า 05.00 – 07.00 น. และช่วงเย็น 17.00 – 19.00 น.) เนื่องจากต้องทำงานอย่างอื่นนอกภาคการเกษตรหรือรับจ้างทำเกษตรในพื้นที่อื่น

ข้อเสนอแนะ

เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคิดเห็นว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ควรมีใจรักในการทำการเกษตร มีความขยัน อดทน ตั้งใจ ประหยัด รักธรรมชาติ โดยใช้แรงบันดาลใจจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และไม่หลีกเลี่ยงงานหนัก นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ควรให้คำแนะนำ พุดคุย แลกเปลี่ยนกับเกษตรกรรุ่นใหม่แบบเป็นกันเองอย่างสม่ำเสมอ

จากปัญหาและข้อเสนอแนะทั้ง 6 ด้าน เกษตรกรรุ่นใหม่มีความเห็นในภาพรวมของการเริ่มทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองในอาชีพเกษตรกรรมที่ผู้วิจัยได้ค้นพบจากแบบสอบถาม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ขาดแคลนทุนส่วนตัวในการสร้างที่อยู่อาศัย และขาดแคลนเงินทุนในการปรับพื้นที่ให้เหมาะสมก่อนทำการเกษตร รวมถึงการขาดโอกาสเข้าสู่แหล่งทุนดอกเบี้ยต่ำ ดังนั้น หากเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีเงินทุนส่วนตัวจำกัด หรือได้รับเงินทุนจาก ส.ป.ก. ไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร และต้องปรับพื้นที่เอง ถือว่าค่าใช้จ่ายส่วนนี้เป็นค่าใช้จ่ายจำนวนมากสำหรับผู้เริ่มทำการเกษตร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรวางแผนให้การสนับสนุนงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับในพื้นที่ที่ได้จัดให้ ตลอดจนสร้างที่พักอาศัยชั่วคราวให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่

นอกจากข้อจำกัดในเรื่องของเงินทุนที่ได้กล่าวข้างต้น เกษตรกรรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับปัญหาในเรื่องของความไม่พร้อมของพื้นที่ที่ได้รับ เช่น การไม่พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคอย่างเหมาะสม โดยส่วนใหญ่กล่าวว่าพื้นที่บางแห่งขาดแคลนแหล่งน้ำ น้ำประปา ไฟฟ้า ถนนไม่สะดวกในการคมนาคมขนส่ง บางส่วนมีความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ควรให้ความสำคัญและเตรียมแก้ไขสภาพปัญหาที่แท้จริงในพื้นที่ก่อนมอบให้แก่เกษตรกร โดยสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสม เพราะการจัดการโครงสร้างพื้นฐานในการทำการเกษตรเป็นสิ่งที่เกี่วข้องถึงความสามารถของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่จะเริ่มต้นทำการเกษตร สำหรับพื้นที่ที่ไม่พร้อม โดยเฉพาะในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินส่วนใหญ่ ที่มีสภาพโคดเคี้ยว ห่างไกล หมู่บ้านและชุมชนมาก พื้นที่ที่ได้รับมีสภาพดินที่ไม่เหมาะสมกับการเพาะปลูก พื้นดินเป็นหิน ดินลูกรัง ดินทรายไม่สามารถกักเก็บน้ำ มีก้อนหินใหญ่รวมทั้งรากไม้ขนาดใหญ่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายออกได้ด้วยแรงงานคน ในบางจังหวัดเกษตรกรรุ่นใหม่ประสบปัญหาพื้นที่ไม่มีทางเข้าออก เป็นพื้นที่ตาบอด พื้นที่ที่ได้รับเป็นแหล่งน้ำมากกว่าพื้นดิน 2 ใน 3 ส่วน พื้นที่เป็นถนนสาธารณะเดิม พื้นที่ที่มีความลาดชันสูงมาก และเป็นสภาพป่าเสื่อมโทรม อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่บางรายยอมลงทุนปรับพื้นที่ด้วยตนเอง โดยมีค่าใช้จ่ายสูงทำให้มีภาระหนี้สินตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ความยากลำบากในการเริ่มต้นทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่บางรายในช่วงแรกๆ ที่เข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เกษตรกรรุ่นใหม่ต้องอาศัยเดินที่นอน เพราะไม่มีที่อยู่อาศัยชั่วคราวไว้ในพื้นที่ที่ได้รับ ไม่มีความไม่ปลอดภัยสำหรับเกษตรกรผู้หญิง และไม่สะดวกในเรื่องห้องน้ำ ห้องส้วม รวมทั้งมีข้อจำกัดในการติดต่อขอติดตั้งไฟฟ้า เนื่องจากไม่มีบ้านเลขที่ ไม่มีเอกสารสิทธิรับรองการขอบ้านเลขที่ ทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่ต้องทำการต่อสายไฟจากที่อื่นด้วยตนเอง ซึ่งมีความเสี่ยงจากอันตรายกระแสไฟฟ้าลัดวงจร แต่เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีความอดทนต่อความยากลำบากและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้เผชิญโดยไม่ได้ท้อถอยแต่อย่างใด

สำหรับในพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า มีปัญหาในการจัดการนำน้ำมาใช้ให้ได้ทั่วถึงและเพียงพอในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เพราะพื้นที่ของเกษตรกรรุ่นใหม่บางรายอยู่ไกลแหล่งน้ำมาก และในฤดูร้อน เกษตรกรรุ่นใหม่ในทุกพื้นที่ประสบปัญหาเดียวกัน คือ น้ำในแหล่งน้ำในพื้นที่ที่ได้รับแห้งขอดไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ ในขณะที่บางพื้นที่การใช้น้ำต้องอาศัยจากในหมู่บ้านใกล้เคียง โดยรอจังหวะที่ในหมู่บ้านต้นน้ำจะปล่อยน้ำ ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นเวลากลางคืน ทำให้พื้นที่ที่อยู่ปลายน้ำไม่ได้รับน้ำ เพราะน้ำหมดก่อน หรือจากการปิดวาล์วน้ำในหมู่บ้าน เพื่อลดการใช้ทรัพยากร ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนเรื่องการขุดแหล่งน้ำขนาดเล็ก เช่น

สระ คลอง บ่อ ฝาย บ่อบาดาล ฯลฯ ซึ่งเป็นการลงทุนเพื่อให้เกิดผลที่ดีต่ออาชีพเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถทำการเกษตรในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ เกษตรกรรุ่นใหม่เผชิญปัญหาปัจจัยเสี่ยงเรื่องภัยธรรมชาติ โรคและแมลง ราคาปัจจัยการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น ที่ไม่สามารถควบคุมได้ และเกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนมีภาวะหนี้สินก่อนทำการเกษตรในพื้นที่ จึงส่งผลให้เกษตรกรรุ่นใหม่ต้องประกอบอาชีพอื่นๆ ทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคการเกษตรควบคู่กันทำให้ส่งผลกระทบต่อระยะเวลาในการทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. อย่างเต็มเวลาให้เปลี่ยนแปลงไป

จากสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพรวมของการเริ่มทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองในอาชีพเกษตรกร ทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคาดหวังที่จะเห็นการพัฒนาโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และการแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ โดยผู้วิจัยได้สรุปข้อคิดเห็นของเกษตรกรรุ่นใหม่เกี่ยวกับความคาดหวังที่ได้ให้ไว้ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

เกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนต้องการให้มีการคัดเลือกบุคคลเข้ารับการอบรมในโครงการฯ และเข้าพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. โดยคำนึงถึงเรื่องของพฤติกรรม เช่น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว มีความเสียสละ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย ให้ความร่วมมือกับกลุ่ม และคัดคนที่ต้องการเฉพาะที่ดินออกดูแลผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินให้เข้าทำประโยชน์ แต่ไม่ได้เข้ามาทำประโยชน์ในพื้นที่ให้เข้มงวดมากขึ้น แนะนำให้เพิ่มระยะเวลา การอบรมเน้นการปฏิบัติจริง เป็นเวลา 6 เดือน และมีการประเมินผลความสามารถในการทำเกษตรเป็นรายบุคคล

ในขณะเดียวกัน เกษตรกรรุ่นใหม่คาดหวังให้มีวิทยากรทางการเกษตร หรือปราชญ์เกษตรเข้ามาให้ความรู้ในพื้นที่เดือนละครั้ง โดยมีผู้นำด้านการเกษตรอยู่ในพื้นที่ มีการศึกษาฐานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ คาดหวังให้หน่วยงานภาครัฐจัดหาอาชีพเสริมให้ นอกเหนือจากการทำการเกษตร มีการจัดหาเทคโนโลยีทางการเกษตรเข้ามาช่วยปรับปรุงพื้นที่ เกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนสนใจในการทำเกษตรอินทรีย์ ผักกางมุ้ง ผักเพื่อสุขภาพ มีความคาดหวังให้มีตลาดรองรับ และคาดหวังให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนการรวมกลุ่มในรูปแบบของสหกรณ์ จัดเกษตรกรรุ่นใหม่ลงพื้นที่เป็นกลุ่ม เพื่อช่วยกันทำงานให้ได้ผลงานที่ดีมากขึ้น คาดหวังให้ได้รับการรับรองจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการขึ้นทะเบียนกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อให้สามารถรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ ซึ่งจะลดปัญหาการมีภาระหนี้สินได้ รวมทั้งมีความ

คาดหวังในเรื่องของการเสริมสร้างหลักประกันรายได้และสวัสดิการสังคมของเกษตรกรรุ่นใหม่อย่าง เป็นรูปธรรม คาดหวังให้ภาครัฐดูแล ไม่ปล่อยให้เกษตรกรเผชิญปัญหาที่เกินกำลังแก้ไขด้วยตนเอง คาดหวังว่าเกษตรกรรุ่นใหม่จะได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ด้วยความเท่าเทียมกัน และเกษตรกร รุ่นใหม่ในรุ่นเดียวกันได้ให้กำลังใจเกษตรกรรุ่นใหม่ทุกคน ให้มีความอดทน ต่อสู้ ไม่ท้อ ตั้งใจ ทำงาน มีความเชื่อมั่นต่อการทำเกษตรผสมผสานในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. สามารถอยู่อาศัยใน พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ได้ โดยอาศัยการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหา และให้เกษตรกรรุ่นใหม่คิดว่าการ ได้รับพื้นที่จาก ส.ป.ก. ถือเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีความมุ่งมั่นที่จะใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจ พอเพียงด้วยผืนดินที่มีอยู่

สำหรับในบางพื้นที่ที่มีความพร้อมอยู่แล้ว เกษตรกรรุ่นใหม่มีความเห็นว่าควรให้ความสำคัญ ในประเด็นเงินทุน ปัจจัยการผลิต เครื่องจักรกลทางการเกษตร เกษตรกรรุ่นใหม่หลายราย กล่าวว่า ตนเองไม่ได้ต้องการความสะดวกสบายเพราะความสะดวกสบายสามารถพัฒนาต่อยอดได้จาก อาชีพเกษตรกรรม แต่สิ่งที่ต้องการและมีความจำเป็นลำดับแรกในการทำอาชีพเกษตรกรรม คือ ปัจจัยพื้นฐานที่อาชีพเกษตรกรรมควรพึงมี โดยภาครัฐควรให้การดูแลเอาใจใส่ตามที่ได้ให้คำมั่น สัญญาไว้กับเกษตรกรรุ่นใหม่เมื่อชี้แจงโครงการฯ เพราะหากเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ผ่านมาการอบรมแล้ว ไม่สามารถทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับได้ หมายถึง ต้องมีการอบรมเกษตรกรรุ่นอื่นๆ เข้ามา ทดแทน และจะเกิดปัญหาเดิมซ้ำๆต่อไป หน่วยงานภาครัฐจึงควรเริ่มต้นโครงการฯ ด้วยการ เตรียมพร้อมให้เหมาะสมมากขึ้น มีความจริงใจในการช่วยเหลือแรงงานคืนถิ่นอย่างแท้จริง เพราะ เกษตรกรรุ่นใหม่ที่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ ต่างมีความคาดหวังเหมือนกับหน่วยงานที่ รับผิดชอบในเรื่องของการพึ่งพาตนเองได้ด้วยอาชีพเกษตรกรรมและต้องการสืบทอดอาชีพของ บรรพบุรุษให้ยั่งยืนต่อไป

เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งแก้ไขปัญหาก่ เกิดขึ้นในทุกพื้นที่อย่างเร่งด่วน ทันการณ์ ทันเวลา โดยเกษตรกรรุ่นใหม่มีความมั่นใจว่า หาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเตรียมระบบสาธารณูปโภคที่เหมาะสมมากขึ้นกว่าเดิม เกษตรกรรุ่นใหม่จะ สามารถทำการเกษตรในรูปแบบต่างๆ สำหรับบริโภคและเหลือขาย มีรายได้เพียงพอที่จะเลี้ยง ตัวเองและครอบครัวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้

ในท้ายที่สุดเกษตรกรรุ่นใหม่คาดหวังเรื่องการได้รับหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ (ส.ป.ก. 4 – 01) ในระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้ 2 ปี และมีรายได้เพียงพอเลี้ยงตนเองและครอบครัว มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นชุมชนเข้มแข็ง เป็นต้นแบบสำหรับถ่ายทอดองค์ความรู้ สามารถทำเป็น

สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ และต้องการเห็นภาพภาคการเกษตรในพื้นที่สมบูรณ์มากขึ้น เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่อยู่อย่างมีความหวังที่จะให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เข้ามาคูแลชีวิตความเป็นอยู่เกษตรกรรุ่นใหม่โดยเป็นพี่เลี้ยงสักระยะหนึ่ง อย่างน้อย 6–12 เดือนแรกก่อน หลังจากนั้น เกษตรกรรุ่นใหม่มีความมั่นใจว่าจะสามารถพึ่งตนเองได้ โดยเฉพาะเกษตรกรรุ่นใหม่ให้ความเห็นว่า ภาครัฐควรคิดอย่างยั่งยืนว่า เมื่อเกษตรกรอยู่ได้ ชุมชนพึ่งตนเองได้ ประเทศไทยก็พึ่งตนเองในเรื่องของการเกษตรได้เช่นกัน และในขณะเดียวกันเกษตรกรรุ่นใหม่เองต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ โดยมีความขยัน อดทน คิด แก้ไข วางแผน และรับมือกับปัญหาต่างๆ ที่สามารถเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาและเกษตรกรรุ่นใหม่ต้องการเห็นคุณค่าของอาชีพเกษตรกรรมอย่างแท้จริง

ส่วนที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ในการวิเคราะห์ทดสอบหาตัวแปรอิสระที่มีผลต่อตัวแปรตาม ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ได้กำหนดข้อตกลงและมีขั้นตอนดังนี้

1. ตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ เป็นตัวแปรที่มีระดับการวัด ประเภทอันตรภาคชั้น (Interval Scale) ขึ้นไป หากตัวแปรอิสระมีระดับการวัดที่ต่ำกว่าประเภทดังกล่าว ต้องแปลงเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) โดยทำการสร้างตัวแปรหุ่นที่ละตัว ด้วยวิธีลงรหัส 0 และ 1 (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2550) จึงได้กำหนดตัวแปรอิสระต่างๆ ที่นำมาทดสอบ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 21 ระดับการวัดของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ตัวแปร	ระดับการวัด
1. เพศ (n_sex)	นามบัญญัติ (Nominal Scale) ทำเป็นตัวแปรหุ่น โดยกำหนดให้ - เพศชาย = 0, เพศหญิง = 1
2. อายุ (age)	อัตราส่วน (Ratio Scale)
3. สถานภาพการสมรส (st1)	นามบัญญัติ (Nominal Scale) ทำเป็นตัวแปรหุ่น โดยกำหนดให้

ตารางที่ 21 (ต่อ)

ตัวแปร	ระดับการวัด
	- โสด และเลือกข้ออื่นๆ = 0, สมรส = 1
4. ระดับการศึกษาสูงสุด (ed)	นามบัญญัติ (Nominal Scale) ทำเป็นตัวแปรหุ่น โดยกำหนดให้ - การศึกษาภาคบังคับ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 12 ปี = 0, การศึกษามากกว่า 12 ปี = 1
5. ประสบการณ์ในการทำการเกษตร	อัตราส่วน (Ratio Scale)
5.1 ประสบการณ์ในการทำการเกษตร ก่อนเข้าพื้นที่ ส.ป.ก. (ปี) (experi_y)	
5.2 ประสบการณ์ในการทำการเกษตร ในพื้นที่ ส.ป.ก. (เดือน) (experi_m)	
6. รูปแบบการทำการเกษตร (n_format)	นามบัญญัติ (Nominal Scale) ทำเป็นตัวแปรหุ่น โดยกำหนดให้ - เกษตรผสมผสาน = 0, เกษตรเชิงเดี่ยว = 1
7. รายได้	นามบัญญัติ (Nominal Scale) ทำเป็นตัวแปรหุ่น โดยกำหนดให้
7.1 รายได้ภาคการเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. ในปี 2553 ที่ผ่านมา (inc1)	- ยังไม่มีรายได้ = 0, มีรายได้ = 1
7.2 รายได้ภาคการเกษตรนอกพื้นที่ ส.ป.ก. ในปี 2553 ที่ผ่านมา (inc2)	- ไม่มีรายได้ = 0, มีรายได้ = 1
7.3 รายได้นอกภาคการเกษตรในปี 2553 ที่ผ่านมา (inc3)	- ไม่มีรายได้ = 0, มีรายได้ = 1

ตารางที่ 21 (ต่อ)

ตัวแปร	ระดับการวัด
8. สภาพหนี้สิน (db)	นามบัญญัติ (Nominal Scale) ทำเป็นตัวแปรหุ่น โดยกำหนดให้ - ไม่มีหนี้สิน = 0, มีหนี้สิน = 1
9. จำนวนการเป็นสมาชิกกลุ่ม	อัตราส่วน (Ratio Scale)
10. ความคิดเห็นในการเป็นสมาชิกกลุ่ม (I_group)	อันดับภาคชั้น (Interval Scale) เป็นค่าคะแนน
11. การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร (I_news)	อันดับภาคชั้น (Interval Scale) เป็นค่าคะแนน
12. พื้นที่ถือครองทางการเกษตร (ไร่)	อันดับภาคชั้น (Interval Scale)
12.1 พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. (ไร่) (area_s)	
12.2 พื้นที่ของตนเองที่ไม่ใช่พื้นที่ที่ ได้รับจาก ส.ป.ก.(ไร่) (area_ns)	
12.3 พื้นที่ที่เช่าจากบุคคลอื่น (area_r)	
13. ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. (I_area)	อันดับภาคชั้น (Interval Scale) เป็นค่าคะแนน
14. จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน (n_labor)	อัตราส่วน (Ratio Scale)

ตารางที่ 21 (ต่อ)

ตัวแปร	ระดับการวัด
15. จำนวนการจ้างแรงงานเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. (n_employ)	อัตราส่วน (Ratio Scale)
16. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงงานเกษตร ในครัวเรือน (l_employ)	อันตรภาคชั้น (Interval Scale) เป็นค่าคะแนน
17. จำนวนเงินทุนส่วนตัว (money_p)	อัตราส่วน (Ratio Scale)
18. จำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. (money_s)	อัตราส่วน (Ratio Scale)
19. ความคิดเห็นเกี่ยวกับทุนที่ได้รับการ สนับสนุน (l_cap)	อันตรภาคชั้น (Interval Scale) เป็นค่าคะแนน
20. ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการ เกษตรเพื่อพึ่งตนเอง (l_knowle)	อันตรภาคชั้น (Interval Scale) เป็นค่าคะแนน
21. การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนสู่การ เกษตรยั่งยืน (l_change)	อันตรภาคชั้น (Interval Scale) เป็นค่าคะแนน
22. การใช้เทคนิคการเกษตร (l_techni)	อันตรภาคชั้น (Interval Scale) เป็นค่าคะแนน
23. ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตร เพื่อพึ่งตนเอง (l_texpec)	อันตรภาคชั้น (Interval Scale) เป็นค่าคะแนน
24. ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตร เพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอบรม (l_expett)	อันตรภาคชั้น (Interval Scale) เป็นค่าคะแนน

ตารางที่ 21 (ต่อ)

ตัวแปร	ระดับการวัด
25. ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตร เพื่อพึ่งตนเอง ด้านเศรษฐกิจ (l_expete)	อันตรภาคชั้น (Interval Scale) เป็นค่าคะแนน
26. ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตร เพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (l_expets)	อันตรภาคชั้น (Interval Scale) เป็นค่าคะแนน

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ และอักษรย่อของแต่ละตัวแปรในการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. n_sex	แทน	เพศ
2. age	แทน	อายุ
3. st1	แทน	สถานภาพการสมรส
4. ed	แทน	ระดับการศึกษาสูงสุด
5. experi_y	แทน	ประสบการณ์ในการทำการเกษตรก่อนเข้าพื้นที่ ส.ป.ก. (ปี)
6. experi_m	แทน	ประสบการณ์ในการทำการเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. (เดือน)
7. n_format	แทน	รูปแบบการทำการเกษตร
8. inc1	แทน	รายได้ภาคการเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก.
9. inc1	แทน	รายได้ภาคการเกษตรนอกพื้นที่ ส.ป.ก.
10. inc3	แทน	รายได้นอกภาคการเกษตร
11. db	แทน	สภาพหนี้สิน
12. gr	แทน	จำนวนการเป็นสมาชิกกลุ่ม
13. l_group	แทน	ความคิดเห็นในการเป็นสมาชิกกลุ่ม
14. l_news	แทน	การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร
15. area_s	แทน	จำนวนพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. (ไร่)
16. area_ns	แทน	จำนวนพื้นที่ของตนเองที่ไม่ใช่พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. (ไร่)
17. area_r	แทน	พื้นที่ที่เช่าจากบุคคลอื่น

18.	l_{area}	แทน	ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.
19.	n_{labor}	แทน	จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน
20.	n_{employ}	แทน	จำนวนการจ้างแรงงานเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก.
21.	l_{employ}	แทน	ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงงานเกษตรในครัวเรือน
22.	$money_p$	แทน	จำนวนเงินทุนส่วนตัว
23.	$money_s$	แทน	จำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก.
24.	l_{cap}	แทน	ความคิดเห็นเกี่ยวกับทุนที่ได้รับการสนับสนุน
25.	l_{knowle}	แทน	ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง
26.	l_{change}	แทน	การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนสู่การเกษตรยั่งยืน
27.	l_{techni}	แทน	การใช้เทคนิคการเกษตร
28.	l_{texpec}	แทน	ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง
29.	l_{expett}	แทน	ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอบรม
30.	l_{expete}	แทน	ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านเศรษฐกิจ
31.	l_{expets}	แทน	ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
32.	Sig	แทน	ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ
33.	R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์หุ
34.	R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์
35.	R^2_{Adj}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เมื่อปรับแล้ว
36.	Beta	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ ในรูปคะแนนมาตรฐาน
37.	t	แทน	ค่าสถิติ t – test ของสมการพยากรณ์
38.	F Overall	แทน	ค่าสถิติ F – test ของสมการพยากรณ์
39.	b	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ ในรูปคะแนนดิบ
40.	a	แทน	ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์
41.	SE_b	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของ b

สรุปการศึกษาวิเคราะห์ รวมตัวแปรอิสระที่ใช้ในการทดสอบตัวแปรตาม จำนวน 27 ตัวแปรย่อย ประกอบด้วย 1) ปัจจัยส่วนบุคคล มีตัวแปรอิสระที่ใช้ในการทดสอบตัวแปรตาม จำนวน 11 ตัวแปรย่อย ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการทำการเกษตรก่อนเข้าพื้นที่ ส.ป.ก. (ปี) ประสบการณ์ในการทำการเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. (เดือน) รูปแบบการทำการเกษตร รายได้ภาคการเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. รายได้ภาคการเกษตรนอกพื้นที่ ส.ป.ก. รายได้นอกภาคการเกษตร และสภาพหนี้สิน 2) ปัจจัยทางสังคม มีตัวแปรอิสระที่ใช้ในการทดสอบตัวแปรตาม จำนวน 3 ตัวแปรย่อย ได้แก่ จำนวนการเป็นสมาชิกกลุ่ม ความคิดเห็นในการเป็นสมาชิกกลุ่ม การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร และ 3) ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร มีตัวแปรอิสระที่ใช้ในการทดสอบตัวแปรตาม จำนวน 13 ตัวแปรย่อย ได้แก่ จำนวนพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. (ไร่) จำนวนพื้นที่ของตนเองที่ไม่ใช่พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.(ไร่) จำนวนพื้นที่ที่เช่าจากบุคคลอื่น ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน จำนวนการจ้างแรงงานเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงงานเกษตรในครัวเรือน จำนวนเงินทุนส่วนตัว จำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ความคิดเห็นเกี่ยวกับทุนที่ได้รับการสนับสนุน ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนสู่การเกษตรยั่งยืน และการใช้เทคนิคการเกษตรที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง แบ่งเป็น 3 ด้าน ด้านการอบรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. การตรวจสอบข้อกำหนด (Assumption) ของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนที่กำหนดตัวแปรอิสระทุกตัว จะต้องมีความสัมพันธ์กันสูงสุดไม่เกิน 0.80 ดังนั้น จึงต้องมีการทดสอบความเป็นอิสระต่อกันของตัวแปรอิสระ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น “Multicollinearity Problem” ซึ่งถ้าเกิดปัญหานี้ ให้แก้ไขโดยการตัดตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กันว่ามีตัวแปรอิสระตัวใดที่มีความสัมพันธ์กันเกิน 0.80 หรือไม่ จากตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร ผู้วิจัยนำตัวแปรอิสระที่เกี่ยวข้องไปทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ผลการทดสอบความสัมพันธ์ ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ

	n_sex	age	st1	ed	experi_y	experi_m	n_format	inc1	inc2	inc3	db	gr	l_group	l_news	area_s
n_sex	-	-.119	.081	-.168	.046	-.146	-.051	.069	.093	.035	.297**	-.138	.041	-.028	-.064
age	-	-	-.191*	.302*	.158	.100	.136	-.060	-.109	-.168	-.006	.151	-.072	-.093	-.100
st1	-	-	-	-.146	-.264**	.142	-.027	.065	.095	-.098	-.092	.230**	.035	.133	-.292**
ed	-	-	-	-	-.187*	-.076	-.113	-.037	-.096	.022	-.271**	.084	.137	-.009	-.139
experi_y	-	-	-	-	-	-.150	-.064	-.019	.036	-.020	.031	.182*	.087	-.005	.009
experi_m	-	-	-	-	-	-	-.049	.162	.266**	-.176	.100	.115	-.198*	-.023	-.091
n_format	-	-	-	-	-	-	-	.106	.078	-.127	-.017	-.215*	.015	-.029	-.178*
inc1	-	-	-	-	-	-	-	-	-.286**	-.216*	.316**	-.082	-.050	.218*	.095
inc2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-.220*	.184*	-.192*	-.013	-.141	-.220*
inc3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-.111	-.122	-.063	-.007	-.047
db	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-.040	-.095	.158	.061
gr	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.095	.071	.123
l_group	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-.304**	-.130
l_news	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.079
area_s	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
area_ns	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
area_r	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
l_area	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 22 (ต่อ)

	n_sex	age	st1	ed	experi_y	experi_m	n_format	inc1	inc2	inc3	db	gr	l_group	l_news	area_s
n_labor	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
n_employ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
l_employ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
money_p	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
money_s	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
l_cap	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
l_knowle	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
l_change	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
l techni	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 22 (ต่อ)

	area_ns	area_r	l_area	n_labor	n_employ	l_employ	money_p	money_s	l_cap	l_knowle	l_change	l_techni
n_sex	-.044	-.109	-.203*	.205*	-.094	-.038	.118	.069	.090	-.159	.228**	.179*
age	-.031	.256**	-.202*	-.042	-.021	-.231**	-.032	-.038	-.064	-.134	-.013	-.135
st1	-.049	.257**	-.202*	-.042	.149	.231**	-.096	.021	.138	.253**	.148	.017
ed	.144	-.097	-.050	-.126	.044	.098	-.119	-.028	-.050	.144	.005	.198*
experi_y	-.001	-.231**	.103	.205*	-.055	-.280**	-.075	-.140	.046	-.197*	-.037	-.051
experi_m	.040	.134	.089	.081	.231*	.060	-.001	-.099	-.077	-.164	.056	-.013
n_format	-.083	.162	.002	.104	-.015	.008	-.075	.038	.149	-.103	-.085	-.170
inc1	-.027	-.076	.144	.010	.097	.173	-.060	.021	.139	-.131	-.169	.166
inc2	.066	-.059	.143	.067	.036	.049	.074	.146	.184*	-.034	-.133	.066
inc3	-.065	-.252**	.111	.014	-.029	-.035	.006	.178*	-.059	.111	.120	.198*
db	.118	.019	-.046	-.014	.048	.105	-.051	.079	-.050	-.084	.266**	.233**
gr	.042	-.241**	-.006	.069	.026	.103	-.016	-.059	-.081	-.007	.175*	.046
l_group	.067	.098	.242**	.177*	-.100	.203*	.033	-.009	-.227**	.090	.232**	.266**
l_news	.127	.067	.335**	.004	-.053	.310**	.096	-.037	.408**	.038	.290**	.315**
area_s	-.077	.063	-.018	-.031	.052	.016	-.126	-.078	.038	-.062	-.070	-.191*
area_ns	-	-.059	-.063	-.005	.087	.084	.084	.195*	-.065	.011	.053	.084
area_r	-	-	-.047	.256**	.059	.248**	-.089	-.101	-.006	-.254**	-.095	-.016
l_area	-	-	-	.184*	-.049	.311**	.051	-.079	.416**	-.092	-.275**	.153

ตารางที่ 22 (ต่อ)

	area_ns	area_r	l_area	n_labor	n_employ	l_employ	money_p	money_s	l_cap	l_knowle	l_change	l_techni
n_labor	-	-	-	-	.301**	.359**	-.020	.029	.175*	-.201*	.170	.113
n_employ	-	-	-	-	-	.274**	.026	.052	.037	-.160	.018	.030
l_employ	-	-	-	-	-	-	.110	-.150	.137	-.170	.281**	.273**
money_p	-	-	-	-	-	-	-	.047	-.050	.144	.262**	.106
money_s	-	-	-	-	-	-	-	-	-.175*	.130	.071	.048
l_cap	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-.105	-.046	.032
l_knowle	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.161	.264**
l_change	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.643**
l_techni	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 22 ผลการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ พบว่า ตัวแปรอิสระส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันเองไม่เกิน 0.80 ค่าส่วนใหญ่อยู่ระหว่างต่ำกว่า 0.2 ถึง 0.5 ถือว่ามีความสัมพันธ์ในระดับน้อยถึงปานกลาง แสดงว่า ตัวแปรอิสระทุกตัว จำนวน 27 ตัวแปรย่อย สามารถนำมาเป็นปัจจัยที่ทำนายตัวแปรตาม จำนวน 1 ตัวแปร คือ ความคาดหวังในการพัฒนาเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง และรายด้าน 3 ด้าน คือ ความคาดหวังในการพัฒนาเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอบรม ความคาดหวังในการพัฒนาเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านเศรษฐกิจ และความคาดหวังในการพัฒนาเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ หลังจากนั้นผู้วิจัยนำตัวแปรอิสระมาทำการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการทดสอบสมมติฐาน มีรายละเอียด ดังนี้

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐาน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการทดสอบในภาพรวม และรายด้าน ดังนี้

สมมติฐานการวิจัย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร สามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง

สมมติฐานที่ 6.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร สามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

ตารางที่ 23 ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่
(n = 128)

ตัวแปร	b	SE _b	Beta	t	Sig
การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์สู่การเกษตร ยั่งยืน (n_change)	.691	.080	.659	8.677	.000
ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. (l_area)	.236	.073	.255	3.230	.002
ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตร เพื่อพึ่งตนเอง (l_knowledge)	1.380	.359	.264	3.844	.000
จำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. (money_s)	0.00001281	.000	.148	2.200	.030
รายได้นอกภาคการเกษตร (inc3)	-.203	.084	-.164	-2.416	.018
ค่าคงที่ (a) =	1.087	.345	-	3.150	.002
R = .777	R² = .604	R²_{Adj} = .582	F Overall = 28.623	Sig = .000	

จากตารางที่ 23 พบว่า การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์สู่การเกษตรยั่งยืน ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และรายได้นอกภาคการเกษตร ตามลำดับ สามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ร้อยละ 60.4 ($R^2 = .604$) และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุเท่ากับ .777 ($R = .777$)

เมื่อนำตัวแปรที่มีผลร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ สร้างเป็นสมการถดถอยพหุคูณในรูปของคะแนนดิบ ดังนี้

$$\text{Expect total} = 1.087 + .691 (n_change) + .236 (l_area) + 1.380 (l_knowledge) + 0.00001281 (money_s) - .203 (inc3)$$

และสมการถดถอยพหุคูณในรูปของคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$Z_{\text{Expect total}} = .659 (n_change) + .255 (l_area) + .264 (l_knowle) + .148 (money_s) - .164 (inc3)$$

จากสมการพยากรณ์ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังสูงสุด คือ การปรับเปลี่ยนกระบวนการขั้นสู่การเกษตรยั่งยืน รองลงมา คือ ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และรายได้นอกภาคการเกษตร ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 6.2 ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร สามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอบรม

ตารางที่ 24 ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอบรม

ตัวแปร	b	SE _b	Beta	t	Sig
การปรับเปลี่ยนกระบวนการขั้นสู่การเกษตรยั่งยืน (n_change)	.766	.094	.637	8.172	.000
ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. (l_area)	.321	.084	.302	3.806	.000
ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง (l_knowle)	.932	.435	.156	2.143	.000
ค่าคงที่ (a) =	.628	.406	-	1.548	.125
R = .711 R² = .506 R²_{Adj} = .491 F Overall = 32.797 Sig = .000					

จากตารางที่ 24 พบว่า การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนผู้การเกษตรยั่งยืน ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ตามลำดับ สามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอบรม ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ร้อยละ 50.6 ($R^2 = .506$) และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุเท่ากับ .711 ($R = .711$)

เมื่อนำตัวแปรที่มีผลร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอบรม สร้างเป็นสมการถดถอยพหุคูณ ในรูปของคะแนนดิบ ดังนี้

$$\text{Training Expect} = .628 + .766 (n_change) + .321 (l_area) + .932 (l_knowle)$$

และสมการถดถอยพหุคูณในรูปของคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$Z_{\text{Training Expect}} = .637 (n_change) + .302 (l_area) + .156 (l_knowle)$$

จากสมการพยากรณ์ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอบรม พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังสูงสุด คือ การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนผู้การเกษตรยั่งยืน รองลงมา คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง

สมมติฐานที่ 6.3 ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร สามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านเศรษฐกิจ

ตารางที่ 25 ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่
ด้านเศรษฐกิจ

(n = 128)

ตัวแปร	b	SE _b	Beta	t	Sig
การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์สู่การเกษตร ยั่งยืน (n_change)	.682	.111	.527	6.139	.000
ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. (l_area)	.314	.102	.275	3.067	.000
ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตร เพื่อพึ่งตนเอง (l_knowledge)	1.911	.504	.297	3.796	.000
จำนวนพื้นที่เช่าจากบุคคลอื่น (area_ns)	.022	.011	.163	2.065	.042
จำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. (money_s)	0.00001794	.000	.168	2.228	.028
ค่าคงที่ (a) =	.970	.481	-	2.019	.046
R = .693	R² = .480	R²_{Adj} = .452	F Overall = 17.325	Sig = .000	

จากตารางที่ 25 พบว่า การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์สู่การเกษตรยั่งยืน ความรู้ความเข้าใจ
ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จำนวนพื้นที่เช่า
จากบุคคลอื่น และจำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ตามลำดับ มีผลร่วมกันอธิบายความคาดหวังใน
การพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านเศรษฐกิจได้อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05 ร้อยละ 48.0 ($R^2 = .480$) และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุเท่ากับ .693 ($R = .693$)

เมื่อนำตัวแปรที่มีผลร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง
ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านเศรษฐกิจ สร้างเป็นสมการถดถอยพหุคูณในรูปของคะแนนดิบ ดังนี้

$$\text{Economy Expect} = .970 + .682 (n_change) + .314 (l_area) + 1.911 (l_knowledge) + .022 (area_ns) + .00001794 (money_s)$$

และสมการถดถอยพหุคูณในรูปของคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$Z_{\text{Economy Expect}} = .527 (n_change) + .275 (l_area) + .297 (l_knowle) + .163 (area_ns) + .168 (money_s)$$

จากสมการพยากรณ์ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังสูงสุด คือ การปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิต การเกษตรยั่งยืน รองลงมา คือ ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และจำนวนพื้นที่เช่าจากบุคคลอื่น

สมมติฐานที่ 6.4 ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร สามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 26 ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(n = 128)

ตัวแปร	b	SE _b	Beta	t	Sig
การปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิต เกษตรกรยั่งยืน (n_change)	.602	.072	.645	8.360	.000
ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการ เกษตรเพื่อพึ่งตนเอง (l_knowle)	1.268	.337	.273	3.765	.000
จำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. (money_s)	.00001681	.000	.218	3.138	.002
จำนวนเงินทุนส่วนตัว (money_p)	-.00000311	.000	-.142	-2.020	.046
ค่าคงที่ (a) =	1.860	.312	-	5.967	.000
R = .746 R² = .557 R²_{Adj} = .538 F Overall = 29.875 Sig = .000					

จากตารางที่ 26 พบว่า การปรับเปลี่ยนกระบวนการตัดสินใจการเกษตรยั่งยืน ความรู้ความเข้าใจ ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง จำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และจำนวนเงินทุนส่วนตัว ตามลำดับ มีผลร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ร้อยละ 55.7 ($R^2 = .557$) และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุเท่ากับ .746 ($R = .746$)

เมื่อนำตัวแปรที่มีผลร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างเป็นสมการถดถอย พหุคูณในรูปของคะแนนดิบ ดังนี้

$$\text{Natural Resources Expect} = 1.860 + .602 (n_change) + 1.268 (I_knowle) + .00001681 (money_p) - .00000311 (money_s)$$

และสมการถดถอยพหุคูณในรูปของคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$Z_{\text{Natural Resources Expect}} = .645 (n_change) + .273 (I_knowle) + .218 (money_p) - .142 (money_s)$$

จากสมการพยากรณ์ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังสูงสุด คือ การปรับเปลี่ยนกระบวนการตัดสินใจการเกษตรยั่งยืน รองลงมา คือ ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง จำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และจำนวนเงินทุนส่วนตัว ตามลำดับ

ตารางที่ 27 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่มีผลร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนา
การเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

ตัวแปรอิสระ	ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง			
	โดยรวม	ด้าน การอบรม	ด้าน เศรษฐกิจ	ด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม
ปัจจัยส่วนบุคคล				
1. เพศ	-	-	-	-
2. อายุ	-	-	-	-
3. สถานภาพการสมรส	-	-	-	-
4. ระดับการศึกษาสูงสุด	-	-	-	-
5. ประสบการณ์ในการทำการเกษตร ก่อนเข้าพื้นที่ ส.ป.ก.(ปี)	-	-	-	-
6. ประสบการณ์ในการทำการเกษตร ในพื้นที่ ส.ป.ก. (เดือน)	-	-	-	-
7. รูปแบบการทำการเกษตร	-	-	-	-
8. รายได้ภาคการเกษตรในพื้นที่ ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	-	-	-	-
9. รายได้ภาคการเกษตรนอกพื้นที่ ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	-	-	-	-
10. รายได้นอกภาคการเกษตร	✓(-) 2.5% (5)	-	-	-
11. สภาพหนี้สิน	-	-	-	-
ปัจจัยทางสังคม				
12. จำนวนการเป็นสมาชิกกลุ่ม	-	-	-	-
13. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็น สมาชิกกลุ่ม	-	-	-	-
14. การเปิดรับข่าวสาร	-	-	-	-
ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร				
15. จำนวนพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	-	-	-	-
16. จำนวนพื้นที่ของตนเอง	-	-	-	-
17. จำนวนพื้นที่ที่เช่าจากบุคคลอื่น	-	-	✓(+)	-
			2.5% (5)	

ตารางที่ 27 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง			
	โดยรวม	ด้าน การอบรม	ด้าน เศรษฐกิจ	ด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร (ต่อ)				
18. ความคิดเห็นต่อพื้นที่ที่ได้รับ จาก ส.ป.ก.	✓ (+) 5.5% (3)	✓ (+) 7.7% (2)	✓ (+) 6.4% (3)	-
19. จำนวนแรงงานเกษตรใน ครัวเรือน	-	-	-	-
20. จำนวนการจ้างงานเกษตร ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	-	-	-	-
21. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงงาน เกษตรในครัวเรือน	-	-	-	-
22. จำนวนเงินทุนส่วนตัว	-	-	-	✓ (-) 2.0% (4)
23. จำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	✓ (+) 2.2% (4)	-	✓ (+) 2.7% (4)	✓ (+) 4.7% (3)
24. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับ ทุนสนับสนุน	-	-	-	-
25. ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนา การเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง	✓ (+) 6.8% (2)	✓ (+) 2.4% (3)	✓ (+) 8.6% (2)	✓ (+) 7.4% (2)
26. การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ ผู้เกษตรกรยั่งยืน	✓ (+) 43.4% (1)	✓ (+) 40.5% (1)	✓ (+) 27.8% (1)	✓ (+) 41.6% (1)
27. การใช้เทคนิคการเกษตร	-	-	-	-
R² รวม	60.40%	50.60%	48.00%	55.70%

หมายเหตุ (+) มีผลต่อตัวแปรตามในเชิงบวก, (-) มีผลต่อตัวแปรตามในเชิงลบ

ค่าตัวเลข % หมายถึง ค่า R² Change, ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับที่เข้าในสมการ

ข้อวิจารณ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 128 ราย ผู้วิจัยขอเสนอข้อวิจารณ์ผลการวิจัยดังนี้

ปัจจัยทางสังคม

จากผลการวิจัย พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ร้อยละ 75.00 โดยเกษตรกรรุ่นใหม่แต่ละราย เป็นสมาชิกกลุ่มอย่างน้อย 1 กลุ่ม ร้อยละ 50.00 ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวัฒนฤดี จันทระเสนา (2549) ที่กล่าวว่า เกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพทางการเกษตรต่างๆ ในชุมชนทั้งหมด โดยเกษตรกรหลายรายเป็นสมาชิกมากกว่า 1 กลุ่ม เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 15.60 เป็นสมาชิกของกลุ่มที่ทำงานร่วมกันในพื้นที่มากที่สุด ส่วนใหญ่เกษตรกรรุ่นใหม่ยังไม่ได้ย้ายเข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ร้อยละ 53.10 เนื่องจากพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ยังไม่มีความพร้อมในเรื่องของสาธารณูปโภค คือ ไม่มีสาธารณูปโภค เช่น แหล่งน้ำ น้ำประปา ไฟฟ้า ร้อยละ 36.70 แม้ว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 62.50 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 46.87 และร้อยละ 60.00 อายุระหว่าง 37 – 53 ปี อยู่ในช่วงวัยทำงาน แต่ส่วนใหญ่มีอาชีพเดิมเป็นอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 82.03 และไม่มีเงินทุนส่วนตัว ร้อยละ 58.59 เกษตรกรรุ่นใหม่อาจยังไม่มี ความคุ้นเคยกับสภาพพื้นที่ที่ยังไม่มีความพร้อมในเรื่องสาธารณูปโภค และความพร้อมเรื่องของเงินลงทุนในการสร้างที่อยู่อาศัย บางส่วนต้องการติดต่อขอสินเชื่อจากแหล่งเงินทุน เช่น ธกส. แต่การที่ยังไม่ได้รับเอกสารอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ (ส.ป.ก. 4 – 01) ทำให้ไม่สามารถติดต่อแหล่งสินเชื่อดังกล่าวได้ ในขณะที่เดียวกันการติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอติดตั้งเรื่องไฟฟ้า น้ำประปา ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากยังไม่มีที่อยู่อาศัยและบ้านเลขที่ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ประกอบกับพื้นที่ยังไม่เป็นแหล่งชุมชน จึงเป็นเรื่องที่ยากสำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ในการติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสำหรับการเริ่มต้นประกอบอาชีพเกษตรกรรม ความเดือดร้อนในเรื่องดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการใช้ไม่ได้เข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่และการรวมกลุ่มของเกษตรกรรุ่นใหม่

เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคิดเห็นในการเป็นสมาชิกกลุ่ม ($\bar{X} = 3.18$) อยู่ในระดับปานกลาง มีความคิดเห็นในรายชื่อมากที่สุด คือ การเป็นสมาชิกกลุ่มจะทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่ทำการเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. ให้เกิดการพัฒนาเพื่อพึ่งพาตนเองได้ ($\bar{X} = 3.59$) ในระดับมาก สอดคล้องกับ

แนวคิดของ นักรททิพย์ นาถสุภา (2529) ที่กล่าวว่า ถ้าจะพัฒนาโดยมุ่งการพึ่งตนเอง จะต้องมีการพัฒนาเป็นแบบกลุ่ม ชาวบ้านต้องอยู่รวมกันเป็นชุมชน เป็นหมู่บ้าน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ ต้องมีการรวมตัวกันในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ซึ่งสามารถต่อรองกับสถาบันภายนอกได้อย่างมีพลัง ซึ่งในปัจจุบันเกษตรกรรุ่นใหม่มีการรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการ ทำกิจกรรมทางการเกษตรและมีการรวมกลุ่มกันเพื่อฟังการประชุมชี้แจงและรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. และแจ้งปัญหาตลอดจนการดำเนินงานของเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เจ้าหน้าที่และเพื่อนสมาชิกในกลุ่มทราบ เป็นประจำทุกเดือน เช่นเดียวกับ งานวิจัยของ ลำพูน กะตะโท (2549) ที่พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนให้เกษตรกรมีความมั่นใจ และยอมรับที่จะนำเอาหลักการตามโครงการปฏิบัติตามเกษตรดีที่เหมาะสมไปปฏิบัติใช้ และเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้รับรู้นวัตกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่บางรายอาจไม่ได้เข้าประชุม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เนื่องจากมีเวลาว่างไม่ตรงกับนัดประชุม หรือติดธุระ ทำให้ผลการรวมกลุ่มยังไม่เป็นที่น่าพอใจ อีกทั้งการรวมกลุ่มเป็นลักษณะธรรมชาติ ไม่ได้จัดตั้งอย่างเป็นทางการ และสมาชิกในกลุ่มอาจยังไม่คุ้นเคยกันมาก ทำให้ไม่สามารถทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งได้ ประกอบกับเกษตรกรรุ่นใหม่มีระดับการศึกษาที่ค่อนข้างหลากหลาย จึงมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในการปรับความคิดให้เข้าใจตรงกันในระยะเวลาอันสั้น ได้ส่งผลกับกิจกรรมภายในกลุ่มของเกษตรกรรุ่นใหม่เช่นกัน อย่างไรก็ตาม จากแนวความคิดของ สุภา ไยเมือง (2547) พบว่าแม้ว่าระบบเกษตรกรรมจะเป็นความรับผิดชอบในระดับครอบครัว แต่การรวมกลุ่มช่วยเหลือกันเป็นสิ่งจำเป็น การแลกเปลี่ยนแรงงานระหว่างกัน การประชุมกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และการตัดสินใจร่วมกันในการกำหนดทิศทาง จะสร้างการพึ่งตนเองให้มากขึ้นทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน จึงควรมีการสนับสนุนให้เกษตรกรรุ่นใหม่เกิดการรวมกลุ่มกันทางการเกษตรในทางปฏิบัติ รวมทั้งสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันและการทำงานในพื้นที่ร่วมกันให้มากขึ้น

สำหรับการเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ทั้งหมดมีความสนใจในข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร และส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า สื่อบุคคลที่ดี เป็นประโยชน์ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในพื้นที่มากที่สุด คือ วิทยากรจากการอบรม สัมมนา คุยงาน ร้อยละ 27.30 อาจเป็นผลมาจากการที่เกษตรกรรุ่นใหม่ไม่ได้มีพื้นฐานด้านการเกษตรมาก่อน เมื่อได้ผ่านการอบรมความรู้ทางการเกษตรเป็นระยะเวลา 3 เดือน จึงทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่จริงได้บ้าง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลำพูน กะตะโท (2549) ที่กล่าวว่า ข่าวสารที่ได้รับรู้ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ประสิทธิภาพ ตลอดจนประยุกต์ใช้ข่าวสารให้เกิดประโยชน์ต่อกิจกรรมได้มากที่สุด ส่วนสื่ออื่นๆ ที่เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถเลือกเปิดรับได้เอง และมีความเห็นว่าเป็นสื่อที่ดี เป็นประโยชน์ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในพื้นที่มากที่สุด คือ สื่อ

โทรศัพท์ ร้อยละ 32.80 อาจเนื่องมาจากสื่อโทรศัพท์มีทั้งภาพและเสียงสามารถทำให้เกษตรกรสามารถเลือกชม และจดจำได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของวิณฤดี จันทระเสนา (2549) พบว่า สื่อที่เกษตรกรเปิดรับข้อมูลข่าวสารมากที่สุด 14 สื่อ อันดับแรก คือ ข่าวสารจากวิทยุโทรศัพท์

เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคิดเห็นในการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.71$) อยู่ในระดับมาก โดยมีความคิดเห็นในรายชื่อกมากที่สุด และได้คะแนนเฉลี่ย ระดับมาก 2 ข้อ เท่ากัน คือ เมื่อมีเวลาว่างเกษตรกรรุ่นใหม่หาความรู้ทางการเกษตรเพิ่มเติมด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ (สื่อบุคคล และสื่ออื่นๆ) และการเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อต่างๆ ทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีความรู้ และนำความรู้มาพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เพื่อให้พึ่งพาตนเองได้ ($\bar{X} = 3.48$) ซึ่งในปัจจุบัน การสื่อสารในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology: IT) ทำให้ได้มาซึ่งความรู้ได้รวดเร็วและง่ายขึ้น การได้รับข้อมูลข่าวสารจากหลายๆ ช่องทาง ทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีทางเลือกในการเปิดรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์และมีการจัดการนำความรู้ที่ได้รับและความรู้ที่อยู่ภายในตัวเกษตรกร ไปปฏิบัติได้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของอภิสิทธิ์ สาระโกเศศ (2546) ที่กล่าวว่า เกษตรกรที่รับฟัง ความรู้ ข่าวสาร และประสบการณ์จากผู้อื่น และการได้รับข่าวสารจากสื่อโทรศัพท์ วารสารต่างๆ จะมีความคาดหวังให้องค์การบริหารส่วนตำบลมาอบรมให้ความรู้ เข้ามาช่วยแนะนำ ส่งเสริมให้มีการแปรรูปและการจัดการด้านบรรจุหีบห่อ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาอาชีพเกษตรกร

ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร

เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรรวม เนื้อที่ 1 – 5 ไร่ ร้อยละ 81.25 โดยแยกประเภทการถือครองเป็น 3 ประเภท ดังนี้ 1) มีพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ส่วนใหญ่มีเนื้อที่ประมาณ 2 ไร่ ร้อยละ 33.59 โดยเฉลี่ยมีเนื้อที่ประมาณรายละ 3.43 ไร่ 2) พื้นที่ของตนเองที่ไม่ใช่พื้นที่ ส.ป.ก. ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรรุ่นใหม่ไม่มีพื้นที่ของตนเอง ร้อยละ 93.75 และ 3) พื้นที่เช่าจากบุคคลอื่น เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 82.81 ไม่มีพื้นที่เช่าจากบุคคลอื่น ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของอรัญญา ตัญญาเกตุ (2541) พบว่า ขนาดการถือครองที่ดินของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเอง ครัวเรือนที่มีขนาดการถือครองที่ดินต่ำกว่า 17 ไร่ สามารถพึ่งพาตนเองในทุกๆ ด้านได้น้อย จะเห็นว่าการที่เกษตรกรรุ่นใหม่มีแรงงาน ไม่มาก และใช้แรงงานตนเองหรือคนในครอบครัว แทนการจ้างแรงงานในการผลิตเพื่อการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ถือครองทางการเกษตรที่ตนเองมีในเนื้อที่ขนาด 2 – 5 ไร่ ถือเป็นการพึ่งตนเองทางหนึ่งและเป็นสิ่งที่สมเหตุสมผล เพื่อลดรายจ่ายการจ้างงานที่ไม่จำเป็น เนื่องจากเกษตรกรคนเดียวสามารถดูแลและปฏิบัติงานในพื้นที่

ขนาดเล็กดังกล่าวได้อย่างทั่วถึงด้วยตนเอง และสำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$) และมีความคิดเห็นในรายช้อมากที่สุด คือ พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. อยู่ในจังหวัดที่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรรุ่นใหม่ ($\bar{X} = 4.09$) อยู่ในระดับมาก เนื่องจากเกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่อาจมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดเดียวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และเป็นพื้นที่ในจังหวัดที่เกษตรกรรุ่นใหม่เลือกด้วยตนเอง

แรงงานเกษตรในครัวเรือน ส่วนใหญ่เกษตรกรรุ่นใหม่ มีแรงงานจำนวน 1 คน ร้อยละ 42.19 ไม่มีการจ้างแรงงานเกษตรในพื้นที่ ร้อยละ 69.53 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลำพูน กะตะโท (2549) พบว่า เกษตรกรมีจำนวนแรงงานเกษตรเฉลี่ยประมาณ 2 คน แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรมีแรงงานเกษตรในครัวเรือนน้อย บางส่วนมีการจ้างแรงงานเกษตร เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงงานเกษตรในครัวเรือน ($\bar{X} = 3.55$) อยู่ในระดับมาก มีความคิดเห็นในรายช้อมากที่สุด คือ เกษตรกรรุ่นใหม่มีความสามารถที่จะทำการเกษตร ปรับปรุง พัฒนา ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ($\bar{X} = 4.05$) อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ (2549) ที่กล่าวถึงรูปแบบการเกษตรในอนาคต รูปแบบแรก คือ เกษตรกรครัวเรือน ซึ่งอาศัยแรงงานในครัวเรือนเป็นหลักสำคัญมีความสัมพันธ์กับเนื้อที่ขนาดเล็กและมีแรงงานน้อย จะสามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพมีผลทำให้เกษตรกรต้องมีรูปแบบการเกษตรซึ่งใช้พื้นที่ได้ตลอดทั้งปี เช่น เกษตรผสมผสาน เพื่อให้สามารถควบคุมค่าใช้จ่ายได้

เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่มีเงินทุนส่วนตัว ร้อยละ 58.59 สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร (2547) พบว่า การขาดแคลนเงินทุน หรือมีเงินทุนค่อนข้างน้อยในระยะแรกเป็นปัจจัยอุปสรรคของการปรับเปลี่ยนสู่เกษตรกรรมยั่งยืน เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 53.91 ได้รับเงินทุนจาก ส.ป.ก. จำนวน 9,001 บาทขึ้นไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทุนที่ได้รับการสนับสนุน ($\bar{X} = 3.00$) อยู่ในระดับปานกลาง มีความคิดเห็นในรายช้อมากที่สุด คือ การที่เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับความรู้ทางการเกษตรจากการอบรมในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ช่วยให้เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถประกอบอาชีพได้ ($\bar{X} = 4.06$) อยู่ในระดับมาก เนื่องจากเกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 82.03 มีอาชีพเดิมเป็นอาชีพนอกภาคการเกษตร หลังจากที่ได้รับความรู้ทางการเกษตรเพิ่มเติมมีผลให้เกษตรกรมีความมั่นใจมากขึ้น

เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองในภาพรวมโดยเฉลี่ยตอบถูกร้อยละ 78.33 ตอบผิด ร้อยละ 21.64 ข้อที่ตอบถูกมากที่สุด ร้อยละ 99.2 คือ การทำบัญชีครัวเรือนเป็นการแยกประเภทรายรับ – รายจ่ายในครัวเรือน และลงรายการตามความเป็น

จริงให้ถูกต้องเพื่อทราบจำนวนเงินคงเหลือในแต่ละเดือน สอดคล้องกับแนวคิดของ ทรงศักดิ์ วงศ์ภูมิวัฒน์ (2552) ที่กล่าวถึง เกษตรกรแห่งอนาคตที่เป็นเกษตรกรขั้นแรก หรือเป็นเกษตรกรรายย่อย หรือเกษตรกรแบบครัวเรือน เกษตรกรกลุ่มนี้จะเรียนรู้และมีการควบคุมการใช้จ่ายโดยใช้ความรู้ทางบัญชี ความรู้ช่องทางการตลาด ราคาสินค้าเกษตร มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการที่ดินเพื่อทำการเกษตรผสมผสาน มีความรู้ในการแปรรูปของเหลือใช้ให้เป็นปุ๋ย เพื่อให้ต้นทุนการผลิตต่ำลง เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก (ได้คะแนน 21 – 30 คะแนน) ร้อยละ 73.40 สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนฤดี จันทระเสนา (2549) สมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไหมมีความรู้ในเรื่องของการพัฒนาการผลิตไหมตามมาตรฐานการผลิตไหมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด สามารถตอบแบบสอบถามได้คะแนนที่ดีเป็นส่วนใหญ่ เพราะมีประสบการณ์อยู่แล้ว และสอดคล้องกับแนวคิดของ โฆสิต บันเปี่ยมรัชฎ์ (2549) ที่กล่าวถึง สิ่งที่สำคัญในการทำการเกษตร คือ ความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับวิถีการเกษตรแต่ละประเภท ตามขนาดของพื้นที่ และจำนวนแรงงาน รวมถึงความสามารถในการเชื่อมโยงกับระบบตลาดโดยตัวของเกษตรกรหรือเครือข่ายทางการเกษตร

เกษตรกรรุ่นใหม่มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนผู้เกษตรยั่งยืน ($\bar{X} = 4.23$) อยู่ในระดับมาก มีการปฏิบัติในรายช้อมากที่สุด คือ เกษตรกรรุ่นใหม่คิดว่าการทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ทำให้ได้บริโภคพืชผักที่ปลูกเอง มีปลอดภัย ไม่เสี่ยงกับโรคร้ายและการปนเปื้อนสารเคมี ($\bar{X} = 4.62$) อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ สุภา ไยเมือง (2547) ที่กล่าวไว้ว่าการปรับเปลี่ยนวิถีคิด แบบแผนการผลิต และวิถีชีวิต เป็นฐานชีวิตของการพึ่งตนเอง การปรับเปลี่ยนระบบเกษตรกรรมจากเกษตรกรรมเคมี สู่อะกรกรรมยั่งยืนที่คำนึงถึงการฟื้นฟู และการดำรงรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้เกษตรกรรุ่นใหม่มีการใช้เทคนิคการเกษตร ($\bar{X} = 3.38$) อยู่ในระดับมาก มีการปฏิบัติในรายช้อมากที่สุด คือ เกษตรกรรุ่นใหม่เน้นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน และความปลอดภัยของอาหาร ($\bar{X} = 4.09$) อยู่ในระดับมาก

ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง

เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ($\bar{X} = 4.06$) อยู่ในระดับมาก

ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองด้านการฝึกอบรม ($\bar{X} = 3.90$) อยู่ในระดับมาก มีความคาดหวังในรายช้อมากที่สุด คือ เกษตรกรรุ่นใหม่คาดหวังที่จะนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ($\bar{X} = 4.27$) อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญชัย รั้งมิ

ปัญญาภรณ์ (2546) พบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังในระดับปานกลาง ในการได้รับความรู้โดยวิธีการฝึกอบรม/ดูงาน และการประชุมสัมมนา

ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.93$) อยู่ในระดับมาก มีความคาดหวังในรายช้อมากที่สุด คือ เกษตรกรรุ่นใหม่คาดหวังว่าการทำเกษตรผสมผสานสามารถลดความเสี่ยงเรื่องรายได้ และลดรายจ่าย ($\bar{X} = 4.09$) อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทิยา หุตานวัตร และณรงค์ หุตานวัตร (2547) พบว่า เกษตรกรต้นแบบมีการพึ่งพาตนเองด้านอาหาร มีความพอเพียงของอาหารในครัวเรือน มีการเพิ่มขึ้นของผลผลิตข้าวและอาหารชนิดอื่นๆ มีการแลกเปลี่ยนผลผลิตซึ่งเป็นการพึ่งพากันด้านอาหาร การลดลงของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหาร การลดลงของค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในครัวเรือน

ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.44$) อยู่ในระดับมากที่สุด มีความคาดหวังในรายช้อมากที่สุด คือ เกษตรกรรุ่นใหม่คาดหวังที่จะให้การผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ปลอดภัยต่อตนเอง รวมทั้งผู้บริโภค ($\bar{X} = 4.70$) อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากในปัจจุบันทั่วโลกได้หันมาให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของอาหาร สนใจดูแล ตั้งแต่การผลิตในแปลงเกษตรกรรม การใช้สารเคมีต่างๆ ถูกกำหนดให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานตามระบบจัดการคุณภาพด้านการผลิตทางการเกษตร สอดคล้องกับกรมวิชาการเกษตร (2546) ที่ได้กล่าวถึง การผลิตทางการเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสม (Good Agricultural Practice: GAP) ซึ่งเป็นแนวทางในการทำเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ตรงตามมาตรฐานที่กำหนด ปราศจากการปนเปื้อนสารเคมี สารกำจัดศัตรูพืช จุลินทรีย์ และศัตรูพืช การผลิตจะต้องมีความปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค มีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความยั่งยืนไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญชัย รั้งมีปัญญาภรณ์ (2546) ศึกษาเรื่องความคาดหวังของเกษตรกรที่มีต่อการพัฒนาอาชีพการเกษตรในพื้นที่โครงการชลประทานห้วยหลวง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ในด้านการพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมประเด็นเรื่องการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยการลดการใช้สารเคมี พบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังในระดับปานกลาง

ผลการทดสอบปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง

จากการทดสอบสมมติฐานทางการวิจัย ปรากฏผล ดังนี้

สมมติฐานการวิจัยที่ 6.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร สามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร 4 ตัวแปร ได้แก่ การปรับเปลี่ยนกระบวนการขั้นสู่การเกษตรยั่งยืน ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และจำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ตามลำดับ มีผลในเชิงบวกต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง และ ปัจจัยส่วนบุคคล 1 ตัวแปร คือ รายได้นอกภาคการเกษตร มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองในเชิงลบ ตัวแปรทั้ง 5 ตัว สามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีประสิทธิภาพการพยากรณ์ได้ร้อยละ 60.40

สมมติฐานการวิจัยที่ 6.2 ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร สามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอบรม

ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร 3 ตัวแปร ได้แก่ การปรับเปลี่ยนกระบวนการขั้นสู่การเกษตรยั่งยืน ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ตามลำดับ มีผลในเชิงบวกสามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอบรม ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีประสิทธิภาพการพยากรณ์ได้ร้อยละ 50.60

สมมติฐานการวิจัยที่ 6.3 ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร สามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร 5 ตัวแปร ได้แก่ การปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตสู่การเกษตรยั่งยืน ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และจำนวนพื้นที่ที่เช่าจากบุคคลอื่น ตามลำดับ มีผลในเชิงบวก และสามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านเศรษฐกิจ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีประสิทธิภาพการพยากรณ์ได้ร้อยละ 48.00

สมมติฐานการวิจัยที่ 6.4 ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร สามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร 4 ตัวแปร ได้แก่ การปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตสู่การเกษตรยั่งยืน ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง และเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. มีผลในเชิงบวกต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนเงินทุนส่วนตัว มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองในเชิงลบ และสามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีประสิทธิภาพการพยากรณ์ได้ร้อยละ 55.70

กล่าวโดยสรุป ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่สามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ทั้งภาพรวมและรายด้าน มี 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร และปัจจัยส่วนบุคคล สำหรับปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ 6 ตัวแปร ได้แก่ การปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตสู่การเกษตรยั่งยืน ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จำนวนเงินทุนส่วนตัว และจำนวนพื้นที่เช่าจากบุคคลอื่น และปัจจัยส่วนบุคคล มีตัวแปรอิสระ 1 ตัวแปร ได้แก่ รายได้นอกภาคการเกษตร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

1. การปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตสู่การเกษตรยั่งยืน เป็นตัวอธิบายเชิงบวกที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นตัวแปรที่เข้ามาเป็นอันดับแรก ทั้งโดยรวมและรายด้าน เมื่อเกษตรกรรุ่นใหม่มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตสู่

การเกษตรยั่งยืนมากขึ้น จะส่งผลให้ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองทั้งโดยรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้าน เพิ่มขึ้นด้วย อาจเนื่องมาจากจุดเริ่มต้นของกิจกรรมทุกอย่างเกิดกระบวนการคิดในทิศทางบวก จะเห็นได้ว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทํางาน สำหรับในรายชื่อที่มากที่สุดอันดับแรก คือ การทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.ทำให้ได้รับบริโภคพืชผักที่ปลูกเองมีความปลอดภัย ซึ่งนำไปสู่ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านอบรม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในรายชื่อมากที่สุดทั้ง 3 ด้านที่มีความสอดคล้องกัน ดังนี้ คาดหวังที่จะนำความรู้ได้ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. การทำเกษตรแบบผสมผสานสามารถลดความเสี่ยงเรื่องรายได้ และลดรายจ่าย และการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่จะปลอดภัยต่อตนเอง รวมทั้งผู้บริโภค ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับที่ นันทิยา หุตานุวัตร และ ณรงค์ หุตานุวัตร (2547) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนทัศน์เป็นความเชื่อ และกระบวนการคิด เป็นสิ่งที่กำหนดวิถีคิด วิถีปฏิบัติ และวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เกษตรกรได้มีการทดลองปฏิบัติทางการผลิตสู่การเกษตรยั่งยืน และปรับการใช้ชีวิตให้สอดคล้องกัน และสอดคล้องกับแนวคิดของ สุภา ใยเมือง (2547) ที่กล่าวไว้ว่าการปรับเปลี่ยนวิถีคิด แบบแผนการผลิต และวิถีชีวิต เป็นฐานชีวิตของการพึ่งตนเอง เปลี่ยนจากเกษตรกรรมเคมี สู่เกษตรกรรมยั่งยืนที่คำนึงถึงการฟื้นฟู และการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์สู่การเกษตรยั่งยืน จึงมีความสำคัญในเรื่องของการเปลี่ยนวิถีคิด วิถีปฏิบัติ ปรับวิถีชีวิต การอุปโภค บริโภค เพื่อให้สามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การคำนึงถึงสิ่งจำเป็นและไม่จำเป็นในการใช้จ่าย ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เลือกรผลิตทางการเกษตรที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่ได้รับ การทำเกษตรผสมผสานเพื่อลดความเสี่ยงในเรื่องของรายได้ และคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกษตรกรรุ่นใหม่จึงต้องมีความขยันและอดทน เพื่อให้เกิดผลการพัฒนาที่ดี ซึ่งเป็นหนทางสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

2. ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง เป็นตัวอธิบายเชิงบวกที่มีอิทธิพลที่เข้ามาโดยรวมและรายด้าน มีผลสามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ เมื่อเกษตรกรรุ่นใหม่มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองเพิ่มเติมและต่อเนื่องมากขึ้น จะส่งผลให้ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองทั้งโดยรวม และรายด้านทั้ง 3 ด้าน เพิ่มขึ้นด้วย อาจเนื่องมาจากความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเป็นสิ่งที่มีความสำคัญควบคู่กับการปรับเปลี่ยนความคิดและวิถีการปฏิบัติในเรื่องของการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง โดยเริ่มจากตนเอง โดยการพยายามเรียนรู้ และเปิดรับข้อมูลหรือสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัว ศึกษา ค้นคว้า หากความรู้ที่เป็นประโยชน์เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง และนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่ได้รับ จะส่งผลให้เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถปรับเปลี่ยนความคิดบนพื้นฐานของความรู้ที่มีทำให้มีการวางแผนการผลิต การจัดการพื้นที่ และผลผลิตจาก

ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นันทิยา หุตานุวัตร และ ณรงค์ หุตานุวัตร (2547) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกรูปแบบการผลิตเกษตรยั่งยืน มี 6 ประการ ประการแรก คือ ความเหมาะสมของฐานทรัพยากร (ลักษณะพื้นที่ตามกายภาพ เช่น แหล่งน้ำ ระดับความสูง สภาพดิน ทรัพยากรที่มีอยู่เดิม) ถึงแม้ว่าสภาพในพื้นที่ที่ได้รับอาจยังไม่มีความพร้อม แต่ก็มีคามหวังที่จะพัฒนาพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ให้ได้ด้วยความตั้งใจ และอดทน พยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง และสอดคล้องผลการศึกษาวิจัยของ อาภัสศิริ สารระโกเทศ (2546) พบว่า พื้นที่ถือครองมีความสัมพันธ์ต่อความคาดหวังของเกษตรกรต่อบทบาทในการพัฒนาการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลในด้านปัจจัยการผลิต และการจัดการด้านผลผลิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากเกษตรกรรุ่นใหม่ยังคงมีความหวังให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแล ในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เช่น แหล่งน้ำ ไฟฟ้า น้ำประปา และถนน อย่างเหมาะสมและเพียงพอ

4. จำนวนเงินที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เป็นตัวอธิบายเชิงบวกที่มีอิทธิพลที่เข้ามาโดยรวมและรายด้าน ยกเว้น ด้านอบรม มีผลสามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ หากเกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับเงินทุนจาก ส.ป.ก. ในจำนวนที่เพิ่มขึ้น จะส่งผลกระทบต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยรวม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นด้วย อาจเนื่องมาจากเกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่มีเงินทุนส่วนตัว และไม่มีเงินออม สอดคล้องกับแนวคิดของ นันทิยา หุตานุวัตร และ ณรงค์ หุตานุวัตร (2547) ที่กล่าวว่า การขาดแคลนเงินทุน หรือมีเงินทุนค่อนข้างน้อยในระยะแรกเป็นปัจจัยอุปสรรคของการปรับเปลี่ยนสู่เกษตรกรรมยั่งยืน แต่เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับเงินทุนจาก ส.ป.ก. ในช่วงเริ่มต้นของการทำการเกษตรในพื้นที่ เงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการในพื้นที่มากขึ้น และในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. มีอย่างจำกัด เกษตรกรรุ่นใหม่จึงทำเกษตรผสมผสานเพื่อลดความเสี่ยงในเรื่องของราคาผลผลิต และลดค่าใช้จ่ายโดยการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพขึ้นใช้เอง จากของเหลือใช้ในธรรมชาติ วัสดุค้ำที่มีในท้องถิ่นที่มีราคาไม่แพงมากนัก เพื่อเป็นการเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้กับดินและไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้เกษตรกรรุ่นใหม่ยังมีความคาดหวังให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนเงินทุนในช่วงแรกของการเริ่มทำการเกษตร ในเรื่องของเงินทุนเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย และปัจจัยการผลิตที่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรรุ่นใหม่ รวมทั้งหาแหล่งสินเชื่อรายบุคคล เงินกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งมีระยะเวลาในการผ่อนชำระหนี้ยาว และเกษตรกรรุ่นใหม่สามารถมีทุนสำหรับทำการเกษตรในพื้นที่

เพื่อให้ฟุ้งพาดตนเองได้ต่อไป ซึ่งแตกต่างกับผลการศึกษาวิจัยของอาภัสศิริ สาระ โภเกศ (2546) พบว่าไม่มีตัวแปรอิสระใดที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของเกษตรกรต่อบทบาทในการพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลในด้านสินเชื่อการเกษตร เนื่องจากเกษตรกรได้รับความช่วยเหลือด้านสินเชื่อจากหน่วยงานอื่นอยู่แล้ว เช่น กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์การเกษตร และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ แต่สำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับเงินทุนและปัจจัยการผลิตจาก ส.ป.ก. เฉพาะในช่วงเริ่มต้น และไม่ได้รับสินเชื่อจากแหล่งอื่นๆ

5. รายได้นอกภาคการเกษตร เป็นตัวอธิบายเชิงลบที่มีอิทธิพลที่เข้ามาโดยภาพรวมเพียงอย่างเดียว มีผลสามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อฟุ้งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ถ้ามีรายได้นอกภาคการเกษตรลดลงจะมีความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อฟุ้งตนเองมากขึ้น และมีความมุ่งมั่นในการทำเกษตรเพิ่มขึ้นด้วย และควรให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีรายได้นอกภาคการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เพิ่มขึ้น เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันการประกอบอาชีพเดียวหรือการมีรายได้จากการประกอบอาชีพเดียวอาจไม่เพียงพอค่าใช้จ่ายหรือการมีสภาพหนี้สิน ดังนั้น การประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรเป็นอาชีพรองหรืออาชีพเสริม จึงอาจเป็นทางเลือกให้เกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งรายได้นอกภาคการเกษตรที่เกิดขึ้นหากสามารถนำมาพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ได้ถือเป็นเรื่องที่ดีเช่น ในช่วงปี 2553 ที่ผ่านมามีเกษตรกรรุ่นใหม่ประสบปัญหาน้ำท่วม รายได้ที่เกษตรกรได้รับเกิดขึ้นจากอาชีพนอกภาคการเกษตร โดยเกษตรกรรุ่นใหม่นำเงินจากรายได้ส่วนนี้มาลงทุนทำเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ (2549) ในเรื่องการปรับตัวของภาคการเกษตร พบว่าเกษตรกรจำนวนมาก ยังไม่สามารถดำรงชีวิตได้โดยผาสุกจากอาชีพเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียว ต้องพึ่งรายได้นอกภาคการเกษตร รายได้เสริมจากอาชีพอื่นๆ หรือรายได้จากที่บุคคลในครอบครัวโอนให้ การเป็นเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก อาจมีการเปลี่ยนไปเพื่อสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน และการที่เกษตรกรรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับรายได้นอกภาคการเกษตรเพื่อนำเงินมาสนับสนุนภาคการเกษตร แม้ว่าอาจส่งผลให้ใช้เวลาทำการเกษตร พัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ที่ได้รับน้อยลงแต่เป็นแนวทางที่เกษตรกรรุ่นใหม่พยายามหาหนทางเพื่อฟุ้งตนเองอย่างหนึ่ง และส่งผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อฟุ้งตนเองเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อาภัสศิริ สาระ โภเกศ (2546) พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์ต่อความคาดหวังของเกษตรกรต่อบทบาทในการพัฒนาการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการด้านปัจจัยการผลิต การจัดการผลผลิต และการจัดการด้านแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่เดียวกันรายได้นอกภาคการเกษตรไม่สามารถอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อฟุ้งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ รายด้าน

ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการอบรม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เดโชพล เสมือนใจ (2541) พบว่า รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของเกษตรกรจากการส่งเสริมการเกษตรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยลึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. จำนวนพื้นที่เช่าจากบุคคลอื่น เป็นตัวอธิบายเชิงบวกที่มีอิทธิพลที่เข้ามาในรายด้านเพียงด้านเดียว คือ ด้านเศรษฐกิจ มีผลสามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านเศรษฐกิจ การมีพื้นที่เช่าจากบุคคลอื่นเพิ่มขึ้นส่งผลให้ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่เพิ่มขึ้น อาจเนื่องมาจากเกษตรกรรุ่นใหม่บางรายมีพื้นที่เช่าจากบุคคลอื่นจึงมีประสบการณ์จากการทำการเกษตรในพื้นที่เช่าก่อนได้รับพื้นที่ จาก ส.ป.ก. และยังคงทำการเกษตรในพื้นที่เช่าอย่างต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน ประสบการณ์จากการทำการเกษตรที่ได้รับในพื้นที่เช่า สามารถนำมาปรับใช้และทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับ จาก ส.ป.ก. ให้ทำการเกษตรได้ง่ายขึ้น แม้ว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ต้องจ่ายค่าเช่าเพิ่มขึ้น แต่การมีรายได้จากการขายผลผลิตในพื้นที่เช่ามากขึ้น ทำให้มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัวที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนริศรา ฤทธิมนตรี (2543) สรุปไว้ว่า ขนาดเนื้อที่ในการทำสวนผสมผสานมีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ด้านรายได้ของครัวเรือน กลุ่มที่มีที่ดินมาก มีเงินพอใช้ในอัตราส่วนที่มากกว่ากลุ่มที่มีดินน้อย และงานวิจัยของวิภาส โพธิ์ใส (2545) ที่พบว่าเกษตรกรที่มีการถือครองที่ดินสูงสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ ได้มากกว่าครัวเรือนที่มีขนาดการถือครองที่ดินน้อย

7. จำนวนเงินทุนส่วนตัว เป็นตัวอธิบายเชิงลบที่มีอิทธิพลที่เข้ามาในรายด้านเพียงด้านเดียว คือ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีผลสามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถ้าเกษตรกรรุ่นใหม่ลดการใช้เงินทุนส่วนตัวในการซื้อปัจจัยการผลิตลง เช่น สามารถใช้ของหรือวัสดุเหลือใช้จากธรรมชาติในการทำปุ๋ยหมักชีวภาพใช้เอง จะมีผลทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น เนื่องจากเกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 58.59 ไม่มีเงินทุนส่วนตัวในช่วงเริ่มต้นของการทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.25 ทำเกษตรผสมผสาน โดยเกษตรกรรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประพันธ์ ผลเสวก (2548) ที่กล่าวว่าความแตกต่างระหว่างเกษตรกรรายย่อยกับเกษตรกรรายใหญ่ คือ เงินทุน ที่จะทำให้ออกกำลังกายหนักขึ้น

จากธนาคารและเจ้าหน้าที่นอกระบบมาดำเนินการให้เกิดความคล่องตัว และยากที่จะลงทุนเป็นก้อนใหญ่ๆ และผลการศึกษาวิจัยของ บุญชัย รั้งขิปัญญกรณ์ (2546) พบว่า รายได้ของครัวเรือนที่แตกต่างกันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาอาชีพการเกษตร ในเรื่องการลงทุนเพื่อพัฒนาธุรกิจของตนเองโดยกู้ยืมจากเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง การได้รับเทคโนโลยีการตรวจสอบและควบคุมการผลิต การพัฒนาข้อมูลการผลิต การพัฒนาคุณภาพดินให้เหมาะสมโดยการปลูกพืชตระกูลถั่ว การใช้ปุ๋ยหมัก การใช้แกลบ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยการลดการใช้สารเคมีและการดูแลรักษาคุณภาพน้ำโดยไม่ชำระล้างร่างกายในคลองส่งน้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 10 ตัวแปรย่อย ที่ไม่สามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง และรายด้านทั้ง 3 ด้าน คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการทำเกษตรก่อนเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ (ปี) ประสบการณ์ในการทำเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. (เดือน) รูปแบบการทำเกษตร รายได้ภาคการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. รายได้ภาคการเกษตรนอกพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และสภาพหนี้สิน ส่วนปัจจัยทางสังคม มีจำนวน 3 ตัวแปรย่อย ที่ไม่สามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง และรายด้านทั้ง 3 ด้าน คือ จำนวนของการเป็นสมาชิกกลุ่ม ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกกลุ่ม และการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร สำหรับปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร ที่ไม่สามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง และรายด้านทั้ง 3 ด้าน มีจำนวน 7 ตัวแปรย่อย คือ จำนวนพื้นที่ถือครองที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จำนวนพื้นที่ที่เป็นของตนเอง จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน จำนวนการจ้างแรงงานในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงงานเกษตรในครัวเรือน ความคิดเห็นเกี่ยวกับทุนที่ได้รับการสนับสนุน และการใช้เทคนิคทางการเกษตร ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากในตัวแปรดังกล่าวเกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีความแตกต่างกัน แต่เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองมีค่าใกล้เคียงกัน ในระดับมากและมากที่สุด จึงมีการกระจายของข้อมูลน้อย ตัวแปรดังกล่าวจึงไม่ส่งผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง และรายด้านทั้ง 3 ด้าน

นอกจากนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ตัวแปรเรื่องอายุ การศึกษา และประสบการณ์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ น่าจะมีผลร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง จากผลการศึกษา พบว่า อายุ การศึกษา และประสบการณ์ ไม่มีผลร่วมกันในการอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง อาจเนื่องมาจากเกษตรกรรุ่นใหม่มีอายุ การศึกษา และประสบการณ์ในการทำเกษตรในระดับที่แตกต่างกัน แต่สามารถเรียนรู้ มีความคาดหวังในการ

พัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองให้สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันมากไม่มีความแตกต่างกัน

ในเรื่องอายุของเกษตรกรรุ่นใหม่ซึ่งไม่มีผลร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญจันทร์ สอพิมาย (2540) ที่ศึกษาเรื่องความคาดหวังของเกษตรกรต่อบทบาทในการให้บริการทางวิชาการของวิทยาลัยเกษตรกรรมนครราชสีมา: กรณีศึกษาหมู่บ้านโนนเต้ ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกันมีความคาดหวังต่อบทบาทในการให้บริการทางวิชาการของวิทยาลัยเกษตรกรรมนครราชสีมาในเรื่องการเป็นแหล่งความรู้และเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร การเป็นแบบอย่างด้านอาชีพเกษตร การเป็นที่ปรึกษาและร่วมแก้ปัญหาทางการเกษตรให้กับเกษตรกร การฝึกอบรมวิชาชีพพระยะสั้น การฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมเคลื่อนที่ วิชาด้านพืช วิชาด้านสัตว์ วิชาด้านแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร และวิชาด้านช่างกลเกษตรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญชัย รั้งยี่ปัญญาภรณ์ (2546) ที่ศึกษาเรื่องความคาดหวังของเกษตรกรที่มีต่อการพัฒนาอาชีพการเกษตรในพื้นที่โครงการชลประทานห้วยหลวง จังหวัดอุดรธานี พบว่า อายุที่แตกต่างกันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาอาชีพการเกษตร ในเรื่องการพัฒนาข้อมูลการตลาด และการปรับเปลี่ยนการผลิตให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำชลประทานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในประเด็นการศึกษาของเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย ชัยนิชกุล (2548) ศึกษาเรื่องความคาดหวังของเกษตรกรในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์พืชบริษัทเมโทรซีดการเกษตร จำกัด พบว่า ระดับการศึกษาจะไม่มีผลต่อความแตกต่างในทักษะและความสามารถในการเพาะปลูก และไม่มีผลต่อความแตกต่างในความคาดหวังของคุณภาพเมล็ดพันธุ์พืช รวมทั้งวิจัยของ บังอร ทองท่วม (2552) ที่ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของเกษตรกรต่อบทบาทการพัฒนาที่ดินเพื่อการเกษตรของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ระดับการศึกษากับระดับความคาดหวังของเกษตรกร ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า ระดับความคาดหวังของเกษตรกรไม่ได้แปรผันตามระดับการศึกษาของเกษตรกร

สำหรับตัวแปรประสพการณ์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ไม่มีความสอดคล้องกับความคาดหวังของเกษตรกร มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของจากการศึกษางานวิจัยของ สมชาย ชัยนิชกุล (2548) พบว่า การที่บริษัท เมโทรซีด การเกษตร จำกัด ได้จัดกิจกรรมให้เกษตรกรที่เป็นลูกค้าได้มีการพบปะพูดคุยกัน แลกเปลี่ยนประสพการณ์หรือข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน จะทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันในคุณภาพของ

เมล็ดพันธุ์พืช อย่างไรก็ตามหากเกษตรกรที่เป็นลูกค้ามีประสบการณ์การเพาะปลูกที่แตกต่างกัน แต่เมื่อเกษตรกรรับรู้เหมือนกันก็จะทำให้ระดับความคาดหวังในคุณภาพเมล็ดพันธุ์พืชไม่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ตัวแปรที่น่าจะมีผลในการทำนายเช่นกัน คือ จำนวนพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. แต่จากผลการศึกษา พบว่า จำนวนพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ไม่มีผลร่วมกันในการอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง อาจเนื่องมาจากเกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับพื้นที่จาก ส.ป.ก. เนื้อที่ประมาณ 2 – 5 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ขนาดเล็ก และมีความคาดหวังในระดับมากถึงมากที่สุดใกล้เคียงกัน จึงไม่มีผลร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ซึ่งไม่สอดคล้องงานวิจัยของ เพ็ญจันทร์ สอพิมาย (2540) ที่พบว่า เกษตรกรมีจำนวนพื้นที่ถือครองทำการเกษตรแตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อบทบาทในการให้บริการทางวิชาการของวิทยาลัยเกษตรกรรม นครราชสีมาในเรื่องการเป็นแหล่งความรู้และเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร การเป็นแบบอย่างด้านอาชีพเกษตร การเป็นที่ปรึกษาและร่วมแก้ปัญหาทางการเกษตรให้กับเกษตรกร การฝึกอบรมวิชาชีพพระยะสั้น การฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมเคลื่อนที่ วิชาด้านพืช วิชาด้านสัตว์ วิชาด้านแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร และวิชาด้านช่างกลเกษตรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ 2) เพื่อศึกษาความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตรที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 1 ที่เข้าร่วมโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และได้รับการจัดพื้นที่รองรับ โดยการสุ่มตัวอย่างตามลำดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วน ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 128 ราย เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองและพัฒนามาจากงานวิจัยในโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาการเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อย รวมทั้งรูปแบบและเทคนิคเกษตรยั่งยืน: องค์ความรู้และประสบการณ์ของเกษตรกรในพื้นที่โครงการนำร่องเพื่อพัฒนาการเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อย ประกอบด้วยข้อคำถามด้านการอบรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย คำถามและแบบวัดต่างๆ รวมทั้งหมด 5 ส่วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อหาตัวแปรอิสระที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ .05 ความเชื่อมั่นความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองเท่ากับ .9615

ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

จากผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 62.50 มีอายุระหว่าง 37 – 53 ปี ร้อยละ 60.00 อายุเฉลี่ย 43.03 ปี มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 46.87 มีระดับการศึกษาสูงสุดภาคบังคับ 12 ปี ร้อยละ 72.70 ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 18.80 อาชีพเดิมเป็นอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 82.03 มีอาชีพหลักเป็นอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 71.09 และมีอาชีพรองหรืออาชีพเสริมเพียงอาชีพเดียว ร้อยละ 59.38 มากที่สุด เป็นอาชีพค้าขาย ร้อยละ 13.28 เกษตรกรรุ่นใหม่ไม่มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรก่อนเข้าพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ร้อยละ 33.60 และเคยมีประสบการณ์ในการทำการเกษตรก่อนเข้าพื้นที่ ส.ป.ก. ระยะเวลา 1 – 13 ปี ร้อยละ 47.70 และมีประสบการณ์ในการทำการเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. มากกว่า 6 เดือนขึ้นไป ร้อยละ 58.59 เกษตรกรรุ่นใหม่ที่ทำการศึกษาเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่แล้ว ร้อยละ 100.00 มีรูปแบบการทำเกษตรผสมผสานในพื้นที่ ร้อยละ 81.25 มีกิจกรรมผสมผสาน 1 – 3 กิจกรรม มากที่สุด ร้อยละ 60.58 ในปี 2553 ที่ผ่านมา เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ยังไม่มีรายได้ในภาคการเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. และรายได้ภาคการเกษตรนอกพื้นที่ ส.ป.ก. ร้อยละ 50.78 และ 55.50 ตามลำดับ เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีรายได้นอกภาคการเกษตร ร้อยละ 71.09 เมื่อเปรียบเทียบรายได้ปัจจุบันกับอาชีพเดิม เกษตรกรรุ่นใหม่มีรายได้ลดลงจากอาชีพเดิม ร้อยละ 41.40 ส่วนใหญ่เกษตรกรรุ่นใหม่มีรายจ่ายในภาคการเกษตรในปี 2555 ที่ผ่านมาน้อยกว่าหรือเท่ากับ 6,000 บาท/ปี ร้อยละ 42.20 และมีรายจ่ายรวมทั้งในและนอกภาคการเกษตร มากกว่า 12,001 บาท/ปี ขึ้นไป ร้อยละ 64.06 เมื่อเปรียบเทียบรายจ่ายจากอาชีพเดิมกับอาชีพปัจจุบัน เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีรายจ่ายเพิ่มขึ้น ร้อยละ 50.80 เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีสภาพหนี้สิน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท ร้อยละ 24.22 เมื่อเปรียบเทียบหนี้สินจากอาชีพเดิมกับอาชีพปัจจุบัน ส่วนใหญ่เกษตรกรรุ่นใหม่มีหนี้สินเท่าเดิม ร้อยละ 41.40 และไม่มีเงินออม ร้อยละ 75.00 เมื่อเปรียบเทียบเงินออมของเกษตรกรรุ่นใหม่จากอาชีพเดิมกับอาชีพปัจจุบัน ส่วนใหญ่มีเงินออมเท่าเดิม ร้อยละ 60.20

ปัจจัยทางสังคม

จากผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม ร้อยละ 75.00 และเป็นสมาชิกกลุ่มอย่างน้อย 1 กลุ่ม ร้อยละ 50.00 เป็นสมาชิกของกลุ่มที่ทำงานร่วมกันในพื้นที่มากที่สุด ร้อยละ 15.60 เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ยังไม่ได้เข้าไปอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เนื่องจากไม่มีสาธารณูปโภค น้ำ ไฟฟ้า ร้อยละ 36.70 เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคิดเห็นในการเป็นสมาชิกกลุ่ม ($\bar{X} = 3.18$) อยู่ในระดับปานกลาง มีความคิดเห็นในรายชื่อมากที่สุด ว่าการเป็นสมาชิกกลุ่ม

ทำให้การเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. เกิดการพัฒนาเพื่อพึ่งพาตนเองได้ ($\bar{X} = 3.59$) อยู่ในระดับมาก เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรทั้งหมด สื่อบุคคลที่ดี เป็นประโยชน์ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในพื้นที่มากที่สุด คือ วิทยากรจากการอบรม/สัมมนา/ดูงาน ร้อยละ 27.30 และสื่ออื่นๆ คือ สื่อโทรทัศน์ ร้อยละ 32.80 เกษตรกรรุ่นใหม่มีการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.71$) อยู่ในระดับมาก มีความคิดเห็นในรายช้อยมากที่สุดเท่ากัน คือ เมื่อมีเวลาว่างเกษตรกรรุ่นใหม่หาความรู้ทางการเกษตรเพิ่มเติมด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ (สื่อบุคคล และสื่ออื่นๆ) และการเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อต่างๆ ทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีความรู้ และสามารถนำความรู้มาพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เพื่อให้พึ่งพาตนเองได้ ($\bar{X} = 3.48$) ในระดับมาก

ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร

1. พื้นที่ถือครองทางการเกษตร เกษตรกรรุ่นใหม่มีพื้นที่ถือครองรวม เนื้อที่ 1 – 5 ไร่ ร้อยละ 81.25 เป็นพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เนื้อที่ประมาณ 2 ไร่ ร้อยละ 53.13 ได้รับพื้นที่ มีเนื้อที่เฉลี่ยรายละ 3.43 ไร่ ส่วนใหญ่ไม่มีพื้นที่ของตนเอง และไม่มีพื้นที่เช่าจากบุคคลอื่น ร้อยละ 93.75 และ 82.81 ตามลำดับ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ($\bar{X} = 3.61$) อยู่ในระดับมาก มีความคิดเห็นในรายช้อยมากที่สุด คือ พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. อยู่ในจังหวัดที่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรรุ่นใหม่ ($\bar{X} = 4.09$) อยู่ในระดับมาก

2. แรงงานเกษตรในครัวเรือน เกษตรกรรุ่นใหม่มีแรงงานเกษตรในครัวเรือน จำนวน 1 คน ร้อยละ 42.19 และไม่มีการจ้างแรงงานเกษตรในพื้นที่ร้อยละ 69.53 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงงานเกษตรในครัวเรือน ($\bar{X} = 3.55$) อยู่ในระดับมาก มีความคิดเห็นในรายช้อยมากที่สุด คือ เกษตรกรรุ่นใหม่มีความสามารถที่จะทำการเกษตร ปรับปรุงพัฒนาในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ($\bar{X} = 4.05$) อยู่ในระดับมาก

3. ทุนที่ได้รับการสนับสนุน ส่วนใหญ่ไม่มีเงินทุนส่วนตัว ร้อยละ 58.59 ได้รับเงินทุนจาก ส.ป.ก. เป็นจำนวน 9,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 53.91 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทุนที่ได้รับการสนับสนุน ($\bar{X} = 3.00$) อยู่ในระดับปานกลาง มีความคิดเห็นในรายช้อยมากที่สุดว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับความรู้ทางการเกษตรจากการอบรมในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ช่วยให้เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ ($\bar{X} = 4.06$) อยู่ในระดับมาก

4. ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวเกษตรกร: 1) ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ร้อยละ 73.40 ($\bar{X} = 22.83$ คะแนน) อยู่ในระดับมาก ตอบถูกร้อยละ 78.33 ตอบผิด ร้อยละ 21.64 ข้อที่ตอบถูกมากที่สุด ร้อยละ 99.2 คือ การทำบัญชีครัวเรือนเป็นการแยกประเภทรายรับ – รายจ่ายในครัวเรือน และลงรายการตามความเป็นจริงให้ถูกต้อง เพื่อทราบจำนวนเงินคงเหลือในแต่ละเดือน 2) การปรับเปลี่ยน กระบวนทัศน์สู่การเกษตรยั่งยืน ($\bar{X} = 4.23$) อยู่ในระดับมากที่สุด มีการปฏิบัติในรายช้อมากที่สุด คือ เกษตรกรรุ่นใหม่คิดว่าการทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ทำให้ได้รับบริโภคพืชผักที่ปลูกเอง มีความปลอดภัย ไม่เสี่ยงกับโรคภัยและการปนเปื้อนสารเคมี ($\bar{X} = 4.62$) อยู่ในระดับมากที่สุด 3) การใช้เทคนิคการเกษตร ($\bar{X} = 3.38$) อยู่ในระดับมาก มีการปฏิบัติในรายช้อมากที่สุด คือ เกษตรกรรุ่นใหม่เน้นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน และความปลอดภัยของอาหาร ($\bar{X} = 4.09$) อยู่ในระดับมาก

ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ($\bar{X} = 4.06$) อยู่ในระดับมาก มีความคาดหวังในรายช้อมากที่สุด ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกษตรกรรุ่นใหม่คาดหวังที่จะให้การผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ปลอดภัย ต่อตนเอง รวมทั้งผู้บริโภค ($\bar{X} = 4.70$) อยู่ในระดับมากที่สุด

ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอบรม ($\bar{X} = 3.90$) อยู่ในระดับมาก มีความคาดหวังในรายช้อมากที่สุด คือ เกษตรกรรุ่นใหม่คาดหวังที่จะนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ($\bar{X} = 4.27$) อยู่ในระดับมากที่สุด

ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.93$) อยู่ในระดับมาก มีความคาดหวังในรายช้อมากที่สุด คือ เกษตรกรรุ่นใหม่คาดหวังว่าการทำเกษตรผสมผสานสามารถลดความเสี่ยงเรื่องรายได้ และลดรายจ่าย ($\bar{X} = 4.09$) อยู่ในระดับมากที่สุด

ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.44$) อยู่ในระดับมากที่สุด มีความคาดหวังในรายช้อมากที่สุด คือ เกษตรกรรุ่นใหม่คาดหวังที่จะให้การผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ปลอดภัยต่อตนเอง รวมทั้งผู้บริโภค ($\bar{X} = 4.70$) อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานการวิจัย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร มีผลร่วมกันอธิบายความคาดหวังของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง โดยรวมและรายด้าน 3 ด้าน ดังนี้

1. ความคาดหวังของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง

ผลการทำนาย มีตัวแปรอิสระ 5 ตัว คือ 1) การปรับเปลี่ยนกระบวนการตัดสินใจการเกษตรยั่งยืน 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. 3) ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง 4) จำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และ 5) รายได้นอกภาคการเกษตร ตามลำดับ มีผลร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้ร้อยละ 60.40

2. ความคาดหวังของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอบรม

ผลการทำนาย มีตัวแปรอิสระ 3 ตัว คือ 1) การปรับเปลี่ยนกระบวนการตัดสินใจการเกษตรยั่งยืน 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และ 3) ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ตามลำดับ มีผลร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอบรม ได้ร้อยละ 50.60

3. ความคาดหวังของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านเศรษฐกิจ

ผลการทำนาย มีตัวแปรอิสระ 5 ตัว คือ 1) การปรับเปลี่ยนกระบวนการตัดสินใจการเกษตรยั่งยืน 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. 3) ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง 4) จำนวนพื้นที่เช่าจากบุคคลอื่น และ 5) จำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. มีผลร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านเศรษฐกิจได้ร้อยละ 48.00

4. ความคาดหวังของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลการทำนาย มีตัวแปรอิสระ 4 ตัว คือ 1) การปรับเปลี่ยนกระบวนการขั้นผู้การเกษตรยั่งยืน 2) ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง 3) จำนวนเงินทุนที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และ 4) จำนวนเงินทุนส่วนตัว ตามลำดับ มีผลร่วมกันต่ออธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 55.70

ตัวแปรอิสระที่มีผลร่วมกันต่อการอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเกษตรกรรุ่นใหม่ และการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และอาจทำให้ทิศทางการพัฒนาการเกษตรเปลี่ยนไปสู่การพึ่งพาตนเองมากขึ้น

ปัญหาในการศึกษาวิจัยจากเกษตรกรรุ่นใหม่

1. การเป็นสมาชิกกลุ่ม การรวมกลุ่มอาจยังไม่มีพลังมากนัก เนื่องจากการมีทัศนคติที่แตกต่างกัน ไม่มีการปรับตัวในการทำงานและการอยู่ร่วมกันในพื้นที่ เกิดการไม่ยอมรับในผู้นำกลุ่ม ตลอดจนการไม่เห็นด้วยกับข้อตกลงภายในกลุ่ม และไม่ใช้แนวทางประชาธิปไตยในการบริหารงานกลุ่ม และส่วนใหญ่เกษตรกรรุ่นใหม่ไม่ได้เข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่ ทำให้การรวมกลุ่มเป็นไปได้ยาก

2. การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากพื้นที่ที่ได้รับส่วนใหญ่มีความห่างไกลจากชุมชน บางพื้นที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ และการเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ตมีจำกัด เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีเวลาว่างน้อย และมีช่วงเวลาดังกล่าวไม่สัมพันธ์กับรายการโทรทัศน์ทางการเกษตร

3. พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ในเรื่องของความไม่พร้อมของโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น เช่น ขาดแคลนแหล่งน้ำ ไม่มีฝายเก็บน้ำ ทำให้มีน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร บางพื้นที่ไม่มีไฟฟ้า ไม่มีถนนที่สะดวกในการคมนาคมขนส่ง และพื้นที่บางแห่งมีลักษณะทางกายภาพไม่เหมาะสม เช่น มีหินเป็นจำนวนมาก มีความลาดชันสูง เป็นต้น บางรายต้องปรับสภาพพื้นที่ที่ได้รับด้วยตนเอง และในพื้นที่บางจังหวัดเกษตรกรรุ่นใหม่ไม่สามารถเลือกพืชที่ปลูกได้ด้วยตัวเอง

4. แรงงานเกษตรในครัวเรือน เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีแรงงานน้อย และบางส่วนสมาชิกในครัวเรือนเกษตรกรรุ่นใหม่ไม่สนใจทำการเกษตร เมื่อมีการเปรียบเทียบกับรายได้นอกภาคการเกษตรที่สูงกว่าทำให้สมาชิกในครัวเรือนสนใจออกไปหางานทำนอกภาคเกษตรเพื่อนำเงินมาจุนเจือครอบครัว

5. ทุนที่ได้รับการสนับสนุน เนื่องจากเกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่มีทุนส่วนตัว และไม่มีเงินออม และมีภาระหนี้สินเดิม การได้รับเงินทุนสนับสนุนและปัจจัยการผลิตจาก ส.ป.ก. อาจไม่เพียงพอสำหรับการปรับปรุงพื้นที่ สร้างที่อยู่อาศัย และปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนการขาดแคลนเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ในการทำการเกษตร การไม่สามารถกู้ยืมจากแหล่งสินเชื่อได้

6. สำหรับปัญหาที่เกี่ยวกับตัวเกษตรกรรุ่นใหม่ บางรายอาจมีปัญหาเรื่องสุขภาพ การไม่มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร ความไม่สะดวกในการเดินทางและการปรับตัวในพื้นที่ที่ได้รับในจังหวัดที่แตกต่างกับภูมิลำเนาหรือจังหวัดที่อยู่ปัจจุบัน และความไม่ปลอดภัยในการอาศัยอยู่ในพื้นที่

จากปัญหาต่างๆที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่ต้องเผชิญอุปสรรคหลากหลายในการเริ่มต้นทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. รวมทั้งปัจจัยเสี่ยงเรื่องภัยธรรมชาติ โรคและแมลง และราคาปัจจัยการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น หากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสามารถช่วยกันแก้ไขปัญหาระหว่างหาแนวทางป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ก่อน ย่อมส่งผลดีให้เกิดพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองในอาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกรรุ่นใหม่ได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาจากเกษตรกรรุ่นใหม่

1. สำหรับการเป็นสมาชิกกลุ่ม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกบุคคลเข้ารับการอบรมในโครงการฯ จากความประพฤติส่วนบุคคล และสนับสนุนให้สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ ในการดำเนินการ ประสานกับหน่วยงานอื่นๆ ในจังหวัด กำหนดหลักเกณฑ์ ข้อตกลงภายในกลุ่ม มีการจดทะเบียนกลุ่มอย่างเป็นทางการ มีการปลูกฝังจิตสำนึกให้มีความเสียสละต่อส่วนรวม ส่งเสริมคนดีเป็นผู้นำกลุ่ม โดยปลูกฝังความเสียสละ ความรับผิดชอบ และมีจิตสาธารณะ มีการให้ความรู้เรื่องการรวมกลุ่มในหลักสูตรการอบรมหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

2. การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรประสานเพิ่มช่องรายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับการทำเกษตร รวมทั้งรายการเกษตร ขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในพื้นที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรในรูปของเครือข่ายเกษตรกรให้มากขึ้น

3. พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ส่วนใหญ่ขาดแคลนแหล่งน้ำ ฝายเก็บน้ำ ฯลฯ เพื่อให้มีน้ำเพียงพอในการทำการเกษตร และในบางพื้นที่ควรปรับสภาพถนนให้ใช้คมนาคมขนส่งได้สะดวก โดยจัดเตรียมพื้นที่ให้พร้อมก่อนให้เกษตรกรรุ่นใหม่เข้าพื้นที่ ตลอดจนประสานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ขยายไฟฟ้าในเขตปฏิรูปที่ดินให้เพิ่มมากขึ้น

4. แรงงานเกษตรในครัวเรือน เกษตรกรที่มีแรงงานน้อย การทำงานร่วมกันในพื้นที่แปลงใหญ่หรือแปลงรวมจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาในพื้นที่เห็นภาพได้ชัดเจนขึ้น ในขณะเดียวกัน รัฐบาลควรณรงค์ให้เด็กและเยาวชนมีจิตสำนึกที่ดี โดยเฉพาะในสถานศึกษาให้รักอาชีพ เกษตรกรรม และตระหนักในคุณค่าของอาชีพเกษตรกรรมที่เป็นอาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษ

5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประสานให้เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ และชำระเงินต้นคืนในระยะเวลายาว รวมทั้งควรมีการจัดตั้งกองทุนเฉพาะกิจเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรรุ่นใหม่

6. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในระยะเวลา 2 ปีแรก ควรเปิดโอกาสให้โอกาสเกษตรกรรุ่นใหม่ปรับปรุงพื้นที่ที่ได้รับอย่างค่อยเป็นค่อยไป ตามความจำเป็นที่แท้จริงของเกษตรกรรุ่นใหม่แต่ละราย เนื่องจากพื้นที่ที่ได้รับมีความแตกต่างกัน มีสภาพปัญหาไม่เหมือนกัน

7. สำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ ต้องใฝ่รู้และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ตลอดจนขยันอดทน คิดวางแผน แก้ไข และรับมือกับปัญหาตลอดเวลา หากต้องการเห็นคุณค่าของอาชีพเกษตรกรรมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ในครั้งนี้ ได้ทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่หลากหลาย โดยแบ่งเป็นข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยและข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร ตัวแปรส่วนใหญ่มีผลในเชิงบวก สามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ยกเว้น เงินทุนส่วนตัวที่มีผลในเชิงลบ ที่สามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ รายได้นอกภาคการเกษตร เป็นตัวแปรที่มีผลในเชิงลบสามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่โดยรวม แต่สำหรับปัจจัยทางสังคมไม่มีตัวแปรที่มีผลสามารถร่วมกันอธิบายความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

จากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ภาครัฐควรมีนโยบายในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยการสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงและต่อเนื่อง เพื่อเป็นเกษตรกรมืออาชีพ ควรทราบความต้องการความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำมากำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพพื้นที่ และควรมีการกระตุ้นให้เกษตรกรรุ่นใหม่เกิดกระบวนการคิดด้วยตนเอง จากการฟังบ่อยๆ เห็นคุณค่าของผลลัพธ์ในทางปฏิบัติที่ดี เรียนรู้ และนำความรู้และเทคโนโลยีมาใช้ ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง การได้รับความรู้และเข้าใจในสิ่งที่ถูกต้อง เช่น การเห็นแบบอย่างที่ดีจากเกษตรกรต้นแบบ ประชาชนเกษตรกรที่พึ่งตนเองได้ จะช่วยปรับเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ วิธีการปฏิบัติในการทำการเกษตรยั่งยืนให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ จึงควรให้ความสำคัญกับการปูพื้นฐานด้านการศึกษา จากความชอบและความถนัดของบุคคลเป็นที่ตั้ง โดยอาศัยความรู้จากหลายสาขาวิชาในห้องเรียนที่มีชีวิต เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และมีประสบการณ์ตรงเพื่อการประกอบอาชีพมากขึ้น ซึ่งความรู้จะทำให้มีมุมมองและทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้ จากความรักและศรัทธาใน

อาชีพเกษตรกรรมจะส่งผลในเชิงบวกต่อการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และประกอบอาชีพเกษตรกรรมให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ต่อไป

2. ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับพื้นที่ที่จัดให้เริ่มต้นทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ เนื่องจากความคิดเห็นในเชิงบวกจะส่งผลให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง จึงควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการพัฒนาในส่วนนี้ซึ่งมีความจำเป็นอย่างเหมาะสมมากขึ้น โดยการเตรียมความพร้อมของพื้นที่ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ในเรื่องของแหล่งน้ำ ไฟฟ้า ถนน ที่อยู่อาศัยชั่วคราว ตลอดจนเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการทำการเกษตร เพื่อตอบสนองความคาดหวังของเกษตรกรรุ่นใหม่

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ส.ป.ก. ควรให้ความสำคัญกับโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีรายได้ภาคการเกษตรในพื้นที่ของโครงการมากขึ้น ลดการเคลื่อนย้ายแรงงานไปประกอบอาชีพอื่น หรือการละทิ้งพื้นที่ เนื่องจากการมีรายได้นอกภาคการเกษตรจะส่งผลให้การพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น จึงควรมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ สร้างงาน สร้างอาชีพเสริม ตลอดจนควรจัดให้มีนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร นักวิชาการเกษตร เกษตรกรอาสาสมัคร เกษตรกรต้นแบบ หรือนักธุรกิจ ในภาคการเกษตร ฯลฯ เพื่อให้คำปรึกษาเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

4. ควรให้ความสำคัญในเรื่องของปัจจัยทางสังคมมากขึ้น ในเรื่องของการรวมกลุ่ม ซึ่งจากผลการวิจัย เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคิดเห็นว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มทำให้การเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. เกิดการพัฒนาเพื่อพึ่งพาตนเองได้ แต่ในปัจจุบันอาจยังไม่ประสบความสำเร็จจากหลายสาเหตุ จึงเป็นสิ่งที่ควรปรับให้เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถทำงานและอยู่ร่วมกันได้ เพื่อสร้างเครือข่าย และจัดทำกองทุนหรือกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แต่ข้อจำกัดส่วนใหญ่เกิดจากพื้นฐานความคิดส่วนบุคคล จึงควรมีการปรับทัศนคติเพื่อสร้างทีมงานที่มีพลังในภาคการเกษตร นอกจากนี้เกษตรกรรุ่นใหม่ควรมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ชยัน อดทน ตั้งใจในการทำการเกษตรในพื้นที่ มีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีใหม่ๆ บริหารจัดการพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำการเกษตรที่มีความเกื้อกูลกัน ปลูกพืชที่หลากหลาย คำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในท้องถิ่น และพยายามคิด แก้ไขปัญหาเบื้องต้นด้วยตนเองก่อน หากปัญหาที่เกินกำลังความสามารถของตนเองก็ควรประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางในการศึกษารั้งต่อไป มีดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาเชิงคุณภาพ ในเรื่องเกี่ยวกับวิถีคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม ทักษะสังคม ความไว้วางใจกัน วิธีการปฏิบัติตน การดำรงชีวิตประจำวัน การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ย้ายเข้าไปอาศัยอยู่ในพื้นที่ และใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและสมบูรณ์มากขึ้น และใช้เป็นต้นแบบสำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่รุ่นอื่นๆ ต่อไป

2. ควรศึกษาระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ เรื่องลักษณะทางกายภาพ ความลาดชันของพื้นที่ ปริมาณธาตุอาหารในดิน และความเหมาะสมในการเพาะปลูกพืชแต่ละชนิดในแต่ละพื้นที่ ตลอดจนปริมาณน้ำเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานให้เกษตรกรรุ่นใหม่ก่อนลงพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. และเพื่อการวางระบบน้ำ การบริหารจัดการน้ำในเขตปฏิรูปที่ดิน เพื่อให้มีน้ำใช้สำหรับการเกษตรเพียงพอตลอดปี

3. ควรศึกษาเรื่องงบประมาณ เพื่อการจัดทำสาธารณูปโภค ที่อยู่อาศัยชั่วคราว จำนวนเงินทุนหรือปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมสำหรับการเริ่มทำการเกษตรในพื้นที่ โดยเฉพาะกรณีไม่มีเงินทุนส่วนตัว เนื่องจากการทำการเกษตรจำเป็นต้องอาศัยทุนในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเกษตร

4. ควรศึกษาเรื่องการทำงานร่วมกันในพื้นที่ โดยเน้นคนที่มีพื้นฐานแตกต่างกันให้สามารถทำงานร่วมกันได้ โดยดึงศักยภาพของแต่ละบุคคล เพื่อนำกลุ่มไปถึงเป้าหมายร่วมกันให้สำเร็จ

5. ควรติดตามและประเมินผลความคาดหวังหรือความต้องการของเกษตรกรรุ่นใหม่แต่ละรุ่นในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาต่างๆ ที่เกษตรกรรุ่นใหม่เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ต่อไป

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2546. **สารที่ควรรู้เกี่ยวกับอาหารระหว่างประเทศ.**
- เกศลินี กลั่นบุศย์. 2540. **ความคาดหวังของผู้เข้ารับการรักษาพยาบาลต่อการบริการของโรงพยาบาลเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**
- โฆยิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. 2549. **เกษตรกรก้าวหน้าอนาคตเกษตรไทย. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน).**
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2529. **บ้านกับเมือง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด.**
- ฉันทนา บรรพศิริโชติ, สุรชัย หวันแก้ว, ยุทธชัย เกลิมชัย, และศรียา คำพิลา. 2546. **ผู้ใหญ่วิบูลย์กับการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กุสยเดด.**
- ชวาล แพร์ตกุล. 2526. **เทคนิคการวัดผล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.**
- ชัย ลากเพิ่มทวี. ม.ป.ป. **สารานุกรมศัพท์สังคม. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- ชไมพร สุธรรมวงศ์. 2542. **คู่มือการดำเนินกิจกรรมกลุ่มย่อย แปลและเรียบเรียง ส่วนตำราสนับสนุนเทคนิคอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น). แปลจาก Toshio Ueda. 1996. Yasashii Shoshudan Katsudo no Susume Kata. Japan: UNI Agency, Inc.**
- ฉัฐิมา เจียมสวัสดิ์. 2550. **ความสามารถในการพึ่งตนเองของสมาชิกกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว : กรณีศึกษา กลุ่มผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์บ้านมะกอกใต้ ตำบลชัยบุรี อำเภอเมือง จังหวัด**

พัทลุง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ณัฐกานต์ วิงวอน. 2547. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและ
ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลบ้านต้า อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ดิเรก ฤกษ์หรัย. 2527. การส่งเสริมการเกษตร: หลักและวิธีการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช.

เดโชพล เสมือนใจ. 2541. ความคาดหวังของเกษตรกรจากการส่งเสริมการเกษตรของศูนย์พัฒนา
โครงการหลวงห้วยลึก อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ทรงศักดิ์ วงศ์ภูมิวัฒน์. 2552. เส้นทางพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรไทย. ภาควิชาส่งเสริมและ
นิเทศศาสตร์การเกษตร คณะเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธันวา จิตต์สงวน. 2544. การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน บทวิเคราะห์จากปัจจัยทางเศรษฐกิจและ
สังคม: ภาคที่ 2 เกษตรยั่งยืน. รายงานการสัมมนาาระบบเกษตรแห่งชาติ ครั้งที่ 1 ระบบ
เกษตรเพื่อการจัดการทรัพยากรและพัฒนาองค์กรชุมชนอย่างยั่งยืน, 15 - 17 พฤศจิกายน
2543. คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2538. เอกสารการสอนชุดวิชาการใช้สื่อทางไกลในงานส่งเสริม
การเกษตร:จิตวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 12. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

นริศรา ฤทธิมนตรี. 2543. การทำสวนผสมผสานกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ กรณีศึกษา
ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาประยุกต์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- นันทวัน เชาววิศิษฐ์. 2545. ความคาดหวังของประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีต่อโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร. 2547. เกษตรกรรมยั่งยืน: กระบวนทัศน์ กระบวนการ และตัวชี้วัด. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย).
- นรินทร์ ละม้ายศรี. 2541. ความสัมพันธ์ระหว่างงานหัตถกรรมพื้นบ้านกับการพึ่งตนเองในระดับครัวเรือนของชาวบ้าน อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เนติวิช ศิริพานิช. 2521. ความคาดหวังของเกษตรกรต่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตำบลทองหลาง อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บังอร ทองท้วม. 2552. ความคาดหวังของเกษตรกรต่อบทบาทการพัฒนาที่ดินเพื่อการเกษตรของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญชัย รั้งมิปัญญาภรณ์. 2546. ความคาดหวังของเกษตรกรที่มีต่อการพัฒนาอาชีพการเกษตรในพื้นที่โครงการชลประทานห้วยหลวง จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญธรรม จิตต์อนันต์. 2540. ส่งเสริมการเกษตร. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด.
- ประพันธ์ ผลเสวก. 2548. “เกษตรประเทศไทยปี 2548 จะไปทางไหน.” ใน สุราษฎร์ ทองมาก และคณะ. ชมรมล้อมวลชนเกษตรแห่งประเทศไทย. ปีที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นีออน บุ๊ค มีเดีย.

- ปรมะ สตะเวทิน. 2546. **หลักนิเทศศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- ประยูร อุดมเสียง. 2541. **การพัฒนาและฝึกอบรมทรัพยากรมนุษย์ทางการเกษตร**. ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา.
- ปิยะวดี สิงห์สุริย์. 2545. **บทบาทที่คาดหวังในการมีส่วนร่วมพัฒนาอาชีพเกษตรกรตามโครงการ “การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรชาวไทยพระราชดำริ” กรณีศึกษาเกษตรกรเขตหนองจอก**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรพรรณ ภูวนธรรม. 2551. **ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับโครงการปมเพาะเกษตรกรอนาคตของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลซับสนุ่น อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี**. การศึกษาค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรสวรรค์ หงส์เจริญไทย. 2545. **บทบาทที่คาดหวังในการเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เขตชุมชนหนองจอก กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พวงพยอม เจริญทอง. 2541. **การประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเองของเกษตรกร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เพชร หาลาก. 2538. **ความคาดหวังของผู้บังคับบัญชาาระดับกลางที่มีต่อบทบาทการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชาาระดับล่าง ในโรงงานอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติก**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เพ็ญจันทร์ สอพิมาย. 2540. **ความคาดหวังของเกษตรกรต่อบทบาทในการให้บริการทางวิชาการของวิทยาลัยเกษตรกรรมนครราชสีมา: กรณีศึกษาหมู่บ้านโนนแต่ ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ไพบูรณ์ เสงสุวรรณ, อรุณ หวายคำ, พุฒิพงศ์ นวกิจบำรุง และอัจฉรา รัญศิริธรรม. 2547. รูปแบบและเทคนิคเกษตรยั่งยืน: องค์ความรู้และประสบการณ์ของเกษตรกรในพื้นที่โครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อย. นนทบุรี: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.
- ไพศาล หวังพานิช. 2526. การวัดผลการเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. 2543. การวัดและประเมินผลระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ส่วนวิจัยและพัฒนาสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ภาวดี ศรีมุกดา. 2545. ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- มาฆะ จิตตะสังคะ. 2537. การพัฒนาชนบท “องค์การเอกชนกับการพัฒนาชนบท”. สาขาวิชาการส่งเสริมเกษตรและสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มงคล ชาวเรือ. 2529. เอกสารการสอนวิชากระบวนการพัฒนาชุมชน. คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2530. เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร. พิมพ์ครั้งที่ 5. สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอเชียเพลส จำกัด.
- เมธิ ชัยมาโย. 2536. การพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเอง : ศึกษากรณี บ้านดงเค็ง ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ยงยุทธ เกษสาคร. 2548. การวางแผนและนโยบายทางด้านทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

- ยุทธ ไถยวรรณ และ กุสุมา ผลาพรหม. 2553. **พื้นฐานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2534. **การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางกอกบลิ๊อค.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- ลำพูน กะตะโท. 2549. **ความคาดหวังและผลสัมฤทธิ์ที่ได้รับของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติตามเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับลำไยในอำเภอบาง จังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วันฤดี จันทรเสนา. 2549. **ปัจจัยที่มีต่อความคาดหวังในการพัฒนาการผลิตใหม่ของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไหมบ้านทุ่งแสม ตำบลหนองขาม อำเภอนงนุช ๕ จังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิภาส โพธิ์ใส. 2545. **การศึกษาความสามารถในการพึ่งตนเองของสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการธนาคารประชาชน กรณีศึกษาผู้ใช้บริการธนาคารออมสิน สาขาอำเภอนางรอง**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วีระชัย นาควิบูลย์วงศ์, สุดารินทร์ รอดมณี, และกานดา ศากยะโรจน์. 2553. **35 ปี ส.ป.ก.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.
- ศรีไพร บุญสังข์. 2546. **เกษตร: เพื่อการพึ่งตนเอง**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- ศุภนิตย์ ผลไพรินทร์. 2540. **เทคนิคการประเมินผล**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวพิทยา.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2536. **โครงการวิจัยเรื่องการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (สจล.). ม.ป.ป. ความหมายการพัฒนาการเกษตร (Online). www.kmitl.ac.th/agritech/curriculum.htm. 20 มิถุนายน 2553.

สมชาย ชัยนิชชกุล. 2548. ความคาดหวังของเกษตรกรในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์พืชบริษัท เมโทรซีดการเกษตร จำกัด. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

สมยศ นาวิการ. 2545. การบริหารและพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผู้จัดการ.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2539. ทฤษฎีสังคมวิทยา การสร้าง การประเมินค่า และการใช้ประโยชน์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. 2543. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.). 2551. โครงการความร่วมมือการสร้างและพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่ในเขตปฏิรูปที่ดิน. เอกสารเผยแพร่ฉบับที่ 402. มกราคม 2551. กรุงเทพมหานคร.

_____. 2552. ความร่วมมือจัดที่ดินและสร้างโอกาสทางการศึกษา โครงการบ่มเพาะเกษตรกรอนาคตในเขตปฏิรูปที่ดิน. เอกสารเผยแพร่ฉบับที่ 448. มกราคม 2552. กรุงเทพมหานคร.

_____. 2553ก. การของบประมาณสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน. กลุ่มพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่และยูวเกษตรกร สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี. กรุงเทพมหานคร.

_____. 2553ข. คำสั่งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่ กษ 1209/ว 0246 เรื่อง การมอบอำนาจลงนามในหนังสือการตกลงเช่าทำประโยชน์ในที่ดินเขตปฏิรูปที่ดินเป็นการชั่วคราว. 18 กุมภาพันธ์ 2553.

_____. 2553ค. โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่. เอกสารเผยแพร่ฉบับที่ 472. กุมภาพันธ์ 2553. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.). 2553ง. จำนวนเกษตรกรรุ่นใหม่ และพื้นที่
 รองรับเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 1 ที่ประสงค์เข้าทำประโยชน์ชั่วคราวในพื้นที่รองรับ ตาม
 หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ภายใต้โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
 ปีงบประมาณ 2553. กลุ่มพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่และยุวเกษตรกร สำนักพัฒนาและถ่ายทอด
 เทคโนโลยี. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549. รายงานสรุปผลการ
 ประชุมประจำปี 2549 ของ สศช. เรื่องแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10: สังคมที่มีความสุขอย่าง
 ยั่งยืน, 30 มิถุนายน 2549. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2542.
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการจัดการทรัพยากรการผลิตทางการเกษตร (Online).
http://web.ku.ac.th/king72/2542-09/res05_01.html. 23 กันยายน 2552.

สิน พันธุ์พินิจ. 2544. การส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพมหานคร: อักษรพิทยา.

สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมนะ. 2545. พฤติกรรมองค์การ: ทฤษฎีและการประยุกต์. พิมพ์ครั้งที่ 3.
 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2550. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 14.
 กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.

สุพรรณิ ไชยอำพร. 2531. การศึกษาเจาะลึกโครงการพัฒนาองค์กรประชาชน: กรณีศึกษาจังหวัด
 สุรินทร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการ โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

สุพิศวง ธรรมพันทา. 2540. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร: ดี.ดี.บุ๊กสโตร์.

สุพานี สฤณภูวนิช. 2552. พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่ แนวคิด และทฤษฎี. พิมพ์ครั้งที่ 2.
 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต.

สุภา ไยมือ. 2547. เศรษฐศาสตร์แห่งความสุขและการแบ่งปันว่าด้วยเกษตรกรรมยั่งยืนและชุมชน (เกษตรกรรมยั่งยืน: การฟื้นฟูเศรษฐกิจพึ่งตนเอง กรณีศึกษา โครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อย). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจ แอนด์ เจ กราฟฟิคดีไซน์.

สุรพล เศรษฐบุตร. 2539. เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการพัฒนาการเกษตร. ภาควิชาเทคนิคเกษตร. คณะเทคโนโลยีการเกษตร. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. กรุงเทพมหานคร.

สุรางค์ จันทร์เอม. 2529. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต.

เสรี พงศ์พิศ. 2552. แนวคิดแนวปฏิบัติยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.

_____. 2553. ร้อยคำที่ควรรู้ฉบับปรับปรุงใหม่เพิ่มเติมอีกกว่า 100 คำ. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.

อมรทิพย์ ภิรมย์บุรณ์. 2548. ความคาดหวังของเกษตรกรต่อบทบาทคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบลวังลึก อำเภอสามสูง จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อรศรี งามวิทยาพงศ์. 2549. กระบวนการเรียนรู้ในสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลงจากยุคชุมชนถึงยุคพัฒนาความทันสมัย. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการจัดการทางสังคม.

อรัญญา ตัญญาเกต. 2541. ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการพึ่งตนเองของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินโครงการป่าวังโป่ง – ชนแดน – วังกำแพง จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อภัสศิริ สารระโกเศศ. 2546. ความคาดหวังของเกษตรกรต่อบทบาทในการพัฒนาการเกษตรของ
เกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี. : วิทยานิพนธ์
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Bandura, A.A. 1977. **Social Learning Theory**. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall.

John, R. Schermerhorn, James G. Hunt, and Richard N. Osborn. 2000. **Organization Behavior**.
John Wiley and Sons, Inc.

Galtung, J. 1980. **Self – Reliance: A Strategy for Development**. London: Bogle L'Ouverture
Publication.

Mosher, Arthur T. 1966. **Getting Agriculture Moving**. New York: Praeger, Inc.

Murray, H. A. 1968. **Exploration in Personality**. New York: Praeger, Inc.

Nadler, A. and Lawler, E. 1977. **In Perspective on Behavior in Organization. Motivation: A
Diagnostic Approach**. New York: McGraw Hill Book Company.

Vroom, V. 1964. **Work and Motivation**. New York: Jonh Wiley and Sons, Inc.

Shaw, M.E. and Wriqth, J.W. 1976. **Scale for the Measurement of Attitude**. New York:
McGraw Hill Book Company.

ภาคผนวก ก

ข้อมูลพื้นฐานโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ปี 2552 - 2553

1. ข้อมูลพื้นฐานโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ปี 2552 - 2553

อาชีพเกษตรกรรมถือเป็นฐานรากของสังคมชนบทไทย แต่จากการคาดการณ์แรงงานภาคเกษตรที่มีแนวโน้มจะลดลงในอนาคต และภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในปี 2552 ที่ผ่านมามีแรงงานจำนวนหนึ่งจากภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการประสบกับปัญหาการถูกเลิกจ้าง รัฐบาลได้ให้ความสำคัญและเริ่มโครงการแรงงานคืนถิ่นขึ้นเพื่อรองรับแรงงานกลับคืนสู่ภาคเกษตรกรรม โดยความร่วมมือของ 4 องค์กร ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.), ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.), และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) จัดทำโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ขึ้นมาเพื่อรองรับแรงงานดังกล่าว ผู้ที่มีความสนใจและประสงค์จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ให้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งความรู้และทรัพยากรที่ดิน โดยการเข้าอบรมความรู้ทางการเกษตรในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เป็นระยะเวลา 3 เดือน และได้รับพื้นที่จาก ส.ป.ก. ให้เข้าทำประโยชน์ รายละเอียด 2 – 5 ไร่ ประกอบด้วย ที่มาของโครงการ หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (ระยะเวลา 3 เดือน) บทบาทการพัฒนาการเกษตรของหน่วยงานภาครัฐ ข้อมูลพื้นที่รองรับและจำนวนเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ได้รับการจัดสรรพื้นที่ (ส.ป.ก., 2553ค) ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1.1 ที่มาของโครงการ

ส.ป.ก. (2553ค) ได้อธิบายถึง ที่มาของโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ดังนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กษ.) และกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ได้ร่วมมือจัดทำโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2551 เพื่อเป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษา การเข้าถึงองค์ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติภาคการเกษตร กระทรวงแรงงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เร่งรัดดำเนินการช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ถูกเลิกจ้างอันเนื่องมาจากวิกฤตเศรษฐกิจ ที่มีความประสงค์จะเปลี่ยนแปลงอาชีพจากแรงงานในระบบสถานประกอบการไปประกอบอาชีพเกษตรกรรม

กระทรวงแรงงาน โดยกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กรมการจัดหางาน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดย ส.ป.ก. จึงได้ร่วมกันทำข้อตกลงความร่วมมือ เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2552 โดยมีเจตจำนงมุ่งเน้นร่วมกันในการช่วยเหลือผู้ถูกเลิกจ้างที่ประสงค์จะ

เปลี่ยนอาชีพเป็นเกษตรกร ได้มีที่ดินทำกินและประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรกรม

กษ. และ ศช. ได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ มีระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี (พ.ศ. 2551 – 2555) ร่วมกันสร้างโอกาสทางการศึกษาโดย ศช. จะกำหนดหลักสูตรเฉพาะ และให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติด้านการเกษตร เป็นต้น

การดำเนินงานโดยผ่านทางกระบวนการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ 3 หลักสูตร ดังนี้

- 1) หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (ระยะเวลา 3 เดือน)
- 2) หลักสูตรการพัฒนาเกษตรอย่างยั่งยืน
- 3) หลักสูตรเกษตรกรมืออาชีพ (ปวส.)

ภายใต้หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างทักษะความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ในการประกอบอาชีพเกษตรกรกรม โดยผ่านกลไกของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยประมง และวิทยาลัยการอาชีพ ให้สามารถคิด วิเคราะห์ วางแผน และการบริหารความเสี่ยง ในสภาพปฏิบัติจริงทางการเกษตร เพื่อให้สามารถเข้าสู่อาชีพเกษตรกรกรมได้อย่างมีความมั่นใจ โดยมีเป้าหมายเป็นบุคคลทั่วไป (ผู้ว่างงาน/แรงงานเลิกจ้าง/ผู้ที่จบการศึกษาด้านเกษตรกรรมหรือผู้ที่สนใจ)

ขั้นตอนการดำเนินงาน มีประเด็นต่างๆ ดังนี้

- 1) รับสมัครบุคคลทั่วไปผ่าน ส.ป.ก.จังหวัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
- 2) ปฐมนิเทศและชี้แจงโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

3) เข้าสู่กระบวนการอบรมหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ระยะเวลา 3 เดือน โดยวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ตามข้อตกลงความร่วมมือเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพเกษตรกรกรม

4) ผู้ผ่านการอบรมที่ประสงค์จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมและแจ้งความประสงค์รับการจัดที่ดิน ส.ป.ก. ได้จัดสรรที่ดินในพื้นที่รองรับเขตปฏิรูปที่ดิน รายละเอียด 2 – 5 ไร่ โดยจะได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินชั่วคราวเป็นระยะเวลา 2 ปี จึงจะพิจารณาให้ทำกินในที่ดินต่อไป

(1) กรณีที่ดินของรัฐให้สิทธิการใช้ประโยชน์ หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียง (ส.ป.ก. 4 – 01 ค.)

(2) กรณีที่ดินจัดซื้อจากเอกชน ในรูปแบบของการเช่า หรือเช่าซื้อ

5) เกษตรกรรุ่นใหม่ที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในระหว่างการอบรม ค่าเบี้ยเลี้ยงหลังจากอบรมในระหว่างไม่มีรายได้วันละ 100 บาท ระยะเวลา 3 เดือน และได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต รายละเอียดประมาณ 5,000 บาท โดย ส.ป.ก. จังหวัดเป็นผู้พิจารณาความเหมาะสมในการใช้ปัจจัยการผลิตของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่อีกด้วย

6) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่เข้าร่วมโครงการฝึกอบรม ประกอบด้วย

(1) ภาคเหนือ จำนวน 4 แห่ง ดังนี้ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่, เชียงราย กำแพงเพชร, และนครสวรรค์

(2) ภาคกลาง จำนวน 4 แห่ง ดังนี้ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชลบุรี, ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทร พระนครศรีอยุธยา, สิงห์บุรี, และกาญจนบุรี

(3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 4 แห่ง ดังนี้ วิทยาลัยเทคโนโลยีและการจัดการ โนนดินแดงจังหวัดบุรีรัมย์, วิทยาลัยเทคโนโลยีศรีสะเกษ, อุตรธานี, และนครราชสีมา

(4) ภาคใต้ จำนวน 4 แห่ง ดังนี้ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชุมพร, ตรัง, วิทยาลัยการประมงคิงสุทธานนท์, และวิทยาลัยการประมงชุมพร

2.2 หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (ระยะเวลา 3 เดือน)

- ฝึกอบรมอาชีพเพื่อสร้างทางเลือกเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม (ประเภทวิชาเกษตรกรรม)

1) หลักการ

1.1) เป็นหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้นเพื่อฝึกอบรมให้แก่ประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจจะประกอบอาชีพด้านการเกษตร ให้สามารถเข้าสู่อาชีพได้ในบริบทของแต่ละชุมชนและท้องถิ่น

1.2) เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาและดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้ตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา และตามความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น รวมทั้งสามารถพัฒนาเนื้อหาเพื่อรองรับการศึกษาต่อเนื่องในระยะยาวได้

1.3) เป็นหลักสูตรที่สนับสนุนการประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชนและท้องถิ่น

2) จุดมุ่งหมาย

2.1) เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีความมั่นใจในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร

2.2) เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากระบบข้อมูลและสารสนเทศ วิถีทางเศรษฐศาสตร์ และหลักการบริหารความเสี่ยงในด้านการผลิตและปัจจัยภายนอกอื่นๆ มาประมวลเพื่อสร้างทางเลือกอาชีพ และวางแผนการผลิตในงานอาชีพของตนเองได้ตามสถานการณ์การตลาดที่ผกผัน

2.3) เพื่อให้สามารถเปลี่ยนวิธีคิดจากการผลิตที่พึ่งพิงฐานทรัพยากรเป็นหลัก (Resources Based) มาเป็นการผลิตที่ใช้ความรู้ในการบริหารจัดการเป็นหลัก (Knowledge Based) เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

2.4) เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับหลักการและทักษะพื้นฐานทางวิชาการเกษตร สามารถบริหารจัดการอาชีพของตนเองได้ตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่การวางแผนการผลิตในระดับไร่นาจนถึงการจัดการผลผลิตสู่ตลาด โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.5) เพื่อให้สามารถใช้และหรือประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนางานอาชีพเพื่อสร้างความเข้มแข็งในระดับไร่นาของตนเอง และขยายผลไปเป็นกลุ่มหรือชุมชนได้

3) หลักสูตร ฝึกอบรมอาชีพเพื่อการสร้างทางเลือกเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม ประเภทวิชาเกษตรกรรม

4) วุฒิการศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพระยะสั้น (ประกาศนียบัตรวิชาชีพเฉพาะ) ประเภทวิชาเกษตรกรรม

5) โครงสร้างหลักสูตร หลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการฝึกอบรมให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและประสบการณ์ในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรแบบครบวงจร ตั้งแต่การวางแผนการผลิต การดำเนินการผลิตและการจัดการหลังการผลิต สามารถเข้าสู่อาชีพเกษตรได้จริง โดยการเรียนรู้แบบบูรณาการผ่านสถานการณ์จำลองและการประกอบอาชีพจริง ประกอบด้วยสาระหลัก 5 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

5.1) กลุ่มวิเคราะห์และสร้างทางเลือกในการผลิต/บริการของตนเอง	เวลา 48 ชั่วโมง
5.2) กลุ่มสนับสนุนการทำเกษตรให้เกิดประสิทธิภาพ	เวลา 108 ชั่วโมง
5.3) กลุ่มการประยุกต์เพื่อการปฏิบัติจริง	เวลา 300 ชั่วโมง
5.4) กลุ่มบริหารจัดการผลผลิต	เวลา 36 ชั่วโมง
5.5) กลุ่มกิจกรรมเสริมหลักสูตร	เวลา 48 ชั่วโมง

ทั้งนี้ สถานศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

6) ระยะเวลาการฝึกอบรม เวลารวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 540 ชั่วโมง โดยสถานศึกษาสามารถจัดช่วงเวลาการเรียนรู้และฝึกทักษะภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเข้าด้วยกันแบบยืดหยุ่นตามลักษณะงานอาชีพเกษตร

7) การเข้ารับการฝึกอบรม จำนวนและคุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของสถานศึกษา ภายใต้โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

8) รูปแบบการจัดการศึกษาและฝึกอบรม การจัดการศึกษาและฝึกอบรมจะดำเนินการในรูปแบบการบูรณาการภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้หลักทฤษฎีและฝึกปฏิบัติงานอาชีพเกษตรจากสถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริงด้วยตนเอง รวมทั้งจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและพฤติกรรมลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ตามกรอบเนื้อหาสาระของหลักสูตร ด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้

8.1) การบรรยายถ่ายทอดความรู้ โดยคณะครูในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาการภายนอก ปราชญ์ชาวบ้าน ร่วมกับการใช้กิจกรรมหรืองานฟาร์มเชิงธุรกิจเป็นฐานการเรียนรู้ และบูรณาการคำถามที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์จริงของผู้เข้ารับการอบรมเข้ากับเนื้อหาการเรียนในหลักสูตร

8.2) การปฏิบัติทดลองประกอบอาชีพจริงในที่ดินของสถานศึกษาหรือพื้นที่ของผู้เข้ารับการอบรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเห็นและเข้าใจกระบวนการเข้าสู่อาชีพ และการวางแผนอาชีพที่เหมาะสมของตนเอง ตั้งแต่การหาข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ วางแผนกิจกรรมด้านพืชหรือสัตว์หรือฟาร์มผสมผสานที่เหมาะสมกับตนเอง พื้นที่ทำกิน และตลาด ตลอดจนมีทักษะในการเตรียมการลงมือปฏิบัติเพาะปลูกพืชและหรือเลี้ยงสัตว์ การจัดการผลผลิตและนำผลผลิตออกสู่ตลาดในลักษณะครบวงจร

8.3) การศึกษาดูงานด้านการเกษตรและในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจวางแผนอาชีพของตนเอง

8.4) การเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการอบรม

9) การวัดและประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม เนื่องจากหลักสูตรนี้พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เข้ารับการอบรมมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพเกษตรและสามารถเข้าสู่อาชีพได้จริง จึงใช้การวัดประเมินผลเชิงพฤติกรรมและการวัดผลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจาก

9.1) การประเมินผลภาคความรู้หรือภาคทฤษฎี ได้แก่ การสอบสัมภาษณ์ปากเปล่า การสอบข้อเขียนเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติงาน

9.2) ประเมินผลการจัดทำแผนงานฟาร์มต้นแบบของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการคิดวิเคราะห์ การใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ การวิเคราะห์และควบคุมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้เข้ารับการฝึกมีทักษะการคิดวิเคราะห์และวางแผนอาชีพของตนเองได้จริง

9.3) การประเมินผลภาคปฏิบัติ ได้แก่ การประเมินสภาพจริงในกระบวนการเตรียมการ กระบวนการปฏิบัติงาน กระบวนการจัดการหลังการปฏิบัติงาน และผลงานเชิงประจักษ์และหรือผลิตผลจากงานฟาร์มที่ทดลองเพาะปลูกหรือปฏิบัติในระหว่างการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จำลองและหรือสถานการณ์จริง

ทั้งนี้ ผู้เข้ารับการอบรมต้องเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ที่หลักสูตรกำหนด โดยมีระยะเวลาในการศึกษาและฝึกปฏิบัติไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของระยะเวลาการฝึกอบรมทั้งหมด และต้องประเมินผ่านกิจกรรมของหลักสูตรตามเกณฑ์ที่กำหนด จึงจะถือว่าสำเร็จการศึกษาและฝึกอบรม

ตารางผนวกที่ 1 หน่วยการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพเพื่อสร้างทางเลือกเข้าสู่อาชีพ
เกษตรกรรม ประเภทวิชาเกษตรกรรม (หน่วยการฝึกอบรม รายวิชา 1502 – 6901
การพัฒนาเกษตรกร รุ่นใหม่ 540 ชั่วโมง)

ลำดับที่	รายการ	เวลา (ชั่วโมง)
1	กลุ่มวิเคราะห์และสร้างทางเลือกในการผลิต/บริการของตนเอง	(48)
	1.1 สถานการณ์และแนวโน้มการเกษตร	12
	1.1.1 ความเคลื่อนไหวและทิศทางการเกษตรระดับโลก	
	1.1.2 สถานการณ์และแนวโน้มการเกษตรระดับประเทศ	
	1.1.3 โครงสร้างและพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศ	
	1.1.4 พื้นที่ปลูก กำลังการผลิตและความต้องการสินค้าเกษตรตามชนิดพืช/สัตว์ ในท้องถิ่น	
	1.2 เทคโนโลยีและสารสนเทศวิชาชีพเกษตร	12
	1.2.1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ	
	1.2.2 แหล่งสารสนเทศทางการเกษตร	
	1.2.3 ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและการสืบค้นข้อมูล	
	1.2.4 การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ	
	1.3 ระบบสนับสนุนการตัดสินใจทางการเกษตร	12
	1.3.1 กระบวนการในการตัดสินใจ	
	1.3.2 การสร้างระบบสนับสนุนการตัดสินใจ	
	1.3.3 การนำระบบสนับสนุนการตัดสินใจไปใช้ประโยชน์	
	1.4 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	12
	1.4.1 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	
	1.4.2 การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน	
	1.4.3 การทำบัญชีครัวเรือน-เกษตร	
	1.4.4 การประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพเกษตร	
2	กลุ่มสนับสนุนการทำเกษตรให้เกิดประสิทธิภาพ	(108)
	2.1 ดินและภูมิประเทศในถิ่นที่อยู่	18
	2.1.1 การจำแนกดิน	
	2.1.2 การวิเคราะห์ความสมบูรณ์ของดิน	
	2.1.3 การปรับปรุงคุณภาพดิน	
	2.1.4 การวางแผนการใช้ดินอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ	

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	เวลา (ชั่วโมง)
2.2	ปุ๋ยและการใช้ปุ๋ย	12
2.2.1	ประเภท คุณสมบัติของปุ๋ย	
2.2.2	การใช้ปุ๋ยที่ถูกต้อง	
2.2.3	วิธีการผลิตปุ๋ยและการเก็บรักษา	
2.2.4	ปัญหาและความเสียหายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเนื่องจากการใช้ปุ๋ย	
2.3	เครื่องทุ่นแรงฟาร์ม	18
2.3.1	เครื่องทุ่นแรงทางการเกษตรประเภทต่างๆ	
2.3.2	วิธีการใช้และซ่อมบำรุงเครื่องทุ่นแรงฟาร์ม	
2.3.3	อาคารและโรงเรือนเกษตร	
2.3.4	ความปลอดภัยในการทำงาน	
2.4	น้ำและระบบการให้น้ำ	12
2.4.1	การเก็บกักน้ำและการระบายน้ำเพื่อการเกษตร	
2.4.2	การจัดการระบบน้ำ	
2.4.3	หลักการใช้น้ำเพื่อประโยชน์ในการปลูกพืชอย่างมีประสิทธิภาพ	
2.5	อุตุนิยมวิทยาเพื่อการเกษตร	12
2.5.1	ความหมายของอุตุนิยมวิทยา	
2.5.2	การวัดและการบันทึกข้อมูล	
2.5.3	ปัจจัยทางอุตุนิยมวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการเกษตร	
2.5.4	การใช้ข้อมูลอุตุนิยมวิทยาเพื่อประโยชน์ทางการเกษตร	
2.6	การจัดการ โรค ศัตรูพืช และสัตว์	12
2.6.1	ความสำคัญและความเสียหายที่เกิดจากโรค ศัตรูพืชและสัตว์	
2.6.2	หลักการเบื้องต้นในการควบคุม ป้องกันและกำจัด ศัตรูพืชและสัตว์	
2.6.3	หลักและวิธีการใช้สารป้องกันและกำจัด ศัตรูพืชและสัตว์อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย	
2.7	อาหารปลอดภัย	12
2.8.1	การปรับกระบวนการที่สนับสนุนการผลิตอาหารปลอดภัย	
2.8.2	การเกษตรและการผลิตอาหารปลอดภัย	
2.8.3	มาตรฐานอาหารปลอดภัย	
2.8.4	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	เวลา (ชั่วโมง)
	2.8 การสร้างทีมงาน	12
	2.9.1 การสร้างและปรับทัศนคติที่ดีในการทำงาน	
	2.9.2 แนวคิดในการพัฒนาทีมงาน	
	2.9.3 การประสานและลดความขัดแย้งในทีมงาน	
	2.9.4 เทคนิคการสื่อสาร	
3	กลุ่มการประยุกต์เพื่อการปฏิบัติจริง	(300)
	3.1 เกษตรผสมผสาน	120
	3.1.1 หลักการของเกษตรผสมผสาน	
	3.1.2 ข้อดี และอุปสรรค	
	3.1.3 แนวทางการทำการเกษตรแบบผสมผสาน	
	3.1.4 การวางแผนและดำเนินการทำการเกษตรแบบผสมผสาน	
	3.2 เกษตรเฉพาะทาง	180
	3.2.1 ด้านพืชศาสตร์	
	1) การผลิตพืชไร่และธัญพืช	
	2) การผลิตพืชสวน	
	3) ไม้ดอกไม้ประดับ	
	3.2.2 ด้านสัตว์ศาสตร์	
	1) การผลิตสัตว์ปีก	
	2) การเลี้ยงโคพื้นเมือง	
	3) การผลิตสุกร	
	3.2.3 รายวิชาตามความสามารถของสถานศึกษา	
	หมายเหตุ : ให้เลือกสอนในด้านที่สถานศึกษามีความพร้อม	
4	กลุ่มการบริหารจัดการผลผลิต	(36)
	4.1 การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	12
	4.1.1 ความสำคัญของการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	
	4.1.2 เครื่องมือและอุปกรณ์ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์	
	4.1.3 การแปรรูปอาหาร การควบคุมและประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์	
	4.1.4 การบรรจุภัณฑ์ การเก็บรักษา และการสุขาภิบาล	

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	เวลา (ชั่วโมง)
4.2	การบริหารความเสี่ยงภาคธุรกิจเกษตร	12
4.2.1	ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสี่ยง	
4.2.2	การประเมินและการวิเคราะห์ความเสี่ยง	
4.2.3	การเขียนแผนบริหารความเสี่ยง	
4.2.4	เครื่องมือที่ใช้ในการบริหารความเสี่ยงทางการเกษตร	
4.3	การตลาดและการจำหน่าย	12
4.3.1	การวิเคราะห์ตลาดและการลงทุน	
4.3.2	สภาวะตลาดและการวางแผนการจัดจำหน่าย	
4.3.3	พฤติกรรมผู้บริโภค	
4.3.4	การกำหนดราคาขาย	
5	กลุ่มกิจกรรมเสริมหลักสูตร	(48)
5.1	การเตรียมความพร้อมก่อนการฝึกอบรบ	
5.2	การศึกษาดูงานและกรณีศึกษา	
5.3	เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้	
5.4	เทคนิคการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก	
5.5	On Farm Study (พื้นที่จริง)	
รวมตลอดหลักสูตร		540

ที่มา: ข้อมูลจากคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เรื่องให้ใช้หลักสูตร ฝึกอบรบอาชีพเพื่อสร้างทางเลือกเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม พุทธศักราช 2552 (ส.ป.ก., 2553ค)

บทบาทการพัฒนาการเกษตรของหน่วยงานภาครัฐ

การพัฒนาการเกษตรของหน่วยงานภาครัฐ ทำให้เกิดการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ สำหรับหน่วยงานหลักในภาครัฐที่เกี่ยวข้อง คือ ส.ป.ก. ได้ให้การสนับสนุนโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ดังต่อไปนี้

1) การจัดทำโครงการ ดำเนินโครงการ ประสานงาน และบูรณาการงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ระหว่าง ส.ป.ก. สอศ. และ สกว.

2) การจัดสรรพื้นที่รองรับในการเข้าทำประโยชน์ใน 25 จังหวัด และนำร่อง 22 จังหวัด เนื้อที่รายละเอียด ประมาณ 2 – 5 ไร่/ราย

3) การสนับสนุนงบประมาณ สำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ในระหว่างการอบรม 3 เดือน และหลังจากอบรมซึ่งอยู่ในช่วงการปรับปรุงพื้นที่เพื่อการเพาะปลูก เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับการสนับสนุนเบี้ยเลี้ยง คนละ 100 บาท/วัน เป็นระยะเวลา 3 เดือน

4) การปรับโครงสร้างพื้นฐาน เช่นการปรับปรุงพื้นที่พัฒนาแปลงเกษตรกรรม ระบบประปา เครื่องสูบน้ำลึกพร้อมอุปกรณ์ ขุดบ่อน้ำตื้น ขุดสระ ขุดคลองส่งน้ำ - ระบายน้ำ ปรับพื้นที่ถนนในแปลง การทำระบบน้ำ การขุดบ่อบาดาล ในพื้นที่จังหวัดต่างๆ นั้น ซึ่ง ส.ป.ก. จังหวัดได้ของงบประมาณสนับสนุนจาก ส.ป.ก.ส่วนกลาง รวมเป็นเงินประมาณ 8,510,657.30 บาท ใน 10 จังหวัด ดังนี้ 1) จังหวัดกาญจนบุรี สำหรับปรับพื้นที่แปลงว่าง 27 แปลง 135 ไร่ 2) จังหวัดฉะเชิงเทรา สำหรับพัฒนาแปลงเกษตรกรรม 3) จังหวัดลำพูน สำหรับการปรับปรุงพื้นที่ 4) จังหวัดอุดรธานี สำหรับการทำระบบประปา บ่อน้ำตื้น ขุดคลองส่งน้ำ - ระบายน้ำ ปรับพื้นที่ ถนนในแปลง และซื้อเครื่องสูบน้ำลึกพร้อมอุปกรณ์ 5) ศรีสะเกษ สำหรับปรับพื้นที่ ขุดสระ ทำระบบน้ำ 6) จังหวัดระยอง สำหรับปรับพื้นที่บริเวณอ่างเก็บน้ำ 7) จังหวัดมุกดาหาร สำหรับขุดบ่อบาดาล เครื่องสูบน้ำ 8) จังหวัดลพบุรี สำหรับขุดสระน้ำประจำไร่นา 9) จังหวัดบุรีรัมย์ สำหรับขุดร่องระบายน้ำรอบแปลง ปรับพื้นที่ ระบบน้ำ และ 10) จังหวัดนครราชสีมา สำหรับปรับปรุงแหล่งน้ำ ถนน ปรับปรุงพื้นที่ สำหรับบางจังหวัดได้รับงบประมาณในการดำเนินงานแล้ว จำนวน 2,000,000 บาท แต่ยังคงงบประมาณสนับสนุนอีกในหลายจังหวัด รวมประมาณ 6,510,657.30 บาท การดำเนินงานปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานของแต่ละจังหวัดจึงอยู่ในระหว่างการดำเนินงาน (ส.ป.ก., 2553ก)

5) จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างเครือข่าย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ทางการเกษตรเพิ่มขึ้น

1.4 ข้อมูลพื้นที่รองรับและจำนวนเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ได้รับการจัดสรรพื้นที่

พื้นที่รองรับในเขตปฏิรูปที่ดินในพื้นที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียงและที่ดินเอกชน รวม 25 จังหวัด จำนวน 3,752 ไร่ ได้แก่ ภาคเหนือ จำนวน 7 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 7 จังหวัด ภาคกลาง จำนวน 10 จังหวัด และภาคใต้ จำนวน 1 จังหวัด พื้นที่นำร่อง 22 จังหวัด ได้แก่ ภาคเหนือ 6 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 7 จังหวัด ภาคกลาง 8 จังหวัด และภาคใต้ 1 จังหวัด เนื้อที่รวม ประมาณ 2,516 – 1 – 38 ไร่ จัดพื้นที่รองรับแล้ว จำนวน 694 ไร่ ดังตารางผนวกที่ 2 (ส.ป.ก., 2553ค)

ตารางผนวกที่ 2 จำนวนพื้นที่รองรับเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 1

ที่	จังหวัด	เกษตรกร รุ่นใหม่ (ราย)	พื้นที่รองรับ นิคมเศรษฐกิจพอเพียง/พื้นที่เอกชน	จำนวนพื้นที่รองรับทั้งหมด			
				รวม (ไร่)	พื้นที่รองรับที่จัดให้		
				ไร่	แปลง	เฉลี่ย ต่อราย (ไร่)	
ภาคเหนือ		54		1,024	242	54	4.48
1	เชียงราย	3	นิคมฯ ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง	-	8	3	3
2	เชียงใหม่	-	ที่เอกชน หมู่ 9 ต.แม่หอพระ อ.แม่แตง	-	-	-	-
3	นครสวรรค์	1	ที่เอกชน ต.โคกเคี้ยว อ.ไพศาลี	463	5	1	5
4	พะเยา	1	ที่เอกชน ต.ห้วยแก้ว อ.ภูพานยาว	390	5	1	5
5	เพชรบูรณ์	2	ที่เอกชน ต.คงขุย อ.ชนแดน	50	10	2	5
6	อุตรดิตถ์	36	นิคมฯ ต.นายาง อ.พิชัย	121	84	21	4
		-	ที่เอกชน ต.ตรอน อ.หาดสองแคว	-	80	16	5
7	ลำพูน	11	ที่เอกชน ต.น้ำดิบ อ.ป่าซาง	-	50	10	5
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		81		1,319	243	78	3.11
8	กาฬสินธุ์	-	ที่เอกชน ต.คำสร้างเที่ยง อ.สามชัย	600	-	-	-
9	นครพนม	7	นิคมฯ หมู่ 9 ต.ศรีสงคราม อ.ศรีสงคราม	56	25	8	3.1
10	นครราชสีมา	47	นิคมฯ ต.วังน้ำเขียว อ.วังน้ำเขียว	415	108	43	2.5
11	บุรีรัมย์	12	ที่รัฐ ต.หนองแวง อ.ละหานทราย	34	34	12	2.5
12	ศรีสะเกษ	8	ที่เอกชน ต.ท่าคล้อ อ.กันทรลักษณ์	46	45	8	5
13	หนองคาย	2	นิคมฯ ต.ด่านศรีสุข อ.โพธิ์ตาก	48	6	2	3
14	อุบลราชธานี	5	ที่เอกชน ต.ดอกจิก อ.พิบูลมังสาหาร	120	25	5	5
ภาคกลาง		39		1,370	170	44	3.86
15	กาญจนบุรี	8	นิคมฯ ต.จรเข้เผือก อ.ด่านมะขามเตี้ย	178	2	1	2
			ที่เอกชน หมู่ 4 ต.วังดั่ง อ.เมือง	100	55	11	5
16	จันทบุรี	14	นิคมฯ ต.ทุ่งขนาน อ.สอยดาว	263	57	19	3
17	ชัยนาท	9	ที่เอกชน ต.หนองน้อย อ.วัดสิงห์	243	10	2	5
			และ ต.หนองมะโมง อ.หนองมะโมง	131	25	5	5
18	ปทุมธานี	-	ที่เอกชน ต.บึงบอน อ.หนองเสือ	31	31	-	-
19	ระยอง	1	นิคมฯ ต.ละหาร อ.ปลวกแดง	147	6	2	3
20	ราชบุรี	-	ที่เอกชน หมู่ 7 ต.จอมบึง อ.จอมบึง	-	5	1	5

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

ที่	จังหวัด	เกษตรกร รุ่นใหม่ (ราย)	พื้นที่รองรับ นิคมเศรษฐกิจพอเพียง/พื้นที่เอกชน	จำนวนพื้นที่รองรับทั้งหมด			
				รวม (ไร่)	พื้นที่รองรับที่จัดให้		
				ไร่	แปลง	เฉลี่ย ต่อราย (ไร่)	
	ภาคกลาง	39		1,370	170	44	3.86
21	ลพบุรี	-	ที่เอกชน ต.ดอนดึง อ.บ้านหมี่	158	-	-	-
22	สุพรรณบุรี	4	ที่เอกชน ต.ดอนปรางค์ อ.ศรีประจันต์	42	4	4	2.25
			ที่เอกชน ต.บางปลาหมอ อ.วังน้ำเย็น	-	5	-	-
23	สระบุรี	-	นิคมฯ ต.ชัยสนุ่น อ.ม่วงเหล็ก	42	-	-	-
24	ฉะเชิงเทรา	3	ที่เอกชน ต.โยธกา อ.บางน้ำเปรี้ยว	10	10	3	3.1
	ภาคใต้	13		39	39	13	3
25	สุราษฎร์ธานี	13	นิคมฯ ต.คันธุลี อ.ท่าชนะ	39	39	13	3
	รวม 4 ภาค	187	25 จังหวัด	3,752	694	189	3.67

ที่มา: ข้อมูลจากกลุ่มพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่และยุวเกษตรกร สำนักพัฒนาและเทคโนโลยี
ปรับปรุง ณ วันที่ 8 มีนาคม 2553 (ส.ป.ก., 2553ง)

ตารางผนวกที่ 3 จำนวนเกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นที่ 1 ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และแจ้งความประสงค์ขอรับการจัดพื้นที่รองรับ

ที่	ภาค / จังหวัด	จำนวนเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ได้รับการอบรมฯ (ราย)	
		ได้รับการจัดสรรพื้นที่รองรับ	อยู่ในระหว่างการจัดสรรพื้นที่รองรับ
ภาคเหนือ		54	20
1	เชียงราย	3	เชียงใหม่
2	นครสวรรค์	1	พิษณุโลก
3	พะเยา	1	ลำปาง
4	เพชรบูรณ์	2	อุตรดิตถ์
5	อุตรดิตถ์	36	
6	ลำพูน	11	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		81	5
7	นครพนม	7	ขอนแก่น
8	นครราชสีมา	47	ร้อยเอ็ด
9	บุรีรัมย์	12	หนองบัวลำภู
10	ศรีสะเกษ	8	สกลนคร
11	หนองคาย	2	
12	อุบลราชธานี	5	
ภาคกลาง		39	31
13	กาญจนบุรี	8	นครปฐม
14	จันทบุรี	14	ปทุมธานี
15	ชัยนาท	9	ประจวบคีรีขันธ์
16	ระยอง	1	ปราจีนบุรี
17	สุพรรณบุรี	4	เพชรบุรี
18	ฉะเชิงเทรา	3	ราชบุรี
ภาคใต้		13	-
19	สุราษฎร์ธานี	13	
	รวม 4 ภาค	187	รวม 4 ภาค
			56

ที่มา: ข้อมูลเกษตรกรรุ่นใหม่ในรุ่นที่ 1 ที่ผ่านการอบรมฯ และได้รับการจัดสรรพื้นที่รองรับแล้ว ณ วันที่ 10 มกราคม 2553 และการปรับปรุงข้อมูลครั้งที่ 4 ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2553 (ส.ป.ก., 2553ง)

ภาคผนวก ข

คำสั่งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่ กษ 1209/ว 0246 ลงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2553
เรื่อง การมอบอำนาจลงนามในหนังสือการตกลงเช่าทำประโยชน์ในเขตที่ดินเป็นการชั่วคราว

ที่ กษ 1209/ว. ๐๒๔๖

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ 10200

/๘ กุมภาพันธ์ 2553

เรื่อง การมอบอำนาจลงนามในหนังสือการตกลงเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นการชั่วคราว
เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด

- ถึงที่ส่งมาด้วย 1. คำสั่งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่...๑๑/2553 จำนวน 1 ชุด
เรื่อง มอบอำนาจการลงนามในหนังสือการตกลงเข้าทำประโยชน์
ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นการชั่วคราว
2. หนังสือการตกลงเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นการชั่วคราว จำนวน 1 ชุด

ด้วย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ร่วมมือจัดทำ โครงการ
สร้างและพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ โดยได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2551
เพื่อเป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษา การเข้าถึงองค์ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติภาคการเกษตร
การพัฒนาพื้นที่ ปรับโครงสร้างพื้นฐาน และการจัดการเทคโนโลยีทางการเกษตรที่เหมาะสม รวมทั้ง
งานวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการ และการถ่ายทอดองค์ความรู้ และ กระทรวงแรงงาน
โดยกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กรมการจัดหางาน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และกระทรวงเกษตร
และสหกรณ์ โดยสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้ร่วมกันทำข้อตกลงความร่วมมือเมื่อวันที่ 3
กรกฎาคม 2552 โดยมีเจตจำนงมุ่งเน้นร่วมกันในการช่วยเหลือผู้ถูกเลิกจ้างที่ประสงค์จะเปลี่ยนอาชีพเป็น
เกษตรกร ในปีงบประมาณ 2553 ส.ป.ก.มีแผนสร้างและพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ จำนวนประมาณ 810 ราย
ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการก่อนเข้าสู่วิถีชีวิตเกษตรกรจะต้องเข้าสู่กระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรเกษตรกรรมใหม่
เป็นระยะเวลาประมาณ 3 เดือน ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี สังกัด สอศ. เมื่อผ่านการอบรมแล้ว
ถ้าประสงค์จะประกอบอาชีพเกษตรกร ส.ป.ก. จะจัดที่ดินให้ตามเงื่อนไข โดยจะอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์
ชั่วคราวเป็นเวลาประมาณ 2 ปี จึงจะพิจารณาให้ทำกินแบบถาวรต่อไป

ส.ป.ก. ได้มีคำสั่งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่...๑๑/2553 เรื่อง มอบอำนาจ
การลงนามในหนังสือการตกลงเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นการชั่วคราว ตั้ง ณ วันที่ ...17
เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 โดยมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดปฏิบัติราชการแทน เลขาธิการ ส.ป.ก.
ลงนามหนังสือการตกลงเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นการชั่วคราว และหาก

ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรจะมอบอำนาจให้ปฏิรูปที่ดินจังหวัดปฏิบัติราชการแทนต่อไปก็สามารถ
กระทำได้ รายละเอียดคำสั่งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่...๙๙./2553 ตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและขอขอบคุณในความร่วมมือนาน โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายเจติมพร พิรุณสาร)

เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี

โทรสาร 0-281-7190

พ.ศ. ๒๕๕๖

คำสั่งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ที่ ๑๑ / 2553

เรื่อง มอบอำนาจการลงนามในหนังสือการตกลงเช่าทำประโยชน์ในที่ดิน
ในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นการชั่วคราว

เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของบุคคลที่ผ่านการฝึกอบรมตามโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ผ่านกลไกสถาบันอาชีวศึกษา ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ทำบันทึกข้อตกลงกับกระทรวงศึกษาธิการ ในการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ผ่านกลไกวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีวิทยาลัยประมง และวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2551 ก่อนการเข้าสู่กระบวนการคัดเลือกให้เช่าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 38 (7) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 และพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยการมอบอำนาจ พ.ศ. 2550 จึงมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดปฏิบัติราชการแทน เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ลงนามในหนังสือการตกลงเช่าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นการชั่วคราว โดยให้ทำขึ้นเป็นสองฉบับ ส่งมอบให้แก่ผู้ทำประโยชน์ฉบับหนึ่ง ส่วนอีกฉบับเก็บไว้ที่ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด ที่จัดทำหนังสือ

ให้ผู้รับมอบอำนาจรายงานการใช้อำนาจที่ได้รับมอบภายในสิบห้าวัน นับถัดจากวันที่ได้ใช้อำนาจนั้น ๆ

อนึ่ง หากผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรจะมอบอำนาจให้ปฏิรูปที่ดินจังหวัด ปฏิบัติราชการแทนต่อไป ก็ให้กระทำได้

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553

(นายเฉลิมพร พิรุณสาร)

เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

หนังสือการตกลงเช่าทำประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นการชั่วคราว

หนังสือนี้ทำขึ้นเมื่อวันที่เดือน.....พ.ศ.....ณ สำนักงาน
การปฏิรูปที่ดินจังหวัด.....ถนน.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด..... ระหว่าง สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม(ส.ป.ก.)
โดย.....ตำแหน่ง.....ผู้รับมอบอำนาจ
ให้ลงนามในหนังสือนี้แทน ตามคำสั่งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
ที่...../..... ตั้ง ณ วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....และคำสั่ง
จังหวัด.....ที่...../.....ตั้ง ณ วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....ซึ่ง
ต่อไปในหนังสือนี้เรียกว่า “ส.ป.ก.” ฝ่ายหนึ่ง กับ (นาย,นาง,นางสาว).....
อายุ.....ปี เลขประจำตัวประชาชนเลขที่.....อยู่บ้านเลขที่.....ถนน.....
หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....ปรากฏ
ตามสำเนาภาพถ่ายบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านแนบท้ายหนังสือนี้ เรียกว่า
“ผู้ทำประโยชน์” อีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงทำหนังสือการตกลงเช่าทำประโยชน์ที่ดินใน
เขตปฏิรูปที่ดินเป็นการชั่วคราวกัน ดังมีข้อความต่อไปนี้

ตามที่ คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้มีมติในการประชุม ครั้งที่
1/2551 เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2551 อนุมัติในหลักการกรอบการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรมใหม่
ตามโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ผ่านกลไกสถาบันอาชีวศึกษา ซึ่งกระทรวงเกษตร
และสหกรณ์ ได้ทำบันทึกข้อตกลงกับกระทรวงศึกษาธิการ ในการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรม
ใหม่ผ่านกลไกวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยประมง และวิทยาลัยการอาชีพ สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2551 นั้น

เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของบุคคลที่ผ่านการฝึกอบรมตามโครงการดังกล่าว
ก่อนการเข้าสู่กระบวนการคัดเลือกให้เช่าทำประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน ส.ป.ก. จึงตกลง
ยินยอมให้ผู้ทำประโยชน์ เข้าทำประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินแปลงเลขที่
ระวาง.....เลขที่ดิน.....ตั้งอยู่ที่ ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....เนื้อที่.....ไร่.....
งาน.....ตารางวา มีกำหนดเวลา.....ปี ตั้งแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ถึง
วันที่.....เดือน.....พ.ศ..... โดยมีเงื่อนไข ดังนี้

1. ผู้ทำประโยชน์ต้องใช้ที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมด้วยตนเองเต็ม
ความสามารถ ไม่นำที่ดินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนไปให้บุคคลอื่นไม่ว่าจะโดยการขาย ให้เช่า หรือ
เช่าทำประโยชน์ หรือโดยพฤติกรรมใดๆ ที่แสดงให้เห็นในลักษณะนั้น

2. ผู้ทำประโยชน์ ต้องไม่เปลี่ยนแปลงสภาพที่ดิน จนเป็นเหตุให้ที่ดิน
เสื่อมสภาพความเหมาะสมแก่การประกอบเกษตรกรรม

3. ผู้ทำประโยชน์ต้องไม่ขุดบ่อเพื่อการเกษตรกรรมเกินร้อยละห้าของเนื้อที่ที่ได้รับการตกลงยินยอมให้เข้าทำประโยชน์ และไม่นำดินที่ขุดได้ออกจากแปลงที่ดิน เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจาก ส.ป.ก.
4. ผู้ทำประโยชน์ต้องไม่ปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างใด ๆ เว้นแต่ บ้านอยู่อาศัย ทุ่งฉาง หรือสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ที่ใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรตามสมควร
5. ผู้ทำประโยชน์ต้องดูแลรักษาหมวดหลักฐานของ ส.ป.ก. และหลักเขตที่ดินในที่ดินที่เข้าทำประโยชน์ มิให้เกิดชำรุดเสียหายหรือเคลื่อนย้ายไปจากตำแหน่งเดิม
6. ผู้ทำประโยชน์ต้องไม่กระทำการใด ๆ ในลักษณะที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งก่อสร้างในโครงการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม การทำประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรอื่นและสภาพแวดล้อม
7. ผู้ทำประโยชน์ต้องปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมและคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด
8. ผู้ทำประโยชน์ต้องเป็นผู้ชำระค่าภาษีบำรุงท้องที่หรือภาษีอื่นใด รวมทั้งค่าสาธารณูปโภคใด ๆ ที่ผู้ทำประโยชน์เป็นผู้ใช้ประโยชน์
9. ผู้ทำประโยชน์จะต้องอำนวยความสะดวกให้แก่ เจ้าหน้าที่ของ ส.ป.ก. ในการเข้าไปในที่ดินเพื่อตรวจสอบหรือติดตามการทำประโยชน์
10. หนังสือการตกลงเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นการชั่วคราวนี้ เป็นอันเลิกกันในกรณี
 - 10.1 ครบกำหนดเวลาตามที่กำหนดในหนังสือนี้
 - 10.2 ผู้ทำประโยชน์ตาย หรือสละสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน
 - 10.3 ผู้ทำประโยชน์ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในข้อหนึ่งข้อใด และ ส.ป.ก. ได้มีหนังสือบอกกล่าวกำหนดเวลาให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแล้วและผู้ทำประโยชน์ไม่ปฏิบัติตาม
11. ในกรณีหนังสือนี้เป็นอันเลิกกันไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตาม ผู้ทำประโยชน์ต้องส่งมอบและออกจากที่ดินที่เข้าทำประโยชน์ รวมทั้งเรือดอนและขนย้ายทรัพย์สินของผู้ทำประโยชน์และบริวารออกจากที่ดิน และต้องทำให้ที่ดินของ ส.ป.ก. กลับสู่สภาพเดิมภายในเวลาที่ ส.ป.ก. กำหนด ถ้าผู้ทำประโยชน์ไม่จัดการให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ผู้ทำประโยชน์ยินยอมให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของ ส.ป.ก. โดยผู้ทำประโยชน์จะไม่เรียกร้องค่าตอบแทนใด ๆ จาก ส.ป.ก. ทั้งสิ้น
12. ในกรณีที่ปรากฏว่า ผู้ทำประโยชน์เป็นผู้มีความประพฤติดี ปฏิบัติตามเงื่อนไขในหนังสือนี้ทุกประการและประสงค์จะเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน ส.ป.ก. จะได้นำเข้าสู่กระบวนการคัดเลือกให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินต่อไป

หนังสือการตกลงเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นการชั่วคราวนี้ได้
ทำขึ้นสอง ฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน ทั้งสองฝ่ายได้อ่านข้อความในหนังสือโดยละเอียดเป็นที่
เข้าใจดีแล้ว จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน และเก็บไว้ฝ่ายละหนึ่งฉบับ

ลงชื่อ.....ปฏิรูปที่ดินจังหวัด ลงชื่อ.....ผู้ทำประโยชน์
(.....) (.....)

ลงชื่อ.....พยาน ลงชื่อ.....พยาน
(.....) (.....)

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ

1. อาจารย์ ดร. อรณัดดา ชินศรี
อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
2. รองศาสตราจารย์ ดร. อภิญญา หิรัญวงษ์
อาจารย์ประจำภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
3. รองศาสตราจารย์ ดร. นาด พันธุมนาวิ
อาจารย์พิเศษประจำสาขาพัฒนาสังคม โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. อาจารย์กังสดาล เชาววัฒนกุล
อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
5. คุณวินัย เมฆดำ
นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี
สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

แบบสอบถามงานวิจัย

เรื่อง

ส่วนคำชี้แจง

ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

คำชี้แจง

1) แบบสอบถามงานวิจัยฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ สาขาพัฒนาสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

2) แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ปัจจัยทางสังคม

ส่วนที่ 3 ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อพัฒนาการเกษตร

ส่วนที่ 4 ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง

ส่วนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรรุ่นใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง

3) เพื่อประโยชน์ในเชิงวิชาการ ผู้วิจัยจึงขอความกรุณาให้เกษตรกรรุ่นใหม่ตอบตามความเป็นจริง ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามของแต่ละท่านจะนำเสนอในภาพรวมของเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งจะไม่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรเฉพาะรายโดยตรง

4) หลังจากที่ท่านตอบแบบสอบถามฉบับนี้แล้ว กรุณานำแบบสอบถามใส่ซองเปล่าที่พับไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้จำหน่ายและติดแสตมป์ไว้แล้ว และส่งไปรษณีย์กลับคืนมายังผู้วิจัย ตามที่อยู่ที่ได้จำหน่ายซอง ภายในวันที่ 31 มกราคม 2554 เพื่อผู้วิจัยจะได้นำทุกคำตอบของท่านไปวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ในขั้นต่อไป ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

กิริติยา สวัสดิภาพ (ผู้วิจัย)

นิสิตปริญญาโท สาขาพัฒนาสังคม

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โทร. XXX-XXXX-XXX

ชุดที่ □□□

ชื่อ – สกุล ผู้ตอบแบบสอบถาม.....เบอร์โทรศัพท์.....
 ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 ได้รับพื้นที่ จาก ส.ป.ก. ในจังหวัด.....วัน/เดือน/ปี ที่ตอบแบบสอบถาม.....

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าคำตอบ และเติมคำในช่องว่างที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง **โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ เนื่องจากทุกคำตอบมีความสำคัญต่อการศึกษาวิจัย**

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล

1. เพศ 1) ชาย 2) หญิง
2. อายุปี
3. สถานภาพการสมรส
 - 1) โสด
 - 2) สมรส
 - 3) แยกกันอยู่
 - 4) หย่า
 - 5) หม้าย
 - 6) อื่นๆ (ระบุ).....
4. ระดับการศึกษาสูงสุด
 - 1) ต่ำกว่าประถมศึกษา (ป.6)
 - 2) ประถมศึกษา (ป.6)
 - 3) มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)
 - 4) มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)
 - 5) ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
 - 6) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
 - 7) ปริญญาตรี
 - 8) สูงกว่าปริญญาตรี
 - 9) อื่นๆ (ระบุ).....
5. อาชีพ
 - 5.1 อาชีพเดิม (ก่อน เข้าร่วมโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่)
 - 5.2 อาชีพหลักในปัจจุบัน อาชีพที่ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำกิจกรรม (**เลือกตอบเพียงข้อเดียว**)
 - 1) เกษตรกรรม
 - 2) รับจ้างในภาคเกษตรกรรม
 - 3) รับจ้างนอกภาคเกษตรกรรม
 - 4) ค้าขาย
 - 5) อื่นๆ (ระบุ).....

5.3 อาชีพรองหรืออาชีพเสริม อาชีพที่ใช้เวลาว่างจากการประกอบอาชีพหลักในการทำ
กิจกรรม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) เกษตรกรรม
2) รับจ้างในภาคเกษตรกรรม
3) รับจ้างนอกภาคเกษตรกรรม
4) ค้าขาย
5) อื่นๆ (ระบุ).....

6. ประสบการณ์ในการทำการเกษตร

6.1 ก่อน เข้าร่วมโครงการฯ ท่านมีประสบการณ์ทำการเกษตร เป็นระยะเวลา ปี

6.2 ท่านมีประสบการณ์ทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เป็นระยะเวลาปี
..... เดือน

7. ปัจจุบันท่านมีลักษณะและรูปแบบทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เป็นอย่างไร
(ข้อ 7.1 - 7.4 เลือกตอบ 1 ข้อ)

7.1 เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. แล้ว

[เลือกตอบข้อ 7.1.1 หรือข้อ 7.1.2]

7.1.1) ทำเกษตรผสมผสาน ได้แก่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- (1) พืชผักสวนครัว (ระบุพืช).....
(2) ไม้ผล (ระบุไม้ผล).....
(3) พืชสมุนไพร (ระบุชนิด).....
(4) พืชไร่ (ระบุพืชไร่).....
(5) ไม้ดอกไม้ประดับ (ระบุ).....
(6) เลี้ยงสัตว์(ระบุ).....
(7) ประมง (ระบุ).....
(9) กิจกรรมอื่น(ระบุ).....

7.1.2) ทำเกษตรแบบปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวเพียงอย่างเดียว

ได้แก่

7.2) อยู่ในระหว่างการตัดสินใจเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.

7.3) ประสงค์ไม่เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.

7.4) อื่นๆ (ระบุ).....

**หากท่านเลือกตอบในข้อ 7.2, 7.3 หรือ 7.4 ให้ข้ามข้อคำถามในข้อ 8 – 10
ไปตอบในส่วนที่ 2 บัญชีทางสังคม หน้า 5**

สำหรับท่านที่เลือกตอบข้อ 7.1 ให้ตอบข้อคำถามด้านล่างเป็นต้นไป

8. รายได้

8.1) รายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตร ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ในปี 2553 ที่ผ่านมา (ต่อปี)

- 1) ยังไม่มีรายได้ 2) ต่ำกว่า 1,000 บาท 3) 1,000 - 3,000 บาท
4) 3,001 - 6,000 บาท 5) 6,001 - 12,000 บาท 6) 12,001 บาทขึ้นไป
7) อื่นๆบาท

8.2) รายได้ในภาคการเกษตร นอกพื้นที่ ส.ป.ก. ในปี 2553 ที่ผ่านมา (ต่อปี)

- 1) ไม่มีรายได้ 2) ต่ำกว่า 1,000 บาท 3) 1,000 - 3,000 บาท
4) 3,001 - 6,000 บาท 5) 6,001 - 12,000 บาท 6) 12,001 บาทขึ้นไป
7) อื่นๆบาท

8.3) รายได้นอกภาคการเกษตร ในปี 2553 ที่ผ่านมา (ต่อปี)

- 1) ไม่มีรายได้ 2) ต่ำกว่า 1,000 บาท 3) 1,000 - 3,000 บาท
4) 3,001 - 6,000 บาท 5) 6,001 - 12,000 บาท 6) 12,001 บาทขึ้นไป
7) อื่นๆบาท

8.4) เปรียบเทียบ จากอาชีพเดิม (ก่อนเข้าพื้นที่) กับอาชีพเกษตรกรกรรม ท่านมีรายได้เฉลี่ย

- 1) เท่าเดิม 2) ลดลง 3) เพิ่มขึ้น

9. รายจ่าย

9.1) รายจ่ายจากการทำการเกษตร ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ในปี 2553 ที่ผ่านมา (ต่อปี)

- 1) ไม่มีรายจ่าย 2) ต่ำกว่า 1,000 บาท 3) 1,000 - 3,000 บาท
4) 3,001 - 6,000 บาท 5) 6,001 - 12,000 บาท 6) 12,001 บาทขึ้นไป
7) อื่นๆบาท

9.2) รายจ่ายโดยรวม (ทั้งในและนอกภาคเกษตร) ที่ได้ใช้จ่ายไปทั้งหมดในปี 2553 ที่ผ่านมา (ต่อปี)

- 1) ไม่มีรายจ่าย 2) ต่ำกว่า 1,000 บาท 3) 1,000 - 3,000 บาท
 4) 3,001 - 6,000 บาท 5) 6,001 - 12,000 บาท 6) 12,001 บาทขึ้นไป
 7) อื่นๆบาท

9.3) เปรียบเทียบ จากอาชีพเดิม (ก่อนเข้าพื้นที่) กับอาชีพเกษตรกรรม ท่านมีรายจ่ายเฉลี่ย

- 1) เท่าเดิม 2) ลดลง 3) เพิ่มขึ้น

10. สภาพหนี้สินและเงินออมจากการทำการเกษตร

10.1) สภาพหนี้สิน

- 1) ไม่มีหนี้สิน 2) ต่ำกว่า 10,000 บาท 3) 10,001 - 20,000 บาท
 4) 20,001 - 50,000 บาท 5) 50,001 บาทขึ้นไป 6) อื่นๆ (ระบุ).....บาท

10.2) เงินออม

- 1) ไม่มีหนี้สิน 2) ต่ำกว่า 10,000 บาท 3) 10,001 - 20,000 บาท
 4) 20,001 - 50,000 บาท 5) 50,001 บาทขึ้นไป 6) อื่นๆ (ระบุ).....บาท

10.3) เปรียบเทียบ หลังเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. สภาพหนี้สินและเงินออมของท่านเป็นอย่างไร

	เท่าเดิม	ลดลง	เพิ่มขึ้น
(1) สภาพหนี้สิน	☐	☐	☐
(2) เงินออม	☐	☐	☐

ส่วนที่ 2 ปัจจัยทางสังคม

2.1 การเป็นสมาชิกกลุ่ม

1. ปัจจุบันท่านเป็นสมาชิกกลุ่มหรือไม่ 1) เป็น 2) ไม่เป็น

2. หากท่านเป็นสมาชิกกลุ่ม ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) มีการรวมกลุ่มทำงานร่วมกันในพื้นที่
- 2) สหกรณ์การเกษตร.....
- 3) วิสาหกิจชุมชน.....
- 4) กองทุนหมู่บ้าน
- 5) กลุ่มเกษตรกร.....
- 6) ชกส.
- 7) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร.....
- 8) อื่นๆ (ระบุ).....

3. ปัจจุบันท่านได้ย้ายเข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. หรือไม่

- 1) เข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่
- 2) ไม่ได้เข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่

4. เหตุผลที่ท่านไม่ได้ย้ายเข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) ไม่มีน้ำใช้
- 2) ไม่มีไฟฟ้าใช้
- 3) ไม่มีทุนในการสร้างที่อยู่อาศัย
- 4) ไม่ปลอดภัย
- 5) ไม่อยากอยู่ในพื้นที่
- 6) ภาวะน้ำท่วม
- 7) อื่นๆ (ระบุ).....

3. ความคิดเห็นของท่านต่อการเป็นสมาชิกกลุ่ม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในแต่ละข้อ เพียงคำตอบเดียวลงในช่องคำตอบที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด และเติมคำในช่องว่างเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

การเป็นสมาชิกกลุ่ม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1. กิจกรรมกลุ่มทำให้สมาชิกมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน					
2. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารมากขึ้นจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม					
3. ทำให้ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น					
4. ทำให้ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ					
5. ทำให้ท่านได้ช่วยเหลือกันเองภายในกลุ่ม					
6. ทำให้ท่านสามารถทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคม					

การเป็นสมาชิกกลุ่ม	ระดับความคิดเห็น				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
7. ท่านได้รับประโยชน์จากการเป็นสมาชิกกลุ่มในเรื่องของการได้รับสินเชื่อ					
8. ท่านได้รับประโยชน์จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ทำให้ท่านซื้อวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรได้ในราคาที่ถูกลง					
9. ท่านได้รับประโยชน์จากการเป็นสมาชิกกลุ่มในการรวบรวมผลผลิตให้ได้ในจำนวนมากขึ้น					
10. ท่านได้รับประโยชน์จากการเป็นสมาชิกกลุ่มในการมีอำนาจต่อรองราคาผลผลิตทางการเกษตร					
11. การเป็นสมาชิกกลุ่มทำให้ท่านมีอาชีพเสริม					
12. การเป็นสมาชิกกลุ่มทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น					
13. ทำให้ท่านสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ง่ายขึ้น					
14. การเป็นสมาชิกกลุ่ม จะทำให้ท่านทำการเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก.ให้เกิดการพัฒนาเพื่อพึ่งพาตนเองได้					

4. ท่านมีปัญหาและข้อเสนอแนะจาก การเป็นสมาชิกกลุ่ม หรือ การไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม หรือไม่มีปัญหา
-
-
- ข้อเสนอแนะ
-
-

2.2 การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร

1. ปัจจุบันท่านเลือกรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรผ่านสื่อหรือไม่

1) รับข้อมูลข่าวสาร

2) ไม่เปิดรับข้อมูลข่าวสาร

2. สำหรับท่านการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรผ่านสื่อประเภทใด ดี เป็นประโยชน์ และ ท่านนำไปปฏิบัติได้จริงในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. มากที่สุด (เลือกตอบสื่อละ 3 ข้อ โดยใส่หมายเลข 1, 2 , และ 3 หน้าข้อ ในแต่ละสื่อ ตามลำดับจากมากไปน้อย)

2.1 <u>สื่อบุคคล</u>	2.2 <u>สื่ออื่นๆ</u>
..... 1) บุคคลในครอบครัว1) วิทยุ
.....2)ญาติ2) วิทยุชุมชน
.....3) เพื่อนบ้าน3) หอกระจายข่าว
.....4) ปราชญ์เกษตร4) หนังสือพิมพ์
.....5) เกษตรตำบล, อำเภอ5) วารสาร
.....6) ผู้ใหญ่บ้าน , กำนัน6) สิ่งพิมพ์ แผ่นพับต่างๆ
.....7) สมาชิกในกลุ่มทำงาน7) คู่มือ หนังสือ
.....8) วิทยากรจากการอบรม /สัมมนา/ศึกษาดูงาน8) โทรทัศน์
.....9) เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.9) วิดีทัศน์
.....10) อื่นๆ (ระบุ).....10) นิตรสาร
11) อินเทอร์เน็ต
12) อื่นๆ (ระบุ).....

3. การเปิดรับข้อมูลข่าวสารของท่าน

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในแต่ละข้อ เพียงคำตอบเดียวลงในช่องคำตอบที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด และเติมคำในช่องว่างเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร	ระดับการปฏิบัติ					
	ไม่ปฏิบัติ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1. ท่านนำความรู้ทางการเกษตรที่ได้รับจากการอบรมระยะเวลา 3 เดือน ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.						

การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร (ต่อ)	ระดับการปฏิบัติ					
	ไม่ปฏิบัติ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
2. เมื่อมีเวลาว่างท่านหาความรู้ทางการเกษตรเพิ่มเติมด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ (สื่อบุคคล และสื่ออื่นๆ)						
3. ท่านได้นำความรู้ทางการเกษตรที่ได้รับจากสื่อบุคคลต่างๆ เช่น เพื่อนบ้าน ญาติ มาปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.						
4. ท่านนำความรู้ทางการเกษตรที่ได้รับจากสื่ออื่นๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ไปประยุกต์ใช้ได้ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.						
5. การเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อต่างๆ ทำให้ท่านมีความรู้ และสามารถนำความรู้มาพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เพื่อให้พึ่งพาตนเองได้						

4. ท่านมีปัญหาและข้อเสนอแนะ จากการเปิดรับข่าวสารข้อมูลทางการเกษตร หรือไม่
 ปัญหา
-
- ข้อเสนอแนะ.....
-

ส่วนที่ 3 ปัจจัยด้านการผลิตเพื่อการพัฒนาการเกษตร

3.1 พื้นที่ถือครองทางการเกษตร

1. ปัจจุบันท่านมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตร รวม จำนวน ไร่
- 1) พื้นที่ที่ได้รับ จาก ส.ป.ก. จำนวน..... ไร่
- 2) พื้นที่ของตนเองที่ไม่ใช่พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จำนวน..... ไร่
- 3) พื้นที่เช่าจากบุคคลอื่น จำนวน ไร่

2. ความคิดเห็นต่อพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในแต่ละข้อ เพียงคำตอบเดียวลงในช่องคำตอบที่ตรงกับ
ความคิดเห็นของท่านมากที่สุด และเติมคำในช่องว่างเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
1. การได้รับพื้นที่จาก ส.ป.ก. เป็นแรงจูงใจส่วนหนึ่งที่ทำให้ท่านตัดสินใจเข้าร่วมโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่					
2. พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. เนื้อที่จำนวนประมาณ 2 – 5 ไร่ มีความเพียงพอกับการทำการเกษตร					
3. พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. อยู่ในจังหวัดที่ตรงกับความต้องการของท่าน					
4. ท่านทราบตำแหน่งที่ตั้งของแปลงที่ดินที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ในระยะเวลาที่เหมาะสม					
5. ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ตรงกับความต้องการของท่าน					
6. ท่านพอใจกับสภาพพื้นที่ก่อนตัดสินใจเข้าทำประโยชน์					
7. สภาพดินในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ไม่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงควรได้รับการปรับสภาพดินก่อนเข้าทำประโยชน์					
8. หากท่านทราบปริมาณธาตุอาหารของดินที่อยู่ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จะทำให้ท่านสามารถวางแผนการผลิตได้ดียิ่งขึ้น					

พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
9. ท่านสามารถเลือกกิจกรรมการเพาะปลูก หรือเลี้ยงสัตว์ ที่เหมาะสมกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.					
10. ท่านมีความเห็นว่าพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.มีความพร้อม ในการทำการเกษตร					
11. พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จะทำให้ท่านสามารถพึ่งพา ตนเองจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้					

3. ท่านมีปัญหาและข้อเสนอแนะ สำหรับประเด็นเรื่องพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. หรือไม่
ปัญหา.....

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....
.....
.....

3.2 แรงงานเกษตรในครัวเรือน

- จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน คน (เฉพาะจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำ
เกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.)
- ปัจจุบันท่านมีการจ้างแรงงาน ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. หรือไม่

1) ไม่มี

2) มี จำนวน

3. ความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับแรงงานเกษตรในครัวเรือน

แรงงานเกษตรในครัวเรือน	ระดับความคิดเห็น				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1. จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนของท่าน เพียงพอกับการทำประโยชน์ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.					
2. อายุของท่านมีความเหมาะสมกับการทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.					
3. สุขภาพของท่านแข็งแรง สามารถทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.					
4. ท่านมีความสามารถที่จะทำการเกษตร ปรับปรุง พัฒนาในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.					
5. ท่านสามารถบริหารจัดการพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. โดยไม่ต้องย้ายเข้าไปอยู่ในพื้นที่ ส.ป.ก.					
6. ท่านควรช่วยทำเกษตรในพื้นที่ของเพื่อนบ้านบ้าง เพราะอาจทำให้ท่านมีแรงงานมาช่วยทำการเกษตรในพื้นที่เพิ่มขึ้น					

4. ท่านมีปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแรงงานเกษตรในครัวเรือนหรือไม่

ปัญหา.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

ทุน (ความรู้, มาตรฐานโลก, ปัจจัยการผลิต, เงิน) ที่ได้รับการสนับสนุน	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
6. ถนนในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ทำให้ท่านมีความสะดวกในการเข้าออกติดต่อกับพื้นที่ภายนอก					
7. ถนนในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ทำให้ท่านมีความสะดวก ในการคมนาคมขนส่งผลิตผลทางการเกษตร					
8. ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ท่านมีไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึง					
9. ปัจจัยการผลิต เช่น วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรกลทางการเกษตร จาก ส.ป.ก. ท่านได้รับอย่างเพียงพอและเหมาะสม					
10. ท่านได้รับปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย จาก ส.ป.ก. อย่างเพียงพอและเหมาะสม					
11. ท่านได้รับปัจจัยการผลิตจาก ส.ป.ก. รวดเร็ว และทันต่อความต้องการ					
12. ในระหว่างไม่มีรายได้จากการขายผลิตผล ท่านควรได้รับเงินค่าเบี้ยเลี้ยงมากกว่า จำนวน 100 บาท/วัน จาก ส.ป.ก. เป็นระยะเวลา 3 เดือน					
13. ท่านได้รับเงิน ค่าเบี้ยเลี้ยงดังกล่าว รวดเร็ว ทันต่อความต้องการ					
14. หลังจากได้รับพื้นที่จาก ส.ป.ก. มีเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. เข้าไปประสานงาน ชี้แจง สนับสนุน ดูแลช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ					
15. ท่านคิดว่าการสนับสนุนของ ส.ป.ก. ทำให้ท่านสามารถพัฒนาการเกษตรในพื้นที่รองรับเพื่อพึ่งพาตนเองได้					
16. หากไม่ได้รับการสนับสนุนในเรื่องของทุนต่างๆ อย่างต่อเนื่องจาก ส.ป.ก. ท่านก็มีความมั่นใจว่าสามารถทำการเกษตรและพัฒนาพื้นที่เกษตรได้อย่างยั่งยืน					

4. ท่านมีปัญหาและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับทุนที่ได้รับการสนับสนุน หรือไม่

ปัญหา

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

3.4 ปัจจัยที่เกี่ยวกับเกษตรกร

3.4.1 ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้าน
จิตใจ ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

คำชี้แจง ใส่เครื่องหมาย ✓ หลังข้อที่คิดว่า เป็นคำตอบที่ถูก และใส่เครื่องหมาย ✗ หลังข้อที่คิด
ว่าเป็นคำตอบที่ผิด ในแต่ละข้อกรูณาตอบเพียงเครื่องหมายเดียว

ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง	ระดับความรู้ ความเข้าใจ
1. การมีความมุ่งมั่นที่จะปรับเปลี่ยนวิถีคิด แบบแผนการผลิต และวิถีการดำเนินชีวิต ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมจะช่วยให้เกิดการพึ่งตนเอง	
2. การมีจิตใจที่มุ่งเน้นปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวในพื้นที่เพียงอย่างเดียวเป็นการ พึ่งตนเองที่ดี	
3. การคิดบวกและเห็นคุณค่าต่ออาชีพเกษตรกรรม เป็นพื้นฐานที่ดีในการ พัฒนาการ เกษตรเพื่อพึ่งตนเอง	
4. ความเชื่อมั่นในตนเองเพียงอย่างเดียว เป็นคุณสมบัติที่ดีของเกษตรกรที่จะพึ่งตนเองได้	
5. การใช้ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียว ถือว่ามีจิตสำนึกที่ดีต่อระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม	
6. เทคโนโลยีที่เหมาะสม หมายถึง เทคโนโลยีที่ทันสมัย ราคาสูง มีความสอดคล้อง กับการใช้งาน หาได้ง่าย รวมทั้งภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น	
7. ในพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วม หลังจากน้ำลดควรมีการปรับสภาพดินโดยการใส่ปุ๋ยขาว ก่อนทำการเพาะปลูกใหม่	

ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง	ระดับความรู้ความเข้าใจ
8. ข้อมูลจากระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) ทางการเกษตร สามารถบอกคุณสมบัติของกลุ่มชุดดินและความเหมาะสมในการปลูกพืชแต่ละชนิด	
9. การใส่ปุ๋ยในโตรเจนมาก หรือใส่ในช่วงเวลาไม่เหมาะสมทำให้พืชไม่ออกดอก	
10. การใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน โดยใช้น้ำคั้นจากกลีบกระเทียมสด 5 – 20 ส่วน เติมน้ำ 80 – 95 ส่วนจะช่วยป้องกันโรคน้ำค้างของแตง	
11. การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง ควรนำเปลือกหอยมาตากแห้งแล้วป่นผสมอาหารให้ไก่กินเพิ่มเติม จะช่วยลดปัญหาเรื่องไข่เปลือกบาง แดงง่าย	
12. การใช้กัลกัณน้ำเพื่อการระบายน้ำออกจากแปลงหนึ่งสู่อีกแปลงหนึ่งได้ ต้องให้พื้นที่แปลงใกล้เคียงมีความระดับความสูงที่ลดต่ำลง	
13. การพึ่งตนเองในระดับบุคคลและครอบครัว คือ การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในขั้นที่ 3 มาประยุกต์ใช้	
14. การพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองไม่เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน แต่เน้นการขายในปริมาณมากเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน	
15. การทำเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง เป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารเพื่อบริโภคอุปโภคในครัวเรือน	
16. การปลูกพืชให้สามารถออกผลช่วงนอกฤดูกาลจะทำให้ขายได้ในราคาสูง มักขึ้นอยู่กับชนิดของพืช พันธุ์ อายุ เทคนิคการปลูก และการดูแลรักษา	
17. การผลิตผักสดตามมาตรฐานระบบเกษตรดีที่เหมาะสม หรือ GAP ไม่ได้ช่วยเพิ่มมูลค่าของผลิตผลทางการเกษตร	
18. คอนแทรคฟาร์มมิ่ง (Contract Farming) หมายถึง การเกษตรที่มีการทำสัญญาซื้อขายผลผลิตล่วงหน้า	
19. การทำบัญชีครัวเรือน เป็นการแยกประเภทรายรับ – รายจ่ายในครัวเรือน และลงรายการตามความเป็นจริงให้ถูกต้อง เพื่อทราบจำนวนเงินคงเหลือในแต่ละเดือน	
20. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ คือ การมีรายได้ที่สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างพอเพียง	
21. การพึ่งพาตนเองทางสังคม คือ การยึดมั่นในความคิดของตนเป็นหลัก	

ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง	ระดับความรู้ความเข้าใจ
22. การเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร และนำมาปรับใช้ตามความเหมาะสม เป็นการพึ่งตนเองทางสังคม	
23. การรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก เป็นการสร้างหลักประกันให้กับตนเอง แต่ไม่ใช้การพึ่งพาตนเองทางสังคม	
24. ถ้ามีเวทีแลกเปลี่ยนปัญหากันภายในชุมชน ทำให้เข้าใจปัญหาและร่วมกันแก้ปัญหาได้ดีกว่าแก้ปัญหาด้วยตนเอง	
25. การมีระบบการจัดการความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล มีภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง และชุมชนไม่ถือเป็นการพึ่งตนเองทางสังคม	
26. ที่ดิน ที่ได้รับจัดสรรจาก ส.ป.ก. เป็นทรัพยากรธรรมชาติส่วนบุคคล ที่ไม่ต้องดูแลรักษา เพราะไม่สามารถสืบทอดชั่วลูกหลาน	
27. ตัวเบียน คือ สิ่งมีชีวิตที่กินศัตรูพืชเป็นอาหาร เช่น แมลงปอ ดั่งเต่า มวน แมลงช้าง แมลงหางหนีบ แมงมุม ไร นก และงู เป็นต้น	
28. ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ทำให้มีฝนตกชุก ในระหว่างกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม	
29. แก๊สจากของเหลือทิ้งทางการเกษตร (Bio Gas) สามารถเปลี่ยนเป็นพลังงาน ความร้อนและแปลงเป็นกระแสไฟฟ้าได้	
30. การเกษตรโดยไม่คำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เป็นการเกษตรเพื่อพึ่งพาตนเอง	

3.4.2 การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (ความคิด, วิธีการปฏิบัติ) ผู้การเกษตรยั่งยืน

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในแต่ละข้อ เพียงคำตอบเดียวลงในช่องคำตอบที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด และเติมคำในช่องว่างเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (ความคิด,วิธีการปฏิบัติ) ผู้การเกษตรยั่งยืน	ระดับการปฏิบัติ					
	ไม่ปฏิบัติ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1. ท่านปรับเปลี่ยนตนเองให้เป็นคนขยัน อดทนใฝ่เรียนรู้ ชอบศึกษาทดลองในการทำการเกษตร						

การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (ความคิด,วิธีการปฏิบัติ) สู่การเกษตรยั่งยืน	ระดับการปฏิบัติ					
	ไม่ ปฏิบัติ	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
2. ท่านมีความซื่อสัตย์ และจริงใจต่อการทำเกษตร ของตนเอง						
3. ท่านมีความภูมิใจหากสามารถเปลี่ยนแปลงพื้นที่ที่ ได้รับจาก ส.ป.ก.ให้ดีขึ้นได้ ด้วยความสามารถของ ตนเอง						
4. ท่านมีความมุ่งมั่นในการทำเกษตรกรรมในพื้นที่ที่ ได้รับจาก ส.ป.ก.						
5. ท่านมีแนวความคิดในการทำการเกษตรเพื่อ พึ่งตนเองได้เป็นอันดับแรก						
6. ท่านทุ่มเทเวลาให้กับการทำเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับ จาก ส.ป.ก. อย่างเต็มที่						
7. ท่านมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ลด ละ เลิก บริโภคสิ่งของฟุ่มเฟือย ไม่จำเป็น หรือมีราคาแพง						
8. ท่านคิดว่าการทำเกษตรในพื้นที่ๆ ทำให้ได้บริโภค พืชผักที่ปลูกเอง ที่มีความปลอดภัย ไม่เสี่ยงกับ โรคร้ายและการปนเปื้อนสารเคมี						
9. การเกษตรทำให้ท่านเปลี่ยนวิถีชีวิต มีจิตใจสงบ และมีความสุขมากขึ้น						
10. ท่านสามารถมีเวลาและใกล้ชิดกับครอบครัว มากขึ้นเมื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม						
11. ท่านแบ่งปัน และเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนบ้านและชุมชน						

3.4.3 การใช้เทคนิคการเกษตร (ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.)

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในแต่ละข้อ เพียงคำตอบเดียวลงในช่องคำตอบที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด และเติมคำในช่องว่างเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

การใช้เทคนิคการเกษตร	ระดับการปฏิบัติ					
	ไม่ปฏิบัติ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1. ท่านเน้นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน และความปลอดภัยของอาหาร						
2. ท่านปลูกพืชตระกูลถั่วเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน						
3. ท่านใช้เศษวัสดุเหลือใช้ เช่น ฟางข้าว แกลบ เศษใบไม้ ใบมะพร้าวแห้ง ฯลฯ ในการคลุมดินเพื่อลดการระเหยของน้ำในดิน						
4. ท่านมีการจัดการน้ำในการทำการเกษตร โดยการขุดบ่อน้ำ สระน้ำ หรือสร้างแหล่งกักเก็บน้ำ เช่น ทำบ่อซีเมนต์ ใช้อาชนะสำหรับเก็บน้ำ ฯลฯ						
5. ท่านใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยนำเครื่องสูบน้ำมาใช้ หรือต่อท่อส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่ในแปลง หรือโดยวิธีการอื่น						
6. ในกรณีพื้นที่ที่ได้รับไม่มีแหล่งน้ำธรรมชาติ ท่านมีการปลูกพืชที่ต้องการน้ำน้อย เช่น แก้วมังกร กระบองเพชร หรือพืชชนิดอื่นๆ						
7. ท่านปลูกพืชในระดับเรือนยอดและเรือนรากที่ต่างระดับกัน เพื่อให้มีร่มเงาที่มีการเกื้อกูลกัน โดยอาศัยการเรียนรู้จากการพึ่งพาอาศัยกันของป่าไม้ในธรรมชาติ						

การใช้เทคนิคการเกษตร	ระดับการปฏิบัติ					
	ไม่ปฏิบัติ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
8. ท่านมีการคำนวณ วางแผนระยะเวลาในการปลูกพืชตลอดจนระยะเวลาในการเก็บเกี่ยว ให้แตกต่างกันอย่างเหมาะสม เช่น รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน ราย 3 – 6 เดือน เป็นต้น เพื่อให้มีรายได้ที่ต่อเนื่อง						
9. ท่านมีการปลูกพืชหมุนเวียน เพื่อตัดวงจรและป้องกันการระบาดของโรคและแมลง						
10. ท่านมีการปลูกพืชไล่แมลง เช่น ดาวเรือง ตะไคร้ หรือพืชชนิดอื่น						
11. ท่านมีการจัดการผลิตผลที่เกิดขึ้น เช่น นำไปขายที่ตลาดด้วยตนเอง เป็นต้น						

2. ท่านมีปัญหาและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับตัวของท่านเองในการทำเกษตร หรือไม่

ปัญหา.....

 ข้อเสนอแนะ.....

ส่วนที่ 4 ความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในแต่ละข้อ เพียงคำตอบเดียวลงในช่องคำตอบที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด และเติมคำในช่องว่างเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

ความคาดหวัง ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของเกษตรกรรุ่นใหม่	ระดับความคาดหวัง					
	ไม่ คาดหวัง	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
ด้านการอบรม						
1. โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ได้ สร้างความคาดหวังให้ท่านประกอบอาชีพ เกษตรกรรม						
2. ท่านคาดหวังว่าการอบรมในโครงการสร้าง และพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ทำให้ท่าน สามารถทำการเกษตรในพื้นที่ได้						
3. ท่านคาดหวังในเนื้อหาความรู้ที่เน้นการฝึก ปฏิบัติจากการอบรม						
4. หลักสูตรการอบรม 3 เดือน ในโครงการ สร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ตรงกับ ความคาดหวังของท่าน						
5. ท่านคาดหวังที่จะนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติ จริงในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.						
6. ท่านคาดหวังว่าจะได้รับการอบรมด้าน การเกษตรอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐ หลังจากเข้าพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.						
7. ท่านคาดหวังว่าสามารถพัฒนาการเกษตรใน พื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ได้ แม้ว่าไม่ได้เข้า รับการอบรมอย่างต่อเนื่อง						
8. ท่านคาดหวังว่าการอบรมจากหน่วยงาน ภาครัฐจะเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของ ตัวเกษตรกร						

ความคาดหวัง ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของเกษตรกรรุ่นใหม่	ระดับความคาดหวัง					
	ไม่ คาดหวัง	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
ด้านการอบรม (ต่อ)						
9. ท่านคาดหวังในการเสนอหัวข้อการอบรม เพื่อจะตรงกับความต้องการของท่าน และ เหมาะสมกับพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.						
10. ท่านคาดหวังการอบรมคอมพิวเตอร์ เพื่อ การพัฒนาช่องทางการตลาดสินค้าเกษตร ออนไลน์						
11. ท่านคาดหวังกับความรู้ที่ได้รับ จากการร่วม กิจกรรมต่างๆ ของ ส.ป.ก. เช่น งานชุมนุม เกษตรกรรุ่นใหม่						
12. ท่านคาดหวังว่าการศึกษาดูงานจาก เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจะช่วยให้ ท่านเกิดแรงจูงใจในการทำการเกษตร ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.						
13. ท่านคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายระหว่าง ท่านกับบุคคลอื่นๆ เช่น เกษตรกรรุ่นใหม่ รุ่นอื่น เกษตรกร ประชาชนเกษตร เป็นต้น						
14. ท่านคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายระหว่าง ท่านกับองค์กรภาคเอกชน						
15. ท่านคาดหวังว่าหน่วยงานภาครัฐ จะมี รูปแบบการจัดกิจกรรมที่เป็นตัวเชื่อม ประสานการตลาดระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่ กับภาคเอกชน						

ความคาดหวัง ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของเกษตรกรรุ่นใหม่	ระดับความคาดหวัง					
	ไม่ คาดหวัง	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
- ด้านเศรษฐกิจ						
1. ท่านคาดหวังจะมีรายได้หลักจากการทำ การเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.						
2. ท่านคาดหวังว่ารายได้จากการทำการเกษตรจะ เพียงพอเลี้ยงครอบครัวและพึ่งตนเองได้						
3. ท่านคาดหวังในการเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้นได้จาก การทำการเกษตร						
4. ท่านคาดหวังว่าการทำเกษตรแบบผสมผสาน สามารถลดความเสี่ยงเรื่องรายได้ และลดรายจ่าย						
5. ท่านคาดหวังว่าการจำหน่ายผลิตผลจาก การเกษตรจะเป็นไปในราคาที่เหมาะสม						
6. ท่านคาดหวังว่าผลิตผลทางการเกษตรจากพื้นที่ที่ ได้รับจาก ส.ป.ก. จะเป็นที่ต้องการของตลาด						
7. ท่านคาดหวังว่าผลิตผลทางการเกษตรจากพื้นที่ที่ ได้รับจาก ส.ป.ก. นอกจากจะขายผลิตผลใน ชุมชนได้แล้ว ยังสามารถขยายตลาดไปสู่ ภายนอกชุมชน						
8. ท่านคาดหวังกับการมีอาชีพเสริม นอกจากการ ทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว						
9. ท่านคาดหวังว่าการเพิ่มรายได้จากการขาย ผลิตผลทางการเกษตรทำได้โดยการแปรรูป						
10. ท่านคาดหวังว่าการถนอมอาหารไว้บริโภคใน ครัวเรือนทำให้ท่านลดรายจ่ายลง						
11. ท่านคาดหวังว่าผลิตผลทางการเกษตรในพื้นที่ ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จะทำให้ท่านมีรายได้ เพียงพอเพื่อชำระหนี้ที่เกิดขึ้น						

ความคาดหวัง ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของเกษตรกรรุ่นใหม่	ระดับความคาดหวัง					
	ไม่ คาดหวัง	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
- ด้านเศรษฐกิจ (ต่อ)						
12. ท่านคาดหวังเรื่องการออมจากการขายผลิตผล ในพื้นที่จะสามารถทำให้ท่านพึ่งตนเองได้ ในอนาคต						
13. จากอุทกภัยที่เกิดขึ้นในเดือนตุลาคม 2553 ที่ผ่านมา หากส่งผลกระทบต่อพื้นที่ที่ได้รับ จาก ส.ป.ก. ท่านต้องการให้หน่วยงาน ภาครัฐชดเชยความเสียหายจากมูลค่าของ ผลิตผลมากกว่าการคำนวณมูลค่าจากพื้นที่ ถือครอง						
- ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม						
1. ท่านคาดหวังว่าการทำเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับ จาก ส.ป.ก. ท่านใช้ทรัพยากรที่ดินให้เกิด ประโยชน์สูงสุด						
2. ท่านคาดหวังว่าการปลูกไม้ยืนต้นในพื้นที่จะ ทำให้ชุมชนที่อยู่มีอากาศดีและเย็นสบายมากขึ้น						
3. ท่านคาดหวังว่าการทำเกษตรจะช่วยอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และลด ปัญหาเรื่องภาวะโลกร้อน						
4. ท่านคาดหวังว่าการไม่ตัดไม้ทำลายป่า การ ช่วยกันปลูกป่าทดแทน และดูแล สภาพแวดล้อมจะช่วยลดภัยทางธรรมชาติลง และรักษาสมดุลธรรมชาติได้						
5. ท่านคาดหวังว่าการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ จะช่วยในการฟื้นฟูสภาพดินให้อุดมสมบูรณ์ได้						

ความคาดหวัง ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของเกษตรกรรุ่นใหม่	ระดับความคาดหวัง					
	ไม่ คาดหวัง	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
- ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม (ต่อ)						
6. ท่านคาดหวังว่าสภาพดินจะอุดมสมบูรณ์ และระบบนิเวศน์ในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. จะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ด้วยความ สามารถในการพัฒนาพื้นที่ของท่าน						
7. ท่านคาดหวังที่จะลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีลง เพื่อลดต้นทุนการผลิต						
8. ท่านคาดหวังที่จะลดปริมาณการใช้สารฆ่า แมลงและเปลี่ยนมาใช้แมลงในธรรมชาติ เช่น ตัวห้ำ ตัวเบียน เป็นต้น						
9. ท่านคาดหวังที่จะลดปริมาณการใช้สารฆ่า แมลง และเปลี่ยนมาใช้สารจากพืชบางชนิด เช่น สะเดาไล่ด้ง เป็นต้น						
10. ท่านคาดหวังที่จะให้การผลิตทางการเกษตร ของท่านปลอดภัยต่อตนเองรวมทั้งผู้บริโภค						
11. ท่านคาดหวังที่จะให้ผลิตผลทางการเกษตร ของท่านได้ผ่านการรับรองมาตรฐานสินค้า เกษตรและอาหารปลอดภัย หรือมาตรฐาน อื่นๆ จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง						

2. ท่านมีความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองในด้านอื่นๆ หรือไม่

.....

.....

.....

ส่วนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรรุ่นใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง

1. ท่านมีปัญหาและข้อเสนอแนะ ในการเริ่มทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. หรือไม่

ปัญหา

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

2. ท่านมีปัญหาและข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก.เพื่อให้พึ่งตนเองได้ในอาชีพเกษตรกรรมได้ต่อไป หรือไม่

ปัญหา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่เสียสละเวลาสำหรับความร่วมมือ
ในการให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามและส่งแบบสอบถามคืนกลับ
น.ศ. กิรติยา สวัสดิภาพ

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวกิริติยา สวัสดิภาพ
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 23 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2519
สถานที่เกิด	จังหวัดนครศรีธรรมราช
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (พัฒนาการเกษตร) เกียรตินิยมอันดับ 2 สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	กลุ่มพัฒนาเกษตรกร สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม